

Annerledespolitiet

Idealer og dilemmaer i politiets forebyggende dialogarbeid

Elisabeth Myhre Lie

Avhandling levert for bedømmelse til graden ph.d

Institutt for Kriminologi og retts sosiologi

Det juridiske fakultet

Universitetet i Oslo

2022

© Elisabeth Myhre Lie, 2022

*Doktoravhandlingar forsvart ved
Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo.
Nr. 183*

ISSN 1890-2375

Det må ikke kopieres fra denne boka i strid med åndsverkloven eller med avtaler om kopiering inngått med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Grafisk produksjon: Grafisk senter, Universitetet i Oslo.

Sammendrag

Norsk politi har de siste 30 årene hatt nærpoliti som et av sine grunnprinsipper (NOU 1981:35, 1981; NOU 1987:27, 1987). Det vil si at politiet ser det som viktig å ha et nært forhold til publikum (Kuvoame, 2007). Kommunikasjon med publikum sies å være en sentral del av politiarbeidet, og særlig viktig i politiets forebyggende arbeid. Publikum omtales som politiets viktigste samarbeidspartner (St.meld. nr. 42, 2005, s. 68). Tradisjonelt har politiets kommunikasjon med publikum i det forebyggende arbeidet vært knyttet opp til det å gi publikum informasjon og veiledning. Det å bli lyttet til, mer enn å lytte har vært karakteristisk for den tradisjonelle politirollen. Det har ikke nødvendigvis vært slik at publikum samarbeider med politiet om løsninger på arbeidsoppgavene slik dialogarbeid ellers tilstreber. Publikums rolle reduseres ofte til at de enten anmelder eller gir informasjon om lovbrudd.

Denne studien omhandler tre politienheter som alle arbeider med dialog som forebyggende metode. To av enhetene er organisert under Oslo politidistrikt og en under Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Studien handler om Dialogpolitiet, radikaliseringskontaktene og PST, og deres forebyggende dialogarbeid.

Dialogpolitiets hovedoppgave er å ha kontakt med arrangører av demonstrasjoner og arrangementer. Radikaliseringskontaktene er politidistriktets spesialister på det forebyggende arbeidet mot voldelig ekstremisme og terror, mens PST er de nasjonale myndighetene på samme felt. Både radikaliseringskontaktene og PST gjennomfører forebyggende samtaler med personer man er bekymret for med henblikk på voldelig ekstremisme. Forskjellen mellom radikaliseringskontaktene og PST er bekymringsnivået de arbeider på.

Radikaliseringskontaktene gjennomfører samtaler med personer der det er lavere grad av bekymring, mens PST der det er høyere grad av bekymring.

Studien utforsker de ansattes blikk på deres forebyggende dialogarbeid, og analyserer idealer og dilemmaer man finner i informantenes fortellinger.

Selv om informantene arbeidet på ulike politienheter med forskjellige oppgaver og målgrupper var hovedfortellingen deres at de så seg som dialogeksperter. De delte en felles kulturell identitet som annerledespoliti, der både arbeidet og rollen fremstod som en kontrast til det «vanlige» politiet. De arbeidet med forebygging, der andre arbeidet med bekjemping.

De arbeidet med dialog der andre arbeidet med kontroll. De arbeidet med å tilrettelegge for ytringer der andre arbeidet med å avdekke lovbrudd.

Dialogekspertene fremstilte seg som et politi som ønsket at personer og grupper som ellers hadde et anstrengt forhold til politiet skulle oppfatte dem som en samarbeidspartner og ikke en motstander. Samtidig som de presenterte seg som et annerledespoliti uttrykte de at de var «skikkelig politi». De var annerledes, men aldri noe annet enn politi.

Informantene i denne studien identifisere seg som forebyggere, men ikke tradisjonelle forebyggere. De identifisere seg som politi, men ikke «vanlig» politi. Likevel arbeider de tett på de tradisjonelle delene av politiet, som patruljetjenesten og de tradisjonelle forebyggerne. Informantene arbeider i spenningsfeltet mellom kravene i den ortodokse politikulturen om å være et «skikkelig politi», og forventingene fra seg selv og målgruppene om å være et annerledespoliti. Det gjør at de opplever å stå i spennet mellom ulike logikker og lojaliteter. De opplever ulike og til dels motstridende forventinger fra ledere, kollegaer, målgruppene og samfunnet for øvrig. Den stadig skiftende perspektivtakningen skaper et nyansert, mangfoldig og til tider kontrastfullt syn på eget arbeid. Det gjør også at de konstruerer det som ser ut til å være en ny type dialogrolle i politiet, der de både representerer en fortsettelse, men også en fornying av politikulturen(e).

Informantene knytter arbeidet sitt til kjernen av politiets grunnleggende rolle i et demokrati; å forebygge lovbrudd og beskytte grunnlovfestede verdier som ytringsfrihet og forsamlingsfrihet. Forebygging av kriminalitet er resultat av forhandlinger mellom politi og publikum. De forhandler både om hva som er problemet og hva som er de rette løsningene. Gjennom samtaler skaper de et felles prosjekt mellom seg og publikum.

Informantene i denne studien var politibetjenter som bruker kommunikasjon for å forebygge alvorlig kriminalitet, voldelige opptøyer og beskytte rikets sikkerhet. De så seg som en viktig del av politiets demokratiske funksjon. De var opptatt av å beskytte og tilrettelegge for personer og grupper som mange finner provoserende og uønsket. De så seg som ytringsfrihetens beskyttere for ekstreme, men lovlige ytringer. De var opptatt av at et samfunn må tåle de kaotiske, de høylytte, de som krenker andre. De så det som avgjørende at man som politi vernet om ytringsfriheten også når det opplevdes som vanskeligst. Som en av dem sa, «Jeg er helt uenig med dem, men jeg skal kjempe for deres rett til å ytre seg».

Mange av dem hadde viktige roller i ensomme menneskers liv. Det å gjøre en forskjell føltes godt, men de så samtidig dilemmaer ved dette. Det å arbeide tett på personer og familier gjorde mange av betjentene opptatt av de utilsiktede konsekvensene av egne gode intensjoner og tiltak.

Studien tegner opp et ideal der politiet er en samarbeidspartner for grupper i samfunnet som ellers blir sett på som uønsket. Informantene ønsket å lytte til disse gruppenes fortellinger om politiet, for på den måten å tilpasse det forebyggende arbeidet slik at det virket minst mulig stigmatiserende. Informantene var opptatt av at politiets praksis ikke bare skal forebygge og tilrettelegge for ytringsfrihet, men gjennomføres på en mest mulig inkluderende og beskyttende måte.

Studien viser hvordan politiets rolleforståelse og yrkesidentitet påvirkes av ideen om den dialogiske politirollen.

Tusen takk

Å få lov å utvikle og arbeide med et doktorgradsprosjekt er et privilegium. Jeg har i disse årene kjent på stor takknemlighet over å ha fått mulighet til å fordype meg i et felt og et tema jeg brenner for. Selv om det har vært et omfattende arbeid, har arbeidet gitt meg stor glede. Mye av grunnen til dette er alle menneskene jeg har hatt rundt meg, og som har heiet meg frem. Dere fortjener alle en stor takk.

En spesiell takk ønsker jeg å rette til alle dere som arbeider i politiet, og som har inspirert meg, motivert meg, men også til tider frustrert meg. Deres åpenhet, raushet og engasjement har gitt meg en innsikt jeg er svært takknemlig for. I alle år har dere gjort meg til en bedre lærer, og nå har dere også vært med å gi det forebyggende fagfeltet den innsikten denne studien bygger på.

Jeg vil også rette en stor takk til alle gode hjelpere på Politihøgskolen som har hjulpet meg når jeg har trengt det, det være seg ledere og støttefunksjoner.

I alle mine år på Politihøgskolen har jeg vært så heldig at jeg har hatt de fineste folkene rundt meg. Dere gjør at jeg gleder meg hver dag til å gå på jobb. Det å vite at dere bryr dere om meg, heier på meg og er der for meg uansett hva - og at jeg får være der for dere - det betyr mer enn dere aner.

Det å ha en dyktig veileder er viktig for alle stipendiater. Det å få en veileder som Heidi Mork Lomell er rett og slett en gave jeg er dypt takknemlig over. I møte med en entusiastisk, men forvirret stipendiat, har Heidi møtt meg med åpenhet, innsikt, tålmodighet og kunnskap. Du har alltid hatt troen på meg, som gjør det lettere å tro på meg selv. Din urokkelige støtte har betydd alt i disse årene.

Tusen takk til Helene Oppen Ingebrigtsen Gundhus for grundig lesing og gode råd ved midtveisevaluering.

Rundt meg har jeg også hatt familie og venner som har vært min trygge havn. Deres interesse og glede over forskningen min har jeg satt utrolig stor pris på. Dere har gitt meg pusterom, latterkuler, luftturer og morgenbad. Dere har sørget for brunsjer, vinkvelder og søndagsmiddager. Dere er lykke og glede.

Det å ha noen som orker å lese korrektur på utallige utgaver er alfa omega. Fineste Mamma og Anders, dere har min dypeste takknemlighet for alle røde merker dere har satt i de utallige versjoner dere har lest.

Birk og Ask, fineste barna våre. Takk for tålmodigheten og koselige stunder og mye latter. Det har gjort alt så mye lettere. Anders – dette har vi klart sammen! Du har vært min klippe hele veien.

Bak denne avhandlingen er en stor heiagjeng som har båret meg frem. Dere har vært interessert i arbeidet mitt. Kommet med konstruktiv kritikk og geniale forslag. Selv om jeg har arbeidet alene, har jeg hatt hele flokken min i ryggen. Tusen takk alle sammen!

Elisabeth Myhre Lie

Blommenholm, august 2022

Innhold

Sammendrag	3
Tusen takk	7
Innhold	9
Prolog	17
Del 1	19
1 Innledning.....	21
1.1 Bakgrunn for prosjektet	23
1.2 Tema og problemstilling.....	25
1.3 Politiets forebyggende arbeid	26
1.3.1 Annerledespolitiet – forebygge og tilrettelegge	27
1.4 Gangen i avhandlingen	28
2 Metode.....	29
2.1 Interaksjonistisk og fenomenologisk innfallsvinkel.....	29
2.2 Informantenes selvpresentasjoner	30
2.3 Datagrunnlaget.....	32
2.3.1 Fra å studere to ulike metoder til å studere fem samarbeidspartnere.....	32
2.3.2 Fra fem til tre – tydeliggjøring av hovedfunnet: Annerledespoliti	33
2.3.3 Fra et relasjonsprosjekt til et politiprojekt	34
2.4 Feltarbeid	35
2.4.1 Metningspunkt	36
2.4.2 Feltarbeidets temporalitet	37
2.4.3 Feltsamtaler.....	38
2.4.4 Notater under feltarbeidet.....	39
2.4.5 Dybdeintervjuer.....	40
2.4.6 Kombinasjonen av observasjoner og intervjuer.....	41
2.4.7 Før- og etterforståelse.....	42
2.5 Tanker rundt intervjuer og observasjoner	42
2.5.1 Det ordinære og det ekstraordinære	42
2.5.2 Behovet for å bli forstått som en kompleks rolle	43
2.5.3 Tilfeldigheter eller intenderte mønstre hos deltagerne?.....	44
2.5.4 Jakten på én sannhet eller utforske ulike versjoner	45
2.6 Analyse av data.....	47
2.6.1 Datadrevet teoriutvikling (grounded theory).....	47
2.6.2 Stegvis – deduktiv induktiv metode	48
2.6.3 Bruk av NVivo	49
2.7 Posisjonalitet og relasjoner mellom felt og forsker	51
2.7.1 Forske på egen kultur	52

2.7.2	Forskerrollen konstrueres i møte med feltet	52
2.7.3	Lærer 'n som forsker	53
2.7.4	Kjennskap og vennskap hemmer og fremmer det kritiske perspektivet	55
2.7.5	Forskerens påvirkning på feltet.....	56
2.7.6	Feltets påvirkning på forskeren	56
2.7.6.1	Portåpner testen	57
2.8	Forskerens følelser i feltet – refleksivitet.....	58
2.8.1	Behovet for å være en del av felleskapet.....	58
2.8.2	Hindrer den joviale stemningen det kritiske blikket?	59
2.9	Politiet og academia.....	60
2.9.1	Myndighetsforskning versus universitetsforskning.....	61
2.9.2	Naiv lojalitet eller kritisk venn	62
2.9.3	Skal politiforskere være nyttige?.....	63
2.10	Forskningsetiske betraktninger	64
2.10.1	Anonymitet.....	64
2.10.2	Utfordringer med konkretisering	65
2.10.3	Er det mulig å sikre et reelt frivillig samtykke fra politiansatte?	67
2.10.4	Er det mulig å sikre reelt frivillig samtykke fra publikum?	69
2.10.5	Slitasjen av å være synlig.....	71
2.10.6	Det sårbare politiet.....	72
2.10.7	Er forebyggende et ekstra sårbart felt?	74
3	Teori.....	77
3.1	Forebygging: Fra barn og unge til hovedstrategi for politiet	78
3.1.1	Forebyggende strategier	80
3.1.1.1	Personorientert forebygging	81
3.1.1.2	Lokalorientert politiarbeid	81
3.1.1.3	Situasjonell forebygging	83
3.1.2	Et kritisk blikk på forebygging.....	83
3.2	Politikultur	85
3.2.1	Politikultur og organisasjonskultur.....	87
3.2.2	Politikultur i spennet mellom det formelle og det uformelle	87
3.2.3	Kjernekaraktistikaene ved den operative politikulturen	88
3.2.4	Én politikultur eller flere politikulturer?.....	92
3.2.5	Hvordan er det i Skandinavia?.....	93
3.2.6	Politikultur og kjønn	96
3.2.7	Politikultur - noe man formes av eller noe man former?.....	98
3.2.8	Integritet vs lojalitet	99
3.2.9	Politirelevante publikumskategorier	102

3.2.10	Ulike politistiler.....	104
3.3	Dialog og politiet	106
3.3.1	Dialog i avhørsforskning: «Rapport».....	106
3.3.2	Studier av politiets dialogarbeid.....	108
3.3.3	Medborgerdialoger	108
3.3.4	Fløyelshansken og jernhansken i møte med miljøvernaktivister.....	112
3.3.5	Dialog med supporterkulturen	114
3.3.6	Er Dialogpolitiet i Sverige en parallell til det norske Dialogpolitiet?.....	115
3.3.7	Det hjelper mye å være hyggelig.....	116
3.4	Tillit.....	117
3.4.1	Tillit og tiltro	117
3.4.2	Legitimitet og tillit	117
3.4.3	Negativity Bias	118
3.4.4	Asymmetrisk maktrelasjon - de uhøflige vil ikke få hjelp.....	119
3.4.5	Tillit som disiplinering.....	120
3.4.6	Hva er det med tillit som er så virkningsfullt i møte mellom mennesker?	121
3.4.7	Institusjonalisert tillit og mistillit – prosessrettferdighet.....	121
3.5	Politiarbeid som emosjonelt arbeid	122
3.6	Oppsummering.....	126
Del 2	127
	Fortellinger om å være dialogeksperter og annerledespoliti.....	129
4	Dialogpolitiet- mellom yringsfrihet og etterretning	131
4.1	Dialogpolitiet på kartet.....	131
4.2	Manglende formelt rammeverk.....	133
4.3	Dialogpolitiets samarbeid med målgruppene	135
4.3.1	Dialogpolitiets målgrupper	137
4.3.2	Dialogpolitiets beskrivelser av kontakten med målgruppene.....	138
4.3.3	Dialogpolitiet - spesialister på ekstreme miljøer.....	139
4.3.4	Kortsiktig og langsiktig perspektiv på kontakten.....	141
4.4	Dialogpolitiets samarbeid med innsatsleder	142
4.5	Dialogpolitiets målsetninger	143
4.5.1	Dialogfunksjon: Tilrettelegge for yringsfrihet	143
4.5.1.1	Viktig å være nøytral	144
4.5.1.2	Vi skal ikke bare tåle, men vi trenger ekstreme uttrykk.....	145
4.5.1.3	Forhandlerrolle.....	145
4.5.2	Etterretningsfunksjon: Informasjonsinnhenting	147
4.5.2.1	Beslutningsstøtte.....	147
4.5.2.2	Åpen etterretning.....	149

4.6	Oppsummering.....	150
5	Radikaliseringskontaktene og PST- dialogen med «de ekstreme»	153
5.1	Radikaliseringskontaktene på kartet.....	153
5.2	Radikaliseringskontaktene og PSTs målgrupper.....	155
5.3	Radikaliseringskontaktene og PSTs målsetninger.....	156
5.4	Radikaliseringskontaktene og PSTs arbeidsmåter	158
5.4.1	Personorientert eller lokalorientert forebygging?	160
5.4.2	Hjelperrollen.....	162
5.4.3	Iscenesette seg som ufarlig	163
5.4.4	Kontakten kunne oppfattes ulikt.....	166
5.4.5	Frivillige samtaler?.....	166
5.4.6	Vi kan ikke redde alle.....	169
5.4.7	Åpenhet er viktig	170
5.4.8	De usynlige spesialistene.....	172
5.5	Oppsummering.....	172
Del 3	173
	Analyse av dialogekspertenes fortellinger	175
6	Dialogekspertene og målgruppene	177
6.1	Dialogekspertrollens bestanddeler	178
6.1.1	Å være kommunikator.....	179
6.1.2	Å være empatisk.....	179
6.1.3	Å være profesjonelt personlig	181
6.1.4	De utfordrende emosjonene i dialogarbeidet.....	184
6.1.5	Frykten for å fremstå for myk.....	187
6.2	Dialogpolitiet: «Vi jobber med de ikke-kriminelle».....	188
6.2.1	Dialogpolitiets blikk på «Aktivismen»	190
6.2.1.1	Det offentlige rom som et sted for et mangfold	191
6.2.2	Fotballsupportere - kulturbærere eller pøbler?.....	193
6.2.3	Går også den nøytrale tilretteleggeren i bekreftelsesfellen?.....	196
6.3	Dialogpolitiets ulike roller	197
6.3.1	Forhandlere, budbringer eller demokratiets vokter	197
6.3.2	Ekstraservice.....	201
6.3.3	Reelle forhandlinger eller skinnforhandlinger?.....	203
6.4	Radikaliseringskontaktene og PSTs blikk på de ekstreme.....	204
6.4.1	Syndere.....	205
6.4.2	Offer.....	205
6.4.3	De håpefulle	206
6.5	Tilretteleggerrollen: Hvordan samarbeide med de ekstreme?.....	207

6.5.1	Samarbeidsprosjektet.....	209
6.5.2	Hyggelig atmosfære.....	210
6.5.3	Å være en verdifull samtalepartner for dem som har få andre	212
6.5.4	«Samfunnet trenger stemmer vi ikke liker».....	213
6.5.5	Utenfrablikket på politiet	214
6.5.6	Når iscenesettelsen av «Det inkluderende politiet» slår sprekker	215
6.6	Mellommenneskelig og instrumentell tillit	217
6.6.1	Instrumentell tillit: Dele informasjon	218
6.6.2	Instrumentell tillit: Disiplinerende faktor	219
6.6.3	Politiet er vant til et ensidig tillitsforhold.....	220
6.6.4	Tillit - handle på tross av risiko	222
6.6.4.1	Å stole på dem samfunnet frykter mest.....	223
6.6.5	Sårt å bli avvist som personlig politi.....	224
6.6.6	Institusjonalisert mistillit	227
6.7	Etterretning og dialogarbeid	227
6.7.1	Sannferdig eller forledende politiarbeid	228
6.7.1.1	Dialogpolitiet: Åpne eller tilslørte etterrettere?	229
6.7.1.2	Dialogpolitiet: Ideen om samarbeid	230
6.8	Bekymring rundt bekymringsarbeidet	232
6.8.1	Spenningen mellom individets rett til ytringer og samfunnets behov for sikkerhet ..	233
6.8.2	Faren for kontraproduktive effekter - «Vi kan skape det vi er ment å forebygge»	237
6.8.3	Politiet tar for mye eierskap til å forebygge radikalisering	239
6.8.4	Tett kontakt gir ærlige tilbakemeldinger.....	242
6.8.5	Tilretteleggerrollen kan tilsløre makten i relasjonen	243
6.9	Net-widening.....	245
6.10	Oppsummering.....	247
7	Dialogekspertene og kollegaene	249
7.1	«Vi er ikke som Orden»	249
7.1.1	Andre rammebetingelser enn orden.....	250
7.1.1.1	Bedre tid	251
7.1.1.2	Sivilt vs uniform	251
7.1.1.3	Sted.....	252
7.1.2	Autonomi gir definisjonsmakt	253
7.1.3	Mangel på lovgiving (bakkebyråkrater).....	256
7.1.4	«Vi er operative, men vi er ikke politi med stor P»	258
7.2	Forebyggere, men ikke tradisjonelle forebyggere	260
7.2.1	Forebygging – et abstrakt ideal	261

7.2.2	Forebyggingens sårbare rolle gjør suksesshistoriene viktige	262
7.3	Annerledespolitiet, men likevel politi	263
7.3.1	Grensekryssere mellom ulike logikker	266
7.3.1.1	Tillit bryter lojaliteten til politifelleskapet.....	268
7.3.1.2	Spenningen mellom lojaliteter	269
7.3.2	Fremmede eller hemmende praksis.....	271
7.3.3	The thin blue line: Ordensopprettene vs mangfoldsagenter.....	273
7.3.4	Kontraster setter dialogespertene i et bedre lys.....	274
7.3.5	En spesialisert elite.....	275
7.3.5.1	Parolens symbolske betydning for å bygge Dialogpolitets status.....	275
7.3.6	Status bygger på risikodialog.....	277
7.3.7	Behovet for det risikofylte arbeidet	278
7.3.8	Kjønn – spiller det noen rolle?.....	281
7.4	Oppsummering.....	282
Del 4	285
8	Konstruksjon av en ny type dialogrolle i politiet	287
8.1	Balansen mellom myk og hard	289
8.1.1	Balansekunstnere	291
8.2	To idealtyper: Grubleren og Den suverene	292
8.2.1	Grubleren - målgruppeorientert	294
8.2.2	Den suverene - normativt orientert	295
8.2.3	Grubleren og Den suverene og dialog.....	296
9	Dialogespertene, fornyere av politikulturen?	299
9.1	En fortsettelse og en fornying av politikulturene.....	299
9.2	Veien videre – dialog en del av fremtidens politi?.....	301
9.2.1	Fra et kunnskapsbasert til et mer grublende politi	301
9.2.2	Fra annertledes til fremtidens politi	303
Kilder	305
Vedlegg	321
Vedlegg 1:	Tilbakemelding fra NSD	321
Vedlegg 2:	Tillatelse fra Riksadvokaten.....	323
Vedlegg 3:	Søknad om fritak fra taushetsplikt fra Politidirektoratet	325
Vedlegg 4:	Tillatelse fra Oslo politidistrikt.....	327
Vedlegg 5:	Intervjuguide	328

Broenes skjønnhet

Stål eller stein. Der står de
brospenneenes strenge buer
meislet inn i landskapet
som porter til fred.

Verrazano Narrow Bridge, Bosporus,
Rheinbrücke, Sotra,
Sortlandsspennene, Golden Gate.
Lysende som smykker, blomsterkranser,
Kniplinger kastet gjennom luften:
Min hånd i din. Kom over og se.

Regnbuen sier: Se på meg. Jeg er en bro.
Jeg er et tegn på himmelen. Bygg broer.
Bøy dere. Løft armene til en bue.
Bind sammen. Bryt lenker. Bygg.

Se stålsøyler og tårn mot skyene: En bro.
Hør vindfløyten mellom wirene: En bro
To mennesker møter. Ansiktene blusser: En bro
Ord som blir sagt. Hengivelse, fred: En bro.

(Rolf Jacobsen)

Prolog

Jeg står inne i en butikk, øynene mine svir og renner. Det er en panisk stemning og flere gråter. Mange er på telefonen for å fortelle at de ikke kommer seg ut. Samtidig er det noen som fortsetter å handle som om alt er normalt. Et underlig skue. Jeg befinner meg inne i en butikk i Oslo sentrum. Det er januarkveld og bitende kaldt ute. Jeg har tilbragt ettermiddagen og kvelden sammen med et lag fra STOP-gruppen¹ – noe jeg har gjort i flere dager.

Denne kvelden har tjenestesettet blitt brukt til å kjøre rundt i sivil politibil og spane på «Strøket» i Oslo. I løpet av kvelden har det kommet flere meldinger over sambandet om en demonstrasjon foran Stortinget. Vi hører på meldingene at det blir mer og mer hektisk rundt demonstrasjonen og flere patruljer blir bedt om å bistå. Plutselig kommer det en direkte melding til patruljen jeg kjører med om at de må komme seg fort opp til Stortinget. De er blitt satt inn som sivil gripegruppe for å ta ut de voldelige demonstrantene.

Det blir rapportert over sambandet at flere maskerte demonstranter knuser butikkvinduer, kaster stein og skyter raketter mot politiet. Med ett blir alt veldig hektisk. Vi kjører fort opp til Stortinget, setter fra oss bilen og går ut. De jeg er sammen med kontakter flere av de andre uniformerte politibetjentene og blir raskt satt inn i situasjonen. Rundt oss er det hissig stemning blant demonstrantene. Jeg ser mennesker med barnevogner som prøver å komme seg bort. Flere løper inn i butikker for å søke ly. Betjenten jeg er sammen med sier at jeg bør gå inn i en butikk til det har roet seg. Hen sier hen ikke lenger kan gå god for min sikkerhet. Hen ber meg vente på et sikkert sted til hen ringer meg. Så løper hen av sted.

Mens jeg løper mot en butikk kjenner jeg det svi og brenne i øynene og i halsen. Gaten er tåkelagt med tåregass. Maskerte mennesker løper forbi, politihester kommer galopperende etter. Jeg ser unge menn med skjurf over deler av ansiktet rive løs jernstenger fra byggeplasser som de bruker til å knuse butikkvinduer. Det hele minner om gatebilder jeg har sett fra helt andre land enn Norge.

¹ Vinteren 2009 gjorde jeg et feltarbeid blant STOP-gruppen i forbindelse med arbeidet med en lærebok i kriminalitetsforebyggende politiarbeid. STOP-gruppen var en spesialgruppe ved Oslo politidistrikt, seksjon for organisert kriminalitet som ble opprettet i januar 2009 med det formål å forebygge og bekjempe hallikvirksomhet og menneskehandel. Jeg var med sivile spanere som observerte sexkjøp på gateplan med den hensikt å ta kundene på fersken. Gruppen ble lagt ned i 2010.

I flere timer ble vi som befant oss i Oslo sentrum denne kvelden fanget i det jeg oppfattet som et farlig kaos. Etter flere timer ringte politibetjenten meg og sa at jeg skulle møte hen ved Domkirken. Der stod hen med en sivil bil. Da vi satt oss i den lille sivile bilen begynte menneskene rundt å rugge på bilen, men vi fikk kjørt av gårde før de klarte å velte den. Jeg ble kjørt ned til stasjonen og kom meg hjem derfra selv.

Del 1

1 Innledning

Det jeg var med på denne januarkvelden i 2009, var den første av flere demonstrasjoner som i media ble betegnet som «Gaza-demonstrasjonene». Det var organisasjonen «Med Israel for fred» som arrangerte en støttemarkering for Israel etter voldelige aksjoner i Gaza den vinteren. Cirka 1000 demonstranter hadde møtt opp på Eidsvoll's plass foran Stortinget under parolen «Med Israel for fred». I tillegg til disse demonstrantene dukket det opp over hundre motdemonstranter. Det ble kastet egg, steiner og glassflasker, og det ble skutt opp raketter. Politiet var utstyrt med hjelmer og skjold, og det ble brukt både politihunder, hester og tåregass i forsøk på å få kontroll over kaoset som oppstod. Det tok mange timer før politiet fikk kontroll over situasjonen. Det samme gjentok seg lørdagen etter. I løpet av disse dagene ble over hundre personer pågrepet, flere av dem mindreårige. Politibetjenter ble skadet som følge av opptøyene. Politiet i sentrum måtte sette inn mannskaper fra hele byen i tillegg til at de fikk bistand fra nabolagene for å håndtere de gjentakende demonstrasjonene. Under demonstrasjonene i ukene etter satt politiet inn et stort antall mannskaper for å ha kontroll.

Etter 2009 var det i flere år få voldelige demonstrasjoner i Norge, selv om norske aktivister deltok på flere voldelige demonstrasjoner i Europa i forbindelse med toppmøter som G8 og G20. Politibetjentene i denne studien forklarte fraværet av voldelige demonstrasjoner med at Norge har hatt et mindre potent aktivistmiljø og en mindre befolkning sammenlignet med andre europeiske byer. De hevdet også at dialog med aktivistmiljøer og utviklingen av Dialogpolitiet har vært en faktor.

Fra 2019 oppstod det igjen voldelige sammenstøt i tilknytning til demonstrasjoner, særlig i Oslo. Siden har det vært flere demonstrasjoner der det har vært utøvd vold og skadeverk både i Oslo og i andre byer i Norge. I tilknytning til dette har Oslo-politiet benyttet seg av det de kaller en «dialogmodell» der de ved bruk av dialog søker å forebygge vold og skadeverk.

Dialogmodellen knyttes til en gruppe ved Oslo politidistrikt kalt Dialogpolitiet².

Dialogpolitiet har som mandat å gå i dialog med arrangører av demonstrasjoner og arrangementer i den hensikt å forebygge vold og skadeverk. Dialogmodellen består hovedsakelig av Dialogpolitiet, men kan utvides med både interne politiresurser og eksterne

² Oslo politidistrikt bruker betegnelsene «Dialogpolitiet» og «Dialoggruppen» om hverandre. Jeg har i denne avhandlingen valgt å bruke «Dialogpolitiet» for den tydeliggjør at dette er en gruppe/enhet som ligger til politiet.

samarbeidspartnere hvis politiet antar at det er stor risiko for vold eller skadeverk. Blant de interne ressursene inngår politidistriktets radikaliseringskontakter og i noen tilfeller Politiets sikkerhetstjeneste (PST), som kan bidra med informasjon og kjennskap til miljøer og personer som antas å kunne utgjøre risiko for vold eller skadeverk i forbindelse med arrangementer. Informasjon om aktuelle miljøer og personer inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget til dem som planlegger og leder politiets operative innsats før og under for arrangementer.

I Dialogmodellen inngår Oslo kommunes SaLTo-modell³, med SaLTo-koordinatorer og kommunalt ansatte forebyggere, som for eksempel utekontakt og barnevernets uteteam. I forbindelse med arrangementer, kan de som arbeider på de forebyggende avdelingene i politiet og de kommunale ungdomsarbeiderne ha dialog med ungdom de kjenner fra bydelene. Dialogarbeidet skal forebygge at ungdommene begår vold eller skadeverk i forbindelse med arrangementer.

Ved store arrangementer inngår flere politiresurser og samarbeidende aktører. Ressursene omfatter alt fra terrorsikring til trafikksikkerhet. Fra politiet kan blant annet patruljetjenesten, trafikpolitiet, politidistriktets utrykningsenheter (UEH⁴), bombegruppen, beredskapstroppen, rytterkorpset og hundetjenesten involveres. Samarbeidende aktører er nødetater som Oslo Brann- og redningstjeneste og Ambulansetjenesten samt trafikketater som Ruter, med flere.

Denne studien omhandler tre politienheter som alle arbeider med dialog som forebyggende metode. To av enhetene er organisert under Oslo politidistrikt og en under Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Studien handler om Dialogpolitiet, radikaliseringskontaktene og PST og deres forebyggende dialogarbeid.

Dialogpolitiets hovedoppgave er å ha kontakt med arrangører av demonstrasjoner og arrangementer. Radikaliseringskontaktene er politidistriktets spesialister på det forebyggende arbeidet mot voldelig ekstremisme og terror, mens PST er de nasjonale myndighetene på samme felt. Både radikaliseringskontaktene og PST gjennomfører forebyggende samtaler med personer man er bekymret for med henblikk på voldelig ekstremisme. Forskjellen mellom

³ SaLTo (*Sammen lager vi et trygt Oslo*) er en samarbeidsmodell mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt opprettet i 2006 for å forebygge kriminalitet og rusmisbruk blant barn og unge. Hver bydel har sin SaLTo-koordinator som har ansvaret for å koordinere det kriminalitets- og rusforebyggende arbeidet blant de under 23 år. Fra 2014 inngikk også forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme i SaLTo-samarbeidet; det er ingen aldersgrense på målgruppen for dette arbeidet.

⁴ UEH er betegnelsen for utrykningsenheter etablert for å bistå politidistriktene i spesielt krevende situasjoner.

radikaliseringskontaktene og PST er bekymringsnivået de arbeider på.

Radikaliseringskontaktene gjennomfører samtaler med personer der det er lavere grad av bekymring, mens PST med dem det er høyere grad av bekymring.

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Siden 2003 har jeg vært fagansvarlig for videreutdanning i kriminalitetsforebygging ved Politihøgskolen. I løpet av disse årene har utallige videreutdanningsstudenter fortalt om viktigheten av å bruke dialog for å forebygge kriminalitet. Dette gjorde meg nysgjerrig på hva politiet legger i begrepet «dialog».

Videreutdanningsstudentenes beskrivelser av «dialog» omfattet mange ulike typer kommunikasjonsformer. Alt fra det å ha nære personlige samtaler til det å gi råd, informasjon, beskjeder og pålegg, ble omtalt som «dialog». Dialogbegrepet viste gjerne til samtaler preget av turtaking – det vil si at politiet og den andre bytter på å ta ordet. Utover det var det stor variasjon i både form og intensjon med samtalene som ble betegnet som «dialog». «Dialog» fremstod som et begrep som rommet svært ulike intensjoner og praksiser.

«Dialog» beskrev ikke bare en kommunikasjonspraksis, men omfattet også et ideal for politiets relasjon med publikum. Det var likevel sjelden begrepet ble konkretisert, noe som gjorde at det forble uklart både hvordan dialog forebygget kriminalitet og hvordan dialog formet politirollen. Studentenes opptatthet av dialogbegrepet kombinert med uklarhet rundt hvordan de tenkte at dialog forebygget kriminalitet, gjorde at jeg ønsket å vite mer om hvordan dialog påvirket politirollen. Dette var utgangspunktet for at jeg ville studere hvordan politibetjenter som har et uttalt forebyggende- og dialogorientert perspektiv ser på egen rolle og praksis.

Noen år etter Gaza-demonstrasjonene i 2009 var jeg på et foredrag av en politibetjent ved Dialogpolitiet. Dette var første gang jeg hørte om Dialogpolitiet. Dialogbetjenten fortalte om Oslo politidistrikts dialogmodell og hvordan Dialogpolitiet bruke dialog for å forebygge vold i tilknytning til demonstrasjoner. Dette ble inngangen til et feltarbeid ved Dialogpolitiet. Under oppholdet hos Dialogpolitiet ble jeg kjent med radikaliseringskontaktene og PSTs dialogarbeid, og jeg utarbeidet denne studien om Dialog som forebyggende metode.

Politiarbeid, slik det blir beskrevet i politiforskningen, skiller seg i stor grad fra slik dialogarbeid beskrives i litteraturen. Dialogarbeid beskrives som gjensidig påvirkning og samarbeid mellom dialogdeltagerne, og om prosess og resultat (Tyler & Fagan, 2008). Politiarbeid, derimot, beskrives i liten grad som et samarbeid, hverken med de lovlidige eller lovbryterne. Isteden beskrives politiarbeid som det å beskytte «de lovlidige» mot «lovbryterne», og handler lite om å *samarbeide* med noen av gruppene (Brodeur, 2007; Reiner, 2000).

Tradisjonelt har antall arrestasjoner vært et arbeidsmål for politiet, særlig for patruljetjenesten (Reiner, 1992; Sarnecki, 2010; Skolnick, 2004). Antall fanger «i bakgården», som betyr politiarresten, eller antall fengselsår, har vært brukt som suksesskriteriet på at man har gjort en god jobb. Flere har kritisert denne type suksessmål og ment at det sammenfaller dårlig med politiets offisielle målsetning om å forebygge og bekjempe kriminalitet (Langøien, Nøkleby & Jardim, 2020; Sarnecki, 2010).

Forebyggende politiarbeid var lenge et arbeidsfelt for de få som arbeidet med ungdom og var ansatt på forebyggende avdelinger eller avsnitt (Engh, 1995). De senere årene har dette endret seg, og i 2017 kom *Kriminalitetsforebygging som politiets primærstrategi 2018–2020: Politiet mot 2025 – delstrategi* (Politidirektoratet, 2018). Denne delstrategien skulle operasjonalisere politiets virksomhetsstrategi *Politiet mot 2025* (Politidirektoratet, 2017). I virksomhetsstrategien står det:

Kriminalitetsforebygging skal være politiets primærstrategi der bruk av virkemidler og tiltak fra alle virksomhetsområder sees i sammenheng for å ivareta samfunnsoppdraget. (Politidirektoratet, 2017, s. 4)

Både politiets etterforskningsarbeid og patruljearbeid har i mange år vært studert, men det forebyggende arbeidet er ikke på samme måte dokumentert og analysert. En kvalitativ studie av politiets forebyggende dialoger, som denne studien tar mål av seg til å være, vil bidra til å utvikle kunnskap på politiets forebyggende virksomhet.

Det er generelt viktig å forske på politiet som samfunnets maktapparat, og det er særlig viktig med tanke på politiets forebyggende arbeid fordi politiets forebyggende metoder ofte er blitt definert som mindre inngripende og problematiske enn annet politiarbeid. «Forebygging» omtales ofte som et gode og et felt der publikum og politi antas å ha sammenfallende interesser. Det kan derfor være vanskeligere å få øye på de problematiske sidene ved politiets

maktbruk på det forebyggende området (Giertsen, 1994; Sahlin, 2000a). Det forebyggende politiarbeidet blir snarere presentert ut fra et konsensusperspektiv enn et konfliktperspektiv (Haugaard, 2015).

Dialog som forebyggende metode kan forsterke et positivt inntrykk av politiets tilnærming ettersom dialogbegrepet knyttes til et kommunikasjonsideal basert på gjensidighet og samarbeid. Dette gjelder også beskrivelser av politiets kommunikasjon (Bjerknes & Johansen, 2009; Phelps, Larsen & Singh, 2017; Politidirektoratet, 2011). Til sammen gjør dette at Dialog som forebyggende metode i politiet, fremstår mer som et uangripelig ideal enn som en kompleks og komplisert praksis.

Denne studien ønsker å analysere politiets forebyggende dialogpraksis på samme måte som forskere har analysert politiets øvrige arbeid, som etterforskning og patruljetjeneste der politiets makt og kontroll er mer tydelig enn på det forebyggende feltet. Jeg ønsker å bidra til at politiets forebyggende dialogpraksis diskuteres og vurderes på lik linje som annet politiarbeid.

1.2 Tema og problemstilling

Tema for avhandlingen er Dialog som forebyggende metode i politiet. Formålet med studien er å utvikle kunnskap om hvordan det er å arbeide med Dialog som forebyggende metode i politiet.

Denne studien tar utgangspunkt i politiansattes beskrivelser av sin rolle og praksis. Dette vil synliggjøre at Dialog som forebyggende metode ikke har en fast form, men isteden er en variasjon av ulike fremstillinger av dilemmaer, identiteter og idealer. Studiens hovedproblemstilling er:

Hvilke idealer og dilemmaer finner man i politiets fortellinger om deres forebyggende dialogarbeid?

Hovedproblemstillingen er delt inn i følgende underproblemstillinger:

- Hvordan oppleves det å arbeide med Dialog som forebyggende metode i politiet?
- Hvordan beskriver politiet relasjonen med målgruppene for dialogarbeidet?

- Hva kjennetegner politikulturen og politirollene på dialogbaserte enheter?

Ettersom temaet og problemstillingene omhandler et mindre utforsket område i politiet, det forebyggende området, ble utgangspunktet en eksplorerende studie for best mulig fange opp politiets opplevelser og beskrivelser rundt studiens problemstillinger. Analysen er basert på informantenes beskrivelser og betrakninger av egen rolle og praksis. Studien ser på hvordan informantene iscenesetter seg selv som dialogeksperter og er ikke en analyse av deres faktiske praksis. Materialet studien bygger på er i hovedsak analyser av intervju materiale, med noe bruk av observasjonsmateriale. Studien kan karakteriseres som en intervjustudie med noen etnografiske elementer.

Jeg har et stort observasjonsmateriale fra feltarbeidet, men fordi hoveddelen av dette er taushetsbelagt materiale, vil disse dataene ikke brukes aktivt i avhandlingen, men isteden brukes som bakgrunnsmateriale. Dette beskrives nærmere i metodekapittelet.

1.3 Politiets forebyggende arbeid

Politiet har lenge vært et viktig forskningsfelt innen samfunnsvitenskapelig forskning. I Norge har politiet vært studert over flere tiår. Studiene har vært av patruljetjenesten – det som tidligere het ordenstjenesten – etterforskning, ulike ledernivåer og spesialfunksjoner i politiet som for eksempel operasjonssentralen, krise- og gisselforhandlerne og politiets undercovervirksomhet (J. Y. Dahl, 2019; Finstad, 2000a; Gullhaugen, 2008; Jon, 2020b; Kristiansen, 2012; Lundgaard, 2019; Myklebust, 2009; Rachlew, 2009; Røren, 2011). Mange av studiene handler om hvordan de som arbeider i politiet opplever arbeidet sitt og forstår rollen sin.

Denne studien handler også om politiansattes opplevelse av eget arbeid og rollene de utvikler, men tar for seg den forebyggende delen av politiets virksomhet. Enhetene i denne studien har ikke vært forsket på med disse temaene som utgangspunkt. Studien gir anledning til å diskutere klassiske temaer i politisosiologien. Den gir ny empiri på klassiske temaer, og den åpner også for utvikling av nye temaer og begreper. Studien gir innsikt i spesialenheters forebyggende dialogarbeid som for mange er et ukjent fagfelt sammenlignet med mer tradisjonelt forebyggende politiarbeid.

Studien er en fortelling om det å være «annerledespoliti». Materialet – som består både av intervjuer, feltsamtaler og observasjoner – gir mulighet til å beskrive nyanser og tvetydigheter som gir en dypere forståelse av denne type forebyggende politiarbeid.

Enhver analyse er en forenkling; forskeren har tatt valg både når det gjelder hva som løftes frem og hvordan det presenteres. Analysen vil derfor ikke yte den kompleksiteten som ligger i materialet rettferdighet, og heller ikke den praksisen som er studert. Karakteristikaene som drøftes favner nødvendigvis ikke alle informantene. Det kan til og med være informanter som vil være uenige i fremstillingene som gis. Avhandlingen som helhet er likevel ment å gi et balansert og nyansert bilde som ivaretar de mange ulike og unike stemmene.

1.3.1 Annerledespolitiet – forebygge og tilrettelegge

Enhetene som informantene i denne studien arbeidet på hadde til oppgave å forhindre skadeverk og vold i det offentlige rom samt å forebygge terror. Selv om informantene arbeidet på ulike politienheter med forskjellige oppgaver og målgrupper, hadde de hovedfortellingen om seg selv til felles: De var «annerledespolitiet». Arbeidet deres var annerledes annet politiarbeid, og politirollen de inntok sto i kontrast til det de beskrev som «den vanlige» politirollen.

Det var særlig forholdet de hadde til målgruppene de jobbet opp mot de mente skilte dem fra politiet ellers. Sammenlignet med det de beskrev som et «konsensusorientert politi» som var opptatt av orden og homogenitet, fremstilte de seg selv som et «annerledespoliti» som fremmet uttrykksmangfold i det offentlige rom. Det var et mangfold som også inkluderte uttrykk som kunne oppleves som uordentlige og provoserende. De ønsket å samarbeide og tilrettelegge for personer og grupper som ellers kunne ha et anstrengt forhold til politiet.

Samtidig som de presenterte seg som et annerledespoliti uttrykte de på ulike måter at «vi er tross alt politi». De uttrykte at de hadde mange av de samme idealene og identitetsmarkørene som andre i politiet. Eksternt handlet det om viktigheten av å bli respektert, kunne sette grenser og ikke la seg manipulere. Internt handlet det om å være lojal, være til å stole på, trå til og gi hverandre ryggdekning hvis noe skulle oppstå.

Informantene knyttet arbeidet sitt til kjernen av politiets grunnleggende rolle i et demokrati, nemlig å forebygge lovbrudd og beskytte grunnlovfestede verdier som ytringsfrihet og forsamlingsfrihet.

1.4 Gangen i avhandlingen

Avhandlingen er delt inn i fire deler. Del 1 består av kapittel 1 til og med 3. Denne delen introduserer studien og forankrer studien metodisk og teoretisk. Den består av en introduksjon, metodekapittel og teorikapittel.

I kapittel 1, «Innledning», presenteres feltet studien er en del av. I kapittel 2, «Metode», redegjør for metodiske valg og fremgangsmåter. I kapittel 3, «Teori», presenteres avhandlingens teoretiske utgangspunkt og tidligere forskning.

Del 2, består av kapittel 4 og 5. Del 2 introduserer informantenes fortellinger om å være dialogeksperter og annerledespoliti. I denne delen rendyrkes informantenes egen beskrivelser av hvordan de opplever å arbeide på enhetene. Kapittel 4 omhandler Dialogpolitiets perspektiv, mens kapittel 5 omhandler radikaliseringskontaktens og PSTs perspektiv.

Del 3, består av kapittel 6 og 7. Del 3 er analysen av informantenes fortellinger om å være dialogeksperter og annerledespoliti. I denne delen diskuteres informantenes beskrivelser i lys av teori og annen forskning. Analysene i del 3 tar utgangspunkt i beskrivelsene fra del 2, og løfter blikket slik at man ser nyansene og dilemmaene ved dialogekspertrollen. I denne delen sees særtrekkene ved informantene på de tre enhetene under ett. Her vektlegges hva informantene på de tre enhetene hadde til felles, og hva som gjorde at de fremstod som dialogeksperter og annerledespoliti.

Kapittel 6 omhandler hvordan dialogeksperterne ser seg i forhold til målgruppene, og i kapittel 7 omhandler hvordan de sammenligner seg med kollegaene ved patruljetjenesten og de tradisjonelle forebyggerne.

Del 4, består av kapittel 8 og 9, og er den avsluttende og sammenfattende delen av avhandlingen. Her oppsummeres og fremheves noen av de sentrale diskusjonene i studien, og antyder veien videre. Her antydes også en konstruksjon av en ny dialogrolle i politiet.

2 Metode

2.1 Interaksjonistisk og fenomenologisk innfallsvinkel

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for de metodiske valg og fremgangsmåter som ligger til grunn for denne studien. Metodevalgene er gjort for på best mulig måte belyse og forstå problemstillingene som er valgt.

Formålet med denne studien er å utforske hvordan politiansatte på dialogorienterte enheter opplever å arbeide med Dialog som forebyggende metode. Studien tar utgangspunkt i betjentenes opplevelser og erfaringer. Metodevalget falt på en kvalitativ tilnærming med en interaksjonistisk og fenomenologisk innfallsvinkel. Denne tilnærmingen åpner for informantenes erfaringsverden og perspektiver, og egner seg derfor til denne studiens formål.

Interaksjonismen har et fortolkende vitenskapssyn, der forskeren ved bruk av kvalitative metoder søker å identifisere hvordan det sosiale skapes gjennom handling, interaksjon og meningsdanning (Tjora, 2017, s. 28).

Symbolsk interaksjonisme er en måte å forstå og analysere den sosiale virkeligheten på (Levin & Trost, 1996, s. 11). Perspektivet ser interaksjonen mellom individer, samt mellom individer og systemer, som betydningsfull for å forstå hvorfor mennesker handler som de gjør. Perspektivet vektlegger den sosiale situasjonen, ofte på detaljnivå (Tjora, 2017, s. 26).

Et hovedbegrep innen symbolsk interaksjonisme er «roller». Symbolsk interaksjonisme beskriver og analyserer informantenes interaksjon og meningsdannelse opp mot deres opplevelse og forståelse av egen rolle.

Peter K. Manning, influert av Erving Goffman og symbolsk interaksjonisme og mikrososiologi, var opptatt av politiet som symbolsk institusjon. Manning tok blant annet utgangspunkt i Erving Goffmans tanker om hvordan mennesker presenterer seg for sine omgivelser. Manning mener politiets kontroll kan sees som et drama ved at aktørene ønsker å skape et bestemt inntrykk hos publikum (Holmberg, 1999; Manning, 1997, 2001; Ponsaers, 2016; Thorjussen, 2004).

Symbolsk interaksjonisme har mye til felles med fenomenologien i det at begge perspektiver ser hvordan mennesker forstår og skaper mening i interaksjon med verden rundt seg. Fenomenologien studerer bevisstheten og hvordan fenomener fremtrer for menneskene. Det handler om hvordan menneskene forstår verden rundt seg i interaksjon med andre.

Dybdeintervjuer og observasjoner er naturlige metodevalg ut fra et fenomenologisk perspektiv:

En metodologisk tilnærming relatert til fenomenologien vil særlig være basert på bruk av dybdeintervjuer, hvor vi som forskere forsøker å få deltagerne til å sette ord på hvordan de forstår sin verden, vanligvis knyttet til et avgrenset fenomen. (Tjora, 2017, s. 27)

Fenomenologien har mange likhetstrekk med en etnografisk tilnærming. I en etnografisk tilnærming brukes observasjon og naturlige samtaler med deltagerne i et felt til å få øye på de begrepene deltagerne bruker. Etnografien studerer begreper ved å se på hvilken funksjon begrepene har for deltagerne. Det handler om å studere de sentrale begrepene i feltet på måter som gir mulighet til å gå bakenfor de umiddelbart overleverte beskrivelsene deltagerne gir forskeren. Målet er å avdekke hva deltagerne legger i begrepene, for på den måten å få en dypere forståelse av hvordan deltagerne bruker begrepene i samspillet med hverandre (Silverman, 2010, s. 97-98).

I denne studien ønsket jeg å forstå hvilken betydning «dialog» hadde for deltagerne forståelse av egen rolle og praksis. For å få denne kunnskapen måtte jeg komme bakenfor beskrivelsene som ble gitt. Det var derfor viktig å finne metoder som kunne gi innsikt i deltagerne perspektiver på eget arbeid og rolle. Valget falt på feltarbeid, med dybdeintervjuer og observasjoner som metoder. En kombinasjon av disse metodene gav kunnskap både om hvordan deltagerne så seg selv, målgruppene og egen praksis.

2.2 Informantenes selvpresentasjoner

Denne studien omhandler informantenes selvpresentasjoner i form av deres fortellinger, både under observasjonsperioden og intervjuene, om hvem de var. Det er informantenes fortellinger som er det bærende element i denne studien, der deres fortellinger konstruerer kunnskap.

Det er et spørsmål om hvem som skaper, konstruerer og rekonstruerer kunnskap om dialogisk praksis. Da må man høre på politiets stemme, som best kommer til uttrykk i politiets fortellinger fra praksis. (Gudmundsdóttir, 1998, s. 36)

Analysen er ment å fange politiets syn på deres dialogiske praksis. Fortellingene gir informantene mulighet til å formidle det ambivalente ved måten de forholder seg til dem de møter. De kan fortelle om de ulike og til tider motsetningsfulle tilnærmingene de bruker: Både det å bruke makt og det å vise omsorg. Fortellingene gjør det mulig å beskrive motsetninger,

uregelmessigheter og logiske brudd, samtidig som det fremstår som en helhetlig historie (Sandberg, 2018).

Gjennom fortellingene gir informantene et bilde av hvordan de behersker gatekulturen og gatekodeks gjennom å balansere mellom det harde og det myke. De har kompetanse til å skape dialog når det er mulig, men har også mot til å «slåss» hvis det blir nødvendig.

Som tilhører får man mulighet til å være med informantene på en reise inn i deres univers. De forteller om situasjoner som kan være både krevende og farlige. Situasjonene som males frem gjennom historiene gjør at tilhøreren kjenner hvor krevende arbeidet er og hvilket mot som kreves. På den måten trenger ikke informantene skryte av hvor tøffe de er, det ligger innbakt i historiene.

Informantenes fortellinger i denne studien handlet om å fremstille seg som de modige som tok de riktige valgene. Fortellingene hadde på den måten et normativt utgangspunkt. Andre ganger var fortellingene bare gode historier som skulle underholde. Når det gjelder det normative aspektet ved fortellingene kan det handle om at informantene vet at det bildet de gir forskeren ikke bare skjer her og nå, men er en fortelling om dem selv som vil bli videreformidlet i det som publiseres. Fortellingene kan derfor være en måte å påvirke hvilken versjon av seg selv, identitet og praksis, som blir beskrevet og fremstilt gjennom forskningen.

Fortellingene i feltet var også avhengig av hvor, når og til hvem de ble fortalt. Historiene endret karakter avhengig av hvor vi var, om det var på kontoret, på gaten eller i bilen, og hvem som var til stede, og om det var dag, kveld eller natt. Flere av samtalene på flere av enhetene foregikk på felleskontorer som også fungerte som pauserom og møterom. Dette var rom der det foregikk mange aktiviteter samtidig og parallelt, og rommene skiftet karakter både ut fra hvilke aktiviteter som foregikk, og hvem som var til stede. Noen jobbet, noen spise lunsj, andre pratet enten om faglige, sosiale eller private temaer. Det var også rom der mange kom og gikk. Noen ganger ble det yrende livet på kontoret omdannet til et mer intimt rom der det kunne oppstå en fortrolighet som åpnet for samtaler om mer sensitive temaer. Kontorene og pauserommene skiftet på den måten mellom å være ulike former for sosiale arenaer som åpnet for ulike typer fortellinger avhengig av om rommene fungerte som kontor, pauserom, debattarenaer eller fortrolige rom.

2.3 Datagrunnlaget

Prosjektet er godkjent både av Politihøgskolens forskningsetiske utvalg, Riksadvokaten samt politidistriktets ledelse og Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). NSD informerte om at de ikke trengte å godkjenne prosjektet ettersom det ikke inngikk personsensitive opplysninger i studien.⁵

Materialet som danner grunnlaget for denne studien består av tre års feltarbeid ved Oslo politidistrikt, med observasjoner og intervjuer fra følgende fire enheter: Dialogpolitiet, radikaliseringskoordinator og radikaliseringskontaktene, Gatepatruljen og innsatslederne. I tillegg har jeg intervjuet ansatte fra PST. Jeg gjorde også fem intervjuer med representanter fra ulike målgrupper politienhetene arbeidet opp mot. Feltobservasjonene starter i januar 2014 og ble avsluttet i desember 2017. Intervjuene ble gjort fra februar 2017 til april 2020. Til sammen har jeg cirka 540 felttimer og 44 intervjuer. Intervjuene utgjør til sammen 89 timer. De fleste intervjuene varte rundt to timer. Det lengste intervjuet varte fem timer, og det korteste en time.

Intervjudataene gir kunnskap om informantenes forestillinger om egen og kollegaers dialogpraksis, og begrunnelser for disse.

Observasjonsdataene gir kunnskaper om informantenes ulike dialogpraksiser. Det er også observasjoner fra foredrag og internopplæring. Det siste gir kunnskap om hvordan informantene beskriver egen dialogpraksis, og hvordan de ønsker å fremstå overfor eksterne samarbeidspartnere og kollegaer.

2.3.1 Fra å studere to ulike metoder til å studere fem samarbeidspartnere

I utgangspunktet ønsket jeg å studere Dialogpolitiet og Bekymringssamtalen, men slik ble det ikke. Bekymringssamtalen ble ikke en del av studien. Årsaken til dette var at jeg startet feltarbeidet hos Dialogpolitiet, noe som ble det opprinnelige prosjektets bane. Grunnen til at jeg startet feltarbeidet hos Dialogpolitiet, og ikke med Bekymringssamtalen, var at arbeidet til Dialogpolitiet var en arbeidsmetode jeg visste lite om – til forskjell fra Bekymringssamtalen. Bekymringssamtalen kjente jeg til gjennom undervisningsarbeidet mitt, samt arbeidet med

⁵ Se vedlegg med svar fra NSD.

læreboken *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (Lie, 2015). Ved å starte i det ukjente, med Dialogpolitiet, håpet jeg å få nye og andre perspektiver på Bekymringssamtalen.

Fordi jeg vektla en interaksjonistisk innfallsvinkling i feltarbeidet, ønsket jeg å følge veiene feltet viste meg. Feltarbeidet hos Dialogpolitiet åpnet for andre enheter som samarbeidet med Dialogpolitiet. Dette var enheter jeg før feltarbeidet ikke hadde tenkt å studere, men som fremstod som sentrale for å forstå dialogarbeidet jeg hadde begynt å se konturene av gjennom observasjonene av Dialogpolitiet. Det gjorde at studien tok en annen retning enn opprinnelig planlagt, og Bekymringssamtalen som studieobjekt ble forlatt. Temaet for studien forble det samme, men jeg har fått belyst Dialog som forebyggende metode i politiet fra andre sider enn jeg kunne ant før jeg startet feltarbeidet. I planleggingsfasen av studien, og da jeg skrev prosjektbeskrivelsen, hadde jeg ikke den innsikten feltet etter hvert gav meg. Gjennom feltarbeidet hos Dialogpolitiet fikk jeg øye på en ny og annerledes politiroлле. I fortsettelsen av studien ble jeg opptatt av å beskrive og analysere dette uventede og nye funnet nærmere gjennom å inkludere andre enheter i tillegg til Dialogpolitiet. De fire samarbeidene politienhetene som ble inkludert i studien var Politiets sikkerhetstjeneste (PST), radikaliseringskontaktene på politistasjonene, Gatepatruljen og innsatslederne.

2.3.2 Fra fem til tre – tydeliggjøring av hovedfunnet: Annerledespoliti

I analysearbeidet fant jeg det krevende å balansere ønsket om å være nyansert med det å gi en helhetlig analyse av funnene. For å få frem en rød tråd måtte jeg følge rådet «Kill your darlings» og utelate en mengde nyanser og perspektiver. Selv om det ble nødvendig for å løfte frem og tydeliggjøre bestemte funn, var det som uttrykket antyder, en krevende øvelse å utelate temaer som jeg fant både interessante og viktige.

En av de vanskeligste avveiningene kom mot slutten av ferdigstillingen av avhandlingen. Det var å utelate funnene fra og analysene av Gatepatruljen. Frem til sommeren 2021 hadde Gatepatruljen en sentral plass i avhandlingen. For å få frem hovedfunnet i studien ble det likevel nødvendig å fjerne Gatepatruljen. Til tross for at Gatepatruljen retorisk presenterte seg som en «dialogenhet», fremstod de likevel for mye som en tradisjonell politiroлле til at de passet inn i det som ble denne studiens hovedtema: Dialogekspertene som annerledespoliti. Gatepatruljen representerte ikke på samme måte som Dialogpolitiet, radikaliseringskontaktene og PST, den samme type annerledeshet. Dialogpolitiet, radikaliseringskontaktene og PST representerte noe kvalitativt annerledes innen politiforskningen og materialiserte seg som en

type dialogeksperter som det ble riktig å dedikere denne avhandlingen til. I den grad innsatslederne fortsatt er en del av avhandlingen, er det for å beskrive relasjonen mellom Dialogpolitiet og oppdragenes operative ledelse.

2.3.3 Fra et relasjonsprosjekt til et politiprojekt

I tillegg til at politienhetene som ble studert endret seg underveis i arbeidet, endret også studien seg fra å være en studie av både politiet og målgruppene for politiets dialog, til å bli en politistudie.

Det var lenge et ønske for meg å inkludere publikumsperspektivet (i betydning målgruppene), i studien. Jeg gjorde flere forsøk på å komme i kontakt med representanter fra ulike målgrupper. Til slutt var det fem personer som ønsket å snakke med meg, men de var skeptiske til å delta i det de betegnet som en «politistudie». Jeg er takknemlig overfor dem som stilte opp. Jeg inkluderer likevel ikke disse dataene i avhandlingen direkte fordi deres skepsis til å delta gjør det vanskelig å forsvare å bruke dataene. Publikumsinformantene sa de hadde lyst til å fortelle meg sine historier, men ønsket ikke å bli referert i en studie. Deres perspektiver og tanker gav likevel innsikt som påvirket analysene og forståelsen av politiets dialogrolle.

Vanskelighetene med å rekruttere informanter fra publikumsgrupper til studien gjorde meg bevisst på følgende: Selv om man som forsker kan ønske å inkludere flere parter i en studie for å få en så bred forståelse som mulig, er det vanskelig når gruppene man ønsker å inkludere har mistillit enten til forskeren eller til andre grupper som inngår i studien, som tilfellet var her.

Det at gruppene hadde mistillit til politi og myndighetene gjorde det vanskelig for meg som forsker å få deres tillit. Fordi jeg var ansatt ved Politihøgskolen ble jeg sett som «politiets forsker». En av informantene fra publikumsgruppen som identifiserte seg som aktivist samtykket til å bli intervjuet, men forklarte under intervjuet at det var vanskelig å få andre fra samme miljø til å delta fordi de ikke ønsket å bidra til et forskningsprosjekt som kunne gi politiet bedre kunnskap om hvordan møte miljøet.

De er ikke interessert i å gjøre politiet bedre, flinkere til å møte miljøet. Det er det verste som kan skje. Det beste for oss er at politiet er skikkelig dårlig på dialog (ler), slik at det er lettere for de i vårt miljø, særlig de unge, å ikke la seg lure til å snakke med dem. (Aktivist)

Det at jeg hadde vanskeligheter med å få aktivister i tale betyr ikke at det er umulig å få skeptiske parter i tale. Det å arbeide seg gjennom en skepsis kan være riktig som forsker. Liv Finstad beskriver hvordan hun som tidligere deltager i politiske demonstrasjoner ble møtt med skepsis av politiet i starten av sin studie (Finstad, 2000a). Katrine Fangen, som har studert nynazister, skriver at forskeren ved åpenhet, tålmodighet og relasjonsbygging kan åpne felt som i begynnelsen virker lukket for utenforstående (Fangen, 2001).

Et element som er særegent når man studerer forholdet mellom myndigheter og aktivister er aktivisters skepsis til å delta i myndighetsforskning. Aktivistenes skepsis til denne studien kan skyldes mer enn mistro til politiet og meg som ansatt på Politihøgskolen. Mange aktivister kan ha en grunnleggende mistillit til samfunnsinstitusjoner som assosieres med det bestående og «makta». Politiet er åpenbart en slik institusjon, og forskere kan også sees som en del av samfunnets etablerte strukturer og maktelite (Holgersson, 2010). Både politiet og mange forskere er en del av myndighetene som mange aktivistgrupper står i opposisjon til. Dette kan gjøre at det å få aktivistgrupper i tale, kan være lettere for forskere som allerede har etablert en tillitsrelasjon til dem. Et eksempel på dette er Rune Ellefsen. Hans bakgrunn som aktiv i dyrevernsgrupper (Ellefsen, 2017) gav han troverdighet og tillit i aktivistmiljøene i tillegg til svært god kjennskap til dem, og det gav han en unik tilgang til feltet.

Ved at dette ble en politistudie tapte jeg muligheten for en relasjonsstudie, men fikk muligheten å fordype meg i politiperspektivet, noe som kan ha åpnet for en dypere innsikt i politiets opplevelse av egen dialogrolle og praksis.

2.4 Feltarbeid

Mye politiforskning, både nasjonalt og internasjonalt, har vært etnografiske studier og feltforskning (S. Andersson, 2003; Chan, 1996; Finstad, 2000a; Granér, 2004; Gundhus, 2009; Hellesø-Knutsen, 2013; Loftus, 2009a; Lomell, 2007; Lundgaard, 2019; Manning, 1997, 2009; Reiner, 1992; Sollund, 2007; Valland, 2015; Aas, 2009). Feltarbeid egner seg godt til å gi detaljrettede og erfaringsnære beskrivelser av politiets arbeid (Fangen, 2004; Finstad, 2013; Granér, 2004; Gundhus, 2009; Lie, 2003; Myhre, 1999).

Feltarbeid knyttes ofte til en etnografisk tilnærming. Begrepet «etnografi» er avledet fra de greske ordene «ethos» og «graphein», som betyr henholdsvis «folk» og «å skrive» (Hagen & Skorpen, 2016, s. 12). Jeg ønsket å få kunnskap om hvordan politiet opplevde det å bruke

Dialog som forebyggende metode. For å få kunnskap om dette falt valg av metode for min studie på feltarbeid fordi det gir mulighet til å se og forstå sammenhenger, relasjoner, og aktørenes forestillinger om seg selv i feltet. «Feltarbeid (...) er uovertruffent når det dreier seg om å skaffe kunnskap om alt det som foregår mellom mennesker – og mellom mennesker og samfunn» (Hastrup, 2010, s. 46).

Flere forskere skiller imidlertid mellom «etnografi» og «feltarbeid». «Etnografi» forbeholdes mer langvarige observasjoner, mens «feltarbeid» også omfatter kortere observasjonsstudier (Fangen, 2004; Hagen & Skorpen, 2016; Hammersley & Atkinson, 2004). Feltarbeid er videre en knippe ulike metoder som innebærer både deltagende observasjon og intervjuer (Fangen, 2004; Finstad, 2000a, s. 340; Hagen & Skorpen, 2016; Thagaard, 2013). De observasjonene jeg utførte over lengre tid av enheter som Dialogpolitiet og Gatepatruljen kan karakteriseres som etnografiske studier, mens observasjonene jeg utførte over kortere tid av radikaliseringskontaktene og innsatslederne, kan betegnes som feltstudier. PST-ansatte gjorde jeg kun intervjuer med.

Mye av det forskningsmessige feltarbeidet som har vært gjort på politiet har som nevnt vært på politiets patruljetjeneste. Cecilie Høigård mener det er viktig at også andre deler av politiets virksomhet studeres med denne type metodikk for å få en dybdeforståelse av mer ukjente deler av politiets virksomhet (Høigård, 2005). Ved at denne studien forsker på politiets forebyggende arbeid, som er et mindre utforsket felt, vil studien kunne bidra til å utvide politiforskningens studieobjekt og perspektiver på politifunksjoner og politiroller.

2.4.1 Metningspunkt

I metodelitteraturen på feltarbeid blir man rådet til å samle inn data helt til man kjenner på dataenes tilstrekkelighet, eller det som beskrives som at man er «mett»:

I mange tilfeller kan du oppleve at du kommer til et metningspunkt, der du føler at du ikke nødvendigvis får så mye ny informasjon ved å bli lenger. (Fangen, 2004, s. 125)

For meg tok det lang tid før jeg ble met. Jeg opplevde til stadighet å bli overrasket og nysgjerrig på nye temaer. Jeg følte en sterk forpliktelse til å grave dypere for å forstå bedre feltets egenart. Feltet var fylt av flertydigheter og paradokser, og min forståelse skiftet konstant ut fra hvem jeg var med og hvem jeg snakket med.

Da jeg til slutt nådde metningspunktet, opplevde jeg det som at det var vanskelig å finne nye vinklinger og perspektiver. Jeg opplevde at temaene gjentok seg og at innsamlingen av mer data ikke lenger førte til nye perspektiver.

Da jeg avsluttet feltarbeidet etter ca tre år, hadde jeg fått en innsikt i feltet som jeg kunne analysere, bearbeide og viderebringe for å skape ny kunnskap. Jeg kjente at jeg hadde kommet bakenfor og innenfor informantenes fremstillinger av hvem de var. Jeg hadde fått innblikk i en nyansert og for meg ny politirolle. Jeg hadde kjent på og fått forståelse av informantenes opplevelser av å lykkes, kjenne stolthet og glede, men også deres opplevde dilemmaer, usikkerheter og tvil. Jeg hadde fått et lag av kunnskaper som gav et sammenvevd teppe av meninger og erfaringer som gjorde at jeg følte at jeg hadde nok for å kunne gi en fyldig beskrivelse og analyse. Jeg avsluttet feltarbeidet og gikk over i analysefasen av materialet.

2.4.2 Feltarbeidets temporalitet

Feltarbeidets temporalitet handler om tiden man er der, pauser og avbrekk fra feltet. Det kan beskrives som feltarbeidets dramaturgi, og den går gjennom ulike faser. Pausene fra feltet gir det som er betegnet som en runddans mellom empiri og forståelse (Wadel, Wadel & Fuglestad, 2014). Flere forskere har beskrevet hvordan pausene fra feltet gir en mulighet til å slappe av og hente seg inn (Fangen, 2004; Hagen & Skorpen, 2016; Wadel et al., 2014). Pausene gjør det også lettere å se hva man har fått innhentet av data og hva man mangler, og det blir lettere å vurdere hvilken retning man skal ta når man er tilbake i feltet.

Brudd i feltarbeidet kan gjøre at du får et fornyet analytisk blikk, og at du ser om du må justere din egen rolle, eller om det er andre viktige ting du må se etter, som du hittil har oversett.
(Fangen, 2004, s. 124)

Feltarbeid er intenst. Man må hele tiden være «på», imøtekommende og samtidig ha følsomhet slik at man ikke tar for mye plass. Jeg hadde flere pauser fra feltet. Noen pauser var på dager, noen på uker og noen ganger varte pausene over måneder. Fordi man aldri skal bli en del av feltet forblir man en besøkende, selv om man kan bli godt kjent med deltagerne. Som forsker blir man stående i en utenforrolle som kan være spennende, men også slitsom over tid. Jeg opplevde at pausene gjorde at det var lettere å holde ut over lang tid, og at pausene gav mulighet til å strukturere funnene og derved tydeliggjøre hva jeg skulle se etter når jeg gikk tilbake i feltet.

2.4.3 Feltsamtaler

I feltarbeidet inngikk også «feltsamtaler». Feltsamtaler er en egen metode for innsamling av data. Feltsamtaler er ikke-avtalte intervjuer, mer lik den dagligdagse praten vi har med dem vi omgås. «Nøkkelen til god forskning er evnen til å få en samtale til å være fruktbar både for deg og for de du studerer» (Hagen & Skorpen, 2016, s. 81). Til forskjell fra mer strukturerte intervjuer, oppstår feltsamtaler naturlig i feltarbeidet. Feltsamtaler omfatter både de samtalene forskeren deltar i med aktørene i feltet og de samtalene forskeren overhører mellom aktørene i feltet.

Inni hverdagspraten kan det ligge informasjon som er meget relevant for studien. (...) Forskere som oppholder seg i et forskningsfelt over tid, får gjerne mye av den faglige interessante informasjonen gjennom ikke-avtalte pratemøter der forskeren gjerne opptrer i lokale statuser, (...). Feltsamtalen vil i mange tilfeller være en dialog mellom informant og forsker. Likeså ofte som noen svarer på forskerens spørsmål, likeså ofte kommer informantenes kommentarer uoppfordret som reaksjon på en situasjon som oppstår. Ofte vil forskeren utløse fortellinger og ytringer der hun ikke er adressat, men tilhører. Forskeren fanger opp kommentarer og samtaler som flyter i feltet ganske uavhengig av hennes egen tilstedeværelse. (Aase & Fossåskaret, 2014, s. 32-33)

Naturlige observasjoner og samtaler gir en annen innsikt enn et strukturert intervju (Silverman, 2010). Feltsamtaler er hverdagslige samtaler som kan gi en dypere kunnskap i kombinasjon med observasjoner og strukturerte intervjuer.

Feltsamtalene i denne studien omfattet både samtaler mellom deltagerne og samtaler mellom meg og deltagerne. Feltsamtalene oppstod naturlig i feltet, og handlet ikke bare om det som skjedde på arbeidsplassen, men også om familieliv, helgens begivenheter, fritidsinteresser og felles kjente. Samtalene i feltet var umiddelbare og spontane, og ofte humoristiske. Vi kunne spøke og komme med uttalelser som hadde blitt oppfattet annerledes i andre kontekster og i mer formelle settinger.

Feltsamtalene i denne studien omhandlet altså alt fra prat om private temaer til faglige refleksjoner. Disse samtalene gav ofte en mer upolert versjon av arbeidet enn det som ble gitt i intervjuene, og de gav innsikt i nyanser og dilemmaer som var viktig for å få en fylldig forståelse av feltet.

Jeg deltok i uformelle samtaler i feltet. Dette var samtaler jeg mer naturlig kunne delta i fordi de omhandlet hverdagslige temaer, i motsetning til samtalene rundt arbeidsoppgavene. Jeg opplevde at deltagerne satt pris på at jeg deltok i det uformelle fellesskapet. Flere av

informantene sa at slike samtaler gjorde dem trygge på meg. Det at jeg deltok i uformelle feltsamtaler opplevde jeg som tillitsskapende overfor deltagerne.

Det ligger en anerkjennelse både fra feltet og forskeren, i det å inkludere forskeren i de uformelle samtalen. Det at både forsker og deltagerne engasjerer seg i felles temaer skaper dessuten nærhet og gjensidighet mellom forskeren og deltagerne – man får mulighet til å se hverandre ikke bare som forsker og deltagerne, men som samtalepartnere og medmennesker. Jeg opplevde at feltsamtalene skapte en trygghet i relasjonen mellom deltagerne og meg som åpnet for sårbarhet og undring.

Etter å ha vært sammen i flere timer, snakket om familie og andre nære temaer, ble samtalen om deltagerens arbeid nærere og mer åpne. Skuldrene senket seg både hos deltagerne og hos meg. Man har ikke de samme filterne om natten i bilens fortrolige atmosfære som man har ellers. Det åpner opp for andre temaer og andre måter å snakke om arbeidet på enn det strukturerte intervjuer gjør.

De gangene jeg ikke deltok i de uformelle samtalen opplevde jeg at min observatørrolle ble overtydelig og at deltagerne ble usikre på hvordan jeg oppfattet dem. Det kan oppleves ubehagelig å bli iaktatt av en forsker du ikke vet hvor du har hen. Når forskeren observerer et kollegiums uformelle samtaler, kan deltagerne lure på om forskeren forstår «pikettpraten», eller opplever dem som useriøse og fleipete.

Det var mer naturlig å ta en observatørrolle når vi var ute på oppdrag eller når deltagerne hadde faglige samtaler om konkret oppdragsløsning. Da holdt jeg meg i bakgrunnen for å ikke forstyrre dem i deres arbeid.

2.4.4 Notater under feltarbeidet

Under feltarbeidet noterte jeg ofte i en notatbok med penn. Dette kunne jeg gjøre både når deltagerne var til stede og når jeg var alene. Jeg brukte også lydopptakeren på telefonen min til å snakke inn mine umiddelbare tanker og gjenta direkte sitater fra feltet. Det var naturlig å notere når deltagerne jeg observerte satt med arbeidsoppgaver på kontoret. I etterkant av hver observasjonsdag skrev jeg ut feltnotatene fra observasjonsdagen/-natten.

2.4.5 Dybdeintervjuer

Fordi jeg var interessert i deltageres oppfatninger og perspektiver på egen rolle og praksis, valgte jeg etter observasjonstiden å avslutte feltarbeidet med å gjennomføre intervjuer med flere av deltagerne som arbeidet ved enhetene jeg hadde vært på. Intervjuene gav mulighet til utdypende og utfyllende samtaler rundt temaene jeg hadde observert. «I en intervjuundersøkelse får man mulighet til å konsentrere seg om hvordan enkeltpersoner oppfatter enkelte begivenheter, situasjoner eller fenomener i deres eget liv» (Tanggaard & Brinkman, 2010, s. 20).

Jeg bruker begrepet «dybdeintervjuer» fremfor «semistrukturerte intervjuer» fordi jeg mener førstnevnte er mer dekkende for det som var hensikten med intervjuene i denne studien, nemlig å gå i dybden på aktuelle temaer knyttet til feltet. Dybdeintervjuer gir muligheten til «digresjoner fra informantens side, og kan dermed komme inn på temaer eller momenter som intervjueren ikke nødvendigvis hadde tenkt ut på forhånd, men som kan synes viktig for informanten, og dermed vise seg relevant for undersøkelsen» (Tjora, 2017, s. 114).

Intervjuene ble gjennomført enten på et kontor på politistasjonen der den som ble intervjuet arbeidet eller på mitt kontor på Politihøgskolen. Jeg brukte båndopptaker og noterte underveis. Jeg transkriberte intervjuene etter hvert intervju. Jeg noterte også mine refleksjoner etter hvert intervju. Refleksjonsnotatene gjorde det lettere i ettertid å skille mellom mine betraktninger og informantens uttalelser.

Dybdeintervjuene var semistrukturerte i betydning at de var delvis strukturert ut fra en disposisjon av temaer og spørsmål jeg hadde i en intervjuguide. Under intervjuene fulgte jeg opp de temaene som informantene åpnet opp for. Under interaksjonene i intervjuene fulgte jeg fortellingene som informantene var opptatt av å dele. Jeg erfarte at jeg ved å lytte til informantene og følge deres resonnementer, fikk belyst de temaene jeg hadde på intervjuguiden uten at jeg måtte spørre om dem direkte.

Både i løpet av og på slutten av intervjuene sjekket jeg at jeg hadde fått dekket alle temaene i intervjuguiden. Hvis det var temaer vi ikke hadde snakket om, tok jeg disse opp på slutten av intervjuene. Jeg erfarte at intervjupersonene slappet mer av når jeg gjorde det på denne måten enn når jeg fulgte gangen i intervjuguiden mer slavisk. Jeg la altså opp til en mer naturlig samtaleform under intervjuene enn en spørsmål-svar-form. Informantene fikk dermed større mulighet til å formidle sine betraktninger rundt temaene.

Flere av informantene sa etter intervjuet at det hadde vært interessant å snakke om faget sitt på den måten vi gjorde under intervjuet. Særlig trakk de frem det å utdype faglige refleksjoner og dvele ved dilemmaer rundt både rolle og relasjoner. Flere sa at de under intervjuene hadde fått utforsket problemstillinger det vanligvis ikke var rom for eller tid til å diskutere i en hektisk arbeidshverdag.

Selv om intervjuene var mer formelle enn feltsamtalene, oppstod det i flere av intervjuene en fortrolighet der informantene åpnet opp om dilemmaer og usikkerhet. Det virket som intervjuene skapte et rom for å reflektere rundt egen rolle og praksis som informantene satte pris på.

2.4.6 Kombinasjonen av observasjoner og intervjuer

Deltagende observasjon i et felt kombinert med intervjuer og feltsamtaler, gir mulighet for innsikt i «blinde hull» som informantene har tatt for gitt eller følt det ikke er rom for å snakke om. Gjennom observasjoner får man tak i den tause kunnskapen og det som for informantene kan oppleves som selvsagt. Observasjoner i forbindelse med politiforskning gir ikke bare forståelse for politiets virksomhet, men også innsikt i handlinger og samhandling (Finstad, 2000a, s. 340; Hoel, 2011; Lagestad, 2011; Lundgaard, 2019; Wadel et al., 2014).

Observasjonsdata gir innsikt som kan danne grunnlag for valg av temaer for intervjusamtaler. Observasjonene jeg gjorde ble brukt som utgangspunkt for intervjuene med deltagerne i den hensikt å få ytterligere kunnskap gjennom deres refleksjoner.

Jeg kombinerte observasjoner og intervjuer i den hensikt å få belyst feltet ut fra ulike typer perspektiver som de ulike datatypene kan gi. Som Fangen forklarer:

Observasjoner åpner for handlingsdata, mens intervjuer åpner for diskursive data. Intervjudata bør ikke behandles som om det var handlingsdata, men sees som folks selvrepresentasjon. Det betyr at du ikke kan ta det for gitt at det folk sier de gjør, er det de faktisk gjør. Snarere kan du se det de sier de gjør, som en historie som gjenspeiler hvordan de ønsker å fremstille seg selv. Dette er i seg selv interessante data, men må ikke behandles som en faktisk gjengivelse av hvordan de ter seg. Med kombinasjonen av intervju og observasjon kan du gå utover å behandle intervjudataene som selvrepresentasjoner fordi du kan la intervjuene konfrontere observasjonene og omvendt. (Fangen, 2004, s. 172)

I denne studien har jeg studert politikultur på flere nivåer. Ved å observere enhetene i tillegg til å intervju ansatte ved dem, har jeg på mange måter fanget politikulturen bredere enn jeg hadde gjort hvis jeg bare hadde intervjuet. Observasjonene fanget opp hvordan informantene faktisk utførte sin politipraksis, mens intervjuene fanget opp hvordan informantene fremstilte

sin politipraksis (Waddington, 2005). Observasjoner gir tilgang til kunnskap man ikke vil få gjennom intervjuer, blant annet fordi det kan være ubevisste samspillsmønstre som deltagerne i feltet ikke tenker på at kan være noe å tematisere overfor forskeren hvis ikke forskeren eksplisitt tematiserer det først.

2.4.7 Før- og etterforståelse

Før jeg begynte feltarbeidet hadde jeg skrevet ned min førforståelse, og etter feltarbeidet og intervjuene var gjennomført, skrev jeg ned mine hovedinntrykk fra feltarbeidet. Det siste kan betegnes som min «etterforståelse». Dette gjorde jeg for å tydeliggjøre hva jeg satt igjen med som hovedinntrykk etter feltarbeidet. På denne måten ble diskrepansen mellom min førforståelse og etterforståelse tydeligere for meg.

Etter å ha vært i et felt over tid sitter man igjen med flere inntrykk som ikke nødvendigvis kan knyttes til bestemte uttalelser eller observasjoner, men som isteden handler om stemningsbilder og inntrykk etter tiden på de ulike stedene. Det var viktig for meg å skrive ned slike hovedinntrykk fra feltarbeidet, før jeg gikk i gang med den mer detaljerte kodingen av materialet. Min erfaring fra tidligere feltarbeid er nemlig at inntrykkene endrer seg i løpet av kodingen og den tematiske analysen – når materialet går fra å være en helhet til å bli kategorier og begreper gjennom inndelingen i hoved- og underkoder. Jeg ønsket imidlertid å ha hovedinntrykkene fra feltarbeidet så present som mulig; ved å skrive ned min etterforståelse fra feltarbeidet før jeg begynte å jobbe med analysen av materialet, fikk jeg ivaretatt dette.

2.5 Tanker rundt intervjuer og observasjoner

2.5.1 Det ordinære og det ekstraordinære

Som forsker på politiet kan man føle at deltagerne ønsker å gi deg «de gode historiene» i betydning de handlingsfylte fortellingene som ofte innebærer dramatisk knyttet til lovbrudd. Dette til tross for at politihverdagen består av mange ulike oppgaver som handler om andre ting enn kriminalitet (Finstad, 2013; Gundhus, 2009; Lundgaard, 2019).

Det ekstraordinære og de handlingsfylte opplevelsene kan bli sett som det mest «spennende» både for deltagerne å utøve og for forskeren å studere. Det ekstraordinære blir derfor lett presentert som «det skikkelige politiarbeidet», til tross for at arbeidshverdagen oftest er rolig

og rutinepreget. Det er de mer dramatiske hendelsene som fester seg hos oss mennesker, og for politiets del gjør det at de handlingsfylte hendelsene i større grad blir identitetskapende og identitetsbekreftende med tanke på hva «skikkelig politi» skal befatte seg med (Finstad, 2000a; Granér, 2006; Gundhus, 2009).

Som forsker kan det være lett å la seg rive med å se etter det spektakulære og det dramatiske, og overse de ordinære, hverdagslige og kjente sidene av politiarbeidet. Her vil interaksjonistiske og fenomenologiske innfallsvinkler være til hjelp. Etnografens blikk krever at man både ser det ordinære i de uvanlige situasjonene, og at man identifiserer hva som er uvanlig og bemerkelsesverdig i det ordinære hverdagslivet (Silverman, 2010, s. 37). Gjennom å forstå rutiner i feltet vil man bedre kunne trekke paralleller mellom de man studerer og sitt eget liv, og dermed se hva som er likt og ulikt:

Hur betar man sig när man återvänder från «fältet»? Som lyxturister som utnyttjar sin förstehandsrätt till en «upplevelse»? I så fall kommer redogörelsen antagelig att fokusera på dramatiska händelser där märkliga människor spelar huvudrollen. Eller har man lyckats förstå de rutiner som ligger bakom beteendet i miljön och lyckats inse vilka likheter, såväl som skillnader, som finns mellan de människor man har studerat och en själv. (Silverman, 2010, s. 41)

I denne studien var det viktig for meg å være på de ulike enhetene over tid. På den måten ønsket jeg å unngå at deltagerne definerte meg som en «actionturist» som var ute etter det spektakulære. Det var viktig for meg å ha blikket for de hverdagslige, ordinære og udramatiske hendelsene når jeg observerte feltet. Selv om det å analysere en dramatisk enkelthendelse kan gi kunnskap som kan bidra til forståelse av feltet, er det likevel udramatiske hverdager som preger praksis, også ved enhetene i denne studien.

2.5.2 Behovet for å bli forstått som en kompleks rolle

Underveis i intervjuet gjorde flere av informantene en tematisk endring i beskrivelsen av arbeidet sitt: I starten av intervjuene brukte flere av dem begrepene «forebygging» og «dialog», når de omtalte eget arbeid. De vektla også i stor grad de relasjonelle og tillitsbyggende aspektene ved møtene med målgruppene. Underveis i intervjuene er det som om de kjenner at beskrivelsene blir for ensidige, og at de selv kan bli oppfattet som for myke og snille, i verste fall dumsnille og naive. Etter å ha innledet intervjuene med historier om støtte og omsorgshandlinger, gikk flere av informantene over til å fortelle om hvordan de kunne være tydelige, grensesettende og handlekraftige. Det virket som de ville korrigere et inntrykk de kunne gitt av at de ikke evnet eller ønsket å sette grenser.

I starten av intervjuene beskriver flere av informantene også hvordan de skiller seg ut fra resten av politiet, men litt ut i intervjuet virker det som de opplever sin fortelling om annerledeshet som *altfor annerledes*. De understreker deretter alt de har til felles med politiet for øvrig, og flere kom med uttalelser som; «men de må ikke glemme at vi er politi», og «vi er også politi». Det er som om de vil rette opp et inntrykk de kan ha gitt av at de ser seg som noe annet enn politi. De kan ha opplevd at fortellingene var for unyansert, og at kompleksiteten både når det gjaldt dialogarbeidet og dialogpolitirollen var blitt borte i den «myke» beskrivelsen av eget arbeid.

Det kan virke som om noen av informantene opplevde at intervjuenes tematiske oppbygging vanskeliggjorde det å kommunisere kompleksitet og nyanser. Fordi man i et intervju ofte snakker om et og et tema av gangen, kan det skapes et kunstig inntrykk av at det som studeres (her politiets dialogarbeid), består av klare skiller og tydelige sektorer. Det kan stå i kontrast til hvordan det oppleves innenfra. Mine informanter kan oppleve dialogarbeidet som motsetningsfylt og innfløkt, men likevel som en meningsfull helhet. Dette kan det være vanskelig å kommunisere i et intervju som tar for seg et og et tema av gangen. Jeg opplevde at feltsamtalene gav informantene en annen type mulighet til å vise nyanser og formidle kompleksitet, for eksempel rundt hvordan de var annerledespoliti samtidig som de var politi.

Det er som om intervjuene beskrev dialogrollen ved bruk av en lommelykt som lyste opp enkeltdele av arbeidet, mens observasjonene og feltsamtalene gav mulighet til å få øye på mer av helheten. Når informantene snakket om dialogaspektet ved rollen i intervjuene, lyste de opp den myke delen av rollen, men opplevde samtidig at det ble for sterkt lys på denne delen. Da sveipet de lysstrålen over på den harde siden for å vise at dette også var en del av rollen. Lysstrålen gav kun mulighet til å se en side av gangen, enten den myke eller den harde siden, men ikke mulighet til å se samspillet mellom dem. Det var kombinasjoner av metoder som gav mulighet til å se det myke og det harde samtidig – kombinasjonene var som et flomlys som gjorde at man fikk øye på det mangefasetterte ved dialogekspertrollen og hvordan de ulike sidene ved den samhandler og påvirker hverandre.

2.5.3 Tilfeldigheter eller intenderte mønstre hos deltagerne?

Dataene fra henholdsvis intervjuene og feltobservasjonene er naturligvis kontekstavhengige. Formidling av dette materialet i etterkant vil nødvendigvis være en konstruert beskrivelse ut fra den konteksten dataene ble innhentet.

Uttalelser og handlinger i et felt er en respons på en bestemt situasjon, og observasjonene av dem er forskerens tolkning av dette situasjonsbildet. De aller fleste handlingene og uttalelsene våre i hverdagen, også på jobb, forblir enkelthendelser som vi sjelden konfronteres med eller tenker over. De kan være automatiserte og ubevisste. Med en gang en forsker trer inn i et felt kan observerte hendelser bli tillagt meningsinnhold og intensjoner som deltagerne selv ikke nødvendigvis tilla dem da de inntraff.

Forskerens tematisering og dveling ved temaer som forskeren finner interessante kan medføre at deltagerne føler de burde være mer gjennomtenkte i sine handlingsintensjoner enn det de pleier å være. De fleste ønsker å fremstå som konsistente og gjennomtenkte, både overfor seg selv og andre. Det kan gjøre at man føler et behov for å ha gode svar på spørsmål man ikke har tenkt så mye over tidligere. Når man har en forsker som observerer og tematiserer ens praksis, kan man føle at det ikke bare er arbeidet, men også en selv som arbeidstaker og person som blir vurdert. Det kan gjøre at deltagerne ikke svarer «Nei, det aner jeg ikke» eller «Det har jeg ikke tenkt på» på spørsmål selv om det er tilfellet, men isteden svarer «noe» fordi de føler at forskeren forventer at de har et reflektert forhold til de aspekter ved praksisen som forskeren er opptatt av. Det kan også være at deltagerne lar være å tematisere aspekter de selv er opptatt av fordi de antar at forskeren ikke er opptatt av det samme som dem. Hvis forskerens fokus blir bestemmende for samtalene med deltagerne, kan deltagerens intensjoner og handlinger fremtre som mer ensrettede og tydelige enn de egentlig er. De kan være langt mer tilfeldige, flyktige og sprikende enn de blir fremstilt som.

De ovennevnte utfordringene og faremomentene var noe jeg var bevisst på og opptatt av under feltarbeidet. Derfor lot jeg feltsamtalene jeg hadde med deltagerne få stor betydning i den forstand at jeg i dybdeintervjuene søkte å bygge på de temaene deltagerne i feltet hadde gjort meg oppmerksomme på. Jeg sa også eksplisitt flere ganger at jeg ikke var ute etter «noen rette svar» på mine spørsmål, men ønsket å få kunnskap om deres perspektiver. Selv om jeg mener jeg var tydelig på at deltagerne skulle føle seg frie til å dele sine tanker og oppfatninger og til å si ifra om noe ikke var relevant, kan jeg ikke være sikker på at deltagerne faktisk følte seg frie til det.

2.5.4 Jakten på én sannhet eller utforske ulike versjoner

Da jeg begynte analysearbeidet mente jeg at hovedskillet i dataene mine var det klassiske skillet mellom idealer og realiteter (Løchen, 1965). Jeg tenkte at intervjuene viste idealene,

mens observasjonsdataene viste realitetene. Da jeg analyserte intervjudataene nærmere, så jeg at det var store forskjeller på intervjuene. Noen av intervjuene lignet selvransakende samtaler rundt egen og andre kollegaers praksis, mens andre intervjuer bare hadde frembragt mer overfladiske beskrivelser av dialogarbeidet av typen «slik gjør vi det». Det var som det var to intervjutyper: «Overflatesamtale» og «dybdesamtale».

Hvorvidt det ble en mer kontrollert overflatesamtale eller en dybdesamtale, så ut til å påvirkes av relasjonen mellom meg som forsker og den jeg intervjuet. Flere av dem jeg intervjuet kjente jeg etter å ha vært i feltet over tid, mens andre kjente jeg ikke så godt. Hvor godt informantene kjente meg syntes å ha betydning for hva slags samtaler vi fikk. Det oppstod imidlertid også dybdesamtaler med informanter jeg ikke kjente så godt, og overflatesamtaler med informanter jeg kjente godt.

I starten tenkte jeg at det var kvalitetsforskjell mellom overflatesamtalene og dybdesamtalene. Jeg oppfattet at jeg i overflatesamtalene fikk polerte svar og politisk korrekte beskrivelser. Dette frustrerte meg fordi jeg fikk følelsen av at overflatesamtalene gav meg mindre «sann» kunnskap enn dybdesamtalene – jeg opplevde at informantene delte mer genuine og kritiske betraktninger rundt arbeidet sitt i dybdesamtalene.

Jeg ser i ettertid at det ikke var «dårlige» og «gode» intervjuer, men isteden ulike intervjutyper som gav ulik forståelse. Dybdesamtalene viser de ansattes kritiske blikk, det de opplever som utfordrende ved arbeidet og hva de frykter og bekymrer seg over. Overflatesamtalene gir innblikk i de ansattes selvpresentasjon, hvordan de iscenesetter seg selv og ønsker å fremstå. Overflatesamtalene gir også et oversiktsbilde og en beskrivelse av hva de ansatte gjør i sitt dialogarbeid og intensjonen bak det de gjør.

Overflateversjonen av hva dialogarbeidet består i er ikke mindre sann enn dybdeversjonen. Overflateversjonen er en form for standardisert versjon som presenteres for utenforstående – den er en effektiv kortversjon som gir nok informasjon til å tilfredsstille den andres nysgjerrigheten i sosiale sammenhenger, og den besvarer spørsmål som «Hva jobber du med?» Overflateversjonen er polert i den betydning at den er ment å styre hva slags inntrykk den gir av arbeidet og av den som utfører det. Det kan handle om å ha kontroll på fortellingen om seg selv og sitt arbeid. De fleste av oss opererer trolig med en slik kortversjon av hvem vi er, og hva vi jobber med, som vi presenterer for utenforstående. Det handler om å formidle noe raskt, noe som etterlater et «godt nok» inntrykk uten videre utdypninger. De fleste man

snakker med er fornøyd med dette. Skulle vedkommende man snakker med være spesielt interessert og man får tillit til vedkommende, kan man åpne opp å komme med en fyldigere versjon.

Jeg ser i ettertid at alle samtaletypene fra feltarbeidet er verdifulle. Den ene intervjutypen er ikke mer sann enn den andre, og begge versjonene av hva dialogarbeid går ut på kan være like gyldige for de ansatte. Dybdesamtalene og overflatesamtalene gir viktig kunnskap om forskjellige utsnitt av feltet, og sammen belyser de feltets kompleksitet. Fremfor å se feltet som en løk med ulike lag som skal skrelles av for å komme inn til en kjerne av sannhet, ser jeg de ulike beskrivelsene som ulike flater som kan legges ved siden av og oppå hverandre for å gi en bredere og dypere forståelse av feltet.

Det at jeg hadde både observasjonsdata og intervjudata gjorde at jeg i analysearbeidet kunne føle at jeg hadde lyst til å «avsløre» feltet. Jeg kunne oppleve at observasjonene sa noe annet enn det informantene hadde beskrevet, og at observasjonene var mer sanne. Men akkurat som overflate- og dybdesamtalene, har jeg kommet frem til at også observasjonsdataene er perspektiver og ikke «den sanne virkeligheten». Et felt er ikke en sannhet som skal avsløres. Informanter er ikke nødvendigvis ute etter å skjule noe selv om de kommer med ulike versjoner av det som studeres, slik jeg opplevde.

Det er kontraster, nyanser, ufullstendigheter og ting som ikke stemmer i alle felt. Det betyr ikke at noen prøver å gi seg ut for å være noe annet enn det de er. Det viser heller at enhver virkelighet er kompleks og at enhver praksis er motsetningsfull.

2.6 Analyse av data

2.6.1 Datadrevet teoriutvikling (grounded theory)

Kvalitativ forskning handler om nærhet til, samt forståelse og åpenhet for dem man forsker på. Jeg hadde en induktiv tilnærming, med en eksplorerende og empiridrevet metode, med fokus på feltets egen forståelse. Jeg brukte dette for å ha en datadrevet teoriutvikling.

Med utgangspunkt i empirien fra feltarbeidet laget jeg koder og kategorier, som så ble analysert og systematisert for å danne utgangspunkt for en teoretisk begrepsutvikling. Dette vil da kunne ligne det som betegnes som grounded theory, eller datadrevet teoriutvikling (Alvesson & Skoldberg, 2017, s. 81-115; Hem, 2018).

2.6.2 Stegvis – deduktiv induktiv metode

Da jeg skulle forankre prosjektet metodisk fant jeg at Aksel Tjoras modell stegvis-deduktiv induktiv metode (SDI) passet bedre enn grounded theory. Ut fra hensikten med studien fant jeg at SDI, som er en enklere metode, var mer hensiktsmessig for formålet med denne studien og at det ikke var nødvendig med en kompleks og omfattende tilbakekobling mellom det teoretiske og det empiriske slik grounded theory krever (Tjora, 2017, s. 18-21).

SDI-modellen opplevdes riktigere for å kunne besvare de forskningsspørsmålene jeg ønsket å belyse. Det at SDI-modellen har nysgjerrighet som utgangspunkt og generaliserbar forståelse som mål, så jeg på som en fordel da jeg ønsket å ta utgangspunkt i feltets meningsdannelse, for å forstå dialog som forebyggende metode i politiet.

Det jeg fant særlig relevant ved SDI-modellen var at den åpnet for at man arbeider fra data (rådata) til konsepter og teorier. Tjora kaller det «en gjennomgående induktivt drevet nysgjerrighet, hvor man jobber med empirien som et definerende utgangspunkt for hva som er interessante temaer, spørsmål og konsepter» (Tjora, 2017, s. 18).

Gjennom denne måten å utvikle konsepter og teorier på, vil man kunne vise hvordan forskningen har en gyldighet og relevans utover enhetene i studien. Konseptuell generalisering er målet med SDI-modellen. Det vil si at man utvikler konsepter, typologier, modeller og begreper som er gyldige utover den studerte casen (Tjora, 2017, s. 245-248).

Konseptuell generalisering er målet med stegvis -deduktiv metode (SDI). Vi er ute etter å fremstille funn i form av konsepter, eksempelvis typologier, modeller, begreper eller metaforer som ikke direkte er knyttet spesifikt til kun den empirien eller den casen som ligger til grunn. For å sikre relevans ut over de data som er analysert i prosjektet, benyttes tidligere forskning og teorier som støtter opp under en større gyldighet og generaliserbare. Dette gjøres i konseptutviklingen i SDI-modellen. (Tjora, 2017, s. 271)

Det har vært et mål med denne studien at metodikken skal være så transparent som mulig, og at jeg ved måten jeg har bearbeidet og kodet dataene, samt gruppert kodene for å utvikle konsepter, kan utvikle begreper som er gyldige utover de enhetene som er studert. Ønsket har vært å bidra til kunnskapsutvikling på meningsdannelse og rolleforståelse av den forebyggende politirollen.

I denne prosessen har jeg både hatt en induktiv og en abduktiv tilnærming. Jeg har vært eksplorerende og empiridrevet, som preger en induktiv tilnærming. Likevel var det vanskelig å ha en fullstendig induktiv tilnærming, da jeg hadde kunnskap, forestillinger og forventninger før jeg gikk inn i feltet. Jeg har derfor også hatt en abduktiv tilnærming, da jeg har akseptert

betydningen av teorier og perspektiver i forkant og i løpet av forskningsprosessen (Alvesson & Sköldberg, 2017; Tjora, 2017).

2.6.3 Bruk av NVivo

De transkriberte intervjuene og feltnotatene kodet jeg i analyseprogrammet NVivo. Når teksten forelå i form av feltnotater, transkriberte feltsamtaler og intervjuer brukte jeg koding for å skape oversikt, for å forenkle og forkorte tekstens innhold. Jeg ønsket å finne ord og formuleringer som kunne beskrive og karakterisere avsnitt fra tekstene. Med disse kodene anga jeg temaer som avsnittene handlet om. Jeg startet med en åpen koding, da jeg ønsket at dataene skulle være bestemmende for de kodene jeg valgte (Grønmo, 2004, s. 247). Etter å ha kodet dataene, samlet jeg kodene i kategorier. Jeg systematiserte kodene fra hver enhet i kategorier som var særegne for den enkelte enhet. Jeg valgte også kategorier som gikk på tvers av enhetene, med det formål å kunne sammenligne enhetene på samme kategori. Dette var kategorier som tydelig fremkom som fellestemaer på tvers av enhetene. Dette gjaldt for eksempel kategorier som «(navn på enhet)» vs politiet ellers» eller «dialogrolle». Ut fra kategoriseringen utviklet jeg begreper. For eksempel ble den første kategorien «(navn på enhet)» vs politiet ellers», til begrepet «annerledespoliti».

Målet med å gå fra koding og kategorisering til begrepsutvikling, var å finne begreper som både var grunnnet i empirien og samtidig kunne relateres til teori og samfunnsvitenskapelige perspektiver (Grønmo, 2004, s. 250).

Jeg kodet dataene så empirinært som mulig, med et ønske å bygge analysen på en induktiv metode. NVivo gir mulighet til å gå tilbake og eventuelt omkode eller endre på kodene. Samtidig gir NVivo en god oversikt over kodene gjennom den trestrukturen som NVivo er bygget på. Gjennom bruk av NVivo ønsket jeg å få en systematikk som gjorde analysearbeidet transparent og dermed mulig for andre å vurdere.

Utfordringen med å bruke et databaserte analyseprogram som NVivo, kan være at man får en distanse til dataene. Fordi man jobber på skjerm ser man kun deler av teksten, som gjør at man kan miste konteksten uttalelsene ble sagt i. Samtidig kan man oppleve å bli for opptatt av detaljene i enkeltuttalelser og ikke ser helheten. Dette betegnes som «the coding trap», der man blir fanget i detaljene i dataene, og ikke ser det totale bilde (Bazeley & Jackson, 2013, s. 7).

Ved bruk av kodingen i NVivo skapte jeg en oversikt og en ryddighet i et stort datamateriale. Dataprogrammet lot meg veksle mellom det å jobbe på detaljnivå ved å velge ut ord og formuleringer fra dataene som ble koder, til å se helheten og få oversikten over de kategorier jeg valgte ut. Kodingen gav også mulighet til å sammenligne kategorier på tvers av enhetene, samtidig som jeg kunne se dem under ett.

I arbeidet med å kode dataene i NVivo ønsket jeg å være så empirinær som mulig, ut fra SDI metoden (Tjora, 2017). Jeg var derfor detaljert i kodingen for best å gripe de temaene som lå i materialet. Det gjorde at jeg delte hvert svar inn i flere koder, noen også med overlappende koder. Jeg fikk 580 NVivo koder og 71 NVivo undertemaer. Det var noen setninger som ble kodet under to ulike koder, fordi setningen inneholdt to ulike temaer.

I arbeidet med å kode så empirinært som mulig fremstod materialet fragmentert og oppstykket. Jeg hadde derfor et behov for å ta en avsjekk i etterkant av kodingen for å se om de temaene, kategoriene og begrepene jeg hadde utviklet, samsvarte med inntrykket jeg fikk når jeg leste intervjuene i sin helhet. Etter denne gjennomlesningen laget jeg et nytt dokument, der jeg delte hvert svar, og noen ganger flere svar som hørte sammen, inn i grove kategorier. Ut fra dette hadde jeg 20 grove kategorier som jeg sammenlignet med de undertemaer jeg hadde.

I analysearbeidet gikk jeg altså fra en helhet, i form av et intervju til å dele det opp i flere hundre NVivo-koder, til så å bygge opp en ny helhet ved gjennomlesningen av hele intervjuene. Den siste gjennomlesningen var ikke bare en måte å sjekke ut om temaene og kategoriene stemte overens med inntrykket fra hele intervjuet, men handlet også om å finne utdypninger, nyanser, andre temaer og kategorier enn det den detaljerte kodingen gav. Ved å gjøre det på denne måten fanget jeg opp temaer og sammenhenger som hadde forsvunnet når jeg delte opp intervjuene i kodene. Jeg gikk altså en runde fra helhet 1 (opprinnelig intervju), til deler (koder), og til større deler (temaer og kategorier), og så en ny helhet, helhet 2 (analyse 1), for så å sammenligne analysen (helhet 2) med helhet 1 (opprinnelig intervju), samt de 20 grove kategoriene. Ut fra dette bygget jeg opp den endelige analysen (analyse 2) som er grunnlaget for denne studien. Jeg mener dette gav en dypere innsikt i materialet samt en trygghet på at kategoriene og temaene som ligger til grunn for den endelige analysen (analyse 2) ivaretar både nyansene i materialet, samt helheten i materialet.

Ved å gå fra koder, til temaer og kategorier, for så skape en analytisk helhet, og så sammenligne denne helheten med de opprinnelige intervjuene, har jeg fått frem de grunnleggende temaene som ligger i materialet og danner grunnlag for analysene. Denne måten å systematisere analysen av dataene på, er også ment som en måte å skape en distanse til materialet. Det har vært spesielt viktig for meg som forsker, som til daglig er ansatt på Politihøgskolen, å skape en avstand som gir mulighet for analyse og kritisk refleksjon over funnene. Ved å gjøre denne systematiske gjennomgangen av materialet har jeg både fått en tydelighet av funnene i materialet, men også muligheten til å se materialet utenfra, som er en forutsetning for en samfunnsvitenskapelig analyse.

2.7 Posisjonalitet og relasjoner mellom felt og forsker

I feltarbeid er det viktig for forskeren å reflektere over egen rolle i feltet og på hvilken måte tilstedeværelsen og relasjon med feltet påvirker funnene. Forskeren er ikke bare til stede i feltet, men også en del av feltet (Fangen, 2004; Hammersley & Atkinson, 2004; Tjora, 2017). Et råd knyttet til en datadrevet teoriutvikling er at man ikke på forhånd bør vite for mye om feltet man skal forske på.

Ikke les for mye om området du skal forske på, for å beholde friske øyne. En allmenn orientering av hovedtrekkene i det teoretiske og empiriske forskningsfeltet, etterfulgt av at man så raskt som mulig hopper inn i eget empirisk materiale. (Alvesson & Sköldberg, 2017, s. 88)

Som forsker står man i en relasjon til feltet og dem man ønsker å forske på, som er preget av både nærhet og distanse (Repstad, 2007). Det er fire posisjoner som beskrives som idealtyper i forhold til forskerens relasjon til feltet. Det er innside/innside, som for eksempel vil være politifolk som studerer politiet. Den andre er utside/innside, som vil være tidligere politifolk som går inn i forskerrollen. Den tredje er innside/utside, som vil være forskere som arbeider i politiorganisasjon, men uten å ha politibakgrunn. Den fjerde er utside/utside som vil være forskere som kommer fra forskningsinstitusjoner utenfor politiet (Brown, 1996; Davies, 2016; Kelling, Pate, Dieckman & Brown, 2003; Rachlew, 2009; Reiner, 2000). Asbjørn Rachlew bruker betegnelsene tradisjonell forsker og innsideforsker. Den tradisjonelle forskeren beveger seg utenfra og inn i et ukjent felt, mens innsideforskeren kommer fra feltet og må bevege seg ut av feltet for å kunne betrakte feltet fra et forskningsperspektiv. «I begge tilfellene vil forskeren ha med seg sine erfaringer, fordommer og andre ubevisste kognitive skjema som inntrykkene filtreres gjennom» (Rachlew, 2009, s. 131). Innsideperspektivet kan

være en fordel som forsker, så lenge man er bevisst hvilke måte forkunnskapen brukes i fortolkningen av feltet man studerer (Granér, 2004, s. 294).

2.7.1 Forske på egen kultur

Når en forsker studerer egen kultur, kan det være lettere å forstå informantenes situasjon, fordi forskeren deler mange av de samme erfaringene som informantene (Thagaard, 2013; Wadel et al., 2014). Utfordringen ved å forske på egen kultur kan være at man tar det man ser og hører som en selvfølge. Man undrer seg ikke og stiller ikke spørsmål fordi forsker og informanter har samme erfaringsbakgrunn. Fordi man ikke er en utenforstående kan man gå glipp av å utforske det som for forsker og informanter oppleves som selvsagt (Thagaard, 2013). Når man gjør feltarbeid i egen kultur innebærer det at man studerer deler av sin egen virkelighet (Wadel et al., 2014).

Hvilken relasjon forskeren har til feltet, påvirker hvilke data som blir tilgjengelig for forskerens fortolkning. Avhengig av hvordan informantene oppfatter forskeren, om det er som en kritiker, en lærer, eller en kollega, vil dette påvirke hvordan informantene ønsker å fremstå, hva de holder tilbake og hva de ønsker å dele.

Selv om jeg kjente deler av det forebyggende feltet fra før, var det likevel slik at flere av enhetene jeg studerte var ukjente for meg. Feltet var altså både kjent og ukjent før jeg startet feltarbeidet. Med en eksplorerende tilnærming er det viktig å være bevisst og åpen om den relasjonen man har til feltet før man startet feltarbeidet.

Det at feltarbeidet varte over år, gav meg en nærhet til feltet og gjorde at flere deltagere viste meg tillit og åpnet opp for sine refleksjoner. Flere gav uttrykk for at de satt pris på at jeg investerte tid i dem og viste en interesse for å forstå deres perspektiver. Dette gav meg tilgang til deltagerens egne kritiske perspektiver (Gundhus, 2018a). Jeg vil nå redegjøre for min posisjon og relasjon med feltet.

2.7.2 Forskerrollen konstrueres i møte med feltet

I møte mellom meg og feltet opplevde jeg det som at det ble skapt og reforhandlet ulike forskerroller. Hvilken rolle jeg til enhver tid fikk var avhengig av om jeg ble oppfattet som en tilhenger eller kritiker, om jeg ble oppfattet som en utenfra eller en innefra, om de kunne ha tillit til eller ikke.

Jeg opplevde at selv om det var forhandlinger mellom meg som forsker og feltet om våre roller, var det opp til feltet å plassere meg. Hvilken forskerrolle jeg ble tildelt gav meg ulike posisjoner og tilganger til feltet. Rollen og tilgangen til feltet kunne endres ettersom relasjonene som oppstod endret seg. I løpet av feltarbeidet kunne jeg få både mer og mindre tilgang til feltet. I starten fikk jeg ofte tilgang til det jeg oppfattet som en polert versjon. Etter som relasjonen med feltet ble tettere og mer fortrolig oppstod en tillit som gav meg bedre tilgang til flere lag av feltet, og mer av feltet ble avdekket.

I de tilfellene jeg sa noe eller gjorde noe som fikk feltet til å miste tilliten til meg, kunne jeg få dårligere tilgang til feltet. Det var ikke alltid jeg kunne forstå hva jeg hadde gjort som fikk feltet til å lukke seg. Det kunne være at de oppfattet meg for kritisk eller at det var lenge siden jeg hadde vært der. Jeg opplevde at tillit fra feltet var noe jeg kontinuerlig måtte vise at jeg fortjente.

At deltagerne i feltet deler og åpner seg er aldri noe man som forsker kan kreve, uansett hvor mange tillatelser man kan ha fått fra ledelsen og andre myndigheter. Det å gi feltforskeren tilgang til feltet er på mange måter en gave de som blir observert gir forskeren uten å få noe umiddelbart tilbake.

2.7.3 Lærer 'n som forsker

Som ansatt ved Politihøgskolen har jeg i tillegg til arbeidet som fagansvarlig for videreutdanningen i Kriminalitetsforebyggende politiarbeid, også forelest og vikariert i faget forebyggende på grunnutdanningen ved Politihøgskolen. Jeg har skrevet en av lærebøkene som har vært pensum i forebyggingsfaget på grunnutdanningen siden 2011, samt siden 2003 foredratt på fagdager og konferanser i regi av politet. Jeg har også deltatt i arbeidsgrupper i politiet og vært sparringspartner i både formelle og uformelle politifora.

Dette arbeidet gjør at selv om jeg var utenfra i betydning at jeg ikke var en politikollega, kan jeg likevel ha blitt oppfattet av informantene til å være en innside/utside forsker fordi jeg kjente forebyggingsfeltet fra før, og som ansatt på Politihøgskolen også var en del av (G. Aas, 2009; Granér, 2006; Reiner, 2000; Rønneberg, 2008). Min kjennskap til feltet kan ha gitt meg en enklere inngang til politifeltet enn eksterne forskere fra Universitetet eller andre forskningsinstitusjoner.

Det at mange kjente til meg som «forebyggerlærer på Politihøgskolen» kan ha gjort at deltagerne i feltet har følt seg vurdert og evaluert. Ønsket om å ikke bli sett på som en faglig autoritet, gjorde at hvis jeg under feltarbeidet deltok i faglige diskusjoner, formulerte jeg meg på måter slik at jeg ikke skulle oppfattes som «læreren» ovenfor «studenter». Det kan likevel være vanskelig å vurdere om jeg lyktes eller ikke. Under noen av intervjuene var det enkelte som spurte om de hadde svart riktig på spørsmålene. Jeg understreket flere ganger at jeg ikke var ute etter en fasit eller «den riktige begrepsbruken», og at «dialog» og «forebygging» var vide begreper, og at jeg ønsket å få vite hva de la i begrepene. Jeg opplevde at det da var lettere for dem å beskrive egen tanker rundt begrepene.

Det er en tydelig forskjell for meg å være feltforsker i politiet før og etter at jeg ble ansatt ved Politihøgskolen. Da jeg startet med politiforskning i 1997 var jeg en ukjent hovedfagsstudent fra Universitetet i Oslo, Institutt for kriminologi. Selv om jeg også den gangen brukte mye tid i feltet fikk jeg ikke på samme måte tilgang til feltene som i dette prosjektet (Lie, 2003; Myhre, 1999).

Denne gangen opplevde jeg en enklere inngang inn til feltet. Det at mange kjente meg fra før, og så ut til å anerkjenne meg som en de kunne stole på, kan ha smittet over på andre jeg ikke kjente fra før av. Jeg opplevde at politiansatte jeg ikke kjente fra før sa de følte seg trygg på å dele refleksjoner med meg fordi kollegaer hadde gått god for meg.

Jeg startet ikke på trinn en slik jeg hadde gjort i tidligere forskningsprosjekter, men ble nå gitt en tilgang som gjorde at kontakten startet på et nærere plan.

Ut fra den induktive tilnærmingen, skal man søke å møte feltet så åpent som mulig. Utenfra-blikket er godt for å få øye på de usynlige temaene som feltet selv ikke ser eller tar for gitt.

Det vanlige og hverdagslige er usynlig for dem som til daglig er til stede. For den fortolkende forskeren er den viktigste oppgaven å gjøre det usynlige synlig, problematisere det og beskrive det slik at det kan reflekteres over tolkes og forstås og derved bidra til utvikling av praksis. (Gudmundsdóttir, 1998, s. 33)

Men er det realistisk for forskere som er kjent med og kjent i feltet fra før, å få tak i den tause kunnskapen? Jeg opplevde det til tider som vanskelig å stille enkelte spørsmål fordi de ble oppfattet som for naive og upassende fra en deltagerne oppfattet «visste bedre». Det at jeg ble oppfattet som en som kjente politiet fra før av kan ha gjort at jeg gikk glipp av å utforske sider av feltet som deltagerne er ubevisst eller som de tar for gitt og som jeg også tok for gitt.

2.7.4 Kjennskap og vennskap hemmer og fremmer det kritiske perspektivet

Mennesker fortolker sin virkelighet, og samfunnsviterens utfordring er å fortolke denne allerede fortolkede virkeligheten. Dette betegnes av Antony Giddens som dobbel hermeneutikk (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 10-11). I samtaler med andre kan vi som forskere stå ovenfor to utfordringer. Vi kan komme til å overidentifisere oss med de andres holdninger og synspunkter, eller vi kan komme til å underidentifisere oss med deres holdninger og synspunkter. I feltforskningen omtales det første gjerne som å «go native» og innebærer at forskeren adopterer feltets perspektiver. Da står man i fare for å miste den analytiske distansen, og man kan bli fanget av informantenes meninger og innstillinger. Det andre kan omtales som en etnosentrisk holdning, der man vurderer andre ut fra seg selv uten å sette seg inn i hvordan det kan være for dem man studerer. En av de store utfordringene i feltforskningen er å kunne veksle mellom nærhet og distanse (Hammersley & Atkinson, 2004; Repstad, 2007; Skjervheim, 2001). Idealet om å balansere mellom nærhet og distanse kan sammenlignes med en kulturel relativistisk metode. Det vil si at man søker å sette seg inn i informantenes perspektiver for å forstå deres livsverden, men at man likevel har en distanse når man skal analysere funnene (Ø. Dahl, 2001). Det er viktig som forsker å ikke identifisere seg med aktørene i feltet i for stor grad. En viss avstand er nødvendig for å kunne gi en tolkning av et felt.

Det at jeg hadde en posisjon i feltet før studien, gav meg en inngang til personer og arenaer som ikke alle forskere er forunt. Samtidig kan nettopp min kjennskap, vennskap og posisjon i feltet ha gjort det vanskelig i ettertid å ha den distansen en vitenskapelig studie er avhengig av.

Dette var jeg åpen med informantene om. Flere av dem sa da at de ønsket at jeg skulle utfordre dem. Jeg opplevde også at flere ønsket å gi meg en bred, mangfoldig og nyansert fremstilling av arbeidet. Det gjaldt ikke alle, men det gjaldt mange nok til at jeg opplevde en trygghet på at de ønsket at jeg og skulle bruke mitt blikk og min stemme til å utforske og utfordre dem, også i det jeg skriver.

Til tross for informantenes forsikringer om at de ønsket en nyansert fremstilling, kan det likevel være utfordrende å beholde et kritisk forskende blikk. Det kan både skyldes at jeg kan kjenne på en form for lojalitet ovenfor feltet og dermed stå i fare for å gi et for idealisert bilde

av funnene. Det kan også skyldes at jeg ubevisst kan ha vanskeligheter med å skape den distansen som er nødvendig i en vitenskapelig analyse av et felt.

Det at jeg kjente flere av dem jeg møtte i feltet fra før av, og også ble kjent med flere av dem i løpet av feltarbeidet, kan ha bidratt til at det er vanskeligere å legge forventningene deres fra meg underveis i arbeidet med avhandlingen, fordi jeg vet jeg skal forholde meg til dem etter at avhandlingen er publisert.

Det å bli bevisst disse utfordringene og være transparent i det man skriver rundt egen rolle, kan både hjelpe en selv i å opprettholde den analytiske distansen, men også gjøre det lettere for dem som leser studien å vurdere om man har klart nettopp det.

2.7.5 Forskerens påvirkning på feltet

Ved at begrepene «forebygging» og «dialog» var sentrale i denne studien opplevde jeg at dette påvirket hva deltagerne i feltet tematiserte ovenfor meg. Det kunne være at vi snakket om noe under feltarbeidet og de henvendte seg til meg og sa «Ja, apropos dialog (...)» eller «Dette er jo forebyggende, ikke sant». Det virket som de ønsket å vise at de knyttet eget arbeid til disse forskerintroduserte begrepene «forebygging» og «dialog». Jeg fikk inntrykk av at begrepene ble tematisert på grunn av min tilstedeværelse. Andre ganger virket begrepene «forebygging» og «dialog» som mer naturlige deler av samtalene i feltet. Jeg opplevde det som at vi sammen utforsket arbeidet deres på en måte som påvirket måten de så på arbeidet. Flere sa at de tenkte på arbeidet sitt på en ny måte etter at vi hadde snakket sammen. Fortellingene om arbeidet skapes i møte med forskeren. Både under observasjonsperioden og under intervjuene vil man som forsker påvirke aktørene i feltet. Det er ikke et spørsmål om jeg påvirket feltet, men hvordan jeg påvirket feltet. Men påvirkningen går begge veier:

2.7.6 Feltets påvirkning på forskeren

Tilgangen til feltet påvirkes av hva deltagerne mener er interessant og viktig for forskeren å få innblikk i. Informanter kan ønske å bruke forskeren som talerør for å fremme egne interesser og vise hvor dyktige de er. De kan ønske å gi et godt inntrykk ovenfor forskeren fordi de opplever at vedkommende har makt til å fremstille dem selv og deres jobb på en bestemt måte. De kan ønske å vise forskeren hvordan det «egentlig er» for å kunne formidle en fremstilling av arbeidet som de kan oppleve at de ellers ikke har mulighet til. De kan ønske å

påvirke fremstillingen, men det er likevel forskeren som har makten til å definere feltet i det som til slutt blir publisert. Jeg kunne til tider oppleve at enkelte hadde en agenda i sin tilnærming til meg i betydning at de var tydelig på hvordan jeg skulle forstå og tolke sider av feltet.

Feltet konstruerte ikke bare forskerrollen min, men påvirket meg også mer direkte. Noen av dem jeg møtte i feltet kunne korrigere meg med hensyn til hva jeg uttalte meg om. En gang skrøt jeg av en foredragsholder vi hadde møtt. Informanten jeg var med sa, «Nei det er ikke noe å skryte av. Det er helt utrolig at du likte det. Det er viktig at du fra PHS ikke forfekter dette synet til studentene». Som regel ble jeg ikke korrigert så tydelig.

Det å føle at man blir påvirket av feltet, særlig ut fra hvordan man skal forstå og tolke feltet, opplevde jeg som ubehagelig. En side er at man ønsker å bli forstått som en mest mulig uavhengig forsker, som ikke lar seg presse til bestemte forståelser. En annen side er at det oppleves ubehagelig å bli tatt fra ens selvbestemmelse og autonomi. Det er viktig for de fleste av oss å føle at vi tar selvstendige valg og får lov å gjøre opp våre egne meninger uten at vi blir presset i en eller annen retning. Det at jeg til tider kunne føle at noen ønsket at jeg skulle mene eller si noe bestemt, kan både handle om at de ville påvirke forskeren, men kan også handle om at jeg ble utsatt for en type sosialiseringssprosess nyansatte også kan oppleve: «Her hos oss mener vi og sier vi sånn eller sånn». Dette kan knyttes opp til lojalitetskulturen i politiet som blir redegjort for i teorikapittelet, som er viktig for å definere hvem som er innenfor og hvem som er utenfor. Selv om jeg definerte meg som en utenforstående forsker, kan det ha vært viktig for enkelte av deltagerne at jeg viste en lojalitet til feltet og feltets kultur.

2.7.6.1 Portåpnertesten

Selv om jeg var kjent av mange av dem jeg møtte i feltet fra før av, var det også flere jeg traff som jeg ikke kjente og som heller ikke kjente meg fra før. Det var enkelte som endret måten de forholdt seg til meg på når de skjønnte hvem jeg kjente i politiet og når de forstod hvilke politienheter jeg hadde gjort feltarbeid hos tidligere. Det at jeg allerede i 1997 hadde gjort forskning på politiet, og at jeg i flere av prosjektene hadde vært med på skarpe oppdrag, var med på å gi en legitimitet. Som en sa «Du har vært ute en vinternatt før du, bokstavelig talt».

Noen steder opplevde jeg det som at jeg måtte bestå en «godkjenningsprøve» for å få innpass. Ved et tilfelle ble jeg spurt ut av en av de ansatte om hvem jeg kjente i politiet. Vedkommende kjente meg ikke fra før og sa det var viktig å vite hvem jeg kjente for å kunne «plassere meg», som vedkommende uttrykte det. Vi satt oss ned og vedkommende bad meg fortelle hvem jeg kjente på vedkommende arbeidsplass, også fra min private omgangskrets. Vedkommende sa etterpå at jeg kjente mange av de «rette», og at det betød at jeg kunne stoles på. Vedkommens innstilling til meg endret seg etter dette, fra å være skeptisk til å være mer åpen.

Det følte underlig å bli testet slik fordi jeg følte at jeg ble vurdert å skulle være mer lojal og tettere på feltet enn det jeg selv ønsket å være. Samtidig ble jeg lettet over å bli «godkjent». Det at jeg ble akseptert på dette tidspunktet og av denne personen virket avgjørende for min tilgang til denne enheten.

Selv om dette var eneste gangen jeg opplevde at jeg så tydelig ble satt på prøve, ble jeg trolig vurdert hver gang jeg traff en ny person i feltet, vurderingene ble bare ikke uttrykt så eksplisitt.

2.8 Forskerens følelser i feltet – refleksivitet

2.8.1 Behovet for å være en del av felleskapet

Som forsker er man på jakt etter å forstå perspektivene innenfor det felleskapet man studerer.

Tradisjonelt har søgen etter viden været tett forbundet med søgen etter sandheten. I modsætning til denne tradition forstår konstruksionister viden som et produkt af særlig fællesskaper med specielle antagelser, tro og værdier. Det er ingen ”Sandhed for alle”, men istedet ”Sandhet inden for fælleskabet”. Folk, der kaldes ignorante, mangler ikke viden, de er bare ikke med i det fælleskap der opfatter dem sådan. De sidder inde med andre slags viden. (Gergen & Gergen, 2005, s. 51)

Når man er i et felt over tid, kan man oppleve et behov for å være en del av felleskapet. Som feltforsker er man en observatør til andres aktiviteter, og det gjør at man også settes på siden av det sosiale felleskapet. Selv om man deltar i samtaler og at deltagerne er hyggelige, er man likevel på siden, og det kan være en ensom følelse. Fordi man er en utenforstående uten tilknytning, vil man kunne bli tildelt ulike roller. Boken «Hjelp, jeg skal på feltarbeid» skisserer ulike roller forskeren kan få under overskriften «Klovner, landsbyidioter og ensomme ryttere» (Hagen & Skorpen, 2016, s. 59-60). Man vil ofte få sammensatte roller, og også representere forskjellige roller for ulike aktører i feltet.

Wadel deler deltagende observasjoner inn i fire underkategorier, det han betegner som fire typer roller. Den første er lærlinge/arbeidsroller, som vil si at man deltar i aktiviteter i feltet. Den andre er samtaleroller, som er deltagelse i samtaler. Den tredje er tilhørerroller, som er observasjon av samtaler. Den fjerde er tilskuerrollen, som er observasjon av aktiviteter (Wadel et al., 2014, s. 51-53). Under feltarbeidet inntok jeg alle fire rolletypene, ut fra hva som følte naturlig og hva feltet gav adgang til. Det var tilfeller der jeg for eksempel kunne ønske meg en samtalerolle, mens feltet kun åpnet for eksempel for en tilhører- eller tilskuerrolle. Variasjonene i rolletyper samlet sett gav meg en fyldig og rik beskrivelse av feltet.

Jeg gjorde meg tilgjengelig som samtalepartner i det uformelle felleskapet som oppstod mellom arbeidsoppgaver. Det gjorde at jeg av og til kunne føle at jeg var litt mer en del av feltet enn jeg egentlig var. Jeg delte også ting om meg og familien eller andre privat temaer som jeg følte var naturlig i samtalen. Jeg kunne være med i kantinen å kjøpe lunsj eller på kebabkiosken å spise middag i løpet av vekten. Selv om dette var situasjoner informantene sannsynligvis ikke tenkte over, var dette viktige lommer for meg, som gjorde at jeg kunne kjenne på at jeg var mindre ensom.

Som feltforsker opplevde jeg det slitsomt at informantene måtte ta hensyn til meg, ta meg med på ting, forklare meg ting. Jeg var redd for å oppleves som en byrde. De lommene hvor jeg kunne føle at jeg var en mer naturlig del av feltet nøyte jeg, om det var å dele oppskrifter, snakke om hund eller lage taco sammen. Disse lommene var sosiale rom hvor jeg kunne oppleve å være en mer naturlig deltager i et fellesskap.

2.8.2 Hindrer den joviale stemningen det kritiske blikket?

Under feltarbeidet kunne jeg ofte fremstå som positiv og bekreftende ovenfor dem jeg var sammen med. Dette falt meg naturlig både fordi de jeg var sammen med var inkluderende og hyggelige, og fordi det var mye ved måten de utførte arbeidet sitt på som det falt meg naturlig å snakke positivt om.

Det å bli inkludert i politiet som forsker kan påvirke en til å være positivt innstilt. Man får en unik mulighet til å bli sluppet innenfor og da er det lett å få en følelse av eksklusivitet som man ønsker å gjengjelde ved å formidle en positiv fortelling.

En reaksjon jeg kunne få når jeg kom med positive kommentarer rundt arbeidet deres, var at deltagerne svarte med å tematisere dilemmaer og problematiske sidene av arbeidet sitt. Det var som om de ønsket å erstatte min positive tilbakemelding, med det de oppfattet som en mer realistisk og kompleks beskrivelse.

Jeg kom aldri med negative kommentarer, fordi det følte unaturlig når jeg ønsket å bli oppfattet som en hyggelig gjest. I ettertid ser jeg at jeg kunne stilt flere kritiske spørsmål i løpet av feltarbeidet.

I etterkant av feltarbeidet er det lettere for meg å ha det kritiske etterpå-blikket. Det kritiske blikket handler både om distanse til feltet, men også om at man ser materialet med andre øyne når man skal analysere og fortolke det.

2.9 Politiet og akademia

Relasjonen mellom politiet og akademia har vært et tema i flere år (Johnston & Shearing, 2018). De australske, henholdsvis politiforskeren og politilederen Davis Bradley og Christine Nixon, mener at politiet for lenge har ignorert forskningen, både den kritiske forskningen, men også forskning som ønsker å være støttende til politiets virksomhet. Bradley og Nixon argumenterer for viktigheten av samarbeidet mellom politiet og forskere. De beskriver det som ønske om å gå fra «dialogen med de døve» (dialogue of the deaf) til dialogen med de lyttende (dialogue of listening) (Bradley & Nixon, 2009).

De siste årene er det i Norge skapt tettere relasjoner mellom politiforskning og politipraksis enn det var tidligere. Et viktig element er at undervisningen ved Politihøgskolen, både på Bachelor, Etter- og videreutdanningen og Masternivå i stor grad baserer seg på forskningsbaserte tekster. Det er også tette bånd mellom forskningsmiljøer både ved Politihøgskolen og andre høyskoler og universitet. I tillegg engasjerer justissektoren forskere når de skal utarbeide utredninger og evalueringsrapporter. Det er også slik at flere ansatte i politiet har master og doktorgrader. Forskning er en mer naturlig del av politiet i dag enn tidligere (Bjørge & Damen, 2020; Finstad, 2018; Hoel & Christiansen, 2016; Larsson, 2010).

I løpet av feltarbeidet møtte jeg flere politiansatte, som refererte forskning og var tydelige på at de brukte forskning aktivt for å utvikle kompetansen på sitt fagområde. Det som skilte den forskningen deltagerne i feltet var opptatt av fra denne studien, var skillet mellom det jeg vil kalle eksterntorientert og politiorientert forskning. Med det mener jeg at mye av forskningen

deltagerne i feltet var opptatt av handlet om miljøer og fenomener de arbeidet med. Det kunne for eksempel være radikaliserings, narkotika og ungdom. Denne studien har et politiorientert fokus, som det virket som ikke var deltagerens primærinteresse. Forenklet kan man si at det virket som mange politiansatte brukte forskning til å forstå «de andre»; gruppene og miljøene de møtte, mens denne studien er orientert mot å forstå politiet.

2.9.1 Myndighetsforskning versus universitetsforskning

Cecilie Høigård beskriver to former for politiforskning (Høigård, 2005). Den ene betegner hun som «myndighetsforskning» og den andre som «universitetsforskning».

Myndighetsforskningen karakteriseres av å være nyttig og veiledende for politiet, mens universitetsforskningen isteden har et «kritisk utenfra-perspektiv», som Høigård mener myndighetsforskningen mangler.

Flere forskere uttrykker bekymring for det tette forholdet mellom akademia og politiorganisasjonen (Manning & Warfield, 2009, s. 99; Ponsaers, Tange & van Outrive, 2009, s. 531-534). Det å både skulle forske *på*, og *for* politiet kan skape interessemotsetninger. Hvis det er slik at politiforskning kun utøves av politiforskere som enten gjennom yrkestilhørighet eller finansiering knyttes til myndighetene fremfor den frie forskningen, vil det kunne påvirke både hva som forskes på og på hvilken måte. Forskeren må presentere sitt arbeid på en måte som gir den kritiske leser mulighet til å vurdere hvordan forskerens ståsted kan ha påvirket tolkningen av resultatene (Thagaard, 2013).

I mine år ved Politihøgskolen kjenner jeg meg igjen som en representant for den type myndighetsperspektiv som Høigård presenterer. Det var det ståstedet som var utgangspunktet mitt når jeg startet denne studien, og kan på mange måter sammenlignes med et innenfra-perspektiv. Rolf Granér er opptatt av at et slikt innenfra-perspektiv kan være en fordel som forsker så lenge man er bevisst på hvilke måte forkunnskapen brukes videre i fortolkningen av feltet man studerer (Granér, 2004, s. 294).

Det at studien er knyttet til universitetsforskningen gjennom doktorgradsprogrammet ved Institutt for kriminologi og rettsosiologi ved det Juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, vil kunne hjelpe meg med å få en distanse fra rollen som høyskolelektor og politiutdanner, og jeg vil dermed kunne bidra med kritisk, men like fullt relevant kunnskap om og for politiet.

Selv om jeg har vært doktorgradsstipendiat tilknyttet Universitetet, har jeg parallelt hatt stillingen som høgskolelektor ved Politihøgskolen, som har gjort det vanskelig å oppnå et utenfra-perspektiv på politiet, men kanskje har jeg oppnådd et utenfra-innefra perspektiv.

2.9.2 Naiv lojalitet eller kritisk venn

Kjennskap kan også ha gjort at jeg både bevisst og ubevisst har følt en lojalitet til feltet som kan ha påvirket meg, selv om jeg ønsker å ha en analytisk distanse.

Når man har en nærhet til et felt, og man ønsker å forstå feltet, man kan oppleve at det kan være vanskelig å være kritisk til deltagerne i feltet. Men det er ikke slik at det er en motsetning mellom det å være kritisk og det å vise forståelse.

Forståelse trenger ikke stå i motsetning til et kritisk perspektiv, men er snarere en forutsetning for det. For å kunne avsløre, kritisere, må du også forstå hvordan noe henger sammen. Når du forsker på et miljø med en forstående tilnærming og med langvarig feltarbeid som ballast, kan du fortsatt opprettholde en kritisk distanse. (...) Selv om du er tro mot den tilliten du har opparbeidet ovenfor informantene, så blir du ikke en av dem, og du trenger ikke opptre som en forsvarer av kampsakene deres. (Fangen, 2004, p. 166)

Micael Björk er opptatt av at man som politiforsker må være interessert i politiets perspektiv og vise at man forstår dem, for å oppnå informantens gehør når man i etterkant kan komme med forslag til andre måter å utføre arbeidet på. For at politiet skal se på forskeren som en legitim kritiker er det viktig at de opplever at forskerne er interessert i dem og forstår dilemmaene de arbeider med.

Politiet er en omstridt organisation, og for at vinde betjentenes fortrolighet skal forskerne lære arbeidet at kende indefra, på praktikernes premisser. Go-along-metoder er også en forudsætning for at kunne være kritisk i senere faser af en undersøgelse. Uden et tillidsfuldt forhold mellem officerer og forskere er det svært at få gehør for en alternativ handlemåde, og for at opnå dette er det vigtigt at blive i marken i lang tid. Kun på den måde kan vi sætte en stopper for «døves dialog». (Björk, 2018, s. 455)

Som forsker vil man alltid stå i en form for posisjon og relasjon med feltet preget av grader av nærhet og avstand. Som samfunnsvitenskapelig forsker skal man «tydeliggjøre (sin) posisjon og reflektere kritisk over den» (Fangen, 2004, p. 165).

Finstad har også vært opptatt av forholdet mellom academia og politiet. Finstad mener at det at forskeren identifiserer seg med dem man forsker på ofte ikke har vært problematisert, så lenge det har vært marginaliserte grupper forskningen har omhandlet. Mens i kvalitative studier av politiet har mange samfunnsvitere vært opptatt av identifiseringsproblematikken

(Finstad, 2000a). Finstad bruker betegnelsen, å være en kritisk venn, for å beskrive hvordan man både kan være kritisk, og utfordrende, men samtidig ønske å bidra til at politiet utvikler en forskningsbasert praksis (Finstad, 2018).

Jeg ønsker å være en kritisk venn, slik Finstad uttrykker det, i betydning en som ønsker politiet og de ansatte vel, ønsker å få kjennskap til verden slik de ser den og samtidig utfordre og utforske deres praksis og perspektiver.

2.9.3 Skal politiforskere være nyttige?

Politihøgskolens forskning kan bli oppfattet som politiets forskning og for tette bånd til etaten kan gjøre politikritisk forskning vanskelig. Selv om vi som jobber på Politihøgskolen opplever at vi har akademisk frihet (Holmboe, 2019), og at vi ved vår tilknytning til et doktorgradsprogram ved et universitet står fritt, må vi være bevisst at etaten kan ha forventinger til resultatene. I de tilfeller prosjektet er initiert og finansiert for eksempel av Politidirektoratet kan forventningene oppleves særlig tydelig, men også i denne studien som er finansiert av Politihøgskolen, kan det være underliggende forventinger til at studien skal bidra på bestemte måter både fra ledelsen som formelt godkjenner prosjektet, men også fra deltagerne i feltet. I løpet av feltarbeidet fikk jeg flere forespørsler om hvilken nytte studien hadde for politiet, og spørsmål om hvordan funnene konkret kunne brukes.

Jeg kunne også selv føle at jeg burde bidra med noe tilbake som en takk for at jeg fikk tilgang til feltet. Dette kan også henge sammen med min rolle som høgskolelektor.

Selv om jeg i mitt undervisningsarbeid på Politihøgskolen har etterstrebet en kritisk, undersøkende tilnærming, og ønsket å utfordre etablerte sannheter sammen med studentene, har jeg likevel vært opptatt av å være relevant for etaten. Det kan ha gjort at jeg har vurdert meg selv, og blitt vurdert av andre, i hvor nyttig kunnskapen jeg har formidlet har vært, og at det er vært avgjørende for min legitimitet i etaten. Det har jeg også kjent på når det gjelder doktorgradsarbeidet.

For oss som ikke gjør evalueringsforskning, men isteden gjør analyser av politiets ulike roller, kulturer, oppfatninger og andre meningsbærende perspektiver, kan setninger som at «all forskning er relevant og viktig, fordi det gir forståelse og perspektiver», være vanskelig å holde fast ved som gyldige argumenter i møte med forventinger om å bidra med noe konkret og «nyttig».

Forventingene om å være nyttig var for meg ikke bare knyttet til resultatene av forskningen, men også rollen som deltager i feltet. Som feltforsker følte jeg meg til tider som en unyttig, og malplassert observatør. Det å være observatør til andres arbeid opplevdes ikke som en legitim rolle på en arbeidsplass. Det var andre eksterne roller, som jeg så var legitime for de ansatte, nettopp fordi de så nytten av dem, men jeg hadde ingen av disse rollene. Jeg var ikke en student som skulle observere for å lære yrket for etter hvert bli en ressurs for dem som arbeider der. Jeg var ikke en leder som skulle få innblikk i arbeidet for å bruke forståelsen for å tilrettelegge for de ansatte i ettertid. Jeg var ikke politiker eller journalist som kunne gi økte ressurser eller påvirke opinionen positivt for nye metoder eller ny lovendring. Jeg kunne til tider føle det ikke var noen naturlig plass å være «forskeren i feltet», og var da redd for å oppleves av deltagerne som støy. I disse tilfellene var det å være nyttig noe som fristet som forsker.

Relasjonen mellom forskning på politiet og politiet som organisasjon kan ikke reduseres til et enkelt spørsmål om man ønsker å være til nytte eller ikke. Det handler om en kompleks relasjon der man både er avhengig av hverandre, men også kan oppleves som motparter.

2.10 Forskningsetiske betraktninger

Mye av politiforskningen baserer seg på feltarbeid som innebærer observasjoner og intervjuer av politiansatte. Dette er viktig for å kunne få tak i politiansattes perspektiver, livsanskuelser, og den meningsdannelsen som skjer i politiet. Selv om det er viktig med metoder som går inn på samhandling på mikronivå når man skal forstå mekanismene som oppstår i politiet som forskningsfelt, kan det være krevende for den enkelte som utsettes for forskerens spotlys selv om man formelt tilhører en del av samfunnets maktapparat.

2.10.1 Anonymitet

En grunnleggende forskningsetisk norm er beskyttelsen av informantenes anonymitet (Hellevik, 1995, s. 19). Det er viktig at opplysninger ikke kan føres tilbake til enkeltpersoner (Fangen, 2004, s. 271; Thagaard, 2013, s. 205). Det å tilby informantene trygghet i form av konfidensialitet og anonymitet vil kunne gi dem den tilliten de trenger for å kunne dele sine refleksjoner med en forsker (Israel, 2004, s. 717).

I denne studien mener jeg at det er viktig å anonymisere deltagerne. Selv om det jeg

observerte og snakket med dem om var deres arbeidspraksis, mener jeg at det ikke er av interesse hvem den enkelte er, men isteden hvilket perspektiv de går inn i arbeidet med. Det får jeg belyst selv om jeg sikrer deres anonymitet. Av hensyn til anonymitet vil jeg ikke angi hvor mange intervjuer jeg har gjort på hver enhet. Flere av enhetene er av en slik størrelse at det å oppgi hvor mange jeg har intervjuet vil være uforenlig med kravet til anonymitet. Av anonymitetshensyn har jeg også slått sammen svarene til radikaliseringskoordinator, radikaliseringskontaktene og PST. Disse arbeider tematisk med det samme, i tillegg til at det var disse enhetene jeg i hovedsak har intervjudata fra, da observasjonsdataene når det gjelder disse tre gruppene, først og fremst er fra interne møter, og ikke fra det utadrettede dialogarbeidet deres. Radikaliseringskontaktene og PST hadde i stor grad samtaler hjemme hos folk, noe som ble problematisk da min tilstedeværelse i private hjem ville være etisk vanskelig å forsvare (Aas, 2009, 2020).

Noen steder i avhandlingen oppgis det hvilken enhet som er observert eller hvor informanten jeg intervjuet arbeidet, andre steder har jeg av anonymitetshensyn, bare skrevet politibetjent eller brukt hen som pronomen.

Selv om jeg har anonymisert den enkelte ansatte innenfor hver enhet, har jeg ikke anonymisert enhetene som er studert. Dette til tross for at noen av enhetene består av færre enn ti ansatte og derved gjør at det er fare for at ansatte kan identifiseres. Jeg har latt være å gi betjentene navn som kunne gjort at man kunne ha sammenlignet sitatene på individnivå, og jeg har endret beskrivelser av steder og andre kjennetegn som kan avsløre anonymiteten til den enkelte ansatte. Dette er grep som skal sikre anonymiteten. Jeg mener at det har vært viktig for å få frem forskjellene mellom de ulike enhetene, fordi dette danner bakgrunnen for perspektivene de har på rolle og praksis.

2.10.2 utfordringer med konkretisering

Det finnes ulike grader av anonymisering, og når man anonymiserer må man balansere mellom på den ene siden sikre informantene fra å bli gjenkjent, men samtidig må man beskrive feltet på en måte som gjør at fremstillingen av feltet gir mening. Det betyr at man må balansere mellom generelle og konkrete beskrivelser. Det som gjorde dette ekstra utfordrende i denne studien var at informantene i studien også arbeidet med tilnærminger og metoder som tilhører den skjulte delen av politiets virksomhet. Det handlet blant annet om deres

etterretningsarbeid. Fordi dette arbeidet var nært knyttet til deres dialogarbeid hindrer det muligheten til konkretiseringer også av deler av dialogarbeidet.

Fordi feltets dialogarbeid er tett forbundet med deres etterretningsarbeid har både ledelsen i politiet samt informantene vært tydelige både før, under og i etterkant av feltarbeidet at det er mye av arbeidet deres jeg ikke kan beskrive eller omtale. Dette gjelder også deres rettslige rammer og mandat, utenom mer generelle henvisninger til strategier, politiloven og politiinstruksen.

Dette gjør at jeg til tross for at jeg har mange observasjonstimer, har lite observasjonsdata som jeg kan gjengi i avhandlingen. Observasjonene ligger til grunn for de analyser og drøftinger jeg gjør i avhandlingen, men kan kun gjengis som generelle beskrivelser i avhandlingen.

Dette var betingelsene som lå til grunn for at jeg fikk samtykke til å gjøre observasjoner og intervjuer. Godkjenningene var under forutsetning om at store deler av arbeidet enhetene jeg studerte var taushetsbelagt, både når det gjaldt tilnærminger, metoder og hvilke miljøer de var i kontakt med.

Mye av det informantene gjør kan kategoriseres som ikke-synlig og skjult politiarbeid. Flere forskere har beskrevet politiet som unik i den betydning at det til tross for at det er en åpen organisasjon likevel har mange sider som ikke kan deles med offentligheten. Björk skriver at problemstillinger vedrørende hemmeligholdelse settes på spissen i politistudier, og at ingen annen åpen organisasjon arbeider med så mange hemmeligstemplede informasjonen som politiet. Björk understreker at det er mange av politiets aktiviteter som er såkalt beskyttelsesverdige, som blant annet etterretningsaktivitetene (Björk, 2018, s. 462-463). Dette har klare paralleller til denne studien.

Andre studier som har møtt samme utfordringer er for eksempel Gary Marxs studie av politiets spaningsvirksomhet i USA på 1980-tallet (Marx, 1988), og Johanne Yttri Dals studie av politiets spaningsarbeid (J. Y. Dahl, 2019). Det som skiller disse studiene fra denne studien, er utgangspunktet for studiene. Utgangspunktet for min forespørsel var å studere politiets åpne dialogpraksis, mens Marx og Dals studier var rettet mot politiets skjulte virksomhet. Politiets ledelse var tydelig på at jeg ikke hadde anledning til å skrive om taushetsbelagt informasjon. Det var også en forutsetning fra de informantene som deltok, at

det var det åpne dialogarbeidet jeg skulle beskrive og ikke virksomheten som tilhørte den skjulte delen av arbeidet. Dette ble jeg minnet på, og bekreftet for dem flere ganger under feltarbeidet. Dette gjør at jeg, til forskjell fra Marx og Dahl, ikke kan beskrive de delene av politiarbeidet som tilhører den skjulte delen. Det innebærer at jeg også må unnlate å beskrive de sidene av dialogarbeidet som er uløselig knyttet til det skjulte.

Det som kan ha vært enklere for andre forskere som har forsket på skjulte enheter i politiet er at disse enheten har vært åpne på at de er skjulte. Dette gjaldt ikke enhetene i denne studien. Dette er enheter som fremstiller seg både internt og eksternt som kontraster til skjulte etterretningsenheter i politiet, men som likevel på grunn av at de arbeider med etterretning ikke ønsker at rammene, metodikken og tilnærmingen skal omtales eller beskrives. Det gjør det ekstra utfordrende fordi det kan gjøre det vanskelig for leseren å forstå de restriksjoner jeg som forsker har måttet akseptere, når det er den åpne dialogpraksisen jeg ønsker å studere. Dette er mye av politiarbeidet jeg ikke kan skrive konkret om, noe som har gått på bekostning av muligheten til å gi fylldige beskrivelser. Jeg har ikke hatt mulighet til å beskrive nærmere hvor mange som arbeider på de ulike enhetene, hvilken bakgrunn de har, hvordan arbeidshverdagen deres ser ut, hvilke grupper de arbeider med, og hvilke tilnærminger de benytter seg av i dialogarbeidet.

Jeg har måttet ta hensyn til de retningslinjene som ble gitt fra politiets ledelse og fra informantene, med den erkjennelsen at studien kan oppleves som generell og abstrakt. Jeg ser likevel at det å forholde meg innenfor de gitte vilkår, er viktig utover denne studien: Det er viktig at politiet som organisasjon og politiinformanter kan stole på at forskere forholder seg innenfor de rammene som er avtalt. Hvis ikke risikerer man at politiet vil være mer restriktive og skeptiske til fremtidige forskere.

2.10.3 Er det mulig å sikre et reelt frivillig samtykke fra politiansatte?

De nasjonale forskningsetiske komiteene slår fast viktigheten av at informantene som deltar i en studie opplever at de deltar under forutsetning av et informert og fritt samtykke (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2014). Det innebærer at studiets formål, innsamlingsmetoder og oppbevaring av data er tydeliggjort for informantene og samtykket til (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2014). Jeg orienterte flere av informantene om konfidensialitet og anonymitet i eget informasjonsskriv, samt samtykkeerklæring. Men dette

gjaldt ikke alle som ble observert på arbeidsplassen, da disse ikke inngikk i de opprinnelige deltagerne av studien, men isteden var en del av et arbeidsmiljø.

Selv om det er informert og samtykket til å delta i en studie, er det et dilemma når man gjør feltarbeid på politiet: I hvilken grad oppleves det frivillig å delta som informant i en politistudie?

Før man starter et feltarbeid i politiet har man fått godkjenning av ledelsen i politidistriktet for å kunne gjennomføre observasjoner og intervjuer. Selv om ledelsen har godkjent forskerens tilstedeværelse, har nødvendigvis ikke alle dem man skal observere gjort det. For mange av informantene var deres første møte med meg som forsker da jeg kom for å observere dem på arbeidsplassen deres, etter at deres lokale leder hadde gitt meg tid og sted for oppmøte. Flere av stedene kunne ikke ansatte bestemme om de ønsket å bli observert av meg eller ikke. Det at jeg var der hele arbeidsdager og over lang tid kan ha forsterket opplevelsen av å ikke kunne slippe unna. Jeg var til stede i deres kontorlokaler og observert alle som var i lokalene. Her var kravet til frivillig samtykke vanskelig å oppnå. De ansatte kan ha opplevd at de ikke hadde reell mulighet til å gi et reelt frivillig samtykke til å bli observert eller ikke. Jeg var der allerede, de kunne ikke unngå forskerblikket. Det er lett å sette seg inn i at det kan oppleves belastende. Det å arbeide på egen datamaskin er på mange måter en mer privat setting enn det å arbeide ute i gaten. Vi er mer vant til å jobbe i fred bak egen skjerm, mens arbeidet ute på gaten er en mer offentlig del av arbeidet.

Det å sette noen i en situasjon der de ufrivillig blir observert på egen arbeidsplass, uten å kunne skjerme seg, setter ekstra krav til forskeren. Jeg prøvde å ta hensyn til dette og tok meg turer ut av kontorene og tok pauser mellom observasjonsdagene, slik at de ikke skulle oppleve min tilstedeværelse så invaderende. Dette er særlig viktig når feltarbeidet går over lang tid, slik det gjorde i denne studien.

Når det gjelder intervjuene var det trolig enklere å sikre et reelt frivillig samtykke, da jeg spurte den enkelte om de ønsket å la seg intervju. Det var ikke alle som ønsket dette, selv om de inngikk i observasjonsdataene. Likevel kan flere ha opplevd et visst press til å la seg intervju, selv om jeg ikke opplevde det slik. Det at vi over tid hadde blitt godt kjent kan ha gjort at noen har følt at de ville la seg intervju, for å hjelpe meg i mitt forskningsprosjekt. Et annet form for press kan handle om den lojalitet politiansatte har til å følge ordre. Hvis

lederen har godtatt at forskeren skal gjøre observasjoner og intervjuer, kan de ha følt en forpliktelse til å stille opp.

2.10.4 Er det mulig å sikre reelt frivillig samtykke fra publikum?

Jeg hadde som nevnt kun fem formelle intervjuer med representanter for målgruppene, men jeg hadde flere observasjoner av dem i møter med politiet.

Selv om jeg ikke bruker intervjuene i denne avhandlingen, ønsker jeg likevel å redegjøre kort for de forskningsetiske betraktningene jeg gjorde i forbindelse med disse.

Det var viktig at målgruppene jeg kontaktet opplevde en reell valgfrihet når det gjaldt å delta i prosjektet. Det kan være vanskelig å sikre at målgruppene oppfatter at det er en reell valgfrihet, fordi de kan være redd det kan få konsekvenser for deres relasjoner til politiet om de ikke ønsker å delta, eller om de deler negative opplevelser av politiet med forskeren.

Dette var som nevnt tidligere, vanskelig å rekruttere informanter fra målgruppen. Til tross for flere forsøk på å ta kontakt med flere ulike miljøer var det få som ønsket å delta. Jeg oppsøkte noen av miljøene direkte på de stedene jeg visste at de hadde tilhold. Jeg brukte bekjente som hadde kontakter i miljøene og bad dem si ifra at jeg ønsket å få publikums perspektiv inn i en studie av dialogen med politiet.

Jeg opplevde flere av dem jeg kontaktet som imøtekommende og åpne, men etter en tid trakk de likevel samtykket. Når det gjaldt dem som identifiserte seg som aktivister, begrunnet de avslaget med at det var bestemt på et allmøte at de ikke skulle delta. Enkelte sa det var synd, fordi de selv kunne tenke seg å delta.

Om ønsket om å delta er reelt eller ikke er vanskelig å vite, men peker på at et reelt informert frivillig valg om å delta, som i forskningen ofte sees som et individuelt valg, i tilfellet med aktivistene så ut til å være et kollektivt valg som miljøet tok på vegne av den enkelte. Så selv om det at de takket nei, tyder på at de opplevde at det var frivillig å delta, sikrer det ikke mot at noen som ønsket å delta trekker seg fordi de føler et press fra resten av miljøet. Det er problematisk hvis det gjør at stemmer som er viktige og som ønsker å fremme sitt standpunkt, hindres i å bli hørt av lojalitet til kollektivet. Det er å viktig for forskere å være klar over hvordan kollektive prosesser innad i et miljø påvirker den reelle valgfriheten til den enkelte.

Selv om observasjonsmaterialet ikke er en omfattende del av den endelige avhandlingen, vil jeg redegjøre for de etiske betraktningene jeg har gjort rundt min observatørrolle. Når jeg var med politiet og gjorde feltobservasjoner på gaten, ble jeg noen ganger presentert som «forsker fra Politihøgskolen», noen ganger bare som «en fra Politihøgskolen». Det var ikke alltid jeg ble presentert i det hele tatt. De av publikum politiet møtte, ble ikke spurt av betjentene jeg var med om det var greit at jeg observerte dem og de protesterte heller ikke.

Det var trolig flere grunner til at jeg ikke ble tydeligere presentert av politiet. En årsak kan være at i møte mellom politi og målgruppene på gaten er rollene på mange måter avklart, begge roller er forståelige og naturlige på gaten. Forskerrollen er ikke naturlig del av gatebildet og kan oppleves både av politi og dem de møter, å forstyrre det møtet skal handle om. Spørsmål som dukket opp de gangene jeg ble introdusert var «Hva er det jeg forsker på?», «Hvorfor ønsker jeg å observere dem?», og så videre. Dette er spørsmål som gjør at fokuset i et møte kan snus til å dreie seg mer om meg som forsker og mindre om dem som faktisk møtes; politi og publikum.

En annen grunn kan være at uavhengig av om publikum møtte sivilt eller uniformert politi var det ingen tvil om det var politiet de møtte. I begge type situasjoner opptrådte politiet som en autoritet som definerte hva situasjonen og samtalen skulle dreie seg om og hvem som kunne være til stede i situasjonen eller ikke. Når politiet tok med meg inn på de ulike arenaene kan det være vanskelig for publikum å stille spørsmålstegn ved min tilstedeværelse, fordi det allerede var godkjent av politiet jeg var med.

Jeg var opptatt av å ta minst mulig plass når politiet møtte publikum, både fordi jeg ønsket å få et så riktig bilde av møtet som mulig, men også av respekt for partene. Jeg stilte meg i bakgrunnen i møtene mellom politi og publikum. Jeg inntok en observatørposisjon, samtidig som jeg både i mimikk og kroppsspråk ønsket å gi et dempet, men vennlig uttrykk. Jeg viste med blikket at jeg lyttet til samtalen, uten at jeg selv tok initiativ til å bli henvendt til.

Det følte utidig å skulle ta oppmerksomhet i situasjoner der folk kan være stresset, føle ubehag, skam eller sinne eller rett og slett være opptatt av sitt. Det at jeg ikke presenterte meg som forsker, gjorde det vanskelig å gi publikum en forståelse av hvem jeg var og hva observasjonen skulle brukes til. Det gav dem dermed ikke mulighet til å takke nei til å delta i studien.

Noen ganger, når det var naturlig og samtalen varte litt over tid og det var småprat, kunne det være naturlig at jeg ble presentert og kort sa hva jeg forsket på. I de tilfellene sa jeg at jeg forsket på politiets møte med publikum. Det var sjelden det kom noen spørsmål fra publikum, og når det ble klart at jeg ikke var politi, var det liten interesse for å samtale med meg. Det var tydelig at det var politiet de ønsket å prate med. Et unntak var en arrangør av en markering. Vedkommende hadde et langvarig forhold til Dialogpolitiet og vi hadde møtt vedkommende ved flere anledninger. Ved en markering tok vedkommende initiativ til en lengre prat med meg, da mest for å argumentere for sitt samfunnsyn. Hen ønsket at hens perspektiv burde undervises i på Politihøgskolen.

De tilfellene jeg ble involvert i samtaler svarte jeg bare høflig, og kjente at det ødela litt for observasjonsrollen min å engasjere meg for mye i gatepraten.

2.10.5 Slitasjen av å være synlig

Det er viktig at politiet som samfunnets sivile maktorgan er åpne og transparente både for media og forskere. Det er likevel en fare for enkelte enheter og funksjoner er mer utsatt for eksterne forespørsler enn andre. Mye politiforskning har vært gjort i noen distrikter, og særlig på de mest synlige delene av politiet, særlig patruljetjenesten. Mange av disse kan være vant til å ha et utenfra-blikk på mye av det de foretar seg. De kan oppleve at tilskuere kommenterer arbeidet deres, og de opplever oftere enn tidligere at publikum filmer det de gjør. Det er forskjell på dette og et forskerblikk, men det kan likevel gi en opplevd slitasje å bli observert og vurdert, og kan skape et ønske om å skjerme seg.

Samtidig hvis noen enheter får lov å takke nei til å bli forsket på, vil disse ansatte kunne gå under radaren, og deres praksis unnslippe utenfra-blikket. Det er også et problem hvis det er de samme enhetene og betjentene som stadig må ha med seg noen utenfra. Det vil både kunne gi et ensidig bilde, men også blir en stor belastning for disse.

Denne studien er en studie av politiets forebyggende praksis. Dette er en praksis som ikke har vært studert i samme grad som patruljetjenesten, selv om det de senere årene har vært noen studier av politiets forebyggende arbeid, særlig forebygging av radikaliserings i politiet. De forebyggende enhetene vil trolig ikke ha samme slitasje for å bli observert som for eksempel patruljetjenesten.

2.10.6 Det sårbare politiet

Sårbarhet er i forskningsetisk litteratur ofte brukt om grupper av mennesker som ikke er i stand til å ivareta egne interesser. Det er grupper som ikke tilegnes evne til å gi et frivillig samtykke. Sårbarhet blir assosiert med i hvilken grad man er samtykkekompetent (Solvoll & Sagen, 2010, s. 80). Når det gjelder forskning på sårbare grupper, er det åpenbart at det er viktig å ta hensyn til at det å bli forsket på ikke skal forsterke en allerede sårbar situasjon. Det samme er ikke like tydelig når man forsker på politiet og man kan tenke at det ikke er like forskningsetisk utfordrende når man forsker på «makta».

Mark Israel utfordrer den automatiske tilbøyeligheten forskere har til å love full konfidensialitet til myndighetspersoner man forsker på, uten at man vurderer om dette er nødvendig og hensiktsmessig (Israel, 2004). Israel mener det er forskjell på å tilby offentlige tjenstepersoner samme konfidensialitet som privatpersoner som deler sensitive, personlige historier. Politiet er offentlige ansatte som skal snakke om sitt arbeid og det er handlinger de står juridisk og sosialt ansvarlig for. De har ingen automatisk rett til anonymitet mener Israel (Israel, 2004, p. 716).

Politiet er ikke sårbare på samme måte som andre sårbare grupper. Likevel er det flere som mener at man bør ha en bredere tilnærming til sårbarhet enn det som har vært vanlig i forskning tidligere. Ulike grupper kan være sårbare i ulike situasjoner. For eksempel kan det for yrkesutøvere ligge en sårbarhet i å bli forsket på. Identitet og egenverd knyttes til opplevelsen av å ha kontroll over og beherske utøvelsen av yrket.

Forskning er, og skal være virksomhet som kan kaste kritisk lys over pågående praksis. Det er nettopp forskningens karakter at den skal være konstruktiv kritisk (...) Reflektert empirisk forskning får ut fra en grunnleggende skepsis mot hva som fra et ytre blick fremstår som uproblematisk. (Solvoll & Sagen, 2010, s. 80-81)

Det kan være utfordrende for politiet å bli forsket på. De kan oppleve å bli vurdert og kan være usikre på hva som blir skrevet om dem og eventuelt hvordan det som skrives blir brukt. Politiet er stadig under både medias lupe og deres praksis gjennomgås og vurderes i ulike evalueringer og granskninger.

Forskning skal være med på å skape debatt og utvikling. I dette ligger det at forskningen også kan skape endrede betingelser på tvers av informantens ønsker. Som informant i en politistudie kan man føle seg maktesløs og oppleve en manglende kontroll på hvordan man

selv, og den praksis man har åpnet for, fremstilles av forskeren. Man kan også være bekymret for hvilke konsekvenser forskningen kan få for feltet man arbeider på. Det kan virke sårende å bli kritisert for etablert praksis, fordi både selvfølelse og yrkesstolthet er investert i denne praksisen (Rachlew, 2009; Solvoll & Sagen, 2010).

Det er særegne forskningsetiske utfordringer ved å forske på egen organisasjon (Solvoll & Sagen, 2010, s. 77).

Forskning er, og skal være virksomhet som kan kaste kritisk lys over pågående praksis. Det er nettopp forskningens karakter at den skal være konstruktiv kritisk (...) Kanskje er det på dette feltet sårbarheten i et kollegium er på det ømmeste. (Solvoll & Sagen, 2010, s. 81)

Det ligger en sårbarhet i det å bli forsket på, som kan forsterkes ytterligere når forskeren er en fra egen organisasjon. Den tryggheten man opplever i mestringen av arbeidsoppgaver blir sett på og vurdert av en man kan oppfatte som en kollega. Sårbarheten kan også oppleves som vanskelig for forskere, som har kjennskap til informantene. Man kan bli engstelig for å avsløre dårlig arbeid og dårlige holdninger.

Når man forsker på et praksisfelt må man ha respekt for at man trer inn på andres arenaer. Når man vurderer og fortolker politipraksis er det viktig å huske at aktørene ofte kan ha et krav på seg til å handle. Politiet må ofte handle uten å kjenne til hele konteksten eller forutsetningene i en gitt situasjon. Det betyr at det i ettertid vil kunne fremkomme at det var bedre handlingsalternativer, sett i etterpåklokskapens lys.

Dette har å gjøre med at den praktiske virksomheten utfolder seg i spenningen mellom tradisjon og fornyelse og mellom det ønskelige og det mulige. (Hummelvoll, Andvig & Lyberg, 2010, s. 21)

Det å kombinere kritisk refleksjon med en respekt for de utfordringene deltagerne erfarer, er viktig når man skal forske innen et praksisfelt. Jan Kåre Hummelvoll advarer mot en forventning om ufeilbarlige ansatte (Hummelvoll et al., 2010, s. 25). Kritisk refleksjon er vesentlig for utvikling av praksis, men den som studerer praksisen må være ydmyk for at feiltrinn kan skje. Forskere gjør også feil, og det kreves mot både fra praksisfeltet og i forskerkollegiet å tematisere feilbarheten for å kunne muliggjøre endring både i praksisfeltet som det forskes på og i forskningen.

Selv om man kan tenke seg at deltagerne i feltet ble mer vant til min tilstedeværelse og etter hvert sluppet av, var jeg den som skulle skrive om dem. Flere kommenterte dette. Det var

kommentarer som «Ja, nå blir vel dette en ny bok», «Nå kommer du til å skrive om meg» og «Kommer jeg til å få et eget kapittel?» Selv om flere av kommentarene ble formidlet på en humoristisk måte, kan det at jeg som forsker har makten til å formidle min tolkning av det jeg har observert, oppleves som ubehagelig for deltagerne. De har ikke samme mulighet til å bli hørt, og til å definere feltet utad.

Måten forskningsresultater og kunnskap formidles på er avgjørende for hvordan den oppfattes av deltagerne. Fremfor å se på forskning som studier av «en sannhet» kan man isteden formidle den som spørsmål til videre diskusjon i kollegiet.

Det kan også være viktig å ikke overdrive sårbarheten i et kollegium. Bare det å anta at det kan være sårende å bli forsket på, kan i seg selv være sårende. «Det sårende i denne situasjonen kan altså være at kollegiet betraktes som sårbart» (Solvoll & Sagen, 2010, s. 83). Politiet har til oppgave å vurdere, grensesette og respondere på andres handlinger. De er vant til å håndtere kritikk og er også selv bidragsytere til et kritisk og utforskende blikk på egen virksomhet.

2.10.7 Er forebyggende et ekstra sårbart felt?

Det kan kjennes risikofylt å være kritisk til politiets forebyggende metoder fordi det forebyggende fagfeltet har hatt en utsatt posisjon i politiet. Både ordensfeltet og etterforskningsfeltet har tradisjonelt hatt en mer solid forankring i politikulturen enn forebyggende (Gundhus, 2009; Wathne et al., 2019). Forskningen kan endre praksisen innenfor disse to fagområdene (Finstad 2000, Rachlew 2009), men vil ikke nødvendigvis true deres legitimitet hverken hos publikum eller politiet. Den samme statusen har ikke politiets forebyggende arbeid hatt. Det kan være at de som arbeider på det forebyggende fagfeltet kjenner at det er en risiko for at kritisk forskning på forebyggende metoder ikke bare vil utvikle metodene og praksisen, men også brukes som argument mot at politiet skal utføre denne type arbeid.

Flere av dem jeg var med i feltet hadde opplevd at forskning ble brukt av ledere til å ikke bare endre, men også stanse praksis. Flere sa de opplevde at forskning fikk mer omfattende konsekvenser, langt utover det forskningen hadde grunnlag for å vurdere. Et eksempel som flere trakk frem var Thomas Nordahls forskning om politiets rusforebyggende undervisning i skolen (Nordahl, 2006). Flere ledere hadde etter at rapporten kom argumentert for at politiet skulle avslutte all samarbeid med skolene. Flere av informantene sa det var frustrerende at

rapporten, som hadde vurdert ulike skoleprogramms rusforebyggende effekt, ikke bare politiets undervisning, ble brukt til å stanse politiets tilstedeværelse på skoler, også den som handlet om kontaktetablering og tillitsbygging. Ledere hadde brukt Nordahlrapporten til å omdisponere de forebyggende ansatte til patruljeoppgaver, og begrunnet det med at politivirkosomheten i skolen skulle opphøre. Flere av informantene sa det i lang tid etter 2006 var vanskelig å etablere et samarbeid med skoler, basert på Nordahlrapporten som handlet om kun en del av politiets virksomhet på skoler.

For min del vil jeg igjen trekke inn Finstads begrep «kritisk venn» (Finstad, 2018, s. 17). For meg har det vært en rettesnor også når det gjelder å forholde meg til deltagerens eventuelle ubehag av å bli forsket på. Jeg ønsker å finne en balanse der jeg ikke er redd for å utfordre, samtidig som jeg ikke er ute etter å ta noen. Jeg ønsker å være til stede, fange ulike typer øyeblikk, samtidig som mitt nærvær skal være så alright som mulig. I det jeg skriver ønsker jeg å være undersøkende og undrende, men samtidig ha en respekt for at jeg aldri fullt ut kan forstå deltagerens perspektiver. Mine analyser og refleksjoner er ikke ment som en sannhet, men isteden å bidra til å utvide perspektivet på forebyggende politiarbeid i møte med andres perspektiver. Med dette håper jeg å kunne ivareta den sårbarhet deltagerne måtte ha følt ved å delta i denne studien.

3 Teori

For å skape en god analyse er det viktig at forskerens beskrivelser sees opp mot relevant teori. Der jeg i forrige kapittel beskrev på hvilken måte jeg har tilnærmet meg feltet metodisk, er også de teoretiske valgene en type briller som er med på å bestemme forskerens fortolkning.

Det trengs en gjest med et skarpt blikk for å se, beskrive og tolke. Teori spiller en viktig rolle når det gjelder å fremmedgjøre det vanlige slik at det blir synlig. Teori blir en type briller forskeren betrakter praksisen gjennom. På den måten kan det man ser bli gjenstand for dialog mellom forskerne og praksisfeltet, noe som kan føre til ny forståelse. (Gudmundsdóttir, 1998, s. 42)

En studie av politiets bruk av dialog som forebyggende metode har flere mulige teoretiske utgangspunkt. I oppstarten av prosjektet var det naturlige å ta utgangspunkt i teorier rundt dialog og forebygging, som var de to hovedbegrepene jeg ønsket å studere. Jeg satt meg derfor inn i dialogteori og teorier rundt det forebyggende politiarbeidet, da særlig med hensyn til det kommunikative og relasjonelle politiarbeidet.

Radikalisering og voldelig ekstremisme er også et viktig og prioritert forskningsfelt som denne studien på mange måter tematisk hører hjemme i, basert på arbeidet til både radikaliseringskontaktene og PST.

Annen forskning jeg antok ville være relevant var politiets arbeid med folkemasser, såkalt «public order policing». Mye av denne forskningen er knyttet opp til politiets håndtering av demonstrasjoner og risikosupportere. Da denne litteraturen handler mer om mekanismer og tilnærming og måter å gjøre arbeidet på, opplevde jeg den som mindre relevant enn først antatt. Det som vekket min interesse, var hvordan det oppleves å arbeide på denne måten.

Forskning og teorier på de ovennevnte temaer er interessante, men den forskningen og de teoriene jeg på forhånd trodde skulle danne det teoretiske utgangspunktet ble likevel ikke et naturlig utgangspunkt for denne studien.

I møte med feltet opplevde jeg isteden at identitet, rolle og politikultur stod frem som særlig relevant for å forstå de temaene feltet avdekket. Det førte til at litteratur som omhandlet identitet og rolle, politikultur og politistiler ble det teoretiske grunnlaget for denne studien. Ved å ta utgangspunkt i denne litteraturen så jeg hvordan studien kunne bidra til å se de klassiske temaene rundt politirollen og politikultur fra perspektivet av den forebyggende

politirollen. Hovedvekten av politiforskning har tatt utgangspunkt i patruljetjenesten. Denne studien egner seg til å sammenligne og kontrastere den tidligere forskningen, for å få frem nye perspektiver og andre nyanser sett fra en forebyggende politikultur det er forsket mindre på.

Skifte i retning av forskningsinteresse var et naturlig resultat av den åpne tilnærmingen jeg ønsket til feltet. Den åpne tilnærmingen styrte de metodiske valgene, slik det er redegjort for i metodekapittelet, og den styrte også den teoretiske retningen denne studien tok. Studien forankres først og fremst i teoriene rundt politikultur og politistiler. Det vil være disse teoriene det hovedsakelig vil redegjøres for i dette kapittelet, med vekt på hvordan disse teoretiske bidragene er relevante. Funn og analyser fra denne studien kan komplementere og utdype teoriene, og på den måten bidra til en utvikling av å forstå politikultur.

Jeg vil nedenfor redegjøre for sentrale deler av forebyggingsperspektivene i norsk politi før jeg går i dybden på teorier rundt politikultur. Dette gjør jeg for å koble forebyggingsfeltet opp mot politikulturforskningen.

3.1 Forebygging: Fra barn og unge til hovedstrategi for politiet

Politiets virksomhetsstrategi «Politiet mot 2025» setter som ambisjon at politiet skal være i forkant av kriminaliteten. Det gis føringer om at politiet skal ha en systematisk, planmessig og kunnskapsbasert tilnærming til forebygging og samarbeide tett på tvers av fagområder og sektorer.

Forebygging er i kjernen av politiets samfunnsoppdrag. Forebygging omfatter arbeidet politiet utfører, alene eller i samarbeid med andre, for å redusere forekomsten av kriminelle handlinger og uønskede hendelser, redusere skadevirkningene og hindre gjentakelse (...)
Kriminalitetsforebygging er en hoveddel i politiets samlede forebyggende innsats. Politiet har et bredt samfunnsoppdrag, som gjør at begrepet forebygging brukes fremfor kriminalitetsforebygging i denne overordnede strategien. Samfunnssikkerhet og beredskap, trafiksikkerhet, trygghetsskapende og tillitsbyggende arbeid er også sentrale deler av politiets forebyggende innsats. (Politidirektoratet, 2020b)

At forebygging er kjernen i politiets samfunnsoppdrag, blir understreket i de mange føringene som kommer fra justismyndighetene (Justis- og beredskapsdepartementet, 2011, 2013, 2014, 2015, 2016, 2019; Justis- og politidepartementet, 2010; NOU 2009:12, 2009; NOU 2013:9, 2013; Politidirektoratet, 2002, 2004, 2005, 2007, 2008, 2011, 2012, 2014, 2017, 2018, 2019, 2020a, b; Rundskriv Q-16/2013, 2013; St.meld. nr. 22, 2001). Strategiene og handlingsplanen fra de siste tyve årene viser at forebygging har blitt et tydeligere krav i forventningene til politiet. De siste fem årene har forebygging blitt løftet frem som en hovedføring til alle i

politiet og til alt politiarbeid. Forventingene om at forebygging gjelder alle kommer tydelig frem i sitatet fra Politidirektoratet:

Politiet gjør størst nytte for seg dersom den samlede innsatsen bidrar til å redusere forekomsten av kriminalitet og uønskede hendelser, redusere skadevirkningene og hindre gjentakelse. Forebygging sparer samfunnet for økonomiske og menneskelige kostnader. Innsats i forkant er bedre enn å reparere i etterkant. Forebygging er derfor politiets hovedstrategi og skal ligge til grunn for all oppgaveløsning. (Politidirektoratet, 2020b, s. 1)

Sitatet står i kontrast til føringene fra tidlig på 2000-tallet, der man snakket om det tradisjonelt forebyggende arbeidet, som i hovedsak omhandlet politiets arbeid med barn og unge:

Både dagens kriminalitetssituasjon og den forventede kriminalitetsutviklingen stiller norsk politi overfor betydelige utfordringer både i forhold til tradisjonelt kriminalitetsforebyggende arbeid, etterforskning og irettføring av straffesakene. (St.meld. nr. 22, 2001, s. 27)

Allerede i 2005 målbar Politidirektoratet at forebyggende virksomhet burde ha et bredere nedslag i politietaten enn kun barn og unge. Dette ble forankret i innføringen av Problemorientert politiarbeid, der man var opptatt av at forebygging gjaldt alle fagfelt i politiet:

Politiets mål er å redusere kriminaliteten og øke tryggheten. Strategien for å oppnå målet er å involvere alle ansatte i politiet i et helhetlig, kriminalitetsforebyggende arbeid. Problemorientert politiarbeid (POP) er en vesentlig del av denne strategien. Det betyr ikke at forebyggende tiltak, etterforskning og utrykningsarbeid blir mindre viktig. POP innebærer at kriminaliteten skal bekjempes på en effektiv måte, og det stilles krav til bruken av ressurser. (...) Målet med strategien er å få hele politiorganisasjonen til å arbeide mer proaktivt og mindre hendelsesstyrt, og derigjennom oppnå målet om redusert kriminalitet og større trygghet. (Politidirektoratet, 2002, s. 5)

Også forskningen på dette området gikk i retning av å vise hvordan forebygging ikke kun omhandlet de tradisjonelt forebyggende enhetene, men også enheter som ikke tidligere var forbundet med forebyggende arbeid.

Den internasjonale forskningen på forebygging av kriminalitet har vært preget av evalueringsstudier av ulike forebyggende modeller (Lab, 2019; Weisburd & Braga, 2006). Forebyggingsfeltet har vært utfordret på *hvor mye* man har forebygget (Loyens, 2009). Flere av forskningsbidragene bar preg av en type aksjonsforskning. Forskerne var opptatt av hvordan man skulle få politiorganisasjoner til å arbeide helhetlig etter bestemte forebyggingsmetoder (Clarke, 2000, 2011; Clarke & Eck, 2003; Knutsson, 2003; Knutsson & Søvik, 2005).

Annen forskning bidrar med en mer utforskende tilnærming, der man er opptatt av hvordan ansatte oppfatter den forebyggende metodikken og hvilken praksis som utvikler seg, samt dilemmaer som skapes i det forebyggende arbeidet (Gundhus, 2009).

Politiets forebyggende virksomhet er koblet tett opp mot politiets håndhevende og kontrollerende rolle. Uniformert patruljering, avdekking av lovbrudd, uroe, bortvise, overvåke, pågripe og arrestere, har alle vært tiltak for å redusere kriminaliteten (Gundhus, 2014, s. 180-181). På den ene siden skal politiet fremme forebygging og trygghet, samtidig har de en nøkkelrolle i kriminalitetskontrollen. Det gjør at politiet får en dobbeltrolle i det forebyggende arbeidet.

Lars Holmberg sammenligner dette med placeboeffekten, kjent fra medisins verden. Holmberg skriver at «management of appearance» må forstås som en integrert og absolutt nødvendig del av politiarbeidet, og har avgjørende betydning for det som i Danmark kalles politiets trygghetsskapende arbeid (Holmberg, 1999, s. 205). Holmberg sier at der den trygghetsskapende virkningen tidligere ble oppfattet som en sideeffekt ved politiets instrumentelle arbeid, er politiet de senere årene i ferd med å gjøre «ren performance» til en åpen prioritering. På den måten blir det trygghetsskapende arbeidet gyldig selv om det ikke kan begrunnes i reelle problemer (Holmberg, 1999, s. 223; Aas, Runhovde, Strype & Bjørge, 2010). Dette er relevant for politiets forebyggende arbeid og viktigheten av å fremstå som virkningsfull og legitim.

3.1.1 Forebyggende strategier

I dette avsnittet ønsker jeg å vise hvordan den forebyggende praksisen i denne studien står i forhold til forebyggingslitteraturen. Dette vil vise at forebyggingslitteraturen skaper bestemte faglige rammer rundt praksisen som kan være med å styre hvilke roller som utøves og hvilke relasjoner som skapes i feltet.

Forebygging i politiet har ofte blitt presentert som forebyggende strategier. I studiet av Dialog som forebyggende metode er særlig tre forebyggende strategier særlig relevante: Personorientert forebygging, lokalorientert politiarbeid og situasjonell forebygging. Disse tre strategiene kan knyttes til praksisen beskrevet i denne studien.

3.1.1.1 Personorientert forebygging

Ved personorientert forebygging er det vesentlig å identifisere årsakene til at noen begår lovbrudd og rette tiltakene mot disse årsakene (Andrews & Eide, 2019). Personorientert kriminalitetsforebygging tar sikte på å påvirke de bakenforliggende årsaker til at en person begår lovbrudd.

Politiets personorienterte arbeid handler om å avdekke og analysere problematiske miljøer, og identifisere personer med risikoatferd knyttet til lovbrudd, og henvise til de rette hjelpeinstanser. I Norge har kriminalitetsforebyggende strategier hatt en sosialforebyggende profil, som er basert på inkluderende forebyggingsstrategier og tverrfaglig og tverretatlig samarbeid (Egge & Barland, 2009; Gundhus, 2014, s. 194-195; Gundhus, Egge, Strype & Myhrer, 2008; Lie, 2015; Runhovde & Erichsen, 2018).

Både i radikaliseringskontaktene og PSTs arbeid er det mange elementer som har fellestrekk med personorientert forebygging. Begge enhetene arbeider med enkeltpersoner, analyserer årsaksforhold og hjelper personene med å knytte kontakter til andre instanser som kan støtte og hjelpe dem. Arbeidet handler om å inkludere mennesker som av mange kan sees på som uønsket og som en samfunnsrisiko. Tradisjonelt har politiet i Norge arbeidet personorientert med unge under 18 år, mens på radikaliseringsfeltet brukes den personorienterte tilnærmingen ovenfor alle aldersgrupper. Hva som skiller politiets praksis og rolle når de arbeider med radikalisering sammenlignet med når de arbeider med andre kriminalitetsutfordringer knyttet til unge under 18 år drøftes senere i avhandlingen.

3.1.1.2 Lokalorientert politiarbeid

Lokalorientert politiarbeid handler om å skape trygghet og forebygge kriminalitet gjennom å styrke relasjonene mellom politi og lokalmiljø. Det blir lagt vekt på å øke borgernes deltagelse i den kriminalitetsforebyggende beslutningsprosessen (Balvig & Holmberg, 2004; Herbert, 2006; Miller, Hess & Orthmann, 2014; Palmiotto, 2000; Skogan, 1994, 2006a; Stol, Gundhus, Runhovde & Rønning, 2011).

Flere internasjonale politireformer har brukt en lokalorientert strategi (community policing) som sitt offisielle mål for å få til et godt samarbeid med lokalmiljøet. Lokalorientert politiarbeid har vært kritisert for å bli mer et retorisk grep fremfor en reell strategi politiorganisasjonene har arbeidet etter. Det er eksempler på at strategien har blitt redusert til

noen få enheter som har arbeidet lokallorientert, på siden av resten politiet (H. M. Andersen, 1994; Balvig & Holmberg, 2004; Brodeur, 2007; Chan, 1997, s. 60; Gundhus, 2014; Mastrofski, 2009; Skogan, 2006a; Sæter, 1993, 1996; Wathne, Talberg & Gundhus, 2019).

Basert på en community-based model har flere politiorganisasjoner arrangert stormøter med publikum, der kun deler av publikum deltar, uten at politiet klarer å skape tillitsfulle relasjoner med lokalmiljøet generelt (Mastrofski, 2009; Miller et al., 2014; Perez, Nguyen & Vogel, 2020). Perez et al. tar til orde for det de betegner som Community-based dialogues. I disse dialogene har publikum og politiet åpne og ærlige samtaler om erfaringer og bekymringer, særlig når det gjelder politiets behandling av publikum opp mot rettferdighet og respekt. Forskerne hevder at denne formen for dialog menneskeliggjør politiet ovenfor publikum og skaper respekt, gjensidig tillit og empati. Det blir en mer ekte og transparent dialog om de utfordringer som lokalmiljøene strever med (Perez et al., 2020, s. 4). Særlig ungdom rapporterte at deres tillit til politiet hadde økt etter innføringen av Community-based dialogues. Ungdommen opplevde å bli hørt og respektert av det de oppfattet som et empatisk politi, noe som økte tilliten til og respekten for politiet. Dette mente forskerne var viktig fordi det ofte er ungdom som har de fleste ufrivillige møtene med politiet på gaten (Perez et al., 2020, s. 10).

I denne studien kan det lokallorienterte perspektivet knyttes til Dialogpolitiets arbeid. Selv om Dialogpolitiet ikke arbeidet lokallorientert slik det er beskrevet i mye av forskningen på community policing, var de opptatt av å inngå i samarbeidsrelasjoner med målgruppene. Den lokallorienterte strategien bærer preg av selv-policing (Wood, 2003), og vektlegger ansvarliggjøring av målgruppene. Dette er i tråd med måten Dialogpolitiet arbeidet på. Dialogpolitiet oppmuntret arrangørene av demonstrasjonene og markeringene til å regulere og disiplinere deltagerne, i den hensikt å forebygge ordensforstyrrelser, vold og annen kriminalitet.

Det som er forskjellen mellom lokallorientert politiarbeid og Dialogpolitiets arbeid er at lokallorientert politiarbeid ofte er knyttet til et bestemt nærmiljø i et bestemt geografisk område. Dialogpolitiet arbeider isteden mot bestemte miljøer. Selv om miljøer kan opptre på bestemte steder, for eksempel i sentrumsområder, er det ikke nødvendigvis der miljøer hører til. På den måten arbeider Dialogpolitiet opp mot deler av miljøenes aktivitet, for eksempel demonstrasjoner, mens et lokallorientert politi ville arbeidet mer helhetlig i et område for å forebygge kriminalitet og fremme trygghet hos ulike grupper.

3.1.1.3 *Situasjonell forebygging*

Situasjonell forebygging handler om å forebygge kriminalitet gjennom utforming av fysiske områder og ved bruk av fysiske anordninger som gjerder, låser, alarmer, kameraovervåkning og skilting.

Situasjonell forebygging bygger på antagelsen om at kriminalitet skapes av mulighetene som ligger i de fysiske omgivelsene og hvordan mulige lovbrøtere oppfatter omgivelsene.

Grunntanken er at det er vanskeligere å endre personene og deres handlinger enn å endre situasjonen som frister til lovbrudd (Clarke, 2000, 2011; Clarke & Eck, 2003; L. E. Cohen & Felson, 1979; Cornish & Clarke, 2011; Felson, 2012; Goldstein, 2003; Knutsson, 1997, 1999; Knutsson & Søvik, 2005; Knutsson & Tilley, 2009; Laycock, 2003; Midtveit, 2004).

I denne studien kan situasjonell forebygging knyttes til Dialogpolitiet og deres samarbeid med innsatslederne. Både ved demonstrasjoner og fotballkamper rigges den fysiske situasjonen slik at folkemassene politiet skal kontrollere ikke utsettes for unødvendig provokasjon fra politiet eller motdemonstranter, men isteden blir ledet i de retninger som politiet ønsker. Dette for å forhindre eskalering og konfrontasjoner, enten med motdemonstranter eller politi. Slik roes potensielt risikofylte situasjoner ned. Situasjonell forebygging handler om hvordan politiet bruker den uniformerte styrken i kombinasjon med fysiske sperringer som biler, veisperringer og gjerder. Det kan også handle om hvordan den uniformerte styrken holder seg i bakgrunnen, gjerne skjult, slik at ikke massene blir unødig provosert av synet av uniformert politi, med kun forholder seg til Dialogpolitiet og eventuelt innsatsleder.

3.1.2 *Et kritisk blikk på forebygging*

Flere forskere har vært opptatt av utfordringene ved det forebyggende arbeidet. Hedda Giertsen skriver at forebygging gir et godt førsteinntrykk: «Rett og riktig og viktig, pent og ordentlig, akseptert i de fleste miljøer. Svigermors drøm. Uangrikelig» (Giertsen, 1994, s. 295). Giertsen mener at selv om man på et overfladisk plan kan være enig i at det å forebygge er bra, brukes forebyggingsbegrepet til å tilsløre motsetninger og konflikter. Forebygging brukes også til å individualisere problemer og gjør at tiltak settes inn på individnivå, mens man overser hvilke strukturer som er med på å skape kriminalitet. Giertsen mener at forebygging av kriminalitet passer til en administrativ tenkemåte, og man ledes til å sette opp mål og til å måle resultater. «Det er ikke nok å gå politi-fotpatruljer, virkningene må også

måles» (Giertsen, 1994, s. 308). Det hele er ytterligere problematisk, mener Giertsen, ved at den ene part har makt i kraft av sin profesjon (Giertsen, 1994, s. 308).

Maktaspektet ved forebygging er også Ingrid Sahlin opptatt av. Hun skriver at det forebyggende arbeidet fremstilles som noe nytt, positivt og rasjonelt, og rettferdiggjør innsatser som det i andre sammenhenger ville blitt stilt spørsmålsteget ved (Sahlin, 2000a). Sahlin mener mye av forebyggingen, særlig individual, - og allmennprevensjonen, bygger på en kontrollmodell der man ønsker å regulere individers handlinger argumentert ut fra den sosiale orden (Sahlin, 2000a, s. 99). Kontrollmodellens problem er at den visker ut de etiske grensene for hva man tillater å gjøre mot individer for den vagt definerte «allmennhetens» skyld (Sahlin, 2000a, s. 104). Sahlin hevder at fordi forebyggende innsatser antas å være mindre repressive enn myndighetenes øvrige virksomhet, unndras innsatsen en normal etisk og legal prøving, og de som utsettes for innsatsen tilkjennes dermed ikke rettsikkerhet eller integritetsbeskyttelse (Sahlin, 2000a, s. 133).

Yngve Carlsson og Kasper Fiske er begge opptatt av hvordan de skandinaviske landene har et selvbilde av å være gode på forebygging og hvordan en velferdsstatsmodell gjør at presset mot forebyggingsprogram, tiltak og strategier nærmest er umettelig (Carlsson, 2002; Fisker, 2020). Carlsson mener at velferdsstatens legitimitet knyttes til i hvilken grad den lykkes i å refordele de skjevheter som markedet har skapt og løse de sosiale problemer som er resultat av disse skjevhetene (Carlsson, 2002, s. 275). Carlsson mener at det har vært en ekspansjon av forebyggingsprogrammer som er ment å svare ut enhver ny kriminalitetsutfordring. Han skriver at utfordringen ikke er det enkelte program, men totaliteten av program som den enkelte kommune og lokalsamfunn skal implementere. For å forhindre en problematisk utvikling bør man innse at kompliserte sosiale problemer trenger en økt og fordomsfri kommunikasjon mellom spesialiserte fagfolk og generaliserte politikere. Mål-middel hensyn må brynes mot verdimeslige og etiske spørsmål, og man må diskutere mulige negative og ikke-intenderte effekter av programmer, tjenester og tiltak (Carlsson, 2002, s. 291-292).

Fisker er i likhet med Carlsson opptatt av at kriminalitet skyldes komplekse mekanismer som krever at man tenker bredere enn at en bestemt innsats skal løse alle problemer. Fisker understreker viktigheten av å forvalte forebyggende handlinger på måter som gjør minst mulig skade. Han mener det er viktig at den forebyggende innsatsen står i forhold til den risikoen som er knyttet til problemet vi ønsker å forebygge, hvis ikke åpner vi for kontraproduktive effekter (Fisker, 2020).

Kristin Engh Førde og Arnfinn Andersen mener det er en utfordring at mange av de menneskene politiet arbeider med på det forebyggende feltet er «marginaliserte ungdommer og unge voksne med svært mange utfordringer, som sliter med å finne en plass i samfunnet (eller kanskje er det riktigere å si at samfunnet ikke gir dem plass?)» (Førde & Andersen, 2018, s. 205). Dette kan gjøre at man individualiserer problemer som egentlig er et samfunnsproblem.

Vi ser at det som oppfattes som bekymringsverdig i dag kommer til uttrykk som frykt for terror, der innrammingen tidligere trolig ville vært marginalisering, sosiale konflikter eller klasse. (...) Når denne marginaliseringen via myndighetenes bekymring sees i lys av terrorfaren får den en ny sikkerhetspolitisk valør. Men marginalisering og sosioøkonomisk ulikhet er ingen ny bekymring. Vi ser at det trengs en større bevissthet rundt dette, ikke minst om det faktum at de mest effektive motmidlene ligger utenfor justissektorens virkefelt, nemlig i inkludering i skole, arbeidsliv og lokalmiljøer. (Førde & Andersen, 2018, s. 206)

Til sammen viser disse forskeren hvor viktig det er at man vurderer forebyggende arbeid bredere enn kun å se på hva som «virker». Det er viktig å være bevisst hvordan asymmetri i makt og strukturelle forhold kan usynliggjøres i det forebyggende arbeidet. I iveren etter å redde dem man er bekymret for, risikerer man å sette inn tiltak som gjør vondt verre både for dem som rammes av tiltakene, men også for de lokale forebyggende strukturene. Etisk refleksjon og kritisk tenking er nødvendig for å sikre en bærekraftig og etisk forsvarlig forebyggende praksis.

Selv om forebyggingslitteraturen viser hvilke faglige rammer det kan være rundt praksisen, blir det likevel tydelig at for å forstå praksisen og de ulike roller og kulturer som fremvises i materialet i denne studien, er det nødvendig se studien opp mot politikultur-litteraturen.

3.2 Politikultur

I studier av politiet har forskere vært opptatt av hva som kjennetegner politiyrket og hva som skiller politiet fra andre yrkesgrupper. Hva gjør politi til politi? Hva har de som velger dette yrket til felles? Hvilke briller og blikk har de på verden? Hva definerer de som riktig og viktig politiarbeid? Hva definerer de som politirollen og hvilken praksis utvikles ut fra dette?

Store deler av forskningen på politikultur tar utgangspunkt i operativt politiarbeid på gaten, i mye internasjonal forskning ofte betegnet som «street cop culture» (Loftus, 2009a; Reuss-Ianni & Ianni, 2005) eller «rank and file cop culture» (Reiner, 2000).

Interaksjonen mellom politikultur og politipraksis har vært studert av ulike forskere over mange år, i mange ulike politiorganisasjoner verden over. Jeg har valgt ut noen teoretikere som har analyser av politikultur knyttet til politiets relasjonelle rolle, fordi det er særlig relevant for denne studien. Selv om noen av bidragene er fra tiår tilbake og basert på samfunn og politiorganisasjoner som skiller seg fra norske forhold, er det likevel flere likhetstrekk ved politiets rolle og funksjon i det norske samfunnet i dag. Det gjør at mekanismene som skisseres i den tidligere forskningen er relevante for å forstå funnene i denne studien.

Gjennomgangen av teoriene vil vise at det er noen særtrekk ved politikultur som har vært stabile over tiår. Det er kjernekaraktistikaene ved det å være politi som ser ut til å være relativt uendret uavhengig av tid og sted, og som er gyldige på tvers av ulike politiorganisasjoner og samfunn. Samtidig kommer det frem at politikulturen har endret seg, og nye særtrekk preger politikulturen i dag, som ikke tidligere var fremtredende. Politikulturen er på en og samme tid både konserverende, men også i utvikling avhengig av hvilke trekk ved kulturen man ser på.

Individualisering og rettsliggjøring har preget samfunnsutviklingen og befolkningen har blitt mer opptatt av sine rettigheter og mindre føyelige i møte med politiet. Dette gjør at politiet møter en befolkning som krever mer opplevd rettferdighet fra politiet enn tidligere (Halvorsen, 2005; Loftus, 2009a, b). Det er også slik at politiet har fått en mer mangfoldig bakgrunn, det er flere kvinner og flere med ulik minoritetsbakgrunn (Egge, 2008; Finstad, 2005; Loftus, 2009a, b). Dette skulle tilsi at politiet baserte arbeidet mer på samarbeid med publikum, noe man skulle anta ville endre en distansert politikultur (Loftus, 2009a, b). Politistategiene har endret seg i takt med samfunnsutviklingen, med et større fokus på kunnskapsbasert og lokalorientert politiarbeid (community policing) (Loftus, 2009a, b).

Lokalorientert politiarbeid er som tidligere beskrevet en strategi som vektlegger samarbeid med lokalmiljøet og kommunikasjonsferdigheter mer enn de handlingsorienterte og spenningssøkende karakteristikaene i politikulturen (H. M. Andersen, 1994; Balvig & Holmberg, 2004; Brodeur, 2007; Herbert, 2006; Mastrofski, 2009; Palmiotto, 2000; Skogan, 1994, 2006a; Aas et al., 2010). I så måte sammenfaller dette med etableringen av de dialogbaserte enhetene i denne studien.

3.2.1 Politikultur og organisasjonskultur

Mange yrker har en felles yrkeskultur i form av felles verdier, normer og virkelighetsoppfatninger. Yrkeskultur er noe personene som innehar yrket, både formes av og er med på å forme. Dette gjelder også for politiet. «A recurrent theme of the sociology of occupations is the effect of a man's work on his outlook on the world» (Skolnick, 2004, s. 264).

Mats Alversson skriver at kulturforskning «beskjeftiger seg med abstraksjoner av en spesiell type, som omfatter virkelighetsoppfatninger som er forankret i og overføres i en symbolsk form» (Alversson, 2002, s. 18). Kultur handler om det som er felles for en gruppe. Det kan være perspektiver, følelser, erfaringer og praksis. Alversson skriver at:

Kultur forstår vi best som noe som har å gjøre med ofte dyptliggende, delvis ubevisste meningsinnhold, tanker og symboler, som kan være selvmotsigende og gå på tvers av sosiale grupperinger i organisasjonene. (Alversson, 2002, s. 31)

Det vil si at selv om en kultur presenteres som sammenhengende, kan man finne selvmotigelser innad i kulturen.

Organisasjonspsykologen Henning Bang skriver at «Kultur er en sosial konstruksjon som skapes i samspillet mellom dem som inngår i kulturen» (Bang, 2011, s. 78). Ifølge Bang kan normene i en organisasjon grupperes inn i bevisste og ubevisste normer. Normene skaper rammer for hva slags atferd som er ønskelig, akseptert eller uønsket. Normene former forestillinger for hva som er riktige handlingsmønstre og er ofte knyttet til verdier i kulturen om hva som er passende eller upassende praksis (Bang, 2011). Politikultur har også vært forsket på ut fra organisasjonskultur og det er noen klare likhetstrekk mellom politikultur og organisasjonskultur. For eksempel vil det å inngå i en organisasjonskultur gjøre at medlemmene deler felles verdier og virkelighetsoppfatning som styrer atferden (Busch, 2012, s. 62; Glomseth & Aaserud, 2012).

3.2.2 Politikultur i spennet mellom det formelle og det uformelle

Politikultur har vært definert på forskjellige måter. Robert Reiner beskriver det som «the values, norms, perspectives and craft rules - which inform their conduct» (Reiner, 1992, s. 109). Janet Chan mener begrepet politikultur opprinnelig ble brukt om «informal

occupational norms and values operating under the apparently rigid hierarchical structure of police organizations» (Chan, 1997, s. 43).

Dette viser spennet og spenningen mellom det formelle og det uformelle i politikulturen. Flere forskere har vært opptatt av at politikultur ikke er endimensjonal. Politikultur kan deles inn i fire nivåer. Det første nivået er de formelle retningslinjene, som kan omfatte alt fra rettslige rammer, formelle dokumenter og etiske retningslinjer. Det andre nivået er presentasjonen medlemmene gir utad når de beskriver eller begrunner egen praksis. Det tredje nivået er den praksisen som publikum får se, som handler om hvordan politiet fremstår og opptrer i møte med publikum. Dette kan sees på som politiets utadrettede praksis. Det fjerde nivået er den interne kulturen i politiet som betegnes i politiet som pikettpraten, som omfatter blant annet galgenhumor og fleipende kommentarer (Finstad, 2000a; Granér, 2004, 2014a; Lundgaard, 2019). Nettopp fordi politikultur er så mangefasettert er det mange politiforskere som ønsker å både gjøre intervjuer og observasjoner, fordi man med dette har større mulighet til å fange opp nyansene og sammenhengen mellom de ulike nivåene.

3.2.3 Kjernekarakteristikaene ved den operative politikulturen

Politikulturforskningen har identifisert tilbakevennende trekk innen politikulturen over tid og sted. Disse trekkene ser ut til å være så tidløse at de har blitt betegnet som ortodokse karakteristika ved politiet (Chan, 1997; Loftus, 2009a, b; Muir, 1979; Reiner, 1992; Skolnick, 1994). Trekkene er særskilte for politikulturen. Et av trekkene er at politiet ser ut til å være mer orientert mot kriminalitetsbekjempelse enn service og hjelpeoppgaver. De ansatte er spenningssøkende og hedrer maskuline egenskaper og er villige til å bruke tvangsmakt når de mener det er nødvendig.

Forskere har gjennom observasjoner og intervjuer av politiansatte fanget opp pikettpraten, eller «canteen talk», som omhandler hvordan politifolk snakker internt om arbeidet og rollen sin. Dette mener flere forskere feilaktig har blitt forstått som beskrivelser av politikultur. Disse mener politikultur er mye mer kompleks enn det den interne praten tyder på. Det kan være stor forskjell på hvordan politiet snakker om arbeidet sitt og hvordan de utfører arbeidet sitt (Chan, 1997, 2005; Waddington, 2005; Aas, 2010). Det kan gjøre at politikultur feilaktig blir redusert til pikettkulturen, og at man ikke fanger opp skillet mellom hva politiet sier om sin rolle og hvordan de utfører den (Waddington, 2005).

Bethan Loftus mener at selv om samfunnsutviklingen og nye politistategier skulle tilsi at politikulturen har endret seg, har mange av de ortodokse karakteristikkene ved politikulturen overlevd (Loftus, 2009a, b).

Loftus bygger sin teori på en studie hun gjorde der hun sammenlignet to ulike politiorganisasjoner i England. Den ene arbeidet i et travelt, urbant og multikulturelt miljø og den andre i et rolig, ruralt område. Loftus ønsket å undersøke om politikulturen hadde endret seg i tråd med at politietatene hadde arbeidet målrettet for en mangfoldig rekruttering, både når det gjaldt kjønn og etnisitet.

Hun finner at de klassiske, ortodokse karakteristikkene av politikulturen, som for eksempel de kyniske, isolerte og autoritære trekkene, har overlevd utviklingen i politiet. Det underliggende verdenssynet til betjentene var et kontinuum av gamle mønstre. Loftus mener at holdbarheten av denne type kultur varer fordi det grunnleggende presset knyttet til politirollen er den samme. Loftus mener politiet hun studerte opplevde å være i krig med resten av verden. De ble spyttet på og hånet, også av det de så på som «vanlige folk». Dette gjorde at de utviklet en sterk korpsånd og et skille mellom «oss» og «dem». Betjentene mente at uten politiet ville samfunnet være det rene kaos. Betjentene i Loftus' studie så seg som samfunnets renovasjonsetat som skulle rydde opp i sosiale problemer (Loftus, 2009a, b).

Politiets arbeid er komplekst og mangfoldig, og de møter ofte motsetningsfulle og urealistiske krav. Den ortodokse politikulturen blir en måte å håndtere forventingene på (Larsson, 2011; Loftus, 2009a, b).

Politiets arbeid kreves ikke bare å bekjempe kriminalitet, men også å gjøre det ved å vise sensitivitet overfor ulike grupper i samfunnet. Loftus bruker Erving Goffmans begreper backstage og fronstage for å beskrive hvordan betjentene i studien kom med nedsettende uttalelser om publikumsgrupper ovenfor kollegaer, mens de utad fremstod som tolerante og serviceinnstilte ovenfor alle grupper (Loftus, 2009a, b). Loftus betegner det som holdningstesten, der borgerne må vise den riktige holdningen. Hvis de ikke samarbeider, men opponerer mot avgjørelser øker sannsynligheten for at politiet bruker makt. Politiarbeid er en balansegang; politibetjentene må være tålmodige, men ikke for tålmodige, de må finne seg i mye, men ikke for mye (Loftus, 2009a).

Loftus hevder at til tross for at politietater har rekruttert bredere både når det gjelder etnisk mangfold, kjønn og seksuell legning, opplever likevel kvinner, homofile og kollegaer med etnisk minoritetsbakgrunn, trakassering fra kollegaer. Selv om politiledelsen jobber for en mer mangfoldig rekruttering og til en viss grad får drahjelp fra yngre politibetjenter som fremstår mer tolerante og opplyste, er trakasseringen likevel til stede selv om den ikke lenger er så åpenlyst (Egge, Ganapathy & Runhovde, 2008; Larsson, 2011; Leirvik & Ellefsen, 2020; Loftus, 2009a, b). Hvis diskrimineringen av kollegaer og av publikum er blitt mer subtil, fordi man tilpasser seg forventningene, kan den også være vanskeligere å adressere for dem som utsettes for den.

Reiner har gjort flere studier på politiets operative arbeid. Reiner fant at politiet var et handlingsorientert yrke der målet var jakten på «de kriminelle». Politiarbeidet handlet om å beskytte de svake mot «rovdyrene». Betjentene i Reiners studie uttrykte stolthet over å gjøre en forskjell, og flere av dem beskrev yrkesvalget som et kall, som en måte å leve på. Politiyrket var fylt av glede, humør og utfordringer, ispedd adrenalin. Reiner trekker også frem kollegafellesskap, isolasjon fra omverden og en «vi-dem» tankegang som sentrale. Reiner karakteriserer politikulturen gjennom begreper som: «mission», «suspicion», «cynicism», «conservatism», «machismo» og «racial prejudice» (Reiner, 1992, s. 111-128; 2000, s. 89).

Reiner skriver at politiet ser seg selv som de beste, blant de gode. De står for det riktige og det rettferdige og kriger mot kaos og lovlydighet. Politiet er den tynne blå linjen (the thin blue line) som beskytter orden mot kaos. «The elements of mission in the police perspective are reflected in their sense of themselves as «the thin blue line», performing an essential role in safeguarding social order» (Reiner, 2000, s. 89). «Den tynne blå linjen» er en betegnelse som beskriver politiet som den siste skansen, som skiller samfunnet fra anarki (Aliverti, 2020; Reiner, 1992, s. 89).

Et negativt trekk ved denne formen for lojalitet er den såkalte taushetens lov eller taushetskoden (code of silence) (Chan, 1996, 1997, 2005; O'Neill, 2016). Taushetskoden kan beskrives som «at det er moralsk illegitimt å snakke sant dersom konsekvensen av et sannferdig vitnemål er at en kollega kan bli straffeforfulgt for ulovlig maktbruk i tjenesten» (Halvorsen, 2005, s. 44).

Reiner forklarer kjernekarakteristikaene ved politikulturen ved at den svarer til de behovene det operative mannskapet opplever at de trenger i møtene med en utfordrende arbeidshverdag:

Cop culture has developed as a patterned set of pressure and tensions which confront the police. Successive generations are socialized into it, but not as a passive or manipulated learners. The culture survives because of its elective affinity, its psychological fit, with the demands of the rank and file cop condition. (Reiner, 1992, s. 109-110)

Kynismen og pessimismen blir et resultat av den virkeligheten politifolk blir eksponert for (Reiner, 1992, 2000; Aas, 2010, s. 165). Reiner skriver at «Suspicion is a product of the need to keep a lookout for signs of trouble, potential danger and clues to offences» (Reiner, 2000, s. 91).

Jerome Skolnick, som har gjort studier på amerikansk politi, betegner det som politibetjentens arbeidspersonlighet (working personality). Skolnick mener arbeidspersonlighet er politibetjentenes respons på den faren som er knyttet til politiarbeidet, i kombinasjon med politibetjentens autoritet og opplevde press mot å være produktiv og effektiv (Skolnick, 1994, 2004).

Manning er opptatt av det han betegner som politimyten, om hvordan det kaotiske rundt politiarbeidet struktureres inn i en rasjonalitet der man gir inntrykk av effektivitet og legitimitet. Mye av dette handler om det han betegner som politiets mikroverden der man er opptatt av den daglige rutinen og på den måten skaper sammenheng og rasjonalitet. Manning hevder at empiriske studier viser at lite av politiets aktivitet handler om kriminalitet eller håndhevelse av loven, men at det hovedsakelig handler om å gi inntrykk av effektivitet. Manning er opptatt av å slå hull på myten av politiet som kriminalitetsbekjempere (Manning, 1997, 2001; Ponsaers, 2016).

Chan mener politikultur blir en nyttig merkelapp på en vid gruppe negative verdier, holdninger og praksiser blant politibetjenter. Hun mener likevel at politikultur ikke bare er negativt. Den er funksjonell for politibetjentes overlevelse i et yrke som blir oppfattet som farlig, uforutsigbart og fremmedgjørende. Solidaritetsbåndet mellom kollegaer tilbyr medlemmene en trygghet og forsikring (reassuranse) om at kollegaer vil bidra og gjøre det som trengs for å forsvare, støtte og hjelpe kollegaer mot ytre farer.

3.2.4 Én politikultur eller flere politikulturer?

Ovenfor kan man få inntrykk av at det er snakk om én bestemt politikultur, men politiforskere har lenge anerkjent at politikultur er mangeartet og mangfoldig. Ulike nivåer og enheter i politiet har sin kultur, og politikultur er stadig i endring. Både angloamerikanske og nordiske studier viser at det er riktigere å snakke om flere politikulturer fremfor én felles politikultur. (S. Andersson, 2003; Chan, 1996, 1997; Granér, 2006; Loftus, 2009a, b; Manning, 1997, 2001; Reiner, 1992; Reuss-Ianni, 1982; Reuss-Ianni & Ianni, 2005; Skolnick, 1994).

Chan er kritisk til tidligere teorier på politikultur. Hun mener de hverken tar hensyn til ulikheter i kultur mellom eller innenfor politietater. Til tross for at politikultur sies av mange å ikke være enhetlig, universell eller uten endring, blir politikultur likevel ofte beskrevet slik. Det som refereres til som politiets yrkeskultur handler egentlig om kulturen til det operative politiet som jobber på gaten (street cop culture). Chan mener det finnes ulike politikulturer avhengig av funksjon, nivå og sted (Chan, 1997, 2005).

Flere politiforskere har beskrevet kulturen blant politibetjenter som arbeider operativt på gaten (Chan, 1997, s. 65; Granér, 2004, 2006; Reiner, 1992). Andre har beskrevet ulikhetene og konfliktene mellom politiet som jobber på gaten og politilederne (Gundhus, 2009; Palmiotto, 2000; Reuss-Ianni, 1982; Reuss-Ianni & Ianni, 2005).

Elizabeth Rauss-Ianni finner i sin studie av amerikansk politi det hun mener er et sentralt dilemma for det moderne urbane politiet, nemlig konflikten mellom dem som arbeider på gaten (street cop culture) og politiledere (management cop culture). Rauss-Ianni mener at politiet selv ofte fremstiller det som én politikultur, mens det i virkeligheten er to konkurrerende politikulturer (Reuss-Ianni, 1982).

Studier har vist at hvilken politikultur som utvikles og hvilke praksis som avledes av de ulike kulturene varierer med politibetjentenes kjønn, alder, type arbeid og hvilket nivå og enhet de arbeider på. Granér fant at hvordan informantene forstod politikultur varierte både utfra hvor lenge de hadde arbeidet i politiet, hvilken enhet de arbeidet ved, kjønn, geografisk plassering og hvilke arbeidsoppgaver de hadde. Granér mener det er riktig å definere det som ulike politikulturer, fordi forskjellene i det han omtaler som «livsvilkårene» på de forskjellige nivåene er så ulike (Granér, 2006, s. 174).

Politikulturene påvirkes altså av den geografiske og relasjonelle nærheten til befolkningen politiet jobber med (Chan, 1997; Finstad, 2000a, 2005, 2018; Granér, 2004, 2006; Gundhus, 2009; Manning, 1997; Muir, 1979; Reuss-Ianni & Ianni, 2005; Skolnick, 1994).

3.2.5 Hvordan er det i Skandinavia?

Slik det fremstår fra de ovennevnte forskerne finner man at politikultur har noen fellestrekk på tvers av land og politiorganisasjoner. Det som betegnes som ortodokse karakteristika ved politikulturen er lojalitet og solidaritet innad til kollegaer, og mistenksomhet og distanse til dem som ikke er en del av kulturen. Det handler også om å være handlingsorientert, spenningsøkende og orientert mot kriminalitetsbekjempelse. Kulturen preges av troen på erfaringsbasert kunnskap og skepsis til forskningsbasert kunnskap, samt skepsis til ledere og ønske om autonomi. Dette finner vi også i nordisk politiforskning (Bloksgaard & Prieur, 2016, 2021; Finstad, 2000a, 2005, 2018; Furøy, 2012; Granér, 2004, 2006; Gundhus, 2009; 2017, s. 137; Hoel, 2011; Holmberg, 1999; Lagestad, 2011).

Granér har gjort en studie på ordenspolitiet i Sverige og deres yrkeskultur. Granér skriver at anglo-amerikansk politiforskning beskriver en enhetlig yrkeskultur blant dem som jobber på gaten, som ofte står i kontrast til det offisielle idealet for politiet. Yrkeskulturen preges av at politiet er isolert fra resten av samfunnet, og ser seg som krigere i kampen mot kriminalitet. De er handlingsorienterte og elsker action. Politikulturen har et kynisk og pessimistisk syn på samfunnet og en sterk indre solidaritet som står imot både ledere og samfunnet ellers. Kulturen preges av autoritære trekk, konservativt tankesett og en svart-hvitt tenkning, og en tendens til å handle ut fra «sunn fornuft» og enkle løsninger. Dette avspeiler seg i rasistiske og sexistiske holdninger som hviler på voldsmakt kombinert med en kronisk mistenksom holdning (Granér, 2006, s. 175). Granér spør i hvilken grad disse funnene er relevante for skandinavisk politi. Særlig fordi flere av studiene er flere år gamle og fra samfunn som er svært ulikt Skandinavia. I tillegg er politiutdanningen betydelig kortere og begrenset i disse landene (Granér, 2006).

I sin studie fant Granér ulike oppfatninger av politikultur. Granér definerer ut fra det politikultur som:

Med yrkeskultur menas här i en yrkesgrupp eller delar av en yrkesgrupp kollektivt förankrade mönster av gemensamt tänkande. Häri ingår innebörder och värderingar kring hur man ser på

sig själva som yrkesgrupp, på omvärlden och arbetet och därpå följande normer kring hur arbetet skall bedrivas liksom hur interna relationer skall hanteras. (Granér, 2006, s. 174)

Wiktør Furøy og Tanja Garthus, som begge har arbeidet i flere år ved patruljetjenesten i Oslo, bekrefter dette inntrykket i sine masteravhandlinger. De skriver at patruljetjenesten tiltrekkes av en spesiell type menn, ofte yngre, som ønsker actionfylte politioppgaver og som definerer dette som «skikkelig politiarbeid» (Furøy, 2012, s. 163; Garthus, 2015). Selv om dette ikke gjelder alle, kan det skape en overrepresentasjon av unge, operative menn som representerer et mer autoritært maktspråk (Garthus, 2015, s. 163).

Geir Aas knytter dette opp til en form han kaller «verstefallstenkning», der politiet er trent gjennom utdanning og praksis til å være i beredskap for at hva som helst kan skjer på en vakt. «Politifolk instrueres i å se for seg de verst tenkelige scenarioer, som en mental forberedelse, når de rykker ut til oppdrag. I norsk politi omtales dette gjerne som «verstefallstenkning»» (Aas, 2010, s. 166).

Helene Gundhus og Kristin Hellesø-Knutsen viser i sine studier av patruljetjenesten at patruljene arbeider selvstendig og søker oppgaver som interesserer dem. Patruljene preges av søken etter spenning, og jaktinstinktet er viktig. Det å ta fanger eller å kjøre blåtur er synonymt med godt og spennende politiarbeid. De mykere sidene ved politiarbeidet som hjelpe og serviceoppgavene, sees ikke på samme måte som «skikkelig politiarbeid» (Gundhus, 2009; Hellesø-Knutsen, 2013).

Finstad ser relasjonen mellom borgerne og politiet som et samarbeidsprosjekt, som foruten å være preget av tillit og fortrolighet, bærer i seg kimen til dyp konflikt. Finstad kaller dette «det store samarbeidsprosjektet», hvor politiets tilstedeværelse og handlemåte blir utført på en slik måte at dette blir akseptert av befolkningen (Finstad, 2000a, s. 176-179). Finstad viser til at vi i Norge har bygget politiorganisasjonen på samtykkemodellen (policing by consent). Samtykkemodellen bygger på en tilbakeholden tradisjon, der politiets inngrep skal være forholdsmessige og politiet skal tjene demokratiet, rettsikkerheten og folket (Finstad, 2018, s. 8). Finstad skriver at de negative assosiasjonene til politikultur i mye forskning, må nyanseres. Hun viser til Manning som mener at mange amerikanske lærebøker generaliserer for negativt om politikulturer basert på data fra hvite politimenn i de mest kriminalitetsutsatte områdene i amerikanske storbyer (Manning 2010:95 i Finstad, 2018, s. 98). Finstad skriver at Manning er pessimistisk til om politiet egentlig kan utrette noe særlig godt. Basert på studier

av amerikansk politi konkluderer Manning at det beste politiet kan håpe på er minst mulig skadepåføring (Finstad, 2018, s. 35).

Det er derfor nærliggende å spørre om forskere som har arbeidet med å finne, beskrive og forstå mønstre i politiets arbeidskultur og yrkesutøvelse, har befestet et urettmessig negativt generaliserende bilde. (Finstad, 2018, s. 99)

Finstad viser blant annet til Reuss-Ianni, Chan og Granér, og mener denne type forskning legger vekt på å utforske kulturell variasjon innad i politiet når det gjelder posisjon, rang, alder, kjønn, etnisitet, arbeidsoppgaver, og hva slags type sted man arbeider ved (Finstad, 2018, s. 99). Finstad hevder at selv om politiet selv kan omtale seg som ett politi, finnes det betydelige variasjoner innenfor politiet (Finstad, 2018).

Finstad refererer også til Loftus, som hun mener problematiserer den nye enigheten blant forskere om at det finnes flere politikulturer. Loftus trekker frem at det er noen trekk ved politikulturen som er særlig seiglivet knyttet til de ortodokse karakteristikaene som kynisme, mistenksomhet og intern solidaritet. Disse kulturelle trekkene er så seiglivete fordi de iboende kjennetegnene ved politirollen ikke er endret. «Tradisjonelle yrkeskulturelle trekk overlever fordi de to definerende kjennetegnene – politiet som statens voldsmonopol og døråpner til straffeapparatet- fremdeles er det samme» (Finstad, 2018, s. 101-102).

Forskning på politiet i de nordiske landene viser at avstanden mellom politi og publikum ikke er så stor som studiene fra de anglosaksiske landene og man finner ikke den samme fiendtligheten til politiet. Paul Larsson beskriver det slik:

Der Finstads, Holmbergs og Granérs forskning viser en grunnleggende ambivalens og tidvis mistenksomhet overfor publikum, er Loftus` politifolk mye klarere i sin avstand. Dette henger nok også sammen med den ulike status som politiyrket har i Norden og Storbritannia. (Larsson, 2011, s. 190)

Politiet i de nordiske landene lever heller ikke isolert fra resten av befolkningen slik man kan finne i andre land. Flere steder i verden lever politiansatte i det som blir beskrevet som en blå kokong, der de kun omgås med andre «politifamilier», også på fritiden (Delattre, 2002; Knobler & Bratton, 1998; Loftus, 2009b).

One of the things that happens to cops when they go into the police business is that they very quickly get wrapped up in the «blue cocoon». All your friends are cops, all your talk is cop talk about cop issues, all the war stories are cop stories, all you hear are cop ideas. Outsiders are not allowed in; they haven't been through your life, they can't speak your language, they can't understand the stress you live with every day of your life, and because they don't understand and you can't make them understand, you can't respect them. Police officers had a

very insular view of the world; from the moment we entered the academy, we are taught that it's us cops against the rest of the world. Everything about the police culture reinforces the idea that we are different. We drink in cop bars, we go to cop parties, we dance at cop weddings and cry at cop funerals. Being a cop is all you know, and because it is a potentially life-threatening job every day, it becomes all you care about. (Knobler & Bratton, 1998, p. 490)

Finstad skriver at for å bli tatt opp i den eksklusive politifamilien i dag må man oppfylle en mengde krav, blant annet akademiske og fysiske krav. I tillegg må man ha plettfri vandel og bli funnet egnet av opptaksnemnda ved Politihøgskolen. Finstad skriver at det også stilles krav til politiets sosiale og følelsesmessige egenskaper (Finstad, 2018, s. 114-115). Dette utdypes i avsnittet om politiarbeid som emosjonelt arbeid.

Både Loftus og Finstad er opptatt av det kommunikative ved politirollen og balansegangen mellom å være akkurat passe i sin kommunikasjon med publikum. Selv om både Loftus og Finstad tar utgangspunkt i det operative politiarbeidet, har dette klare paralleller til enheten i denne studien. Selv om informantene i denne studien arbeider ut fra en tydelig dialogmodell, og med et formelt forebyggende formål, er balansegangen også for dem tydelig og påvirkes slik Loftus skriver om, av hvordan politiet oppfatter målgruppen.

3.2.6 Politikultur og kjønn

Susanne Andersson viser i sin studie av status og kjønn på to nærpøststasjoner i Stockholm, at det er tilbakevendende mønstre i måten betjentene snakker og handler på. Dette betegner Andersson som «ordnende praktiker».

Andersson finner at de to stasjonene kontrasterer seg med hverandre for å bygge egen status. Den ene stasjonen fremstilles av den andre som dem som arbeider dagtid, gjør kontorarbeid, og har lite å gjøre, mens de selv presenterer seg som dem som jobber ut i gaten og med mye nattarbeid. Andersson skriver at det er ikke det å jobbe natt i seg selv som gir status, men det handler om hva det å jobbe natt innebærer. Det er på natten når de er «ute og ruller» det skjer mest «skikkelig politiarbeid». Det å kjøre patruljebil, på jakt etter hendelser og personer de kan reagere på, ble sett på som det riktige politiarbeidet. Eller som en av Anderssons informanter beskrev det «att jaga ock gripa tjuvar». Dette var også arbeid som ble assosiert med frihet, utfordringer, action. Andersson knytter dette til en konstruksjon av mannlighet (S. Andersson, 2003, s. 90-91).

Christin Wathne beskriver hvordan norsk politi har endret seg fra kvinners inntreden i 1958. Den gang hadde politiet et maskulint preg. Organisasjonsmodellen fra den gang og frem til 1970-tallet betegner Wathne som «makt – og kontrollmodellen». Hun skriver at kvinnene representerte en kommuniserende og relasjonell arbeidsmetode, som ble forankret i nærpolitimodellen, som samsvarte med at politiorganisasjonen endret seg i en mer humanistisk retning (Wathne, 2016).

To norske studier, som begge har et kjønnsperspektiv på den operative delen av politikulturen; spesialistene i politiets utrykningsenheter (UEH), kommer frem til ulike konklusjoner når det gjelder om man finner manns- og machokulturelle trekk i politiorganisasjoner (Ellingsen & Lilleaas, 2020; Jon, 2020a). Den ene studien finner to typer problematiske politikulturer, der mannlige ansatte både ekskluderer og utnytter kvinnelige kollegaer.

Vi finner indikasjon på to (u)kulturer eller maskulinitetskulturer i et politidistrikt i Norge. Begge kulturene ser ut til å ha fått fungere i en organisasjon der mange yrkesutøvere har stor grad av selvstendighet, og der deres arbeid har status som en kjerneaktivitet for politiet, to kjennetegn ved operativ politivirksomhet slik vi viste innledningsvis i artikkelen. Men kulturene har altså nokså forskjellige ytringsformer og kan forstås forskjellig i en teoretisk kontekst: Den ene markerer seg som en slags motkultur for å opprettholde sin hegemoniske posisjon. Kvinner kan komme hit, men ikke lenger. Den andre aksepterer på en måte at kvinner har en plass i framskutte operative posisjoner, men finner å kunne utnytte situasjonen til seksualisert maktmisbruk. Begge kulturer kan medføre at kvinner finner slik tjeneste mindre attraktiv. (Ellingsen & Lilleaas, 2020, s. 295)

Den andre studien finner ikke denne problematiske maskulinitetskulturen. De fleste av kvinnene i denne studien hadde ingen negative erfaringer med å være kvinne i politiet. De negative opplevelsene de måtte ha, knyttet de ikke opp til å være kvinne i politiet. Denne studien konkluderer med at det norske samfunnet går mot et likestilt samfunn, som også preger politiet. Det at kvinneandel har økt i politiet har gjort at majoriteten av kvinner i ordenstjenesten opplever å være likestilt med og anerkjent av sine mannlige kollegaer (Jon, 2020a, b).

Finstad skriver at skandinavisk forskning tyder på at det er det androgyne politiidealet som i dag verdsettes i politiet. Finstad skriver at det å være «en god kollega» har i politiet blitt fremstilt som kjønnsnøytralt.

Bedømmelseskriteriene handler særlig om å bedømme polityrkets iboende balansegranger: Aktiv, men ikke for aktiv. Tålmodig, men ikke for ettergivende. Tolerant, men ikke naiv. Bestemt, men ikke voldelig. Trygg og myndig, men ikke kommanderende uten grunn.

Lyttende og omsorgsfull, men ikke handlingslammet og sentimental. Humørfyllt, men ikke useriøs. (Finstad, 2005, s. 192)

Likevel har dette idealet en maskulin slagside. Finstad refererer til Ingrid Lander som har studert svensk politi. Lander mener at det handler om å gjøre maskuliniteten og feminiteten på den riktige måten i den konkrete sammenhengen, til riktig tid og sted (Lander 2014 i Finstad, 2018, s. 117).

I Granér's svenske studie framstår de unge mannlige politibetjentene som handlingsorienterte kriminalitetsbekjempere, mens kvinnene og de eldre mannlige politibetjentene er mer opptatt av å bygge relasjoner og god kommunikasjon (Granér, 2006).

Andersson, Finstad og Jon har i de ovennevnte studiene et eksplisitt kjønnsperspektiv. Det har ikke denne studien, men perspektivene deres har likevel inspirert meg til å se materialet på andre måter, selv om jeg ikke utdyper kjønn i analysen. Det handler også om at jeg som nevnt tidligere var opptatt av å følge de temaene som lå i materialet, og kjønn var ikke et tema informantene var opptatt av. På mange måter stemmer dette overens med de nye kjønnsperspektivene i politiet om at man har gått fra å «doing gender» til «redoing» og «undoing gender». Studier viser at politiansatte ikke opplever at kjønn er bestemmende for hva som defineres som godt politiarbeid. Kvinnelige og mannlige politiansatte reproducerer ikke nødvendigvis gamle kjønnsrollemønstre som devaluerer egenskaper assosiert med det feminine (Jon, 2020a; Morash & Haarr, 2011).

3.2.7 Politikultur - noe man formes av eller noe man former?

Politikultur har i tidligere polititeorier blitt presentert som noe nye politiansatte blir sosialisert inn i. Det gir inntrykk av at politikultur er en fast størrelse som nye presenteres for og tas opp i, og deretter internaliseres inn i. Det skaper et bilde av at den enkelte betjent bare er passiv mottager av en politikultur som følger av yrket (Chan, 1997; Loftus, 2009a, b).

Flere av forskerne på politikultur er uenige i en slik oppfatning og mener at politiansatte ikke er passive mottagere av politikultur, men isteden aktivt tar del i reproduksjonen og utformingen av kulturen (S. Andersson, 2003; Chan, 1996, 1997; Holmberg, 1999; Loftus, 2009a; Manning, 1997, 2001; Reiner, 1992; Reuss-Ianni & Ianni, 2005).

Chan mener kravene til arbeidet og yrkespresset blir fortolket gjennom individuelle erfaringer. For eksempel vil fokuset på risiko og usikkerhet være en del av det miljøet

betjentene reagerer mot, og oppfattelsen av fare blir konstruert og opprettholdt av den enkelte betjent i deres daglige arbeid (Chan, 1997, 2005).

Chan ser politiet som et sosialt rom hvor kulturell praksis produseres (Chan, 1997, s. 92). Chan understreker at politikultur ikke er en statisk størrelse, men stadig i endring og påvirkes både av ytre og indre faktorer (Chan, 1997, s. 67). Hun mener teori på politikultur må anerkjenne den fortolkende og aktive rollen betjenter har i å strukturere egen forståelse av organisasjonen og miljøet (Chan, 1997, s. 66). Chan mener at utviklingen, overføringen og opprettholdelsen av politikulturen forårsakes av kravene til yrket. Hun hevder at politikultur er den viktigste og vanligste forklaringen på hvorfor det er så vanskelig å endre politipraksis (Chan, 1997).

Politikultur er en dynamisk og flytende prosess, der mulige handlingsmønstre og forklaringer blir overført gjennom historier. Det er likevel en frihet for den enkelte betjent til å gjøre sine fortolkninger. På den måten kan kultur være ulik og oppfattes ulikt, samtidig som det er noen bestemte trekk som kan fortolkes (Chan, 1997).

Flere forskere har påpekt at patruljetjenesten preges av stor grad av autonomi både sett opp mot om politiet skal reagere og eventuelt hvordan de skal reagere (Chan, 1997; Finstad, 2000a; Granér, 2004; Hellesø-Knutsen, 2013; Reiner, 1992). Autonomi er en viktig forutsetning for å kunne utvikle en særegen politikultur. For at spesifikke arbeidskulturer skal utvikle seg i en bestemt retning kreves det høy grad av handlingsfrihet, et sterkt internt samhold med tydelige grenser i forhold til omverdenen samtidig som det finnes en mistro til ledelsen (Finstad, 2000a; Granér, 2004; Gundhus, 2009; Reuss-Ianni & Ianni, 2005; Skolnick, 1994).

Chan hevder at definisjoner av politikultur ikke tar hensyn til den sosiale, politiske, legale og organisatoriske konteksten politiarbeidet skjer i. Chan mener at en allmektig, homogen og deterministisk definisjon av politikultur, isolert fra ytre omgivelser, ikke gir rom for endring. En god definisjon av politikultur må både åpne for mulig endring og for motstand mot endring (Chan, 1996, 1997, 2005; O'Neill, 2016).

3.2.8 Integritet vs lojalitet

Et av kjernekaraktistikaene som har vært beskrevet ved politikulturer er at det er en lojalitet og solidaritet innad, men en mistenksomhet, kynisme og pessimisme knyttet til alle utenfor

politiet (Bowling, Reiner & Sheptycki, 2019; Finstad, 2000a, 2018; Gundhus, 2010; Ludvigsen, 2018; Reiner, 2000; Valland, 2015).

En engelsk studie fant at den sterkeste indikatoren på at politibetjenter følte seg trygge i sin autoritetsutøvelse handlet om at de identifiserte seg med politiorganisasjonen. Dette handlet blant annet om deres opplevelse av at de skilte seg fra andre i samfunnet, de var «politiet», mens andre var «ikke-politiet» (Bradford & Quinton, 2014, s. 1028). På den måten ser man hvordan legitimiteten kobles sammen med integritet og lojalitet. De politiansatte ble tryggere på sin legitime rolle som autoritetsutøvere ved at de identifiserte seg med det å være et demokratisk politi. Studier har vist at politiansattes egne erfaringer med politiorganisasjonen som et demokratisk system, der ansattes relasjoner med ledelsen preges av prosessuell rettferdighet, har betydning for hvordan de selv utøver det samme ovenfor publikum. Politiansattes opplevelse av at lederne og politiorganisasjonen behandler dem rettferdig gjør at de mer sannsynligvis vil behandle publikum på en positiv og konstruktiv måte (Bradford & Quinton, 2014; Myhill & Bradford, 2013; Tyler, 2011).

Den nederlandske forskeren Piet van Reenen beskriver to nøkkelverdier for politiet; integritet og lojalitet (van Reenen, 1997). Integritet defineres som i hvilken grad politiorganisasjonen og den enkelte betjent forholder seg til de rettslige reglene som rammer inn politiets virksomhet. van Reenen skriver at integritet er en sentral faktor for en legitim relasjon med publikum. Tap av integritet vil føre til mindre tillit, som igjen vil kunne minske samarbeidsviljen og informasjonsflyten fra publikum, og også føre til flere konflikter. Lojalitet defineres av van Reenen som atferd som samsvarer med en gruppes verdier og normer. Lojalitet blir på den måten en form for solidaritet som binder politiets sammen (van Reenen, 1997, s. 4-5).

Mens lojalitet har et internt fokus, har integritet et eksternt fokus, slik van Reenen beskriver det. van Reenen beskriver blant annet hvordan politiets integritet handler også om å forholde seg til politiets mål om å forebygge kriminalitet (van Reenen, 1997). Integritet knytter politiet til samfunnet utenfor, mens lojalitet knytter politiet til seg selv. Noen ganger er lojaliteten knyttet til en gruppe eller enhet innenfor politiet. Utad fronter mange politiorganisasjoner at både integritet og lojalitet er viktig, men van Reenen mener at i situasjoner der de to verdiene er i konflikt vil lojalitet alltid vinne (van Reenen, 1997, s. 45). van Reenen hevder at jo mer krevende situasjoner politibetjentene må håndtere, jo sterkere oppleves behovet for lojalitet,

fordi mangel på lojalitet oppleves farlig. Man er avhengig av hverandre og nødt til å stole på at kollegaene både vil støtte og beskytte en i en kritisk eller farefull situasjon.

Jens Erik Paulsen og Pål Frogner løfter frem det de betegner som det bifokale politiblikket. De skriver at politikulturens sterke krav om lojalitet ikke visker ut variasjonene ved den individuelle måten å oppfatte avvik på. «Det konkrete politiblikket blir dermed til en viss grad «bifokalt»- aktørene både forholder seg til rollens generelle syn, og til sin egen visjon» (Paulsen & Frogner, 2017, s. 310). Paulsen og Frogner hevder at fordi lojaliteten står sterkt, vil betjentene nedtone egne meninger og lojalt innordne seg det de betegner som den gjeldende optikken. Samtidig kan de løse ubalansen mellom egen personlig integritet og lojalitet til organisasjonen (dobbelthetene ved «bifokaliteten»), ved å velge å arbeide ved enheter der ubalansen mellom eget syn og rammene for arbeidet er mindre. For eksempel de som ønsker å arbeide mer ivaretagende kan søke seg til forebyggende avdelinger.

Forblir man innenfor ordenstjenesten kan man legge til seg en politistil, altså en måte å forholde seg til «klienter» på. Man kan være regelrytter» eller «fredsmekler», eller som jo er ganske vanlig: gjøre ting på sin måte og begrunne de unntak man gjør ut fra en individuell moralsk «magefølelse» eller en slags uangriplig «sunn fornuft». (Paulsen & Frogner, 2017, s. 311)

Paulsen og Frogner mener det er autonomien ved politiyrket som gjør at den enkelte kan arbeide på sin egen måte, om det er ivaretagende eller repressivt, men begge arbeidsmåter kan begrunnes ut fra egne moralske standarder og «magefølelse».

Det å arbeide på enheter der man opplever at arbeidet ikke stemmer overens med ens verdier eller oppfatninger av hva som er riktig tilnærming, vil kunne gjøre at man søker seg bort. Lotte Bloksberg og Annick Prieur mener en vedvarende diskrepans mellom hva man gjør og hva man mener er riktig vil kunne føre til emosjonell dissonans, følelsesmessig fremmedgjøring og stress (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 110). Flere av informantene i denne studien fortalte at det å arbeide som dialogekspert stemte bedre med deres verdier enn arbeidet ved andre enheter:

Ja, som etterforsker og på orden så skal, det må gå opp på en eller annen måte, et regnskap, så får man kanskje heller ikke samme muligheten til å se verdien av nyanser. (Dialogpolitiet)

Hvis man ser dette opp mot Paulsens og Frogners begrep «Det bifokale politiblikket», vil man kunne si at informantene løste konflikten mellom politikulturens strenge krav om lojalitet og egne oppfatninger, med å søke seg til enheter der de fikk brukt seg selv på måter som stemte

bedre med deres oppfatninger av hvordan politiet burde være. Ved at de posisjonerte det ivaretagende arbeidet som «skikkelig politiarbeid», kan det være med å redusere stresset, slik Bloksgaard og Prieur beskriver det, fordi informantene inkluderte omsorg som en del av politirollen.

Dette kan sees opp mot Cecilie Basbergs studie av fengselsbetjentrollen. Basberg viser hvordan det oppstår en intrarollekonflikt når fengselsbetjentene både skal ha en vokterrolle og en hjelperrolle (Basberg, 1999). Spørsmålet som er gyldig både for fengselsbetjenter, politibetjenter og andre autoriteter, er om det finnes omsorgsrelasjoner som ikke er sammenblandet med makt. Informantene i denne studien fremmet et ideal der makt ikke ble tematisert. De beskrev et ideal som vektla hjelperrollen, mens makten forble usynlig. Det betyr ikke at informantene ikke mente at makten var til stede, men at presenterte den omsorgsfulle og ivaretagende delen av politirollen.

3.2.9 Politirelevante publikumskategorier

Politiet opererer med det Reiner kaller politirelevante publikumskategorier. Kategoriene politiet opererer med passer ikke nødvendigvis med sosiologenes kategorier av klasse og status, men bestemmes av hvilket potensiale den enkelte gruppe har til å skape problemer, og hvordan de passer med politiets verdisystem (Reiner, 1992).

Reiner skriver at politiet i hovedsak deler publikum inn i to hovedkategorier; de tøffe og de respektable publikumstypene. De tøffe skaper problemer og utfordrer middelklasseverdiene som de fleste politifolk respekterer, mens de respektable aksepterer verdiene i likhet med politiet: «The fundamental division is between rough and respectable elements, those who challenge or those who accept the middle-class values of decency which most police revere» (Reiner, 1992, s. 117-118).

Under disse to hovedkategorier deler Reiner inn flere undergrupper. Jeg velger å redegjøre for de undergruppene som var relevante for denne studien¹². De erfarne skurkene, Politiets eiendom, Sjøppel og Avvæpnerne. De erfarne skurkene (Good class villains) kan spillet, og politiet oppfatter det både som utfordrende og givende å jakte på disse. Selv om de erfarne skurkene gjør hva de kan for å unngå å bli tatt, ser de ut til å akseptere politiets legitime makt

¹² De jeg ikke tar for meg er Utfordrerne (Challengers), Velgjørere (Do-gooders), og Politikere (Politicians). De undergruppene fremstod ikke sentrale i denne studien.

når de først blir tatt (Reiner, 1992, s. 118). Politiets eiendom (Police property) er de marginaliserte, avmektige gruppene som majoriteten i samfunnet ser på som problematiske eller avskyelige. Det å håndtere denne gruppen har alltid vært en primæroppgave for politiet. Det handler ikke så mye om å håndheve loven, som å opprettholde orden når det gjelder denne gruppen. Reiner skriver at det som er utfordringen til politiet er å ikke feilaktig mistenke noen fra de høyere statusgruppene til å inngå i denne gruppen. Dette kan være utfordrende fordi middelklassen i større grad involverer seg i en type aktivitet som assosieres med denne lavere gruppen (Reiner, 1992, s. 118-119). Sjøppel (Rubbish) er de mennesker som kontakter politiet, men som blir oppfattet som så kaotiske, ubehagelige at de defineres som uverdige for politiets oppmerksomhet. Sjøppel kan være mennesker fra kategorien politiets eiendom, som fremstiller seg for politiet som ofre for kriminalitet, eller som noen som har krav på service fra politiet (Reiner, 1992, s. 119). Avvæpnere (disarmers) er mennesker som kan svekke eller nøytralisere politiarbeidet fordi de oppfattes som sårbare og vekker sympati. Reiner skriver at enhver kan vise seg å være en avvæpner, så politiet må være på vakt i ethvert møte med publikum, slik at de ikke overser en avvæpner, for da vil de kunne utsettes for kritikk (Reiner, 1992, s. 120).

Dette er alle kategorier som har likhetstrekk med publikumsgruppene slik informantene i denne studien beskrev dem. Selv om det er likhetstrekk var det likevel tydelig at publikumsgruppene som informantene i denne studien forholdt seg til, skilte seg ut. Dette handlet særlig om at informantene i denne studien definerte dem som noe annet enn målgrupper ellers i politiet. De ble sett på som representanter for miljøer som ønsket å uttrykke et politisk eller kulturelt engasjement, og ikke som lovbrytere som kan være tilfelle i operativt politiarbeid.

Det som også preget publikumskategoriene slik denne studien fant det, var de ulike perspektivene på samme gruppe. Det vil si at en gruppe som noen definerte for eksempel tilsvarende Politiets eiendom, i betydning at de ble sett på som å drive med uønsket handlinger, ble av andre i samme enhet sett på som noe som kunne minne om det Reiner betegner som Avvæpnere. Det at samme gruppe ble forstått ulikt, og dermed ble vurdert å skulle bli møtt på ulike måter, skapte spenninger innad på enhetene.

3.2.10 Ulike politistiler

Som en reaksjon på det å jobbe i politiet og på de ulike politikulturene, finner flere forskere at det utvikler seg ulike politistiler. Med de ulike politistilene følger ulike perspektiver som former ulik type praksis, og påvirker hvordan de ulike forholder seg i publikumsmøter.

Granér skiller mellom det «legalistiske» og det «autonome» perspektivet. De legalistiske politibetjentene var opptatt av å følge både de rettslige og etiske rammene rundt politiarbeidet, mens de autonome politibetjentene var mer opptatt av å bekjempe kriminalitet.

Granér er tydelig på at det «legalistiske» og det «autonome» perspektivet ikke er utelukkende, men hevder likevel at det autonome perspektivet utpreget patruljetjenesten. For de autonome betjentene handlet «skikkelig politiarbeid» om dramatikk og jakt. Det handlet om å spore opp byttet, felle og hente det hjem. Her får de utnyttet sin profesjonelle kompetanse, sin trening og utdanning, utrustning og fysikk og maktmidler (Granér, 2006, s. 179).

Granér mener politiet bruker både det legalistiske og det autonome når de beskriver politiarbeidet. De bruker det legalistiske når de snakker med utenforstående, mens det autonome fremkommer under intervjuer og feltarbeid. Han fant at når betjentene snakket om politiarbeid generelt var betjentene mer opptatt av det autonome, mens når de snakket om konkrete situasjoner var de mer opptatt av det legale. I all hovedsak følger politiet det legale perspektivet, men det var to faktorer som kunne skape et mer autonomt perspektiv. Det ene var graden av engasjement i oppdraget, og det andre var om man kunne bli gjort ansvarlig for handlingene. Det var høyest engasjement hvis det innebar «jakt» på lovbrutere. Det var også slik at hvis de ble provosert kunne de være mer opptatt av å få tatt noen, selv om det var mindre lovbrudd (Granér, 2006, s. 185).

Granér skriver at politirollen er en utydelig rolle, med motstridende forventinger. På den ene siden skal de ha en straffende rolle, samtidig blir de forventet å ha en allmektig foreldrerolle. Det hele kompliseres ved at det settes en mengde begrensinger på hva politiet har lov til å gjøre. Granér skriver at den autonome yrkeskulturen får ved dette en funksjon i å løse det motstridende og utydelige i politirollen ved å avgrense det man bør gjøre til det «skikkelige politiarbeidet» (Granér, 2006, s. 186).

Granér peker videre på at det ikke bare finnes flere ulike politikulturer, men at det innenfor hver politikultur finnes forskjellige tilnærminger til den faktiske arbeidsutførelsen både når

det gjelder kunnskap og menneskesyn; det trøtte kontra det sultne engasjement, den tøffe tilnærmingen kontra den myke og den intellektuelle kontra den mekanisk intuitive tilnærming (Granér, 2004, s. 17; 2006, s. 179).

Den trøtte politibetjenten prøver å unngå å gjøre noe og tar ingen egne initiativ, mens den sultne søker seg mot situasjoner der de får gjort noe. Den tøffe tilnærmingen er orientert mot raske kortsiktige resultater, en dominerende maktrelasjon, fysisk maktbruk og respekt gjennom redsel. Den myke tilnærmingen handler om samarbeid og overtaling. Man etterstreber en gjensidighet i makt og bygger respekt gjennom tillit og omtanke. Det handler om en kommunikativ evne preget av innlevelse, tålmodighet og forståelse (Granér, 2006, s. 181-182). Den intellektuelle tilnærmingen er karakterisert av et vitenskapelig ideal, der refleksjon og bruk av ekstern kunnskap, herunder forskning er sentralt. Det mekanisk-intuitive tilnærmingen handler om å kunne ta beslutninger raskt. Politiets handlingsorientering gjorde at den kunnskapen de søker er konkret, lett tilgjengelig og uten tvil. På den måten kan de ta raske beslutninger uten å oppleve en ambivalens (Granér, 2006, s. 182-183).

Pål Lagestad deler inn i den autoritære og den folkelige politistilen. Den autoritære politistilen er mer «klar og tydelig» enn nødvendig. Disse betjentene går høyt ut, er uhøflig, nedlatende og har en arrogant fremferd. De er også utålmodige, har kort lunte i møte med publikum og lar seg provosere. Den folkelige politistilen preges av en forhandlende, meglende stil. Disse betjentene går lavt ut, viser ydmykhet, respekt og høflighet, investerer tid i møte med publikum og har en rolig og behersket opptreden (Lagestad, 2011, s. 205).

Lagestad skriver at de to politistilene fremstår som dikotome, fordi trekkene ved den autoritære og den folkelige politistilen utelukker hverandre. «For eksempel var det slik at det å gå høyt ut syntes å gi dårlige betingelser for å utøve ydmykhet, respekt og høflighet. Det gav også dårlig grunnlag for å investere tid i møte med publikum» (Lagestad, 2011, s. 202).

Finstad beskriver følgende politityper: De hissige, de overivrige, de handlingslammede, de late, de ukollegiale og moralsk frynsete, de humørløse og de frustrerte. Finstad spør om disse polititypene finnes i virkeligheten. Kanskje representerer disse polititypene ikke politiansattes politistil, så mye som politiroller de politiansatte ønsker å distansere seg fra (Finstad, 2000a, s. 222-227). Motsetningene av Finstads politityper kan sies å være en type politiideal. En god politibetjent er tålmodig, passe ivrig, handlings- og løsningsorienterte, pliktoppfyllende og ansvarlige, er en god kollega, har høy moral, og har godt humør.

Det vil fremkomme i avhandlingen at politistilene som er avdekket ut fra en dialogisk forebyggende politirolle skiller seg fra de tidligere beskrevne politistilene. Det kan handle om at til forskjell fra denne studien baserer politistilene som har vært beskrevet tidligere på studier av patruljetjenesten.

I denne studien vil særlig beskrivelsene av det harde og det myke være særlig relevant. Balansen og kombinasjonen mellom denne hoveddimensjonen preger politistilene som fremgår i studien.

3.3 Dialog og politiet

De senere årene har mye av myndighetsforskningen vært opptatt at man har gått fra en hierarkisk styring (government) til en mer horisontal styring (goverance) (Johnston & Shearing, 2003). Fokuset på dialog kan sees som en uttrykk for denne forandringen. Det handler om at de gamle hierarkiske styringsformene har mistet kraft og blitt erstattet med troen på dialog og samarbeid.

Dialog i politiet har ofte vært studert implisitt, ofte knyttet til ulike politifunksjoner, der kommunikasjon med publikum inngår som en del av arbeidet. Når man har studert dialog i politiet eksplisitt, har det i hovedsak vært beskrivelser av den strukturen dialogen inngår i, og de politimetodene og taktikkene som dialogen er en del av. Jeg vil nedenfor redegjøre for disse forskningsperspektivene.

Områder der dialog i politiet særlig har vært studert er innenfor avhørsforskningen (Bakketeig, Berg, Myklebust & Stefansen, 2012; Myklebust, 2009; Rachlew, 2009; Åker & Johnson, 2020), politiets krise og gisselhandlere (Gullhaugen, 2008; Kristiansen, 2012; Røren, 2011) og politiets kommunikasjon ved operasjonssentralen (Lundgaard, 2019; Rønneberg, 2008, 2009). Disse forskningsbidragene gir alle viktig innsikt i kompleksiteten med dialog og de mange ulike formene for samtaler og relasjoner som ofte udifferensiert refereres til som «dialog».

3.3.1 Dialog i avhørsforskning: «Rapport»

I avhørsforskningen har man sett på hvordan politiet fasiliterer avhør på en måte som ivaretar den som avhøres samtidig som avhøret har som formål å innhente informasjon for å belyse en eventuell straffbar handling. Begrepet «rapport» viser til hvordan avhørerne er opptatt av en

type refleksivitet, der de er opptatt av å anerkjenne og ivareta den andres følelser (Abbe & Brandon, 2013; Risan, Binder & Milne, 2018; Vallano & Compo, 2011).

En studie på avhør av traumatiserte ofre viser hvordan det å ivareta den man avhører både er bra for personen, men også for politiet fordi det gjør at personen deler mer informasjon i avhøret.

I tried to prepare myself emotionally and think this is my job; I should get the account and ensure that they feel the safety I talked about earlier. They come here and testify and...yeah, preparing the ground for them. (Participant 8) (Risan et al., 2018, s. 15)

Avhørerne i den nevnte studien var opptatt av å anerkjenne vitnenes negative følelser ved å uttrykke støtte og aksept når den de intervjuet viste følelser som ubehag, smerte eller skam. Avhørerne begrunnet dette både med at det var viktig for å ivareta vitnene, men også fordi det var nyttig for at vitnene skulle fortsette å snakke. Studien viser at politiet forholdt seg til den avhørtes følelser som et strategisk element i etterforskningsprosessen (Risan et al., 2018, s. 19, 26). Dette handler altså både om å ta hensyn til den avhørte, men også om et strategisk grep for å få informasjon. Det ligner det informantene i denne studien gjør. At møte med den andre, man ønsker å skape noe i et møte for at den andre skal gi deg tilgang til dem selv og informasjonen de måtte ha.

I Førde og Andersen sin studie av politiets forebyggende samtaler på ekstremismefeltet sammenlignet en av politiinformantene de forebyggende samtale med avhør. Informanten mente at selv om begge samtaleformene har til hensikt å hente ut informasjon, var det nødvendig med en annen tilnærming til den man pratet med i den forebyggende samtalen enn i et avhør. De teknikkene vedkommende hadde lært i avhør, som for eksempel å holde tilbake informasjon, kom til kort i møte med mennesker vedkommende var avhengig av å bygge tillit til, og samarbeide med. Dette gjorde at vedkommende gikk over til å være åpen og oppriktig i de forebyggende samtale med håp om å bygge tillit og ønske om samarbeid (Førde & Andersen, 2018, s. 148).

Dette har klare paralleller til det informantene i denne studien beskriver rundt dialogenes funksjon. Det handlet både om å ivareta den andre, men også om å ivareta politiets behov for informasjon.

Aas er opptatt av hvordan patruljetjenesten forstår og håndterer arbeidsoppgavene i familiekonflikter og familievoldsoppdrag. Aas viser blant annet til kompleksiteten ved politiets meglersrolle i familievoldssituasjoner (Aas, 2009, s. 122).

Flere studier har omhandlet politiets arbeid med narkotikamiljøer. Disse studiene viser store variasjoner mellom ulike politienheter i tilnærmingen til narkotikamiljøene. De som arbeider tett på miljøene opparbeider relasjoner til brukerne, som både var preget av ønske om å hjelpe samtidig som de var opptatt av å innhente etterretningsinformasjon (Frantzen, 2003, 2005; Lie, 2003). Også relasjonene informantene i denne studien har med målgruppene plasserer seg tydelig i spenningen mellom etterretning og omsorg.

3.3.2 Studier av politiets dialogarbeid

Parallelt med utviklingen av dialogarbeidet til enhetene som omhandles i denne studien, utviklet Oslo politidistrikt det som ble betegnet som Dialogmodellen med MC-miljøet. Dette arbeidet ble utviklet ved seksjon for organisert kriminalitet ved Oslo politidistrikt (Larsson, 2019; Stubberud & Jensen, 2011).

Larsson skriver om politiets dialog med MC-miljøene og sammenligner dialogtilnærmingen med politiets konfronterende tilnærming. Larsson er opptatt av at dette er to ulike politistiler som oppleves mer eller mindre riktig, avhengig av hva slags type politistil man har (Larsson, 2019). Larsson omhandler dilemmaene rundt det å ha dialog MC-miljøene og viser til at også andre land har vurdert de to motsatte tilnærmingene: Skal man ha dialog med MC-miljøene eller skal man ha en mer kontrollerende og konfronterende linje?

Selv om dialogmodellen med MC-miljøene har dialog som metode til felles med enhetene i denne studien, fremstiller informantene i denne studien seg som et annet type politi enn de som arbeidet med dialog med MC-miljøene. Som det vil fremkomme senere i avhandlingen handlet dette først og fremst om at dialogekspertene i denne studien var opptatt av å tilrettelegge for ytringsfriheten til målgrupper som ikke ble sett på som kriminelle miljøer. Informantene i denne studien beskrev politiets arbeid med MC-miljøene som tradisjonelt informantarbeid der politiet ønsket informasjon om MC-miljøene kriminelle virksomhet. Dette var hverken noe nytt eller annerledes enn det politiet alltid har arbeidet med i tilknytning til kriminelle miljøer, mente informantene i denne studien.

3.3.3 Medborgerdialoger

Forebygging og dialog blir som tidligere nevnt ofte forbundet med samarbeid og det gode og myke politiarbeidet. Det kan være lett at maktaspektet oversees og politiet blir sett på som

«den gode hjelper». Men makt er alltid til stede i politiets relasjon med publikum, og det er derfor viktig å se på hvordan makt kan forstås opp imot politiets ønske om dialog.

Makt blir i sosiologisk teori ofte knyttet til to teoretiske motsetninger: Konsensus- og konfliktteorier.

Konsensusteoriene bygger på et samfunnsyn om at alle i samfunnet deler de samme grunnleggende samfunnsverdiene og normene. Disse felles verdiene og normene skaper en sosial orden og er det som holder samfunnet sammen. Samfunnet består av individer som er gjensidig avhengig av hverandre for å nå felles mål (Bernard, Gerould, Snipes & Vold, 2010). I et konsensusperspektiv handler makt om *makt til (power to)* og *makt med (power with)* (Haugaard, 2015).

Konfliktteoriene mener at det er sosial, politisk og materiell ulikhet og maktforskjeller mellom ulike sosiale grupper. Dette skaper spenninger og konflikter i kampen om ressurser, status og makt. Konflikten blir motoren for sosial endring. For konfliktteoriene handler makt om dominans og *makt over (power over)* (Bernard et al., 2010; Haugaard, 2015).

En studie av planleggere og medborgerdialoger viser hvordan planleggerne ikke ser den makten de selv besitter. Planleggerne tok avstand fra makten, på den måten at de mente makten var plassert i hendene på politikerne, mens de selv var objektive eksperter som kun klargjorde hvordan politikernes beslutninger skulle gjennomføres. De var også opptatt av å tilby medborgerne påvirkning i planleggingsprosesser og skape forutsetninger for inkluderende kommunikasjon mellom ulike sosiale grupper med ulike normer og interesser (Westin & Hellquist, 2018, s. 4).

Konsensus i beslutningstaking kan knyttes til Jürgen Habermas teori om at moralsk fornuftige løsninger kjennetegnes ved å være universaliserbare, i den betydning at alle berørte parter er enige om svaret (konsensus) (Habermas, 1999, s. 143). Habermas teori om kommunikativ rasjonalitet innebærer at alle berørte parter får presentere sine argumenter, og at alle innspill tas på alvor og kan fremlegges uten frykt for represalier. Kommunikativ rasjonalitet handler om evnen til og ønsket om en felles problemforståelse. Gjennom at aktørene viser empati og selvgranskning vil man oppnå konsensus ved at det beste argumentet vil vinne alles tilslutning. Habermas er tydelig på at makt i beslutningsprosessene vil kunne ødelegge for den tvangsfrie diskurs, noe som vil hindre at man oppnår en universaliserbar konsensus. «Det som tydelig kommer i stand gjennom belønning eller trussel, suggesjon eller villedning, kan ikke intersubjektivt telle som enighet» (Habermas, 1999, s. 143).

Grunnproblemet med deliberasjon og autentisk dialog er at de bygger på at makt kan fjernes eller stilles på vent i medborgerdialoger. Westin et al. hevder dette er urealistisk og heller ikke ønskelig. Maktprosesser er en grunnleggende forutsetning for sosial orden og dermed for samfunnet. Westin et al. mener man isteden må se i hvilke tilfeller *makt over* kan være en legitim del av en demokratisk handling (Westin & Hellquist, 2018, s. 22).

In our view, a core problem in dialogue practice is the over-reliance on, often unspoken, notions of **power with** (Westin, 2019). When power is understood in terms of **power with**, the emphasis is on agreement – or even consensus – and concerted action. The preference for **power with** in dialogues might lead advocates of dialogue-based governance to attempt to do away with conflictual power over altogether (e.g., Booher & Innes, 2002; Innes & Booher, 2015). In this paper, we instead zoom in on **power over** as being an inherent part of social interactions — as well as in dialogical practices within urban governance — and, hence, a phenomenon which carries both negative and positive normative potential (see Haugaard, 2015; Mansbridge, 2012). We explore how a more nuanced understanding of power relations in dialogue practice might shed light on dialogue experts' practical dilemmas. For these reasons, our inquiry focuses on relations of **power over** rather than **power with**. (Westin, Mutter, Calderon & Hellquist, 2021, s. 116)

Westin et al. utfordrer ideen om at dialog er avhengig av gjensidighet og er uten makt. De er isteden opptatt av *makt over* ikke nødvendigvis er negativt, men at *makt over* hverken er positivt eller negativt, men en integrert del av menneskelige relasjoner og dialogpraksis. *Makt over* er når aktør A motiverer aktør B til å tenke eller gjøre noe som B ellers ikke ville tenkt eller gjort. *Makt over* er et kognitivt fenomen som inkluderer rettferdiggjøring (Haugaard, 2015). Å være et subjekt for makten handler om å bli påvirket av argumenter som andre gir og som motiverer en til å tenke eller handle på en bestemt måte, bestemt av den som kommer med argumentene. Det handler altså om hvordan aktør B oppfatter rettferdiggjøringen av makten aktør A ønsker å utøve (Westin et al., 2021, s. 116).

Westin et al. skiller mellom tre former for *makt over*. Den først er *synlig maktutøvelse* der aktører får andre aktører til å gjøre noe de ellers ikke ville ha gjort. Det andre er *skjulte maktprosesser* som bestemmer hvem som får delta og som får bestemme agendaen. Den tredje er *usynlige maktprosesser*, som former de psykologiske og ideologiske grensene for deltakelse. Dette handler om å se at *makt over* alltid er til stede i dialoger, selv når man i mye dialogretorikk er mest opptatt av *makt med*. Informantene i Westin et al.'s undersøkelse argumenterte på to ulike måter for å legitimere makten. Den første var en byråkratisk måte å legitimere makten på: Dialogekspertene brukte *makt over* for å oppfylle sin posisjon i et demokratisk system. Den andre var en talsmanns måte (advocatively) å rettferdiggjøre makten. Det handlet om at de brukte *makt over* for å endre systemet for å gjøre dialogen mer inkluderende (Westin et al., 2021, s. 122).

Mark Haugaard hevder at *makt over* kan gi assosiasjoner til at noen gjennom straff og belønning får noen til å gjøre noe de ellers ikke ville gjort. Dette perspektivet på makt er konfliktorientert. Haugaard er isteden opptatt av at *makt over* også kan forstås som en legitim prosess, der man i et demokrati er avhengig av at borgerne tilpasser seg demokratiske avgjørelser som de nødvendigvis ikke er enige i. På den måten blir *makt over* både ønskelige og nødvendige i et demokrati. *Makt til* handler isteden om en prosess som muliggjør en felles handling i samfunnet. *Makt til* handler om (myndiggjøring) empowerment og konsensus (Haugaard, 2015).

Westin et al. fant at informantene var mest komfortable med å kritisere egen og andres maktbruk. De var opptatt av farene ved at de styrte dialogene og på den måten innskrenket borgernes innflytelse på dialogen. De var opptatt av at måten de tilrettela for dialogene kunne befeste etablerte maktrelasjoner og på den måten ekskluderte bestemte grupper. De reflekterte over hvordan de fremfor å styre dialogen heller burde ta et skritt tilbake og ikke påvirke agendaen på samtalene for på den måten myndiggjøre borgerne. De ønsket å være på øyenhøyde med borgerne, og fremfor å lede dem ønsket de å bli ledet av dem. De understreket betydningen av å følge etter heller enn å være i front (Westin et al., 2021, s. 126).

Samtidig fant informantene det vanskelig å si i hvilke situasjoner det var riktig å utøve makt over, og de klarte ikke å lande på hverken om det var riktig å ha en byråkratisk eller talsmanns-tilnærming til makt. Det landet isteden på at det var viktig å diskutere videre rollen til det å være en offentlig ansatt. Westin et al. mener at det å kun kritisere bruk av makt for aktører som er i maktposisjoner, med ønske om å skape mer inkluderende myndighetsprosesser (governance processes), ikke holder. For å bli effektive og også kunne rettferdiggjøre praksisen både ovenfor borgerne og politikerne og andre myndigheter er det viktig at de som har makt klarer å forklare på sosialt akseptable måter hvorfor de har rett til å ha *makt over* for å påvirke både prosessen og resultatene av deltagelsen. Det handler om å stå i spenningen mellom likhetsidealet som er innebygget i det å være borger og delta i demokratiske prosesser, og samtidig ulikheten som ligger i at det er de som er ekspertene. Planleggerne var ikke maktblinde, men de står i dilemmaet i å rettferdiggjøre bruk av makt innen en praksis som har som hovedmål å kritisere makten (Westin et al., 2021, s. 127-128).

Dialog blir sett på som viktig i demokratiske medborgerdeltagelse, men har vært vanskelig å få til i praksis. De største utfordringene har vært det å håndtere maktrelasjoner. Tilhengeren av medborgerdialoger har ofte sett på makt som noe negativt, og noe som bør fjernes fra dialogene. Westin et al. mener dette perspektivet kan føre til forvirring og uklarhet over

hvordan beslutninger tas og om hvilken innflytelse innbyggerne har gjennom dialogene, samt at det undergraver de konfliktene som kan være til stede mellom aktørene. Ved å utvikle ulike maktbegreper mener Westin et al. at det kan gi bedre forståelse for hvordan makt påvirker dialogen, samtidig som det gir rom for påvirkning fra borgerne (Westin & Hellquist, 2018, s. 21).

Man må unngå å gå i begge poler: Hvis man ser maktforskjeller per definisjon som urettferdige og at man strever mot å ha autentiske dialoger, så kan man gi borgeren inntrykk av at alt er mulig å påvirke, til tross for at det finnes begrensninger. Dette kan gi falske forhåpninger om innflytelse. Samtidig er det problematisk hvis man forleder borgeren til å tro at makten er forutbestemt, og at det bare er de som har formell makt som vil få sin vilje gjennom. Det vil passivisere borgeren og makten vil ha en tendens til å bli selvoppyllende (Westin & Hellquist, 2018, s. 22).

3.3.4 Fløyelshansken og jernhansken i møte med miljøvernaktivister

De britiske forskerne Joanne Gilmore, William Jackson og Helen Monk har forsket på politiets bruk av dialog ovenfor miljøaktivister. De fant at politiet ønsket å forhandle med aktivistene for å finne løsninger begge parter kunne være enige i. Hensikten var å deeskalere potensielt konfronterende situasjoner.

Gilmore et al. skriver at det politiet fremstilte som et ønske om en åpen og demokratisk tilnærming til aktivistmiljøer, likevel kan legitimere mer tvang ovenfor de samme miljøene. Forskerne mente dialogpolitimodellen hadde vokst frem på grunn av sviktende legitimitet i befolkningen knyttet til politiets håndtering av demonstrasjoner, uro og bråk i det offentlige rom (public order). De skriver at Dialogpolitiet ble sett på som et progressivt alternativ til fortidens tvangsmessige og udemokratiske politimetoder.

In the context of a crisis of legitimacy in public order policing, dialogue policing has emerged as a progressive alternative to the coercive and undemocratic policing practices of the past. (Gilmore, Jackson & Monk, 2019, s. 48)

Forskerne mente dialogtilnærmingen tilslørte bruken av skjønn i «public order policing», og maktubalansen mellom politiet og protestgruppene. Demonstrantene i studien opplevde at politiet brukte både «fløyelshanske» og «jernhånd», og at dialogtilnærmingen og tvangsmakten var gjensidig forsterkende strategier. En av informantene i Gilmore et al. studien beskriver paradokset mellom ytringsfriheten politiet hevder at de beskytter, og måten de møter demonstrantene:

They look down at you, they didn't treat you as an equal, and you can see an example of that on the (footage) where the sergeant is seen leaning over me pointing at me and shouting in quite an intimidating manner. I'm liable to be arrested for aggravating peaceful protesting, when, just prior to that the inspector has said, «We recognize your right to protest, and we will facilitate that». It was kind of like; this was the paradox. You were allowed to protest, they would facilitate it, but if you do they would arrest you. (Gilmore et al., 2019, s. 48)

Den britiske «Public Order Act 1986», krever at arrangør informerer politiet om markeringen seks dager før demonstrasjonen, samt dato, tidspunkt og eventuell rute de har tenkt å gå, i tillegg til navnet og adressen på arrangør. Gilmore et al. fant at Dialogpolitiet hadde forventninger til aktivistene som gikk mye lenger enn disse rettslige rammene. De forventet blant annet at miljøene utnevnte offisielle talspersoner som skulle gå inn i forhandlinger med politibetjentene. En leder for politiledernes organisasjon uttalte at hvis miljøene nektet å kommunisere med politiet ville politiet reagere på en hardere måte. Sir Hughe Orde, tidligere president for Association of Chief Police Officers (ACPO), sa at i møte med motstand ville politiets respons «will have to be different ... slightly more extreme» (Gilmore et al., 2019, s. 48).

Dialogpolitiet i Gilmore et al. studien, gjorde skjønnsmessige vurderinger når de definerte hvilke grupper som var samarbeidsvillige og hvilke som motarbeidet politiets ønske om samarbeid. Det gjorde at politiet definerte enkelte protestgrupper som irrasjonelle og «usamarbeidsvillige», som igjen legitimerte og rasjonaliserte en voldelig polititilnærming. Det var aktivistgruppenes vilje til å snakke med politiet, som bestemte politiresponser (Gilmore et al., 2019).

Gilmore et al. mener det er viktig for forskere som studerer politiets tilnærming til aktivister og demonstrasjoner, å se bak de offisielle politiuttalelsene om å beskytte demokratiet og ytringsfriheten, og isteden se på hvordan aktivistene opplever politiets tilnærming. De mener at for at forskere skal få tilgang til aktivistgruppene må forskere opprettholde en kritisk avstand til politiet. På grunn av aktivistenes negative erfaringer med politiet ønsker de ofte ikke å delta i denne type forskning. Særlig viktig mente de det var på et politisert felt som aktivisme, fordi forskning på politiresponser også vil kunne ha politiske interesser. Selv om forskningen i Norge kan se ut som den er mindre politisert enn den britiske forskningen (M. Andersson, 2018), er dette viktige aspekter, særlig knyttet til denne type aktivisme som kan oppfattes som mer ekstrem eller uønsket, også i den norske offentlige diskursen. Gilmore et al. funn stemmer for eksempel overens med de vanskelighetene jeg selv hadde med å rekruttere informanter fra aktivistgruppene. De var tydelige på at de ikke ønsket å delta i studie, som de mente hadde til hensikt å gjøre politiet flinkere til å møte aktivister.

3.3.5 Dialog med supporterkulturen

En dansk studie gjort av Rasmus Beedholm Laursen viste at hvis den «vanlige» fotballsupporteren oppfatter politiet som urettferdige, vil de snu ryggen til politiet, og sympatisere med de voldelige delene av supporterkulturen. I motsatt fall, hvis politiets respons oppfattes som proporsjonal og forholdsmessig sammenlignet med de utbruddene som skjer på stadion, vil supporterne, inkludert risikosupporterne som regel akseptere politiets intervensjon. Studien viste også at hvis politiet hadde dialog med risikosupporterne før kampen, og det likevel brøt ut uregelmessigheter og vold, ville supportertermiljøene, også risikosupportermiljøene utvise stor grad av selvjustis. Laursen konkluderer med at det er viktig for at supportergruppene skal oppfatte politiet som rettferdige, at politiet er målrettet i innsatsen sin og differensierer mellom ulike supportergrupper. De bør slå ned på dem som lager bråk og ikke ha mer generelle, udifferensierte tilnærminger. Selv om risikosupporterne utgjør en liten gruppe på en fotballkamp, kan de likevel påvirke den store gruppen supportere, til å gjøre motstand mot politiet. Politiet må derfor balansere mellom på den ene siden ikke være naive om hva som kan komme til å skje når man samler så mange ulike grupper, og samtidig ikke bli oppfattet som fordomsfulle og urettferdige (Laursen, 2019, s. 337).

En annet dansk studie så på det danske politiets tilnærming til risikosupportere ved bruk av MIK modellen (Mobilt Innsats Konsept). Forskerne fant at selv om MIK konseptet hadde sterk forankring blant politibetjentene som effektivt når det gjelder politiets massetjeneste, særlig knyttet til politiets innsats ved politiske demonstrasjoner, hadde det en uintentert konsekvens ved at det forsterket distansen mellom politi og publikum. Dette gjaldt både demonstranter, men også fotballsupportere. Forskerne fant at til tross for at politiet offisielt ønsket en dialogtilnærming med risikosupportermiljøene, var det en sterk skepsis til å ha dialog med disse miljøene blant politibetjentene. Den ordinære politistyrken manglet miljøkunnskap om supporter- og risikosupportermiljøene, og de skar alle over en kam, fordi de ikke kjente til mangfoldet av ulike miljøer innenfor supportertermiljøet (Havelund, Joern & Rasmussen, 2015, s. 75). Dette gjorde at politiet risikerte at alle supportertermiljøene utviste motstand mot politiet, fordi de mente at de ble satt i samme bås, basert på ytre karakteristika som bekledning og andre ytre tegn (Havelund et al., 2015, s. 76).

3.3.6 Er Dialogpolitiet i Sverige en parallell til det norske Dialogpolitiet?

Svenske studier viser at til tross for at Dialogpolitiet i Stockholm ønsket å opptre som meglere mellom politiorganisasjonen og målgruppene de arbeidet med, risikerte de å bli møtt med mistro både i politiorganisasjonen og blant målgruppene. Dialogpolitiet ble ved flere anledninger anklaget av andre i politiet for å ta parti med målgruppene og mot politiet, og av aktivistene å være nikkedukker til politiledelsen (Holgersson, 2010, s. 94; Knutsson & Holgersson, 2012, s. 307). Dialogpolitiet var opptatt av å ha kredibiliteten som meglere ovenfor målgruppene, noe som gjorde at de flere ganger gikk åpent ut og kritiserte politiets maktbruk ved markeringer. Dette kompliserte Dialogpolitiets posisjon i politiet, og de ble av flere kollegaer assosiert med aktivistene. Dette er utfordringene all den tid Dialogpolitiet er en del av en hierarkisk struktur (Holgersson, 2010, s. 95). Til tross for at det kan være utfordrende for Dialogpolitiet å være en del av politiorganisasjonen mener Holgersson at det er vektige grunner for at de fortsatt bør være det. Det handler først og fremst om at Dialogpolitiet er avhengig av å ha nær og god kunnskap om den faktiske situasjonen ute på gaten. De bør derfor arbeide tett på resten av politiet og innsatslederne for å kunne påvirke dem, særlig fordi avgjørelser kan være tidskritiske. Arbeidet deres krever også juridisk og taktisk kompetanse. I tillegg vil det at politiet har en dialogfunksjon gjøre at man kan skape en forståelse blant målgruppen av at politiet ønsker å unngå å bruke tvangsmakt (Holgersson, 2010, s. 96).

Det er likheter mellom hvordan Dialogpolitiet i Stockholm og Oslo arbeider (Knutsson & Holgersson, 2012). Den største forskjellen mellom Dialogpolitiet i Stockholm og Dialogpolitiet i Oslo handler om rollen de har internt. Der Dialogpolitiet i Stockholm fikk en rolle på siden av resten av politiet, er Dialogpolitiet i Oslo opptatt av å være en viktig del av politiet. En konkret forskjell er at der Dialogpolitiet i Stockholm ikke henter inn eller deler informasjon de får fra målgruppene med andre i politiet (Holgersson, 2010, s. 104), har Dialogpolitiet i Oslo en etterretningsfunksjon.

En viktig grunn til at Dialogpolitiets funksjon gradvis ble akseptert var de positive erfaringene blant innsatsledere og demonstranter. Sjansene for at de nådde målene sine var generelt større når dialog ble praktisert. Til å begynne med var det noen innsatsledere som torde å prøve det ut. Da de fant ut at dialog hadde positive effekter – forventede voldelige utbrudd forekom for eksempel ikke – økte andre innsatslederers villighet til å prøve taktikken. Demonstranter oppdaget på sin side at fokuset kunne bli flyttet fra voldshandlingene deres til budskapet deres. (Knutsson & Holgersson, 2012, s. 308)

Hvordan det er å kombinere en etterretningsfunksjon med en dialogfunksjon er noe som drøftes senere i avhandlingen.

3.3.7 Det hjelper mye å være hyggelig

Data fra den norske studien «Politi og publikum» viser at det har stor betydning for publikums tillit, hvordan politiet møter publikum. Selv om publikum generelt er fornøyd med kontakten med politiet, uavhengig av om det var politi eller publikum som initierte kontakten, så det ut til at negative opplevelser påvirket den generelle tilliten til politiet negativt. «Det som likevel synes klart, er at møtet mellom politi og publikum teller, og at publikums opplevelse av denne kontakten og måten de blir behandlet på har en direkte effekt på tilliten til politiet (Thomassen, 2017, s. 41).

En forskningsoversikt som så på ulike politiinitierte strategier og tilnærminger for å styrke relasjonen mellom borgeren og politiet, fant at politiets tillitsbygging ikke var avhengig av en bestemt strategi (Mazerolle, Bennett, Davis, Sargeant & Manning, 2005). Tillitsbyggingen var isteden avhengig av følgende fire prinsipper: Borgermedvirkning, politiets nøytrale tilnærming, politiets forsøk på å kommunisere på en verdig og respektfull måte og politiets innsats for å vise at de har troverdige motiver for å ta kontakt. Forskerne konkluderte ut fra det med at all type politi- publikumskontakt kan bygge tillit, alt fra polititilnærminger som trafikkontroller til møter på gaten. Det avgjørende for tillitsbyggingen var om disse fire prinsippene ble opplevd som tilstedeværende av publikum i de enkelte møtene (Mazerolle et al., 2005, s. 264). Forskerne fant at det ikke var nødvendig at alle fire prinsippene var til stede. Det var tilstrekkelig at bare et av prinsippene var tydelig til stede. Forskerne skriver ut fra dette at «That is, a little bit of being nice during police–citizen interactions goes a long way» (Mazerolle et al., 2005, s. 265).

Det er ikke alltid politiet ser at de har mulighet til å ha en tilnærming preget av samarbeid og dialog. I flere land er det en anstrengt relasjon mellom myndigheter og befolkningen, og også mellom politi og befolkningen. En tyrkisk studie viste hvordan politiets innstilling til publikum hindret dem i å se verdien av en dialogbasert tilnærming, særlig i forbindelse med demonstrasjoner. Dette gjorde at politiet hadde en voldelige tilnærming som forskerne mente eskalerte det som i utgangspunktet var en fredelig demonstrasjon i Istanbul til å bli landsomfattende opptøyer og protester (Atak & della Porta, 2016).

3.4 Tillit

3.4.1 Tillit og tiltro

I kontakten mellom politi og publikum har forskere vært opptatt av å skille mellom begrepene tillit (trust) og tiltro (confidence) (Berg, Lauritsen & Valenta, 2007; Bradford & Jackson, 2010; Brodeur, 2007; Phelps, Larsen, et al., 2017; Runhovde, 2010; Thomassen, 2017; Tyler, 2011; Ugelvik, 2021).

Tillit (trust) kan knyttes til den mellommenneskelige relasjonen som skapes i møte mellom den enkelte borger og den enkelte politibetjent, mens tiltro gjenspeiler de holdningene publikum har til politietaten som samfunnsinstitusjon (Bradford & Jackson, 2010). På den måten kan man si at tiltro kan sammenlignes med institusjonell tillit som er publikums mer stabile holdninger til politiet som en institusjon (Grimen, 2009). Mellommenneskelig tillit er en mer aktiv prosess den enkelte bestemmer seg for å stole på og eventuelt investere i den enkelte betjenten de møter (Bradford & Jackson, 2010).

Der flere skiller mellom tillit (trust) som gjelder personlige relasjoner, mens tiltro (confidence) gjelder overordnede systemer, mener Giddens at man ikke kan skille mellom tiltro og tillit, men at tillit er en form for tiltro (Giddens, 2015, s. 30-32).

3.4.2 Legitimitet og tillit

Flere forskere har sett på dialog og politiets legitimitet og tillit (Tyler & Fagan, 2008). Flere har også sett på hvordan politiet på gaten bruker dialog til å befeste sin legitimitet gjennom forhandlinger med publikum (Martin & Bradford, 2019).

Forskere har vært opptatt av at politiets ansvarlighet ovenfor publikum skaper en legitimitet basert på at politiet har fortjent den støtten de oppnår hos publikum. Dialogarbeidet representerer politimetoder som gjør politiet ansvarlige overfor publikum. Metodene myndiggjør publikum som dialogpartner i den betydning at publikum kan påvirke politiets forståelse av samtalen. Politiet gir publikum et medborgeransvar som ikke bare påvirker samtalen, men også politirollen (Punch & Bisschop, 2009).

Jean-Paul Brodeur beskriver hvordan politiets forebyggende arbeid har pendlet mellom en publikumsorientert politimodell med samarbeid og dialog som hovedelementer, til en analyseorientert ekspertmodell der politiet arbeider uavhengig av publikum. Brodeur mener at

den publikumsorienterte politimodellen er god til å bygge tillit mellom politi og publikum, mens den analyseorienterte ekspertmodellen bygger tiltro der publikum blir konsumenter av trygghetstjenester fra politiet uten selv å gå inn med en aktiv rolle (Brodeur, 2007).

Mellom disse to motpolene finnes det en rekke politimodeller (Goldstein 1990, Holmberg og Balvig 2004, Gundhus et al. 2008, Gundhus 2009, Egge et al. 2010 og Runhovde 2010).

Forskning på tillit i Norge har vist at tilliten til politiet baserer seg på den generelle tilliten befolkningen har til staten og myndighetene (Runhovde, 2010). Det ser og ut til at publikums positive erfaringer med politiet er langt viktigere for tilliten enn deres opplevelse av hvor effektive politiet er (Thomassen, 2017).

3.4.3 Negativity Bias

Flere studier på politiets kontakt med publikum og tillitsbygging viser at negative opplevelser har større effekt enn positive opplevelser (Li, Ren & Luo, 2016; Skogan, 2006b). Det betyr at publikum preges mer av negative møter med politiet, enn de positive møtene. Dette funnet er ikke særegent for publikums oppfatning av politiet, men er en del av de kognitive feilslutninger som hukommelsen gjør. Det at negative opplevelser påvirker oss mer enn positive opplevelser er kalt negativitetseffekten (negativity bias) (Rozin & Royzman, 2001). Negativitetseffekten referer til vår tilbøyelighet til å huske og tenke mer på negative hendelser enn på positive. Negativitetseffekten innebærer «at balansen mellom negative og positive erfaringer blir skjev i negative erfaringens favør» (Grimen, 2009, s. 107). Dette gjør at det til tross for at publikum har flere positive enn negative møter med politiet, kan være vanskelig for politiet å bygge tillit fordi de negative opplevelsene vil kunne dominere publikums totale opplevelse av politiet. Dette funnet betegner Wesley Skogan som asymmetrieffekten, som betyr at det er en asymmetri mellom hvordan publikum blir behandlet og hvilken tiltro (confidence) de har til politiet.

Better service may not automatically produce better results, as measured by public confidence. Several studies of police encounters with the public have noted that the relationship between how people are treated and their general confidence in the police may be asymmetrical, rather than balanced. Good days may not balance out bad days. At its worst, the police may get essentially no credit for doing a good job, while a bad experience deeply influences people's views of their performance and even legitimacy. (Skogan, 2006b, s. 100)

Skogan konkluderer med at politiet ikke kan vinne, de kan bare redusere tapene. ««You can't win, you can just cut your losses.» No matter what you do, it only counts when it goes against you» (Skogan, 2006b, s. 119).

Andre politiforskere har vært mer optimistiske, og mener å finne at positive møter med publikum kan påvirke publikums opplevelse av politiet og at de kan være med på å bygge tillit (Bradford & Jackson, 2010; Thomassen, 2017). Denne litteraturen hevder at positiv kontakt vil kunne bygge tillit. Tillit er viktig for politiet fordi det påvirker politiets legitimitet og påvirker om publikum samarbeider eller oppjonerer til politiet (Finstad, 2018; Skogan, 2006b; Thomassen, 2017; Tyler, 2011).

Sett opp mot funnene i denne studien er tillit vesentlig. Selv om politiets dialogeksperter mener de legger til rette for et tillitsbasert møte ved å behandle den andre på en høflig og respektfull måte, betyr ikke dette at den andre oppfatter det slik. Det kan være vanskelig for politiet å vite hvordan den andre oppfatter møtet, fordi det kan oppleves vanskelig å gi politiet en ærlig tilbakemelding fordi de er en autoritet. I tillegg kan det oppleves vanskelig å kritisere dialogeksperterene fordi man kan være redd for å bli avkuttet fra tilgang til de hjelpeinstanser som politiet samarbeider med.

3.4.4 Asymmetrisk maktrelasjon - de uhøflige vil ikke få hjelp

Selv om den enkelte politibetjent kan føle en avmakt i det enkelte møte er ethvert møte mellom politiet og publikum en asymmetrisk maktrelasjon. Asymmetrien vil også kunne påvirke publikums tillit til politiet, og det er viktig at makten er forståelig og oppleves som rettferdig (Tyler, 2011). Maktbruken må være nødvendig og forsvarlig for at politiet skal kunne bygge tillit hos publikum (politilovens §6). «Maktbruken må politiet forvalte med varsomhet, og begrense maktbruken til det som er strengt nødvendig for å ivareta tilliten publikum har til politiet (Phelps, Larsen, et al., 2017, s. 219).

Makten kan være mer tydelig for dem som møter politiet, enn for politiet selv. Politiet kan mene at de ved å opptre respektfullt og høflig kan skape en gjensidighet i relasjonen, også med hensyn på makt, men det betyr ikke at de som møter politiet føler at det er en gjensidig relasjon.

Dette har særlig blitt tydelig i studier av møter mellom politiet og etniske minoriteter (Ansel-Henry & Jespersen, 2003; Berg et al., 2007; Peterson, 2008; Solhjell, Saarikkomäki, Haller, Wästerfors & Kolind, 2018; Sollund, 2007). Den svenske forskeren Abby Peterson har studert politiets relasjon med minoriteter. Hun skriver at selv om respekt er viktig både i gatekodeksen blant minoritetsgutter på gaten og blant politiet, har politiet en helt annen makt til å kreve respekt. «So while respect is a key aspect in the codes of conduct of both parties in

their interactions, the power to demand and command this respect is unequally divided between them» (Peterson, 2008, s. 97). Det er politiet som er den profesjonelle part og som må være ansvarlig i relasjonen for å ikke få det til å eskalere (Sollund, 2007).

3.4.5 Tillit som disiplinering

Tillit kan brukes instrumentelt, og på den måten ha en disiplinerende kraft. En studie av tillit i fengslene viser hvordan fengselsbetjentene brukte tillit til å holde ro og orden blant de innsatte (Ugelvik, 2021). Tillit brukes som en strategi for å disiplinere de innsatte.

Det å bruke tillit til å ansvarliggjøre gruppene til selv holde ro og orden kan knyttes opp til begrepet self-policing, som handler om at folk skal ta ansvar og styre seg selv (Wood, 2003). Self-policing kan igjen knyttes til Michel Foucaults begrep governmentality eller styringsmentalitet, som handler om hvordan staten i det moderne samfunnet utøver makt på en måte der vi står fritt til å velge innenfor et gitt handlingsrom og bestemte muligheter gitt av staten. Styringen skjer et sted mellom makt og frihet (Foucault, 1991, s. 93). Staten er ikke lenger suveren, enerådende og styrer gjennom kontroll og tvang, men er isteden opptatt av å legge til rette for en riktig livsførsel (Foucault, 1991, s. 95). Politiets opptatthet av forebygging passer godt inn i denne formen for moderne styring. Borgerne sees som rasjonelt handlende og frie individer, og kan dermed ansvarliggjøre og gjennom ordre, reguleringer og korreksjoner gis mulighet til å innrette seg etter samfunnets regler (Garland, 2001). På den måten blir tillit et redskap eller en metode og ikke bare et formål seg selv (Grimen, 2009).

Thomas Ugelvik drøfter forholdet mellom tillit og motstandsprosesser i fengsel. Ved bruk av begrepet tertiær motstand (tertiary desistance) ser han hvordan det å bli gitt tillit kan være en kilde til positiv endring blant innsatte.

The question of trust in prisons highlights some of the difficult dilemmas that exist at the core of such institutions. To create order and security, you need control. To achieve growth and positive change, you need to give prisoners freedom, space and responsibility. There is often good reason to mistrust prisoners and institutionalized professional mistrust is often seen as a necessary part of the prison officer role. On the other hand, positive growth and rehabilitation seem to depend on giving motivated prisoners who want to grow and take responsibility for their current and future situations the room to do so. Good prison officers are in control of the wing. But good prison officers also help prisoners grow and change. To do this, they have to give up parts of the control that officers are expected to have. In short, good prison officers both limit and live with uncertainty. (...) Trust that is acted upon can therefore be seen as a practical and specific way for individuals to experience being recognized as fellow human beings, and not just as offenders. From such a perspective, trust can be an important part of the process leading to tertiary desistance. (Ugelvik, 2021, s. 12-13)

Tillit får en ekstra verdi i et system der mistillit og risiko er normalen (Ugelvik, 2021).

3.4.6 Hva er det med tillit som er så virkningsfullt i møte mellom mennesker?

Men hva er det med tillit som er så virkningsfullt? Tillit handler om å bestemme seg for å ta sjansen på den andre til tross for risikoen over å bli lurt, skuffet og manipulert. Tillit handler om å stole på den andre, selv om man ikke har noen garantier for at det vil gå bra. Tillit handler om å handle til tross for at man har ufullstendig informasjon.

In real-life situations, sometimes we have insufficient information to know whether to trust or distrust someone – we do not know the person well enough to judge her skill or her intentions. Especially in the context of an ongoing change process, the question of imperfect information is tricky. When a person claims to have changed, do we base our trust (or lack thereof) on information about that person's past, or claims and hope about his future? (Ugelvik, 2021, s. 11)

Ugelvik beskriver et dilemma som fengselsbetjentene står i, som har klare paralleller til forebyggende politiarbeid. Det handler om å både ha kontroll for å skape orden, men samtidig tilrettelegge for positiv endring og vekst. I denne studien er dette særlig tydelig for radikaliseringskontaktene som var tydelige på at de ønsket at samtalene de hadde, skulle motivere for endring.

Særlig krevende blir denne balansen fordi det kan være, som Ugelvik er inne på, gode grunner for å ikke stole på disse menneskene på bakgrunn av tidligere handlinger. Likevel er man avhengig av å vise den andre tillit for å starte en endringsprosess (Ugelvik, 2021, s. 12). For å motivere den andre til selv ønske å endre seg og ved det forebygge fremtidige voldelige situasjoner må de som har kontroll som yrke gi fra seg kontrollen, og gi den over til mennesker som mange anser som en stor risiko.

3.4.7 Institusjonalisert tillit og mistillit – prosessrettferdighet

Flere studier som går på kontaktrelasjonen mellom politi og publikum viser hvordan tillit og legitimitet henger sammen og påvirker publikums samarbeidsvilje med politiet. Det er særlig såkalt prosessrettferdighet, det vil si om politiet oppleves som rettferdig og upartisk, som påvirker publikums tillit til politiet (Bradford & Jackson, 2010; Thomassen, 2017; Tyler, 2011).

I demokratiske land der politiets autoritet hviler på publikums samtykke (policing by consent) har man både vært opptatt av hvilken tillit publikum har til politiet med hensyn til effektivitet, men og så hvor rettferdig publikum oppfatter politiet.

Politiet som kultur har en lojalitet internt og en mistanke eksternt (Björk, 2012; Chan, 2005; Finstad, 2013; Loftus, 2009a; Reiner, 2000; van Reenen, 1997).

For å illustrere institusjonalisert mistro siterer Björk en informant i politiet: «Det er en del av vår jobb å være mistenksomme». Björk skriver at politiet har til oppgave å forholde seg skeptisk til en kriminell minoritet, for at den lovlydige majoritet kan leve i fred og frihet. Trygghet for noen betyr utrygghet for andre og politiet kan beskrives som allmennhetens vakthunder (Björk, 2012, s. 459).

Politiet bygger på institusjonalisert mistillit (Grimen, 2009, s. 101-105) i den forstand at politiet som institusjon er fundert på at de skal kontrollere borgerne både for å forebygge, men også å avdekke lovbrudd. Det er altså en kontroll som blir utøvd som en rutine, av en institusjon. Det at vi har politi som institusjon i et samfunn kan sees på som en upersonlig mistillit som i utgangspunktet ikke er rettet mot bestemte personer, men bygger på erfaringer at lovbrudd skjer regelmessig (Grimen, 2009, s. 101). Samtidig kan upersonlig mistillit ramme systematisk skjevt slik at det er bestemte grupper som utsettes for mistanken, noe som kan oppleves trakasserende, partisk og krenkende (Finstad, 2000a; Grimen, 2009, s. 106)

3.5 Politiarbeid som emosjonelt arbeid

Mye tyder på at forventningene til politiyirket har endret seg. Der man tidligere var opptatt av at politiyirket handlet om å bekjempe kriminalitet, skal politiet i dag også ivareta borgerens følelser. I det forebyggende arbeidet har dette i stor grad vært knyttet opp til publikums opplevelse av trygghet (Runhovde & Erichsen, 2018; Aas et al., 2010). Den subjektive opplevde tryggheten er noe annet enn den faktiske sikkerheten. I tillegg til å styrke publikums opplevde trygghet forventes politiet å opptre respektfullt og ivaretagende, der de skal bygge tillit hos befolkningen (Brodeur, 2007; Finstad, 2018; Johansen, 2010; Runhovde, 2010; Thomassen, 2010; Wathne et al., 2019).

Flere forskere mener at noe av det viktigste i politiarbeidet er å kunne sette seg inn i perspektivet til andre mennesker og håndtere egne og andres følelser (Bloksgaard & Prieur, 2016; Finstad, 2018, s. 115). Idealet i det moderne politiet er den profesjonelle empatiske politibetjenten. Studier har vist at norsk politi i stor grad også preges av dette idealet. De finner at politiet selv er opptatt av å ha en folkelig stil, der kommunikasjon og relasjonskompetanse vektlegges (Hove, 2012; Lagestad, 2011; Phelps, Larsen, et al., 2017; Rønneberg, 2008; Aas, 2009).

Flere forskere mener det er en dreining mot at politiarbeid i større grad defineres som et emosjonelt arbeid (Bloksgaard & Prieur, 2016, 2021; Inzunza, 2015).

Utgangspunktet for å studere emosjonelt arbeid tillegges ofte den amerikanske sosiologen Ariel Hochschild, som studerte kommersialiseringen av de personlige følelser blant kabinpersonell (Forseth, 2021). Hochschild bruker Marxs fremmedgjøringsteori til å beskrive hvordan industrialisert service førte til kommersialisering av de ansattes personlige følelser. Hochschild hevder at kabinpersonalets følelser ble omdannet til en vare i et kommersielt marked og underlagt styring fra ledelsen. Ledelsen krevde at de ansatte undertrykte egne følelser, for å kunne uttrykke de følelsene som arbeidsgiver ønsket at kundene skulle se. Uttrykket de ansatte skulle vise frem var tilpasset selskapets image og var ment å fremme kundetilfredshet, og var løsrevet fra hva de ansatte faktisk måtte føle i situasjonen. Dette gjorde at de ansatte ble fremmedgjort fra en del av selvet (Brook, 2009; Forseth, 2021).

Hochschild mente at emosjonelt arbeid kunne være positivt, men når følelsene til ansatte blir en vare i et kommersielt marked, innebærer arbeidskontrakten en form for emosjonell utbytting (Forseth, 2021, s. 9).

Hochschilds teori har vært kritisert av flere. En kritikk har gått på at hun ved å begrense seg til kun to av fire dimensjoner i Marxs fremmedgjøringsteori, ikke får gitt en grundig analyse av klasseperspektivet (Brook, 2009). En annen kritikk er at Hochschild overdrev poenget om at industrialisert service førte til kommersialisering av de ansattes personlige følelser. Den nederlandske sosiologen Cas Wouters mente det like godt kunne være omvendt; at servicearbeidets forandring var at påtatt høflighet ble byttet ut med mer autentisk, om enn hurtigfølt, vennlighet. Wouters reagerte også på at Hochschild hevdet at menn var mindre trent i å gjøre følelser om til ressurser og derfor hadde mindre kapasitet til å regulere sine følelser i markedsøyemed. Wouters mente dette ikke forklarer hvorfor og hvordan menn er kommet til å dominere samfunnets maktposisjoner. Hvordan har de kommet dit uten at de har brukt sine følelser som instrument for å nå sine mål (Isaksen & Stefansen, 2021)? Dette er relevant når man ser hvordan politiarbeid også kan sees som emosjonelt arbeid.

Bloksberg og Prieur viser i en studie av danske politistudenter hvordan det settes personlige, sosiale og følelsesmessige krav til politiet i dag. Kravet om empati forhandles og balanseres mot andre krav. Politiet må håndtere belastninger knyttet til at polityrket har blitt et emosjonelt arbeid.

Bloksgaard og Prieur viser til teorier rundt hvordan det parallelt med utviklingen av en sentralisert statsmakt som får ansvaret for den fysiske maktutøvelsen ovenfor borgerne, skjer en disiplinering av borgerne gjennom økt selvkontroll.

Politiet, som har blitt tildelt voldsmonopolet i det sivile samfunnet, spiller en nøkkelrolle i begge prosesser. Deres tilstedeværelse påvirker de kompetente borgernes selvdisiplin, samtidig som de utøver kontroll ovenfor de borgerne som ikke lykkes med å styre seg selv (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 109-110).

Bloksgaard og Prieur hevder at politiet må kontrollere både egne og den andres følelser, også i situasjoner hvor den andre kan være opprørt eller sint. Det å være «profesjonell» handler i politiet om å ha selvkontroll. De refererer også til begrepet «profesjonell empati» som betyr å vise empatisk nærvær hvis man mener det vil gjøre at man løser situasjoner lettere (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 112).

Bloksgaard og Prieurs analyse bygger på Goffmans studie av sosial interaksjon (Goffman, 1992). De mener politiet bruker ulike former for inntrykksstyring for å gi et best mulig inntrykk av seg selv, samtidig som de inngår i samarbeid med publikum om «face saving» der man hjelper hverandres selvpresentasjon. Bloksgaard og Prieur viser hvordan politiet ovenfor regelbrytere lar være å påpeke logiske brister, for at den de kontrollerer skal bevare ansiktet (Bloksgaard & Prieur, 2016, 2021).

Bloksgaard og Prieur mener samarbeidsprosjektet også handler om at borgerne skal vise respekt for politiet og være takknemlige hvis politiet lar dem slippe billig unna. Hvis man gir inntrykk av at man tar korreksjonen fra politiet på alvor, kan man slippe unna med en advarsel (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 121-122).

Bloksgaard og Prieur mener politiet forholder seg til følelsesnormer som setter rammer for hvordan de fremviser eller undertrykker bestemte følelser i den hensikt å vekke eller håndtere bestemte følelser hos den andre. De henviser til Hochschilds skille mellom «felt emotions», som er den ansattes ekte følelser, og «displayed emotion», som er de følelser som arbeidsgiver anser som passende og ønsker at den ansatte skal fremvise. Hvis det er en vedvarende diskrepans mellom disse to vil dette kunne føre til emosjonell dissonans, med følelsesmessig fremmedgjøring og stress som konsekvenser (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 110).

Bloksgaard og Prieur skriver at der de personlige, sosiale og følelsesmessige kravene ofte er implisitte i den daglige yrkesutøvelsen, gjøres de mer eksplisitte i ansettelsesprosesser og under opplæring (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 108).

Bloksgaard og Prieur skriver at evnen til å avkode og kommunisere andres følelser er blitt en viktig del av arbeidslivet, og at idealet er å være i kontakt med egne følelser, men likevel kunne styre dem nok til å ikke være i følelsenes vold (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 110-111).

Bloksgaard og Prieur mener politibetjenter strekker seg for å ta hensyn til politiets image og at de dermed strekker seg langt for å presentere seg som tålmodige, vennlige og hjelpsomme. Hensynet til dette hyggelige image utad, kan understøttes av en viss barskhet innad (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 107; 2021). Bloksgaard og Prieur mener at politiet i dag møter et mer alvorlig trusselbilde, særlig knyttet til terror. Dette gjør at politiet også har et handlings- og maktorientert image der det handler om å være klar for det verste.

En svekket autoritetstro gjør at borgerne i større grad enn før stiller spørsmålstegn ved politiets autoritet og legitimitet, og ser beslutninger mer som forhandlinger (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 108). Bloksgaard og Prieur mener at det stilles høyere krav til tålmodighet og kommunikativ kompetanse, når prinsippet om minst mulig makt skal etterleves. Likevel er fortellingen om politiet knyttet opp til action, blålys, og jakt på kriminelle. Politiet møter i dag derfor doble og triple forventinger om hva det vil si å være politi (Bloksgaard & Prieur, 2016; Finstad, 2000a, 2005; Granér, 2006; Gundhus, 2009).

Det er krav til politiet i dag om både å være klar til å bruke fysisk makt for å opprettholde ro og orden og samtidig være imøtekommende, empatisk og innstilt på å løse konflikter med dialog. De skal kunne skifte mellom og forhandle mange ulike og motsatte følelser og kompetanser (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 108).

Bloksgaard og Prieur fant at selv om det å ha kompetanse på dialog og kommunikasjon ble sett på som viktig, hadde det likevel lavere status enn det handlingsorienterte politiegenskapene (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 112). Det er klare paralleller mellom det Bloksgaard og Prieur skriver om det å balansere mellom det å være imøtekommende og empatisk og samtidig vise at man er klar og kompetent til å møte en fysisk konfrontasjon.

3.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg redegjort for det teoretiske grunnlaget som danner bakgrunnen for analysen av materialet i denne studien. De teoriene som har vært vektlagt er teorier rundt forebygging, politikultur, politistiler, dialog og politi samt tillit og emosjoner i politiarbeid. Dette er temaer som er aktuelle for å forstå og diskutere funnene i denne studien.

Teorikapitlet er siste kapittel i del 1. Nå følger del 2, som inneholder informantenes beskrivelser av arbeidet sitt. Først omhandles Dialogpolitiets beskrivelser, deretter radikaliseringskontaktene og PSTs beskrivelser. Etter del 2 følger del 3, som er analysen av funnene. I del 3 vil det teoretiske grunnlaget fra teorikapitlet brukes for å analysere det empiriske materialet.

Del 2

Fortellinger om å være dialogeksperter og annerledespoliti

I de to neste kapitlene, kapittel 4 og 5, trer informantene fra Dialogpolitiet og radikaliseringskontaktene og PST frem med sine fortellinger om det å være dialogeksperter. Kapitlene omhandler temaer informantene la vekt på når de beskrev egen rolle og praksis.

Dialogpolitiet, radikaliseringskontaktene og PST beskrev seg som annerledes enn andre politienheter og skapte et bilde av seg selv som forebyggende dialogeksperter. Informantenes beskrivelser av seg selv som annerledespoliti rendyrket noen sider og utelot andre. Ved å rendyrke bestemte trekk fikk de frem annerledesheten på en effektiv måte.

Det at informantene i sin beskrivelse av annerledeshet trakk frem noe, og utelot noe annet, handler ikke nødvendigvis om å fremstille seg i et best mulig lys. Det kan være et kommunikativ grep for å tydeliggjøre identiteten som annerledespoliti. Når man skal kommunisere noe som er ukjent og annerledes vil det å være selektiv gi mening. Nyanser, unntak og forbehold forstyrrer helheten og gjør fortellingen uklar og utydelig.

Informantene betegnes i denne studien som «dialogeksperter» og som et «annerledespoliti». Begge begreper er utledet fra informantenes beskrivelser av sin dialogpraksis. De beskrev sin dialogpraksis som en unik og spesialisert praksis som skilte seg fra andre enheter i politiet, også de forebyggende enhetene. På bakgrunn av deres dialogekspertise fremstilte de seg som et annerledes politi, derav betegnelsen annerledespoliti. En informant beskrev det slik: «Jeg har alltid vært litt annerledes enn de andre i politiet.»

4 Dialogpolitiet- mellom ytringsfrihet og etterretning

Feltnotater: Vi står utenfor Stortinget. Det er surt og kaldt, men vi har kledd oss godt. Vi vet vi skal være ute en stund. MM og NN, fra Dialogpolitiet, går kledd i parkas, jeans og lue. Parkasene skjuler lettvesten. Det eneste som røper at de er politi er den lille øreproppen med den kveilete ledningen bak øret. Vi står en stund på siden av folkemengden som har samlet seg foran Stortinget. Flere av dem har gule vester. Det er arrangørene selv som må stille som vakter ved slike arrangement. MM nikker gjenkjennende til en av arrangørene som står lengst fremme og går så bort til han med et smil. De møtes i et håndtrykk. Den andre virker stolt over at det hadde kommet så mange på markeringen, og forteller ivrig om hvordan de hadde organisert vaktene, og MM bekrefter at det ser ut til at de hadde organisert seg fint. Arrangøren sier at det var håpløst med motdemonstrantene, og nikker i retning en gruppe som hadde begynt å samle seg på andre siden av veien mot spikersuppa. MM sier at politiet har kontroll på dem, og at de også må få lov å ytre seg. Den andre virker ikke helt enig, men begynner å prate om noe annet. Etter en kort stund gikk arrangøren opp på podiet foran folkemengden og begynner å snakke. Det var store høytalere på siden, men etter hvert er det vanskelig å høre på grunn av ropene fra motdemonstrantene på andre siden av veien som overdøver arrangøren.

Jeg vil starte med å gi en kort beskrivelse av hva Dialogpolitiet er, før jeg deretter lar fortellingene fra informantene som arbeidet ved Dialogpolitiet være det bærende elementet i dette kapittelet.

Ved å la informantenes fortellinger ta hovedrollen i beskrivelsene av Dialogpolitiet, danner informantens selvpresentasjon som Dialogpoliti grunnlaget for historien om hvem og hva Dialogpolitiet er.

Dialogpolitiet er en politienhet det bare finnes en av i Norge. Da det finnes få formelle beskrivelser og offisielle retningslinjer som gir innsikt i hvordan Dialogpolitiet arbeider er Dialogpolitiets beskrivelser en viktig kilde til å forstå hva Dialogpolitiet er og hvordan Dialogpolitiet arbeider. Informantenes fortellinger om Dialogpolitiet viser hvordan de som arbeider på denne måten opplever denne type forebyggende politiarbeid.

I kapittelet henvises det til «Dialogpolitiet» når fortellingene som gjengis er representative for slik majoriteten av informantene på Dialogpolitiet uttrykte det. I de tilfellene det var fortellinger som representerte enkeltinformanters syn, vil dette fremkomme.

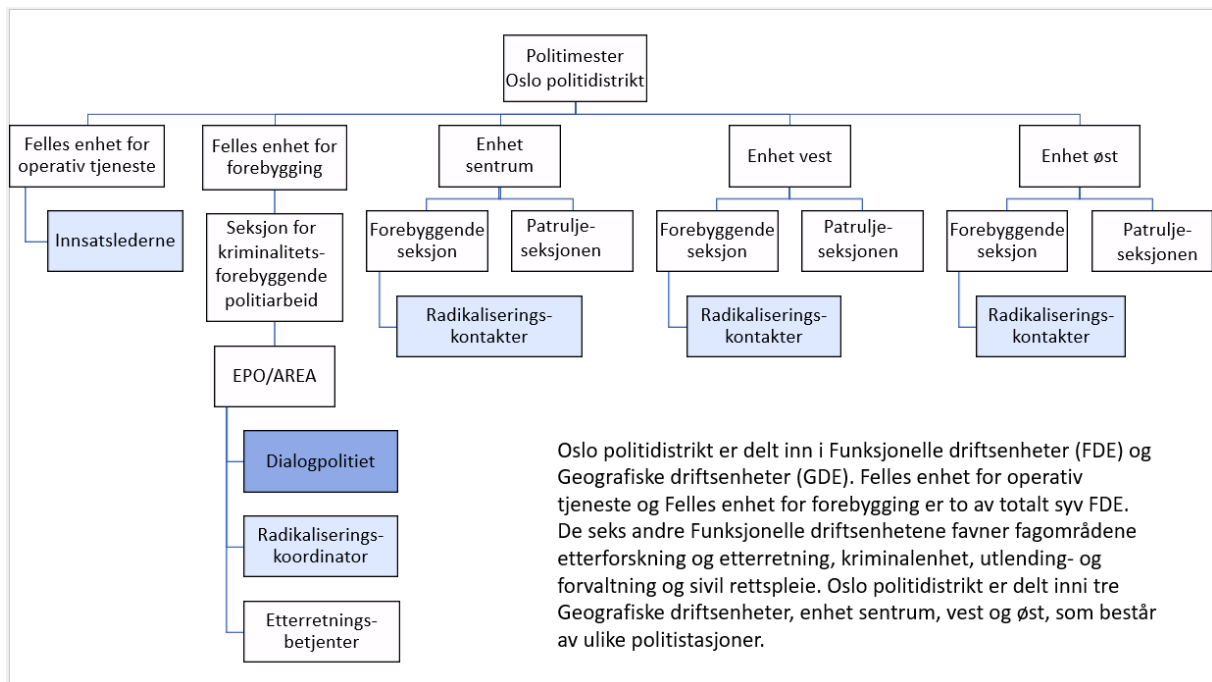
4.1 Dialogpolitiet på kartet

Dialogpolitiet har ansvaret for politidistriktets samarbeid med arrangører av demonstrasjoner, markeringer og sportsarrangement med høy risiko for vold og skadeverk. Hensikten med

dialogen var å forebygge ordensforstyrrelser, vold og skadeverk i forbindelse med arrangementene.

(Dialogpolitiet) forebygger ordensforstyrrelser, vold og skadeverk i forbindelse med politisk, ideologisk og religiøs aktivisme, og forebygger vold blant risikosupportere. I tillegg arbeider de med etterretning i forbindelse med voldelige og ekstreme aktivismiljøer. (Oslo politidistrikt, 2021)

Dialogpolitiet ble etablert ved Oslo politidistrikt i 2004, etter at Oslo hadde hatt flere store demonstrasjoner i forbindelse med blant annet krigen i Irak samt flere internasjonale toppmøter. Frem til omorganiseringen av nye politidistrikter i 2017 var Dialogpolitiet organisert under EPO (Etterretning Public Order). EPO igjen var underlagt Etterretningsavsnittet ved Seksjon for organisert kriminalitet. I 2021 ble EPO omdøpt til AREA (Avsnitt for radikalisering, ekstremisme og aktivisme). AREA er et eget avsnitt på Seksjon for kriminalitetsforebyggende politiarbeid som igjen ligger under driftsenheten Felles enhet for Forebygging. Dialogpolitiet gikk dermed fra å være organisert under fagfeltet organisert kriminalitet («org.krim.») til å bli organisert under det forebyggende fagfeltet.

Oslo politidistrikt er delt inn i Funksjonelle driftsenheter (FDE) og Geografiske driftsenheter (GDE). Felles enhet for operativ tjeneste og Felles enhet for forebygging er to av totalt syv FDE. De seks andre Funksjonelle driftsenhetene favner fagområdene etterforskning og etterretning, kriminalenhet, utlending- og forvaltning og sivil rettspleie. Oslo politidistrikt er delt inni tre Geografiske driftsenheter, enhet sentrum, vest og øst, som består av ulike politistasjoner.

Når Dialogpolitiet presenterte seg selv var det særlig to temaer de var opptatt av å formidle; Det ene var at de var ytringsfrihetens tilretteleggere, og det andre var betydningen etterretningsarbeidet deres hadde som beslutningsstøtte for planleggingen av politiets innsats mot markeringer og arrangementer. Dialogpolitiet fremstod som en sammensatt og til tider motsetningsfull rolle både i relasjon til målgruppen, men også i relasjon til resten av politiet. Dialogpolitiet stod på mange måter i en mellomposisjon mellom mer tradisjonelle politifunksjoner, samtidig som rollen deres kunne være både udefinerbar og mytisk.

4.2 Manglende formelt rammeverk

Når man skal beskrive en politienhet kan det være naturlig å ta utgangspunkt i det formelle rammeverket som regulerer enheten man studerer. Dette var ikke mulig når det gjaldt Dialogpolitiet, fordi det var få tilgjengelige offentlige dokumenter som beskrev rammeverket rundt arbeidet deres og hva Dialogpolitiet var.

Det fantes enkelte beskrivelser av Dialogpolitiet på politiets intranett Kilden. En av dem var en oppsummering etter politidirektørens besøk til Oslo politidistrikt 25.februar 2020:

Siden 2004 har Oslo politidistrikt jobbet målrettet for å forebygge ordensforstyrrelser, vold og skadeverk i forbindelse med politisk, ideologisk og religiøs aktivisme, og forebygge vold blant risikosupportere.

Vi har utviklet dialogmodellen som vårt viktigste verktøy i dette arbeidet. Ved aktiv tilnærming til de forskjellige aktivismiljøene legger vi til rette for ytringsfrihet samtidig som vi bevisstgjør aktivistenes eget ansvar for å følge lover og regler.

Antall uønskede hendelser og voldelige optøyer ved demonstrasjoner har blitt kraftig redusert de siste 15 årene, og ytringene er i fokus.

Det største suksesskriteriet er etableringen av en egen dedikert enhet på fagområdet, noe som gir grunnlag for presis beslutningsstøtte. Dette har gjennom årene medført betydelig økonomiske besparelse for politidistriktet. (Oslo politidistrikt, 2020, s. 3)

Sitatet viser at Dialogpolitiet blir sett på som viktig for at politidistriktet skal kunne forutse potensiell risiko rundt et arrangement, og dermed ha et mer presist ressursuttak i forbindelse med arrangementer. I tillegg forebygger Dialogpolitiets samarbeid med aktivismiljøer voldelige hendelser.

Det fantes også en beskrivelse av Dialogpolitiet i en flyer som Dialogpolitiet gav arrangører av arrangementer. På flyeren står det:

Dialoggruppa ved Oslo politidistrikt gir bistand i forbindelse med arrangement i det offentlige rom som gjennomføres i regi av politiske eller religiøse organisasjoner og grupper.

Vi gir rettleiding i spørsmål om søknader til grunneier og varslinger til politiet i forbindelse med demonstrasjoner eller andre politiske eller religiøse ytringer. Vi er også behjelpelig med rettleiding i forbindelse med den praktiske gjennomføringen av arrangementet. (Oslo Politidistrikt, u.å.)

Både innlegget på intranettet og flyeren fungerer mer som reklame for Dialogpolitiet enn som formelle beskrivelser av hvordan Dialogpolitiet arbeider.

Uten tilgang til et formelt rammeverk som angir mandat og formål med Dialogpolitiet er det utfordrende å gi en formell beskrivelse av hva Dialogpolitiet er ment å være. Når jeg etterspurte det formelle og juridiske rammeverket henviste informantene til politiloven og politiinstruksen, med særlig vekt på det forebyggende aspektet i disse rammeverkene. I politiloven § 1 står det:

Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig.

I politiinstruksen § 2-1, som konkretiserer hvordan politiet skal utføre sitt arbeid, står det:

I ethvert tilfelle gjør politiet størst nytte for seg hvis det på forhånd lykkes i å forebygge eller avverge lovbrudd eller ordensforstyrrelser.

Selv om både politiloven og politiinstruksen er tydelig på politiets forebyggende rolle, skisserer de ikke spesifikt rammene for Dialogpolitiets arbeid. Man kan ikke lese hverken ut av politiloven eller politiinstruksen hva som er særegent for Dialogpolitiets arbeid.

Informantene henviste også til at forebygging var etablert som politiets hovedstrategi. Dette er stadfestet i politiets overordnede strategiplaner (Politidirektoratet, 2018, 2020b), men i likhet med de juridiske rammene står det heller ikke her noe spesifikt om Dialogpolitiets arbeid.

I 2018 publiserte Politidirektoratet dokumentet «Kriminalitetsforebygging som politiets primærstrategi 2018 – 2020» som en del av politiets virksomhetsstrategi «Politiet mot 2025». I 2021 ble dokumentet erstattet med dokumentet «I forkant av kriminaliteten. Forebygging som politiets hovedstrategi (2021-2025)». Begge dokumenter slår fast at politiet skal, sammen med andre, forebygge kriminalitet, og at forebygging skal gjelde alle politiets områder ikke bare barn og unge. Dokumentet fra 2018 skriver også at det kriminalitetsforebyggende arbeidet skal være kunnskapsbasert. Dette kobles til politiets etterretningsarbeid:

For å løse politiets samfunnsoppdrag må politiet utføre planmessig og systematisk kriminalitetsforebyggende arbeid i samarbeid med andre. Dette arbeidet må være kunnskapsbasert. Bruk av etterrettingsprosesser, etterrettingsprodukter, vitenskap og kunnskapsbasert erfaringslæring styrker den kunnskapsbaserte tilnærmingen til kriminalitetsforebygging. (Politidirektoratet, 2018, p. 4)

Dokumentet fra 2021 understreker i likhet med dokumentet fra 2018 viktigheten av det tverrfaglig forebyggende arbeidet:

Forebygging er kjernen av politiets samfunnsoppdrag. Forebygging omfatter arbeidet politiet utfører, alene eller sammen med andre, for å redusere forekomsten av kriminelle handlinger eller uønskede hendelser, redusere skadevirkningene og hindre gjentakelse. (Politidirektoratet, 2020b, p. 6)

Begrepet «dialog» nevnes kun en gang i dokumentet fra 2018:

Innbyggerne har høy tillit til politiet og ser positivt på politiets samarbeid med andre aktører. Sårbare grupper opplever en positiv og støttende dialog med politiet. (Politidirektoratet, 2018, p. 5)

I dokumentet fra 2021 er begrepet dialog knyttet til det å få kunnskap om hva som påvirker innbyggernes trygghetsfølelse. Dialog knyttes også til det å få kjennskap til innbyggernes forventninger og behov samt at politiet skal formidle kunnskap og forebyggende råd. Dialog knyttes til det å ha møteplasser med grupper som er utsatt for rasisme, hat og diskriminering (Politidirektoratet, 2020b).

Ingen av dokumentene nevner Dialogpolitiet spesielt. Dette skyldes trolig at Dialogpolitiet bare finnes i Oslo politidistrikt, og at dokumentene er strategier for politiet generelt og ikke et politidistrikt spesielt.

4.3 Dialogpolitiets samarbeid med målgruppene

Dialogpolitiet var til stede på markeringer og demonstrasjoner i Oslo. Dialogpolitiet kunne rådgi politidistrikter opp mot risikoarrangement andre steder i Norge. Selv om Dialogpolitiet var mest synlig for publikum på gatene i Oslo, bestod arbeidshverdagen deres i hovedsak av det som kan betegnes som kontorarbeid. Det innebar blant annet innsamling av informasjon på sosiale medier om fremtidige arrangementer, kontakt med arrangører og planleggingsarbeid med andre politiressurser rundt fremtidige arrangementer.

Kontakten de hadde med arrangør av markeringer på forhånd var ofte via telefon eller e-post. Kontakten hadde til hensikt å få oversikt over risikobildet under markeringen for å vurdere

hvilke politiresurser arrangementene ville kreve. Her beskriver en av de ansatte hvordan de arbeider før og under risikomarkeringer:

For å ta et arrangement vi kommer mest med. Markering utenfor Stortinget. Det kommer inn en søknad om å avholde en markering, et demonstrasjonstog. Hvis det da er en aktuell gruppering i form av at ok de kan tiltrekke seg oppmerksomhet fra en annen part som ikke var enig med dem, da er vi inne i forkant og snakker med dem. Hva var dette, hva handler det om? Hvor mange er dere. Når har dere tenkt å gjøre det? Vi driver med etterretning, vi skaffer inn informasjon. Det gjør vi i forkant. Vi skaffer oss en kontaktperson, vi har et nettverk som vi bruker til å skaffe informasjon både om arrangøren, men også om eventuelle motstandere. Så tar vi den informasjonen så gir vi den videre i linjen til, som beslutningsstøtte til ledelsen. Ok, vi står ovenfor det og det. Det krever den og den mobiliseringen, stort eller lite. Og på selve arrangementsdagen så er vi inne, altså veldig ofte så er vi jo til stede. Snakker med arrangør, snakker med menneskene. Gir pålegg hvis det var nødvendig. Altså bindeleddet mellom arrangør, de som hadde markeringen og innsatsleder. Hvis det blusser opp og blir litt dårlig stemning så er vi kanskje inne og megler, prøver å legge til rette. «Ok, dere fikk ikke lov å gå den strekningen på grunn av det og det.» «Ok, men hva om vi gikk til høyre da istedenfor til venstre?» «Dere får fortsatt lov til å markere dere.» Da er vi inne og tilrettelegger. Vi ønsker å sikre ytringsfriheten. Altså tilrettelegge, men var også inne å megler hvis det var nødvendig.(...) Ja, har du en motpart da, for eksempel høyre og venstresiden (...) Venstresiden markerer seg, høyresiden liker ikke det. De markerer seg, da er vi inne å, ikke direkte megler mellom to parter, vi står ikke i midten og så snakker med begge, men vi kan for eksempel ta for oss hver vår side og si «Ok, nå ulmer det litt. Nå er det litt dårlig stemning. Hva kan vi gjøre for at de ikke utvikler seg mer? Kan dere avslutte markeringen nå? Kan dere trekke dere 50 meter tilbake?» Et bindeledd mellom dem og kall det politiet, som var der. I visse situasjoner så må jo politiet vurdere om de skal stanse en markering fordi det kan utarte seg. Da er vi på en måte inne å gir den informasjonen og hvis det kommer føringer underveis. Det handler om, holdt jeg på å si, litt gi og ta da. De har gjerne en del, ikke krav, men mange ønsker, som vi viderebringer til.. i forbindelse med en markering, så er det jo Stortinget som beslutter om de får lov å ha en markering, men det er jo politiet som kan gå inn å si «Vet du hva det passer ikke», eller «Vi frykter for ordensforstyrrelser. (...) Dere får lov å ha markeringen, men da gjør vi det sånn og sånn.» Da er vi inne og er bindeleddet. Altså vi tar ikke noe part i saken. Men vi er inne og formidler budskapet.¹⁴

Det skjer ukentlige markeringer i Oslo med liten eller ingen risiko for forstyrrelser av den offentlige ro og orden. På disse markeringene er politiet sjelden tilstedte. Politiet vil kunne delta med en patrulje fra trafikkgruppen for å bistå med hensyn til trafikkreguleringen. Er det risiko for vold og skadeverk er Dialogpolitiet til stedet i tillegg til øvrige politiresurser.

De fleste demonstrasjoner er ikke uniformert politi til stede. Altså vi snakker ofte med dem (arrangør) på telefon, på mail, så kan vi stikke bort på noe opplegg. Men du kan si det er ofte et uniformert element. Folk skal ledsages gjennom en vei og stoppe noen røde lys, men det er på grunn av trafikkavvikling og ledsaging. Så sånn sett er det nesten alltid uniformert politi når vi er der. Og ofte er det uniformert politi når ikke vi er der også, fordi, AUF som ikke lager bråk, de skal gå en, minnes Utøya eller noe sånt noe, så skal de gå Karl Johan, da må de ha to hester foran og noe motorsykkelpoliti sperre opp trafikk. Det her bør ikke vi blande oss opp i, Dialog(gruppen), så da var det bare uniformert politi.

¹⁴ Sitatene i dette kapittelet er alle hentet fra ansatte i Dialogpolitiet, hvis ikke annet er oppgitt.

Informanten nedenfor beskriver viktigheten av at ikke politiet er til stede på alle markeringer, og begrunner det med at det må ligge en vurdering av risiko før politiet skal delta på markeringen:

Vi er på langt nær i kontakt med alle som hadde markeringer og sånn i byen, vi foretar jo en viss siling. For det aller meste som skjedde i byen vil jo ikke politiet legge seg opp i for det blir ikke noe problem. Så det er kun i arrangementer hvor vi har en, kvalifisert vurdering om at her er det en mulighet for at det kan bli noe (bråk) hvor vi er inne i forkant og snakker, enten med de som arrangerer eller eventuelt en motpart. La oss si en demonstrasjon, da er det enten at de som skal ha en markering eller demonstrere, elementer i den gruppen kan begå skadeverk eller vold. Eller at det er folk som reagerer på budskapet til gruppen. Og som vil gå inn, enten som enkeltpersoner, å gå inn å ødelegge for dem, eller at de kommer en gruppe, en organisert motpart, kall det en motdemonstrasjon. Og da er vår jobb sammen med de operative styrkene i Oslo å sikre at folk får benytte seg av ytringsfriheten.

På markeringer var Dialogpolitiet sivilt kledd, men med beskyttelsesutstyr som lettvest samt samband. Hvis politiet måtte gripe fysisk inn under en markering skulle Dialogpolitiet trekke seg ut og patruljetjenesten gå inn og gjøre eventuelle pågripelser eller andre kontrolltiltak. Det var innsatsleder som bestemte om og eventuelt når Dialogpolitiet skulle trekke seg ut, og patruljetjenesten skulle overta kontrollen.

4.3.1 Dialogpolitiets målgrupper

Dialogpolitiet arbeidet med dem informantene beskrev som aktivister og risikosupportere.

Dialogarbeid for fagfeltet public order med hovedvekt på voldelig ekstremisme og aktivisme, samt opp mot risikosupportermiljøene. (Oslo Politidistrikt, u.å.)

Gruppene var «miljøer som identifiseres med politisk, religiøs og ideologisk aktivisme». Dette kunne være etniske og religiøse grupper, innvandringskritiske aksjonsgrupper, politiske pressgrupper fra ytre høyre eller ytre venstre eller radikale naturvernere. De gruppene som ble betegnet som risikosupportere var knyttet opp til de delene av fotballsupportermiljøer som var involvert i voldelige handlinger og skadeverk.

Innenfor målgruppene som dialogekspertene arbeidet med kunne det være personer som hadde begått lovbrudd, men dette var ikke fokuset til informantene. De fokuserte på de lovlige handlingene som var innenfor arbeidsfeltene til informantene, ytringsfrihet og radikalisering.

For å bevare anonymiteten til *målgruppene* var det ikke ønskelig fra politiets side at jeg i avhandlingen beskrev konkret hvilke grupper de arbeidet med. Jeg vil av den grunn ikke oppgi under sitatene eller beskrivelsene av hendelser hvilke grupper det er snakk om, men

henvise til begrepene informantene brukte «miljøer» eller «grupper». Begrepet miljø brukes, i likhet med begrepet grupper, i denne avhandlingen i hovedsak som en anonymisert beskrivelse uten at det ligger noe normativt bak begrepet.

4.3.2 Dialogpolitiets beskrivelser av kontakten med målgruppene

For å bevare anonymiteten til *informantene* var det ikke ønskelig fra politiets side at jeg i avhandlingen beskrev hvordan arbeidshverdagen hos Dialogpolitiet så ut. Dette innebærer at jeg kun kan gi en overordnet beskrivelse av arbeidet.

Informantenes beskrivelser av kontakten med målgruppene kan deles inn i fire ulike kontakttyper ut fra hvilke elementer informantene vektla. Hvordan målgruppene faktisk opplevde kontakten sier beskrivelsene ikke noe om. Beskrivelsene er informantenes fremstilling av hvordan kontakten opplevdes for målgruppene.

Ovenfor noen miljøer beskrev informantene kontakten med målgruppene på en måte som gir assosiasjoner til en type *funksjonell* kontakt, i betydning at den dreide seg om den praktiske gjennomføringen av et arrangement.

Ja det er alt fra praktisk, hjelpe dem til å finne en plass hvis de ønsker å markere seg, men der er det jo opptatt, men vi vet at det er ledig der, den kan dere få. Hjelpe dem til å finne strøm til utstyret de trenger. Litt sånne praktiske ting.

Informantene fortalte at majoriteten av arrangørene satt pris på at det var dedikerte betjenter i politiet som hadde en tilrettelegger- og dialogfunksjon. Det var en fordel for arrangørene å ha et bestemt kontaktpunkt inn til politiet, fordi de da kunne forholde seg til de samme personene både før og under og eventuelt mellom arrangementer. Flere av informantene sa det gjorde det enklere enn om arrangør skulle kontaktet for eksempel operasjonssentralen eller andre som ikke var dedikert til denne type oppfølging. Dialogpolitiet gav informasjon om hvilke rammer som gjaldt for arrangementene noe de mente gjorde det oversiktlig og forutsigbart for arrangør.

Flere av informantene kom med eksempler på at personer kontaktet dem også utenom planlegging av arrangementer, og at disse satt pris på kontakten med bestemte betjenter ved Dialogpolitiet. Denne type kontakt kan bli betegnet som en type *signifikant* kontakt, i betydning en betydningsfull kontakt mellom enkelte personer og enkelte betjenter ved Dialogpolitiet.

Det er jo den relasjonen man får etter hvert med folk som har markeringer. Da blir det fort at de ser meg både som politi, og en som, kall det en venn da. Og det er mye lettere å gjøre det som en venn sier. Du ønsker ikke å skuffe en som du har et godt forhold til. Og at man da kan påvirke.

Under feltarbeidet overvar jeg flere ganger at personer kontaktet Dialogpolitiet utenom bestemte arrangementer, «bare for å prate litt», som en av informantene uttrykte det. Dette var samtaler som bar preg av å ha en støttende samtaleform, som personen Dialogpolitiet snakket med gav uttrykk for at hen satte pris på. Dette underbygger informantenes beskrivelser av at for noen kunne kontakten med Dialogpolitiet være en type signifikant kontakt.

Informantene fortalte at det var ikke alle miljøer som var positive til å ha kontakt med politiet, heller ikke med Dialogpolitiet. Disse gruppene ble beskrevet å ha en kontakt med Dialogpolitiet som kan betegnes som *tålbar*. Kontakten med disse gruppene ble sagt å være på et minimum og kunne bestå av korte meldinger på sms, messenger eller e-post.

I forhold til (aktiviststed), der var vi inne lang tid i forveien og prøvde å skape dialog der. Miljøet der ønsket ikke, som en gruppe ønsket de ikke å ha en offisiell kontakt med oss, men vi møtte jo folk ute, vi snakket jo med folk når vi traff dem på gaten, og vi fikk jo kommunisert vårt budskap til dem, om hva vi så for oss fremover, og politiets rolle.

Kontakten begrenset seg til konkrete spørsmål og svar, og var ofte knyttet til avtaler rundt hvor og når arrangementet skulle være.

Det var noen miljøer som informantene sa avviste all kontakt med politiet, også Dialogpolitiet. Disse miljøene tok ikke telefonen hvis Dialogpolitiet ringte og de svarte heller ikke på meldinger. De avviste alle forsøk fra Dialogpolitiet på å ta kontakt, det var rett og slett en *ikke-kontakt*. En av informantene sa det kunne være riktig å la disse miljøene være i fred, for på den måten håpe at kontakten kunne tas opp igjen på en senere tidspunkt.

4.3.3 Dialogpolitiet - spesialister på ekstreme miljøer

Jeg kan på grunn av anonymiteten ikke gi en konkret beskrivelse av bakgrunnen til informantene, annet enn å sitere en av lederne «godt erfarne politi, med en variert bakgrunn fra operativt politiarbeid» (leder EPO). Informantene fra Dialogpolitiet var tydelige på at de ble ansett som spesialister på aktivismiljøer og risikosupportere. Dette var miljøer som flere i politiet kunne komme i kontakt med, men som informantene mente de fleste i politiet kjente lite til og manglet kunnskap om.

(NN)saken, da var vi jo med på første avhørene med NN. Satt og hørte på (de) første samtale og sjekket det. Når (hen) begynte å snakke om (...) kom (vi) med råd i forhold til hva hen sa, og sa at «det kunne ikke stemme» og «(hen) kjenner vi», «(hen) kjenner vi ikke». Så (jeg/vi) var en kompetanseperson på et område veldig få politifolk kan noe om. For de fleste politifolk kan noe om drap, ran og narkotika. Men veldig få kan noe om ekstremisme, for det er liksom PST, men vi er gode på ekstremisme, i et Public Order perspektiv. Ikke i rikets sikkerhet.

Flere av informantene fortalte om kollegaer som var skeptiske til at politiet skulle ha dialog med det de oppfattet som destruktive og opposisjonelle miljøer. Det var feil å samarbeide med og tilrettelegge for målgrupper «som oppførte seg som pøbler og begikk vold og ødeleggelser».

Etter flere episoder under feltarbeidet hadde et bestemt miljø kastet egg og steiner mot politiet under flere demonstrasjoner. Under en av parolene ble Dialogpolitiet utfordret fra enkelte fra patruljetjenesten på at politiet burde avslutte dialogen med dette miljøet og isteden møte dem med en konfronterende og hardere linje.

Vet ikke. De kaller det å være «tydelig». At vi ikke skal «sy puter under armene på dem» og sånn. Men virker som de mener null dialog. Bare, liksom ikke noe bare slå ned på. Det er relativt frustrerende til tider.

Flere av informantene mente at dialogen med disse miljøene, kunne gjøre at kollegaer tillå dem sympatier med miljøene. En av informantene sa det var frustrerende å bli tillagt sympatier når de samarbeidet med miljøer som opponerte mot politiet, fordi kritikeren overså deres nøytrale rolle som tilretteleggere for alle typer miljøer.

EML: Men kan det være at andre kollegaer kan føle at dere blir for kompis?

-Ja, jeg har ikke hørt det, men jeg har hørt det om noen andre som er dialogpoliti. At du har blitt tillagt sympatier. «Ja, jeg hører at han var langt ut på venstresiden fordi han sympatisere med sånn og slikt». Ja, det tror jeg nok fint kan skje. At man både så at vi hadde en hyggelig dialog med folk ute i forbindelse med markeringer, demonstrasjoner eller hva det måtte være. Og det var klart det er lettere for oss å stå der å ha det hyggelig med folk, når man vet at det var ikke jeg som skal drive og sperre dem inne med kjøretøy og kanskje slå dem med kølle etterpå.

Selv om informantene brukte den generelle betegnelsen «miljøer», tyder observasjonsmaterialet på at det var forskjell på om Dialogpolitiet forholdt seg til en fotballsupporter eller en representant for aktivistgruppe. Det var forskjell på om de forholdt seg til «vanlige folk» eller risikogrupper. Det var forskjell på om de forholdt seg til grupperinger med en klar formell struktur eller grupper med et mer uformelt hierarki. Det som beskrives som miljøer i denne sammenheng, var ulike individer, grupper og kulturer.

Den generelle betegnelse «miljøer» kan oppleves å tilsløre hvilke grupper Dialogpolitiet faktisk arbeider med og kvaliteten på kontakten. Personene og gruppene kan fremstå som en ansiktsløs og anonym gruppe, og kan gi inntrykk av at det er det samme hvem Dialogpolitiet snakker med. I en reell dialogpraksis var det store variasjoner i hvilken type kontakt den enkelte betjent fikk med de ulike gruppene, og dette var avhengig av det som oppstod i den enkelte situasjonen.

4.3.4 Kortsiktig og langsiktig perspektiv på kontakten

Informantenes beskrivelser av kontakten med målgruppene kan deles inn i kortsiktig og langsiktige perspektiv. På kort sikt var informantene opptatt av at gjennomføringen av et konkret arrangement, for eksempel en demonstrasjon eller risikokamp, skulle skje uten uønskede hendelser som for eksempel vold, trusler eller skadeverk.

Vår funksjon er å.. EPO, vi driver med Public Order, vi skal hindre ordensforstyrrelser. I Oslo skal vi verne om Oslos befolkning. Det er litt det mandatet vi har, men vi skal ikke mene noe om ytringsfriheten. Vi skal ikke hindre ytringsfriheten. Vi skal tilrettelegge for ytringsfriheten. Det var vår oppgave; å tilrettelegge. De tilfellene vi er til stede, så er vi jo til stede for å sørge for at det skjer uten at det blir bråk.

Flere av informantene beskrev også det som kan betegnes som mer langsiktige perspektiv. Langtidsperspektivet ble begrunnet i at noen arrangementer var så omfattende at de krevde lang planleggingstid, og krevde koordinering med mange involverte parter i og utenfor politiet. Innsatsleder, den operative ledelsen og planleggerne var ansvarlig for planleggingsarbeidet, mens Dialogpolitiet skulle bidra med miljøkunnskap og risikovurderinger knyttet til bestemte miljøer opp mot arrangementer.

Flere av informantene beskrev hvordan de etablerte langvarig kontakt med grupper som arrangerte gjentagende arrangement. Kontakten var ikke bare knyttet til det enkelte arrangement, men vedvarte også mellom arrangementene. En av informantene beskrev hvordan de kunne holde kontakten med grupper også etter at et arrangement var over. Dette gjaldt særlig grupper som stadig deltok i arrangementer som viste mye motstand mot å ha kontakt med politiet.

Det er jo dialog, mellom to personer, to parter. Det skal gå frem og tilbake. Det er vel så viktig for meg å lytte til hva, kall det motparten, hadde å si. Hva de mener, sånn at, og det går over tid. Det nytter ikke å ha, jo det nytter og det har man ofte det og. Det er ofte at man snakker med noen kun en gang. Men for å ha dialog over tid, for å ha god dialog så tror jeg man er avhengig av å ha tillit, og det bygger seg opp over tid. Jeg kunne aldri hatt dialog,

altså min dialog med fotballsupportermiljøet var begrenset i starten, naturlig nok. De visste ikke hvem jeg var, jeg visste ikke hvem de var. Det tar tid å bygge opp.

Det å ha kontakt med grupper over lang tid ble begrunnet med at det kunne ta tid å etablere kontakt med grupper som var skeptiske til politiet. Det var derfor nødvendig både å bruke tid på å etablere, men også vedlikeholde kontakten. Langtidsperspektivet var en forutsetning for å opprettholde det informantene betegnet som «en god kontakt». Formålet med kontakten ble sagt å skape et godt samarbeide med disse gruppene. Informantene mente at ved at kontakten dreide seg om hvordan politiet kunne tilrettelegge for gruppenes arrangement var gruppene positivt innstilt til samarbeidet med Dialogpolitiet. En mer sporadisk kontakt ble sagt å ikke ha samme motiverende effekt for samarbeid.

4.4 Dialogpolitiets samarbeid med innsatsleder

Under risikomarkeringer satt ofte etterretningsbetjenten fra EPO i innsatsleder bilen. Gjennom etterretningsbetjenten får innsatslederen informasjon fra Dialogpolitiet som jobber ute i miljøene under markeringen. Innsatslederen kan gi beskjed gjennom etterretningsbetjenten, til Dialogpolitiet som så kommuniserer med miljøene. Etterretningsbetjenten fungerer som et operativt bindeledd mellom Dialogpolitiet og innsatsleder.

Under feltarbeidet ledet innsatslederne den strategiske og taktiske politiinnsatsen. De hadde dialog med samarbeidspartnere som brannvesen, legevakt, trafikketater, private vakt selskap, men de hadde sjelden direkte dialog med miljøene.

Mine observasjoner av innsatslederne var ved store hendelser. Dette var hendelser som de som planlegger i politiet, herunder også innsatslederne, hadde planlagt i lang tid. Dette skiller seg fra det daglige arbeidet til innsatslederne. Til daglig har innsatsleder en ledende rolle opp mot de uniformerte patruljene. Innsatslederne beskrev arbeidet som det å ha oversikten og overblikket i en situasjon, og se helheten der patruljene står midt i situasjonen. «En innsatsleder skal trekke seg tilbake, og ha lavere puls enn de andre, og likevel være tett nok på til å ha forståelse for situasjonen og eventuelle pågående endringer» (Innsatsleder).

Innsatslederne var tydelige på at informasjonen fra Dialogpolitiet var viktig både i planleggingen av en markering, men også under selve markeringen. Det at de hadde etterretningsbetjenten fra EPO med i innsatsleder bilen trakk flere av innsatslederne frem som

et viktig moment som gav dem umiddelbar informasjon under en pågående hendelse, og dermed et godt beslutningsgrunnlag.

4.5 Dialogpolitiets målsetninger

Informantene uttrykte to hovedmålsetninger med arbeidet sitt: Den ene var å tilrettelegge for ulike gruppers ytringsfrihet, og det andre var å innhente informasjon for å kunne gjøre risikovurderinger rundt markeringer, demonstrasjoner og risikokamper. Nedenfor beskriver en innsatsleder hvordan de bruker Dialogpolitiet, her betegnet som EPO, for å få et presist bilde på risikoen ved et arrangement:

Vi benytter oss av, etter at EPO ble etablert, de skriver jo lokale trusselvurderinger: De har ennå til gode å bomme på anbefalingen sin i forhold til ressursuttaket. Dette går jo veldig på økonomibiten. Hvis vi bare skulle stikke fingeren i været på hvor mange folk vi skal ta ut her. Så kanskje på en markering så tar vi ut firehundre mann, så møter det tre demonstranter, kontra da har vi på EPO sin side de har dialog og kontakt med de ulike miljøene. Har etterretningsbildet som da kan si noe om at trusselen i selve arrangementet: Hvor stor sjanse er det for at dette kan bli voldelig? Hvor stor sjanse er det for at det kan bli motdemonstrasjoner? Hvis det blir motdemonstrasjoner, fra hvilke miljøer? Det gjør at vi ut fra det er blitt bedre rustet til å dimensjonere riktig på mannskapsuttaket vårt. Og da noen ganger, vet du hva, dette trenger vi ikke ta ut noen på, dette blir det ikke noe på. Mens andre ganger; her må vi ruste opp! (Innsatsleder)

Dialogpolitiet hadde altså en dialogfunksjon knyttet til å tilrettelegge for ulike gruppers ytringsfrihet, og de hadde en etterretningsfunksjon for å dekke politiets behov for å ha kunnskap om personene og gruppene som deltok. Etterretningsfunksjonen ble sagt å være viktig for at politiet skulle ta riktige beslutninger når det gjelder ressursuttak og valg av tilnærming på arrangementet.

4.5.1 Dialogfunksjon: Tilrettelegge for ytringsfrihet

Informantene uttrykte at målet med arbeidet var å tilrettelegge for ytrings- og forsamlingsfrihet samt forebygge at det oppstår vold, trusler og skadeverk knyttet til arrangement. Som en av informantene beskrev:

Primært så skal vi forebygge ordensforstyrrelser og vold. Det var det overhengende mandatet vårt, kanskje.

Kontakten med gruppene handlet om at målgruppene skulle formidle sine ønsker og forventinger til gjennomføringen av arrangementene og Dialogpolitiet formidlet hvilke rammer politiet hadde satt. Hensikten med kontakten var å avklare forventinger og

tydeliggjøre rammene for å redusere risikoen for uønskede hendelser.

4.5.1.1 Viktig å være nøytral

Dialogpolitiet var opptatt av å være en nøytral tilrettelegger. Å være nøytral innebar å ikke uttrykke hvem de eventuelt var enig eller uenig med. Det å være nøytral og upartisk ble sagt å være en del av politiets rolle generelt, men som preget Dialogpolitiet spesielt. Dialogpolitiet måtte bli sett på som en relevant og tilgjengelig dialogpartner for parter som kunne stå i konflikt til hverandre, som for eksempel demonstranter og motdemonstranter. Informanten nedenfor sa det var lettere å opptre nøytralt i møte med dem som hadde et helt annet syn enn informanten selv.

Hvis det er noen jeg er helt uenig i så er det lettere for meg å være helt nøytral, (...) enn med noen jeg sympatiserer sterkt med.

Informantene uttrykte viktigheten av at dem de møtte opplevde at Dialogpolitiet ønsket dialog med dem uavhengig av hvilket politisk syn eller ideologi eller kampsak de hadde. Ved å opptre respektfullt, rettferdig og upartisk ønsket de å skape tillit til ulike personer og målgrupper.

Det viktigste for meg er å fremstå nøytral, og veldig profesjonell i forhold til min rolle som handler om å ikke velge side. Det at man sier at vi jobber for at dere skal få rett til å ytre dere, demonstrere eller ha det arrangementet eller hva de nå skal, uten at noen andre skal ødelegge, eller at dere som gruppe skal ødelegge for tredjepersoner. Så da er man jo nøytral i så måte. Og jeg kommer jo ikke med mine egne meninger. Men jeg kan jo si «ja, bra med engasjement», men jeg sier jo ikke at det er en veldig bra sak. Selv om noen fisker jo etter det, at vi skal være enig i det de driver med. (...) Eller at de vil diskutere med oss om saker, og vil på en måte ha vårt samtykke til at det de mener er riktig eller greit. Men den pleier jeg ikke å bite på i det hele tatt. For det er ikke min jobb. (...) Ja, jeg kan svare veldig nøytralt «ja, det høres fornuftig ut», men kan være enig. Ja, nå har jeg hatt noen diskusjoner med (organisasjon) for eksempel og de har prøvd å fiske etter om det finnes noe høyrevridd i meg. Og jeg kan si «ja, jeg hører hva du sier, og langt på vei kan jeg si at det er en fornuftig tanke». Men ikke at «ja, jeg er helt enig i det du sier». Det er ikke min jobb å være enig eller uenig, men jeg skal tilrettelegge for at du skal, og det er jo ofte det jeg sier også. Men man kan ta diskusjoner, det er jeg ikke redd for, uten at jeg representerer hele politietaten hvis jeg sier det. Det skjønner de jo. Men man har jo en rolle som politi også, så man skal trå litt forsiktig.

Sitatet ovenfor viser at informanten i møte med medlemmer av høyreorienterte organisasjoner sier seg *delvis* enig i ekstreme ytringer, men likevel beskriver seg som nøytral, og begrunner det i at vedkommende ikke sier seg *helt* enig. I møte med grupper med vidt forskjellige standpunkter, som ønsker at Dialogpolitiet skal uttrykke forståelse for deres perspektiver, løste flere fra Dialogpolitiet det ved å være diffuse, men likevel si seg delvis enig i til dels motsetningsfulle standpunkter. Det virket som ønsket om å holde kontakten med «de ekstreme» kom i konflikt med ønsket om å være nøytral.

4.5.1.2 Vi skal ikke bare tåle, men vi trenger ekstreme uttrykk

Informantene understreket at deres oppgave var å beskytte alle lovlige ytringer uavhengig av hvem som ytret dem, og uavhengige av om andre fant ytringene provoserende og skadelige. Så lenge det var lovlige ytringer var det politiets oppgave å gi beskyttelse. Selv om flere av informantene understreket at de privat tok avstand fra rasistiske og nazistiske holdninger, mente de at grupper med ytterliggående og diskriminerende holdninger gav uttrykk for en ideologi og et samfunnsyn som et demokrati må tåle.

Jeg er veldig tilhenger av at det skal være plass til alle. Og selv om jeg ideologisk veldig ikke er på nazist siden, jeg er ikke enig i det, så er det viktig. (...) Det er viktig å få frem stemmene, og tilrettelegge for det. Og at folk ikke skal bli undertrykt fordi de har kontroversielle meninger som samfunnet for øvrig – som majoriteten ikke kan si seg enig i. (...) Og det bidrar vi til på en måte, så jeg tror det er det som appellerte (til å søke jobb på Dialogpolitiet). Det å tilrettelegge for ytringsfrihet, rett og slett, at den er reell. At folk får muligheten, uten å bli redde eller bli banket opp. For det er grupper som er det og.

Ytrings- og forsamlingsfriheten, var ikke bare en abstrakt grunnverdi i et demokrati, men en konkret ramme for Dialogpolitiet virksomhet.

Flere av informantene sa det var avgjørende for utviklingen av samfunnsdiskursen at den offentlige meningsutvekslingen bestod av et mangfold av ytringer. I dette hadde også de kontroversielle og uønskete meningene en plass.

Så er det viktig å ha dem der, fordi man kan både komme med flere perspektiver, som alltid er viktig når man skal ta viktige avgjørelser for et land, eller et mindre samfunn for den saks skyld. Og alle stemmer kan være viktig. De betyr noe, for de kommer fra et sted, og det er alltid noe fornuft, med mindre de er helt ute (ler) og det hender jo. Men hvis de er psykisk tilregnelig, så har de alltid noe fornuftig å komme med. Og det tror jeg det er viktig å få inn alle perspektiver, så det ikke bare blir «dette er rett for alle i landet», for det er jo ikke det. Det er så mange ulike folk. Og det er det viktig å ta inn over seg, og det syntes jeg.

Flere av informantene trakk frem paradokset i Dialogpolitiets demokratiske rolle: De tilrettela for antidemokratiske gruppers kamp for å begrense ytringsfriheten. Dialogpolitiet ønsket å beskytte alle lovlige ytringer, også de som motarbeidet denne demokratiske rettigheten.

4.5.1.3 Forhandlerrolle

Informantene beskrev hvordan de formidlet arrangørens ønsker rundt arrangementet til innsatsleder og innsatsleder rammer for arrangementet til arrangørene. Dialogpolitiet fungerte ikke bare som en formidler, men også som en forhandler mellom partene.

Flere av informantene beskrev hvordan måten de formidlet ønskene fra arrangør til innsatsleder påvirket innsatsleders innstilling. Hvis Dialogpolitiet mente at ønskene fra arrangør var rimelige formidlet de dette, noe som kunne få innsatsleder til å være mer imøtekommende ovenfor ønskene til arrangør. Dialogpolitiet sa også at måten de formidlet innsatsleders rammer på ovenfor arrangør, gav arrangør en forståelse for rammene og gjorde at de lettere tilpasset seg politiets retningslinjer. Det kunne for eksempel være å gi arrangør en begrunnelse for hvorfor de måtte gå en annen rute enn arrangøren ønsket.

En som jeg kjenner godt i et aktivistmiljø, det er lettere for meg å si at, ta en telefon, jeg hører sånn og slik. Jeg hører dere skal ha en markering, men kan dere ikke prøve å gjøre det på en ordentlig måte. Så at den som da vil arrangere dette, ok legger om litt.

Informantene beskrev viktigheten av å forhandle på en måte som gjorde at begge parter følte seg hensyntatt. I fortellingen nedenfor forteller en av informantene hvordan hen forhandlet mellom innsatsleder i en annen by og fotballsupporterne hen hadde kontakt med:

Sånn som det ble der oppe så sitter jo politiet i (by i Norge) og hadde noen ønsker om gjennomføringen. Man hadde noen erfaringer om at når (fotballklubb 1) supportere, og (fotballklubb 2) sine supportere, kommer tett på hverandre så kan det bli bråk. Begge klubber har risikosupportere, i ytterste konsekvens så kan det bli slåssing. Da har politiet i (by i Norge) sine klare tanker om hvordan de ønsker å få (fotballklubb 1) supportere til stadion og så hjem igjen. Så må de gjøre visse tiltak for å få det til å gå. I dette konkrete eksempelet så sier (fotballklubb 1) supportere at «Ok vi kommer til (by i Norge), men vi kommer til (by i Norge) ganske tett opp til kampstart. Men vi vil på pub i (by i Norge) sentrum». Så sier politiet i (by i Norge) at «Ok vi hører hva dere sier, men dere kommer så tett opp til kamp at det kan bli vanskelig». Så sier (fotballklubb 1) supportere at «Vi driter i at det var tett opp til kamp, vi skal ha en øl i (by i Norge) sentrum før vi skal på stadion». Da blir det litt min funksjon som fotballkontakt, men også dialogmann, opp imot (fotballklubb 1) supportere og på en måte «Ok hva gjør vi nå?» Jeg vet av erfaring at hvis (fotballklubb 1) supportere ikke får lov å ta den ene ølen på pub i (by i Norge) sentrum, så vet jeg at det blir dårlig stemning. Det er sånn med fotballsupportere at når de kommer til en ny by, så vil de vise at her var vi, vi er store, vi er mange, vi vil drikke den ølen. Markere at nå kommer vi. Det betyr mye for dem. Ved å nekte dem det, så skaper du gjerne dårlig stemning som kan forplante seg til stadion. Det er et budskap jeg gir til politiet i (by i Norge). I det tilfellet her så lytter de til det, så vi blir enig og at ok. Vi sender en politibil på bygrensa og møter bussen med (fotballklubb 1) supportere. Vi (politiet) ligger i front av bussen. Det ble vurdert om jeg skulle være med i bussen eller ikke. Jeg valgte å være igjen i sentrum. Men en uniformert politi møter dem. En uniformert politimann gikk inn på bussen og sa «Hei, god dag. Jeg jobber som politi i (by i Norge), og vi ønsker at det skal være sånn og sånn». Det syntes da supporterne er helt greit. For da hadde de noen føringer og forholde seg til. De (politiet) eskortere da den bussen til (by i Norge) sentrum. De har da ryddet plass utenfor en bestemt pub. Føringene at; ok dere kan gå inn på den puben. Være der i 15 minutter. Ta en øl. Ut av puben, inn på bussen, så blir de eskortert opp til stadion. Kort tid. Det blir tilrettelagt for at de supporterne skal inn på puben. De får lov til å gå på pub. Hadde ikke jeg vært inne mellom supporterne og politiet i (by i Norge) der, så tror jeg ikke det hadde skjedd. Da tror jeg de hadde blitt nektet å gå på pub i (by i Norge) sentrum. Da hadde de blitt eskortert rett til stadion. Konsekvensene av det vet man jo ikke, men jeg tror at det hadde blitt dårlig stemning. Så da er man inne og megler, bruker dialog. For, for (fotballklubb 1) supportere, det å snakke med en uniformert tjenestemann sånn i

utgangspunktet, de var ikke veldig fan av det, men de vet hvem jeg var, der var det en link. De sender sitt budskap via meg i det tilfelle.

Dialogpolitiet måtte finne balansen mellom å gi arrangør en forståelse av at deres ønsker ble lyttet til, samtidig som innsatslederne skulle føle at det var de som bestemte, og ved det ikke tok for mye hensyn til ønskene fra arrangør. Det var viktig for Dialogpolitiet i forhandlingene mellom innsatsleder og arrangørene, å ikke bli oppfattet som at de undergravet innsatsleders autoritet. Ble det gjort eventuelle tilpasninger etter ønske fra arrangør formidlet Dialogpolitiet det på en måte som gav inntrykk av at endringene ble gjort ut fra innsatsleders *politifaglige* vurdering, og ikke fordi de følte seg presset til dette. Det skulle ikke være tvil om hvem som bestemte – det var politiet, ved innsatsleder, og ikke arrangør.

4.5.2 Etterretningsfunksjon: Informasjonsinnhenting

I tillegg til målet om å tilrettelegge for lovlige ytringer hadde Dialogpolitiets kontakt med arrangør som mål å samle etterretningsinformasjon om miljøer og fenomener. Etterretningen var knyttet til planleggingen av arrangementer som var forbundet med risiko.

Igjen det at vi skal drive beslutningsstøtte. Altså etterretningsarbeid er jo beslutningsstøtte. Det er jo strengt tatt etterretning vi driver med. Vi skal skaffe informasjon, vi skal ha oversikt, og så skal vi være det bindeleddet, knutepunktet. (...) Jeg er avhengig av å ha etterretning, for å kunne forebygge og. I forkant av en demonstrasjon, en hendelse, en fotballkamp. Jeg må vite om hvor spent var situasjonen. Hvilke grupperinger er det, hvilke enkeltindivider er det, hva er de kapable til. Hvis jeg har med meg den informasjonen i ryggsekken når jeg går inn i den situasjonen er jeg bedre rustet til å håndtere det. Etterretning i form av kunnskap da. (...) Ved å ha kunnskap gjennom etterretning tror jeg det hjelper meg å få tillit og.

Miljø- og fenomenkunnskap dannet grunnlag for den operative ledelsens beslutninger, særlig innsatsleders, knyttet til arrangementer.

4.5.2.1 Beslutningsstøtte

I tillegg til EPOs egne etterretningsansatte utarbeidet Dialogpolitiet etterretningsrapporter som fungerte som beslutningsstøtte for planleggerne i politiet. Ved store arrangementer og arrangementer med høy risiko kunne Dialogpolitiet arbeide over lang tid sammen med planleggerne i distriktet, heriblant innsatsledere.

Kunnskapen om de ekstreme miljøene var viktig for planleggerne i politiet. Kunnskapen ble brukt til å forutsi hvordan et miljø ville opptre på en markering, og ut fra det utarbeidet de planer for politiets tilnærming på markeringen.

Det som var tanken bak Dialogpolitiet var at man skal kunne være en type beslutningsstøtte for innsatsledelse, det politioperative i Oslo i saker hvor det kan være fare for ordensforstyrrelser, offentlige ordensforstyrrelser.

Det å ha riktig antall betjenter til stede og en tilnærming som reduserte skaderisiko ble trukket frem som både ressursbesparende og viktig for sikkerheten til mannskapet.

Der sier politimesteren «Jeg hører hva dere sier, men jeg bestemmer for dette koster for mye penger» Så vi blir hørt, vi har stor kred, og det er fordi at det er økonomi (...) men etter hvert, og det skal jeg ta på meg en del av skylden for, vi har kjempestort kred, for vi bommer ikke. Vi har alltid rett.

Dialogpolitiet måtte også ta hensyn til om det kunne komme motdemonstranter som ville utgjøre en risiko.

Og da er det jo mange grupper som kan tenkes å skape ordensforstyrrelser, for det er alltid motsetninger, ikke sant, i samfunnet. Om det er etniske minoriteter, eller grupper innad i et land som er uenig i presidenten i hjemlandet sitt, eller om det er høyre, venstresiden, eller om det er dyreaktivist mot hvalfangst. Du får alltid motsetningene, og det kan jo potensielt alltid skape ordensforstyrrelser hvis de møtes og er uenige.

Dialogpolitiet hadde sammen med etterretningsbetjentene på EPO fenomenkunnskap om miljøer som ellers var utilgjengelige for de fleste andre i samfunnet, også politiansatte. Dette gjaldt særlig aktivist- og supporter miljøer som var forbundet med risiko for vold og skadeverk. Dette er miljøer som ble sagt å ta aktivt avstand fra politiet, men som aksepterte en viss kontakt med Dialogpolitiet.

Ikke minst det å opplyse og belære. Jeg tror det er viktig at vi deler av den kunnskapen vi har, slik at folk får fenomenkunnskap. Får litt erfaringslæring, som igjen fører til en riktig håndtering av gitte situasjoner. Det henger jo sammen det her. Det er klart at den dialogen vi har med gitte grupperinger, det er viktig at essensen i den, tilbakemeldingen de kommer med uansett hva det er, så var det viktig at ikke vi sitter og ruger på det for oss selv. Det var klart det må ut. Og det var klart at i gitte tilfeller så må det, om det fører til om det er endring hos politiet eller en handling. Det må føre til noe.

Betjentene ved Dialogpolitiet hadde jobbet med disse miljøene over år, og sa de ønsket å forstå og tilrettelegge for disse miljøenes uttrykk. Dialogpolitiet bidro dermed ikke bare med kunnskap om miljøene, men også med perspektiver på hvordan innsatsleder og den operative ledelsen kunne forstå disse miljøene.

Det er vanskelig å måle resultatet av arbeidet vårt, ikke er det som andre måltall i politiet, at du kan måle at du har tatt så og så mange fanger, oppklart så og så mange saker eller tatt beslag i x antall gram eller kilo med narkotika. Det vi kan se er om det ble bråk på en markering eller om det gikk rolig og fint. Og du vil sannsynligvis aldri få noe klart svar på om var det på grunn av Dialogpolitiet, eller hadde det gått på akkurat samme måten selv om Dialogpolitiet ikke hadde hatt kontakt med folk der. Det får man jo aldri noe svar på, men det som er

tilfredsstillende er at hvis vi hadde sagt til innsatsledelsen i Oslo: «Vi tror man må gjøre sånn eller slik for at dette skal gå bra», og så gjør man det, og så blir resultatet det som vi hadde forutsett, ja, kan du si at det var belønningen.

Dialogpolitiet fikk tilbakemeldinger fra flere ledere og kollegaer om at deres kunnskap var ønsket og nødvendig for distriktet.

4.5.2.2 Åpen etterretning

Informantene beskrev informasjonsinnhentingens deres som «åpen etterretning». «Åpenheten» ble forklart med at de hentet informasjonen fra åpne kilder som for eksempel sosiale medier. De mente deres etterretningsmetoder var uproblematiske og var noe annet enn «de skjulte» etterretningsmetodene politiet ellers tok i bruk ovenfor det de betegnet som «de verste kriminelle».

Men vi jobber altså ikke med infiltrasjoner, med spaning. Vi jobber ikke med kilder. Vi jobber ikke med telefonavlytting, sånt noe. (...) Vi jobber med det som heter Open source intelligence, (...) vi lager ikke etterretningsproduktet, vi bare henter inn (fra en) nettside, her er det demonstrasjon, og her sier de at de skal lage bråk. Og det er det vi forteller til aktivistene at vi gjør, og da (sier de:)«Men det var jo, det må dere jo få lov til å gjøre» (...) Vi (sier) bare «(Håper) at dere samarbeider med oss.

Etterretningsarbeidet var knyttet til informasjon rundt hvor mange som møtte på et arrangement, hvor og når arrangementet fant sted. Ved å knytte informasjonen til tid, sted og antall personer som deltok, beskrev de arbeidet som en nøytral og uproblematiske informasjonsinnhenting.

Dialogpolitiet skilte seg fra «org.krim.» enhetene i politiet. Særlig ble hensikten bak informasjonsinnhentingens vektlagt. Dialogpolitiets etterretning hadde en forebyggende funksjon, mens etterretningen til «org.krim.» enhetene var orientert mot etterforskning og politiets straffesaksarbeid.

Men vi jobber altså ikke med infiltrasjoner, med spaning. Vi jobber ikke med kilder. Vi jobber ikke med telefonavlytting, sånt noe. (...) Vi jobber med det som heter Open source intelligence, (...) vi lager ikke etterretningsproduktet, vi bare henter inn (fra en) nettside, her er det demonstrasjon, og her sier de at de skal lage bråk. Og det er det vi forteller til aktivistene at vi gjør, og da «men det var jo, det må dere jo få lov til å gjøre» (...) Vi bare (håper på) at dere samarbeider med oss.

Informanten nedenfor vektlegger det ufarlige elementet, og forsterker det ufarlige inntrykket ved å knytte det til at informasjonen de innhenter utløser det informantene betegner som «lite politiaktig og milde metoder». Det hele understreker det milde, hjelpende og ufarlige

inntrykket.

Vi jobber med dette på heltid. Og de som driver med etterretning, informasjonsinnhenting, analyse og produktutvikling av trusselvurdering, etterretningsoppsummering. Det er ikke veldig farlig, det er det man driver med i næringslivet, det er det man driver med, det er det journalistene driver med daglig. At vi bare skriver hva vi tror, hva vi har fått av informasjon og hva vi tror vil skje. Og ut fra det får politimesteren anbefaling om hva slags tiltak man må sette inn. Og tiltakene er ofte veldig milde, altså veldig lite politifolk, veldig, altså fortsette med dialog, fortsette å titte på sosiale medier og se hva som skjer.

Dialogpolitiet argumenterte for at informasjonsinnhenting ikke bare var en fordel for politiet, men at det også var positivt for miljøene. Det at miljøene gav politiet informasjon hjalp politiet til å møte miljøene på best mulig måte.

Og så er vi helt åpne på at vi bruker ikke skjulte metoder, hvis vi kan unngå det. Det vil si jeg kan nesten ikke huske at vi har brukt skjulte metoder for folk som samarbeider med oss. Vi sier at «Dere må hjelpe oss å gjøre politimesteren vår god, slik at han kan sette inn riktige tiltak på dere, slik at vi ikke driver med overkill. Så vi ikke tar ut for mye folk hvis det ikke er behov for det, eller tar ut for lite folk når dere trenger hjelp. Og det, 99% av alle aktivistene er helt enig i det. Vi får nestene alltid svar på spørsmålene våre. Det vi lurer på.

Dialogpolitiet iscenesatte etterretningsarbeidet som et samarbeidsprosjekt både politi og miljøene dro nytte av.

I hvilken grad Dialogpolitiet mente de lyktes med informasjonsinnhenting varierte. Flere av informantene beskrev det som at de hadde «god nok oversikt» og «god nok informasjon» til å kunne forutsi risiko ved arrangementene. Det betød ikke at de nødvendigvis var fornøyde med kvaliteten på kontakten med alle miljøene. Flere av informantene uttrykte frustrasjon over grupper som ikke ønsket kontakt med dem. Ekstra utfordrende var det hvis det i tillegg var vanskelig å innhente informasjon fra for eksempel sosiale medier på tid og sted for arrangementene disse gruppene arrangerte.

Selv om de ikke alltid hadde den informasjonen de skulle ønske seg, uttrykte flertallet at de som regel hadde nok informasjon til å kunne gjøre en risikovurdering som holdt som beslutningsgrunnlag for ressursuttaket på arrangementer.

4.6 Oppsummering

Dialogpolitiet beskrev arbeidet sitt som et arbeid der de tilrettela for ulike gruppers ytringer. Måten de tilrettela på var å være en forhandler mellom målgruppens ønsker og den operative ledelsens rammer. De hadde en unik fenomen- og miljøkunnskap som resten av politiet

manglet. De bygget ulike typer relasjoner alt fra sporadisk her-og-nå kontakt til mer langvarig relasjoner. Deres fenomen- og miljøkunnskap og dialogfunksjon gjorde at de så seg som en viktig støtte for den operative ledelsen.

Dialogpolitiet hadde en dobbelt funksjon opp mot målgruppene; de skulle både ha dialog og innhente etterretningsinformasjon. Som spesialister så de ingen motsetning mellom disse to funksjonene, og mente at det at de samlet inn informasjon som lå åpent tilgjengelig, gjorde dette uproblematisk. Dette drøftes nærmere i analysedelen.

Neste kapittel omhandler radikaliseringskontaktene og PST, og deres fortellinger om egen praksis og kontakt med målgruppene.

5 Radikaliseringskontaktene og PST- dialogen med «de ekstreme»

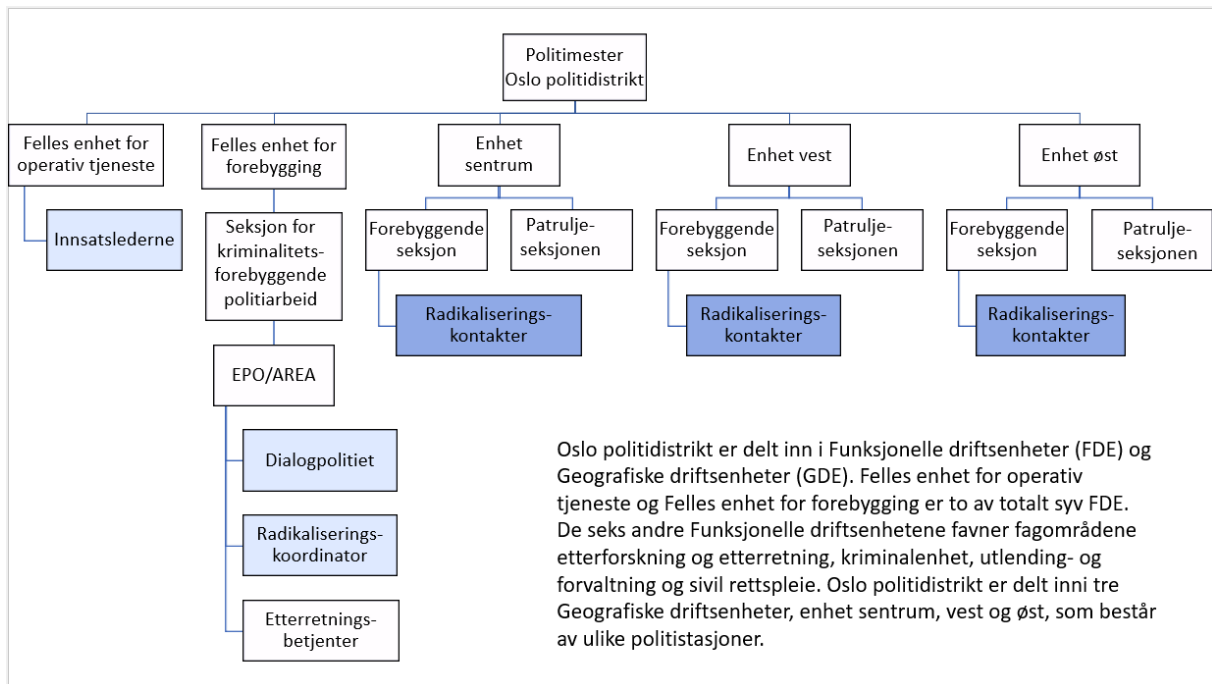
Feltnotater: Møte blant radikaliseringskontaktene. Radikaliseringskontaktene og radikaliseringskoordinatoren som arbeider på EPO er samlet i et møterom på politihuset. De er godt ut i en runde der alle kontaktene orienterer om saker de arbeider med. De andre lytter når en presenterer, kommer med spørsmål eller kommentarer. Det er tydelig at de kjenner hverandres saker godt. I noen av sakene har flere av kontaktene arbeidet sammen og de deler erfaringer med de andre. De som presenterer, sier de ønsker innspill og de andres perspektiver på hvordan de hadde arbeidet med de ulike sakene. De er selvransakende og kritiske til eget arbeid. De uttrykker at det er kompliserte saker som trenger å bli diskutert i gruppen og at det er viktig at man evaluerer arbeidet kontinuerlig, og vurderer andre tilnærminger. En av radikaliseringskontaktene uttrykker bekymring over at en av personene hen arbeider med forsetter å være på ekstreme nettsider for at radikaliseringskontakten fortsatt skal ha kontakt med vedkommende. Personen er så ensom, og det har vært vanskelig å få hen koblet på hjelpeapparatet. Radikaliseringskontakten tar opp dilemmaet rundt at det er uheldig at det er politiet som skal følge hen opp, samtidig som ingen andre hjelpeinstanser ønsker å overta. De andre kontaktene tar problemstillingen på alvor og sammen drøfter de ulike muligheter.

Dette kapittelet beskriver hvordan radikaliseringskontaktene og PST presenterer sin rolle og praksis. Kapittelet omhandler blant annet den kompleksiteten informantene fremstiller rundt det å arbeide med «de ekstreme», og hvordan det skaper en sårbar, men likevel givende rolle. Kapittelet drøfter også spenningen mellom det å være inkluderende og tålmodig, og samtidig grensesettende. Når og hvordan informantene håndterer de ulike tilnærmingene var påvirket av hvordan de ønsker at den andre skal oppfatte dem og frykten for å presse noen ytterligere ut i det ekstreme.

5.1 Radikaliseringskontaktene på kartet

Oslo politidistrikt hadde organisert radikaliseringsarbeidet sitt ved at de hadde en radikaliseringskoordinator som lå under EPO, der leder for EPO også var leder for radikaliseringskoordinatoren. Radikaliseringskoordinatoren koordinerte radikaliseringskontaktene på de ulike Geografiske driftsenhetene (GDEene).

Radikaliseringskoordinatoren koordinerte radikaliseringssamarbeidet mellom distriktet, Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og kommunen samt andre samarbeidsaktører. Leder for EPO var også inne i samarbeidet mellom EPO og PST.

17

Etableringen av radikaliseringsskontakter var et tiltak i regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme fra 2014. Ordningen ble videreført i ny handlingsplan fra 2020 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014, 2020).

Det er etablert en ordning med radikaliseringsskontakter ved alle politidistrikter. Disse skal være kontaktpunkt ved bekymring om radikalisering og voldelig ekstremisme, gi råd og videreformidle henvendelser til rette instans. Radikaliseringsskontaktene skal ha kunnskap om effektive tiltak og tilgjengelige ressurser, drive bevisstgjøringsarbeid samt være kontaktpersoner opp mot PST og overfor de lokale samarbeidsaktørene. Radikaliseringsskontaktene skal ha en rådgivende funksjon opp mot politirådene, SLT og andre lokale samordningsstrukturer. PST skal ha tett dialog og oppfølging av de lokale radikaliseringsskontaktene og gi dem relevant opplæring i fenomenkunnskap. (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020, s. 19)

Til forskjell fra Dialogpolitiet som bare er i Oslo politidistrikt har alle politidistrikter ansatt radikaliseringsskontakter. Det slås fast i regjeringens handlingsplan at radikaliseringsskontaktene skal være kontaktpunktet mellom PST og lokale samarbeidspartnere. Radikaliseringsskontaktene skal ha en rådgivende funksjon opp mot de lokale samarbeidsstrukturene i kommunene.

¹⁷ Radikaliseringsskordinator ble organisatorisk under AREA og radikaliseringsskontaktene plassert ute på de forebyggende seksjonene på de geografiske driftsenhetene, ENØ, ENS og ENV. Fagansvaret for radikaliseringsskontaktene ligger hos AREA, men personalmessig ligger de under forebyggende seksjonene på stasjonene. Grunnet taushetsplikt er det ikke mulig å beskrive organiseringen av enheten på PST.

Politets sikkerhetstjeneste (PST) hadde et avsnitt som i likhet med radikaliseringskontaktene i politidistriktene arbeidet for å forebygge voldelig ekstremisme. Dette avsnittet var en del av denne studien.

Både radikaliseringskontaktene og PST har samtaler med personer der det er bekymring for deltagelse i ekstreme miljøer, for å avklare motivasjon og evne til å gjennomføre voldelige handlinger. Disse samtalene ble betegnet som avklaringssamtaler (Førde & Andersen, 2018, s. 133). Forskjellen mellom radikaliseringskontaktens samtaler og PSTs samtaler var hvilket risikonivå de arbeidet på. PST arbeidet på et nivå der risikoen for vold er stor, det ble betegnet som rødt nivå. Radikaliseringskontaktene arbeidet på et mellomnivå av risiko, betegnet som gult nivå. Kommunen og andre myndigheter, som for eksempel NAV, arbeidet der bekymringen var på et lavt nivå, betegnet som grønt nivå (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014, 2015; Justis- og politidepartementet, 2010; Lid & Heierstad, 2019; Lid, Winsvold, Søholt, Hansen & Klausen, 2016).

Det var ikke utviklet en fast samtalemotodikk for avklaringssamtalen. Noen av radikaliseringskontaktene og PST betjentene sa at de arbeidet med metodikk inspirert av løsningsfokuserede samtaler (LØFT) (Langslet, 2002) eller Motiverende Intervju (MI) (Barth, Børtveit & Prescott, 2013). Andre henviste til bekymringssamtalen når de skulle forklare hvordan de gjennomførte avklaringssamtaler. Bekymringssamtalen er en forebyggende politisamtale (Førde & Andersen, 2018; Lie, 2020; Politidirektoratet, 2011).

Bekymringssamtalen er ment å kartlegge utfordringene til ungdom som begår kriminalitet, slik at politiet kan henvise ungdommen til rett instans. Bekymringssamtalen er forankret i politilovens § 13. Samtalen betegnes som et dialogverktøy som er ment å skape endring hos den man samtaler med. Bekymringssamtalen brukes i dag over hele landet og Politidirektoratet har utarbeidet en veileder (Politidirektoratet, 2011). Samtalen ble utviklet av ansatte i Oslo politidistrikt på 90-tallet i arbeidet med å bekjempe og forebygge et høyreekstremt miljø.

5.2 Radikaliseringskontaktens og PSTs målgrupper

Radikaliseringskontaktene og PST arbeidet både med ungdom og voksne der det var bekymring for voldelig ekstremisme, uavhengig av om det var politisk, religiøs eller ideologisk ekstremisme. Det var likevel slik at radikaliseringskontaktene oftere arbeidet med de yngre og PST med de eldre, noe som ble forklart med at det var knyttet større bekymring

til de eldre fordi de oftere hadde utviklet seg i mer ekstrem retning.

Nedenfor beskriver en radikaliseringskontakt og en ansatt fra PST hvordan de arbeider henholdsvis på nest øverste og øverste nivå, i det informanten fra PST betegner som forebyggingspramiden:

I det som heter forebyggingspyramide, (...), så skal vi ta de verste sakene, spydspissen, når alle andre etater ikke har nådd inn. Det er da vi som regel får en bekymring enten fra etater, eller foreldre, søsken, fritidsledere. Her har vi, ja gjerne ofte en ung person som faller på utsiden av systemet. (...) For det første så samler vi så mye informasjon på forhånd som vi kan, på hva slags person dette var. Avhengig av trusselbildet, men også hvordan vi vurderer personen, så tar vi enten direkte kontakt med personen eller indirekte. Og med indirekte så mener jeg at vi for eksempel kan snakke med foreldre, søsken, vi kan snakke med skolen, NAV-kontoret som han eller hun hadde gått på, for å danne oss et bilde. (PST)

Ansvarsområde som radikaliseringskontakt er å være et kontaktpunkt for stasjonens ansatte og (stasjons)kretsens ansvarsområde og samarbeidspartnere. Og det går på alt fra å kunne luften bekymringer, til å ta imot eventuelle bekymringer. Avklare, var dette noe vi bør være bekymret for, og eventuelt hva skal vi gjøre og hvem skal gjør det. I samtaler da gikk det ofte på å avklare intensjon og kapasitet. (Radikaliseringskontakt)

Både radikaliseringskontaktene og PST kunne få bekymringer fra foreldre og andre voksne i lokalmiljøene, skole, NAV, barnevern, men det var radikaliseringskontaktene som fanget opp de fleste bekymringene fra lokalsamfunnene. Radikaliseringskontaktene og PST fikk ikke bare bekymringer fra skoler, eller andre samarbeidspartnere og lokalsamfunn, men også henvendelser fra kollegaer som var bekymret for mennesker de traff på sin fritid. For eksempel kollegaer som på privaten var trenere av idrettslag.

5.3 Radikaliseringskontaktene og PSTs målsetninger

Der Dialogpolitiet var opptatt av gjennomføringen av et konkret arrangement, formidlet radikaliseringskontaktene og PST på mange måter et bredere og mer holistisk perspektiv. Det brede perspektivet ble begrunnet med at forebygging av voldelig ekstremisme handlet om mer enn å avverge vold og terror på kort sikt. For å lykkes med forebygging måtte man arbeide med personenes positive tilknytting til samfunnet. For å redusere en persons villighet til å bruke vold måtte man minske sinnet som ofte var rettet mot samfunnet eller myndighetspersoner. «Jo, mer på plass en person var», som en av informantene beskrev det, jo mindre sannsynlig var det at vedkommende ville begå en ekstrem voldelig handling.

Det er jo det som var drivkraften, tenker jeg, at vedkommende skal klare seg selv, ha jobb, og da ut av det miljøet som var skadelig og som vi i PST og resten av samfunnet har en bekymring rundt. (PST)

Ofte så føler jeg at vi hører kjipe historier, og så sier vi, eller kanskje vi ikke engang tør å si det, men så sier vi «oi det der var ordentlig kjipt». Og så har vi en del kollegaer som ikke tør å se det, som sier bare «du må bare skjerpe deg». Vi må vite hvem er flinkere enn oss til å gjøre noe med de kjipe historiene vi hører. Hvem som kan bryte onde sirkler der vi kan sitte å si «dette er straffbart», eller vi må gjenkjenne mønsteret hvorfor fører det til det, og det til det. (...) Sånne ting tror jeg er litt viktig. At vi ikke bare tar tak i symptomet til slutt. At det endte med at du stjal det, eller det endte med en voldsepisode der. Men at det starter her, at du ikke trives her og at du ikke fikk mestring der. (Radikaliseringskontakt)

Det brede fokuset innebar at radikaliseringskontaktene og PST fulgte opp enkeltpersoner de var bekymret for over lengre tid. Radikaliseringskontaktene og PST arbeidet således både med et akutt og et mer langsiktig tidsperspektiv. I noen tilfeller hastet det å avklare om noen for eksempel kom til å utføre en voldshandling mot en myndighetsperson eller planla å reise for å verve seg som fremmedkriger eller begå andre handlinger forbundet med terror. Andre ganger var det en bekymring som ikke var akutt, der de hadde tid til å bygge en relasjon, og få oversikt over hva som var utfordringen i en bredere forstand.

De skjønner jo hvorfor vi jobber med dem i utgangspunktet. For det har vi vært tydelige på fra starten av, om grunnen til at vi var bekymret. Og selvfølgelig hva slags samtaleemner man snakker om og. Men det (relasjonen) er bygget opp over god tid. Og det er viktig. At relasjonen er litt satt og at det går over tid og at det er kontinuitet i det. Og at man sender en melding og spør «Hvordan går det?» Helt egentlig uten at det er noe spesielt rundt noe. (Radikaliseringskontakt)

Radikaliseringskontaktene og PST arbeidet med å knytte personene de arbeidet med opp til hjelpeinstanser, skole, arbeidsliv, NAV eller helsehjelp, samt organisasjoner og private nettverk.

Og kjenne ressurser i bydelen tror jeg er kjempebra i forhold til muligheter for sommerjobb, muligheter for å kunne fortelle folk litt når de spør etter lærlingeplasser eller sånn tror jeg er viktig i forhold til å prate med folk. (Radikaliseringskontakt)

Radikaliseringskontaktene og PST ønsket å samarbeide med personen og nettverket rundt for å sikre brede, inkluderende prosesser, som innebar å knytte dem til legale aktiviteter, for at personen ikke bare skulle leve et lovlydig, men også det de beskrev som «et godt liv».

Selv om både radikaliseringskontaktene og PST arbeidet med personer som truet myndighetspersoner, sivilsamfunnets trygghet og rikets sikkerhet, var rollen som hjelper den de var tydeligst på når de beskrev hvem de var.

Ja, jeg tenker at det kommer an på hvor langt personen hadde kommet. Det er veldig fokus på at vi er en forebyggende enhet, og i det du begynner å bevege deg da så er det kanskje, ved å ta et steg videre så bryter du norsk lov, da er det for sent. Så vi prøver å forhindre dette. Så spør det hva vi kan gjøre for å hindre at det faktisk skjedde. Så vi spiller veldig på det å

hjelp, da. (PST)

Så tror jeg det er viktig å få lov å kunne prate med folk mer enn en gang, for hvis ikke så blir det bare at vi leverer et budskap. Jeg har litt tro på å møte folk et par ganger til. Noe jeg har tenkt på, det med å ikke bare levere modeller og bilder av det perfekte liv. Og ikke eksemplifisere det perfekte, men prøve å hjelpe dem med småting som gjør det bedre, at det kanskje er bra nok for dem. Ikke modellere alt for høye mål, men å erkjenne at de kan ha, eller lete etter verdigheten i det de har. Og så tror jeg det er kjempeviktig å anerkjenne alltid, anerkjenne personen for noe, aldri ha en samtale uten at jeg har anerkjent noe bra ved dem. Men rammene, jeg føler vi har bra rammer. Så lenge vi får lov til å møte folk og ikke bare sitte på kontoret og gjøre undersøkelser. (Radikaliseringskontakt)

Målet var som nevnt å avdekke personers motivasjon, intensjon og kapasitet til å begå voldelig handlinger, men både radikaliseringskontaktene og PST var tydelige på at deres intensjon gikk dypere enn det. De ønsket å identifisere hvordan samarbeidet med nettverket rundt personen kunne tilrettelegges for at vedkommende skulle oppleve tilhørighet, mestring og aksept.

5.4 Radikaliseringskontaktene og PSTs arbeidsmåter

Radikaliseringskontaktene og PST kontaktet personer de hadde fått opplysninger om eller selv avdekket, hadde ytret seg på måter som gav bekymring rundt risiko for voldelig ekstremisme. Første kontakten hadde til hensikt å kartlegge om det var grunn til bekymring.

Det er jo først å få en relasjonsbygging i starten. Få dem til å bli trygge på deg. Noen ganger lykkes en veldig med det. Men du møter jo alt fra de som er veldig åpne, som har et veldig stort behov for å prate, da kommer alt mulig rart. Så har du de som er litt mistenksomme og lur på hva du egentlig er for noe. Så er det de som var helt lukket, og når du kommer med et spørsmål så kommer de med et spørsmål tilbake. Så det er jo alt da. Men hvis du kommer til en som er åpen, så er det ofte, det er alt fra barndommen at det er noe der som har vært forferdelig, så prøver du å bygge samtalen ut fra hva du har den personen der for. For å kartlegge: «Du har jo postet noe på Facebook, det er jo derfor du er her». Du kommer frem til målet før eller senere. Så kommer det, så kan du kartlegge. Hva var intensjonen, «Nei det var sagt i frustrasjon og sinne», eller «Nei, dette er faktisk noe jeg mener». Så er det...ja det er våpen inn i bilde, «ja, er du medlem i skytterklubb», ja du prøver å kartlegge alt mulig rundt han. (PST)

Den første samtalen radikaliseringskontaktene og PST hadde med en person handlet om å bygge tillit og en god relasjon. I disse samtalene snakket de ofte om ufarlige temaer for å skape tillit og trygghet i relasjonen. På den måten skapte de kontakt som gjorde at den andre tålte at de tok opp bekymringer rundt bruk av vold. Flere sa de ofte trengte flere samtaler før de kunne ta opp sensitive temaer rundt voldsbruk.

Dialog er jo da ikke monolog da. Det betyr at; nå skal vi snakke sammen og hvis vi skal snakke sammen så må jeg gi deg rom for at du skal få lov å si noe. Det er selvfølgelig en kunst

at du får ut av en samtale det du vil. Men det er mange måter å gjøre det på. Et eksempel er hvor man er ute etter å avklare kapasitet knyttet til våpentrening og alt dette her. At man snakker med noen og så kommer man inn på for eksempel militære. Så kanskje du ikke tar den der og da, men at man biter seg merke i, «Ja akkurat militæret, du var skadet sånn og sånn, og da fikk du ikke vært i militære. Eller hvordan ble det?» Og det man egentlig er ute etter er; kan du å skyte?, men du spør ikke om det, og med en gang militæret blir nevnt så hopper du ikke på den heller, du fortsetter å snakke og så «det du sa i sted om den skaden på fotballen som gjør at du måtte slutte (på fotballen), hvordan ble det med forsvaret. Kunne du ha førstegangstjeneneste du eller?» «Nei, jeg fikk jo ikke gjort det». Ok, da har du fått svar på det da. Men det er noe med måten å gjøre den type ting på som må være litt taktisk lur da. Og det er ofte også grunnen til at vi er to. For den som fører en samtale bruker jo mye (mental) kapasitet på det. Og hvor den andre kan observere ting, plukke opp ting som man skal følge opp senere. Ser på kroppsspråk, ser på andre ting. (Radikaliseringskontakt)

For å kartlegge motivasjon og kapasitet for voldelige handlinger, mente informantene det var viktig å kartlegge flere aspekter ved livet utover akkurat de ekstreme holdningene til dem de snakket med. Det kunne være familie og vennerelasjoner, arbeid og interesser. Det at samtalen handlet om flere sider av den andres liv gjorde at både politi og den andre fikk delt ulike tanker og perspektiver.

Både radikaliseringskontaktene og PST fortalte at målet med første samtalen ofte var å få avtalt samtale nummer to. Første samtale handlet om å få den andre til å takke ja til neste samtale.

Jeg føler at jeg oppnår tillit og at vedkommende har lyst til å møte meg igjen. Og at det at jeg setter det som et mål for samtalen. Jeg trenger ikke få alt nå, og jeg trenger ikke si alt, men at målet for samtalen er å få et nytt møte og ha en kontakt med vedkommende. Det er mitt første mål med nesten enhver samtale: Å få å gang et nytt møte. Men går det ikke så går det ikke. Men som regel går det greit, når jeg ikke har får sagt alt mulig rart.(...) Ha litt is i magen, og det er faktisk mitt mål er «faktisk vil jeg møte deg en gang til» (ler). Det sier jeg jo ikke, men «Jeg vil holde kontakten med deg. Synes du det var greit? Har du anledning til å møte meg en gang til?» «Ja.» Da har jeg oppnådd mye. Det tenker jeg er en god samtale for meg, og derav kan det komme nye opplysninger når vi får bedre tillit til hverandre. Jeg tror ikke nødvendigvis det er første møte du får opplysninger eller får at vedkommende har lyst til å gjøre noe annet. Første møte fokuserer du på at de skal få tillit til meg og den jeg er sammen med for å møte vedkommende. (...) Få en god samtale ut av det, ikke at vi er en trussel. (PST)

Etter at de var blitt kjent med personen og tillit var etablert, mente informantene det var lettere å stille spørsmål rundt vold og ekstremisme. Det å gå rett på det i første møte kunne lukke vedkommende mente informantene.

De beste samtalen ble sagt å være der den andre reflekterte over sine valg. Informantene var tydelige på at det var handlingene de arbeidet med og ikke holdningene. Det betød at de måtte akseptere at den de snakket med fortsatt kunne ha ekstreme holdninger så lenge de ble trygge på at den avstod fra voldelige handlinger.

Selv om den andre visste at politiet var opptatt av å avdekke deres kapasitet til å begå vold mente informantene at samtalene likevel kunne oppfattes som ivaretagende.

Så plutselig en kveld så ser jeg at det har vært oppkall på min telefon, på jobb, så ringer jeg. Så sier jeg «Hei, var det noe spesielt eller?» «Nei, nei, men du sa jo at du skulle følge meg opp!» Jeg bare «Ja, jeg sa det, men (...) jeg sa ikke at jeg skulle følge deg opp. Jeg sa at jeg skulle ringe deg før du reiser». «Men du sa jo at du skulle snakke med meg, du skulle følge meg opp!» «Nei, jeg sa ikke at jeg skulle følge deg opp, du sa jo selv at du ikke ville det». Men så skjønner jeg at det er noe, så (...) sier hen plutselig etter mye ord, at hen ikke hadde det så bra, og at hen hadde lyst til å gå til psykolog, men i hens miljø er det veldig tabubelagt, man kan ikke si det til noen, ikke til mamma og pappa. Og om jeg kunne hjelpe hen å finne psykolog. (...)Så relasjonen endret seg veldig, og det er veldig interessant å se. (PST)

Ofte kontaktet radikaliseringskontaktene og PST personene de ønsket å prate med over telefon for å avtale et fysisk møte. Flere av informantene mente det var en fordel å få til et møte hjemme hos personen. Ved å treffe den andre ansikt til ansikt, og i tillegg se hvordan vedkommende bodde gjorde risikovurderingen lettere fordi det gav et fyldigere bilde av personen.

Ser på omgivelsene. Det sier jo ofte ganske mye. Og vi bruker jo ofte mye hjemmebesøk. Og det sier jo mye om en person det også. Hva slags tv kanal er det som står på. Er det noe musikk. Hvilken type musikk. Hva slags bøker står i bokhylla. Den type ting. (Radikaliseringskontakt)

Boforhold og familieforhold sa noe om relasjoner, tilknytninger, ideologier og motivasjoner. Var dette en person som hadde mye på plass i livet eller var dette en person som hadde løse tilknytninger til samfunnet og således mindre å tape på å begå voldelige handlinger. Det ble også sagt at de kunne få innsikt i hvor dedikert vedkommende var i ekstrem retning, for eksempel ved å studere gjenstander eller annen informasjon de leste ut av hjemmene til dem de besøkte.

5.4.1 Personorientert eller lokalorientert forebygging?

Hvis man ser radikaliseringskontaktene og PSTs arbeid opp mot de klassiske forebyggingsstrategiene er det vanskelig å plassere dem tydelig. På mange måter er det mye ved måten de arbeider på som kan plasseres i den personorienterte forebyggingen da de beskriver hvordan de opparbeider tillitsrelasjoner med mennesker det er knyttet bekymring rundt.

Radikaliseringskontaktene og PST hadde som nevnt et bredere fokus enn kun å avdekke risiko for voldelig ekstremisme. De var opptatt av at de i samtalene med målgruppen skulle avdekke

forhold som var viktige for å leve lovlydige liv. Det handlet om å tilrettelegge for at målgruppen skulle ha gode relasjoner med både privat nettverk og offentlige myndigheter.

Det er jo det som er drivkraften, tenker jeg, at vedkommende skal klare seg selv, ha jobb, og da ut av det miljøet som er skadelig og som vi i PST og resten av samfunnet har en bekymring rundt. (PST)

De sa at ingen kan bestemmes over, eller styres til å leve livet på bestemte måter. Forebygging handlet om å skape et godt liv gjennom at personene skulle kjenne mestringsfølelse og meningsfulle dager, og kjenne en tilhørighet til noe positivt.

Det handlet ikke om å avverge noe her og nå, men å ha et langsiktig perspektiv. De var opptatt av at deres innsats var avhengig av at andre rammebetingelser i vedkommendes liv også var på plass. Radikaliseringskontaktene og PST beskrev sin rolle som underordnet i endringsarbeidet.

Hvordan får du målt effekt? Så tenker jeg at i 99% av tilfellene så er det summen av det som er rundt personene som gjorde at personen kom seg ut, det er ikke bare PST eller bare NAV. Det er det at det er et hjelpeapparat der som står og støtter. (PST)

De var opptatt av at dersom endring skal skje, må det omfattende arbeid til både fra personen selv, og de private og profesjonelle nettverkene.

Det som imidlertid skiller dem fra tradisjonell personorientert forebygging er at de ikke arbeider med holdningsskapende arbeid eller endring av problematferd generelt.

Radikaliseringskontaktene og PST beskrev arbeidet sitt mer spisset mot å forebygge og forhindre voldshandlinger motivert av ekstremisme. Det betød ikke at de overså annen type kriminalitet, men ut fra informantenes beretninger var det å forhindre vold som var deres hovedanliggende. De mente dette gjorde at de tålte mer av menneskene før de gikk inn og korrigerte, enn tradisjonelle forebyggere. De skulle ikke være oppdragere, slik de mente forebyggere som arbeidet med ungdom skulle være. De mente de selv kun skulle reagere hvis det var fare for vold. Det betød at de for eksempel ikke var opptatt av å avdekke ulovlig rusbruk, så fremt det ikke kunne knyttes til risiko for voldelig ekstremisme.

Du var inne på forebygging, ja politiet kan gå inn å mene mye og mangt om... barn og unge og hva enkelte ungdommer gjør, men skal politiet inn å mene veldig mye om hva voksne gjør og hva enkelte grupperinger gjør? Nei det skal vi ikke. (Radikaliseringskontakt)

Radikaliseringskontaktens og PSTs arbeid kan også plasseres i lokalorientert forebygging. Særlig deres opptatthet av tverrfaglig samarbeid, og det å knytte menneskene de arbeider med

til et lokalt nettverk, passer inn i en type lokalorientert forebygging.

Likevel var det elementer som skiller dem fra lokalorientert forebygging. Det var knyttet til deres mer distanserte rolle til nærmiljøene. Der lokalorientert politiarbeid begrunnes i politiets plassering, både geografisk og relasjonelt i et lokalmiljø, arbeider radikaliseringskontaktene og særlig PST, fjernere fra lokalmiljøene. De er ikke til stede i lokalmiljøet, og kjenner ikke dem som bor der og beboerne kjenner ikke dem. De har, i likhet med sin personorienterte tilnærming, en mer spisset lokalorientert tilnærming enn lokalt politi. De har kontakt med bestemte funksjoner i lokalmiljøet som kan knytte personene de arbeider med tilbake til et lokalt nettverk, men de har ikke kontakt med nærmiljøet generelt. Kontakten de har med rektorer på skoler, arbeidsgivere, SaLTo koordinatorene, NAV kontorer, frivillige organisasjoner og andre aktører i lokalmiljøet, er knyttet til å inkludere personen i et positivt nettverk for å svekke deres motivasjon og kapasitet til å begå voldshandlinger.

Både radikaliseringskontaktene og PST var opptatt av hvordan de tradisjonelle forebyggerne og deres lokale nettverk var avgjørende for tidlig å fange opp dem det var bekymring rundt knyttet til voldelig ekstremisme. Radikaliseringskontaktene, som var lokalisert under forebyggende avdelingene på stasjonene, hadde en nærmere tilknytning til lokale nettverk enn PST. Det gjorde at de større grad ble kontaktet av både profesjonelle og privatpersoner om bekymring rundt enkeltpersoner i lokalmiljøet. Selv om både radikaliseringskontaktene og PST kunne få tips om konkrete personer, var de avhengig av andre, ofte radikaliseringskontakten og andre betjenter på de forebyggende enheter, for å få den lokale kjennskapen.

5.4.2 Hjelperrollen

Flere av radikaliseringskontaktene og PST brukte uttrykket «sosialarbeider» når de omtalte egen omsorgspraksis. Ved noen tilfeller var de opptatt av at de tok på seg oppgaver de mente tilhørte andre profesjoner.

Og han mener at: «hadde jeg gått i en klasse med bare nordmenn så hadde læreforholdene vært helt annerledes og da hadde jeg vært i jobb nå. Så det er innvandrernes skyld.» Den tilnærmingen. Noen er i det sporet der og da er det vanskelig. Kanskje han da trenger, altså ting vi kan hjelpe til med er (...) ok skal vi prøve å få deg inn i NAV, altså vi kjenner jo folk i NAV eller. Prøve å sette deg i tiltak. Hva trenger du. Trenger du hjelp til å skrive noen søknader, trenger du, hvordan er det med førerkort, den type ting. Se om det er noe vi kan hjelpe til med. Så det er på en måte en slags dobbelthet i form av hvor bekymret skal vi være, men også prøve å kartlegge hjelpetiltak som vil være hensiktsmessig. For ofte så vil

intensjonen gå ned. Eller i hvertfall frustrasjon kan tas ned hvis for eksempel sånn som han, ok hvis han kommer seg i jobb likevel, så kanskje det ikke gjør så mye at innvandrerne, (...) ødela skolegangen for han. Det er noe med å prøve å hjelpe folk litt i den livssituasjonen de er i. (Radikaliseringskontakt)

Omsorgshandlingene deres ble på den måten kompensierende handlinger for at etater som NAV, psykologer, barnevern, lærere eller foreldre, ikke fulgte opp slik informantene mente de burde. «Når de ikke gjør jobben sin godt nok, må vi trå til», som en av informantene uttrykte det. Informantene så seg både som meglere og motivatorer for både målgruppen og hjelpeapparatet, som begge følte den andre som skremmende og utilgjengelig. Andre ganger var det omsorgshandlinger de definerte inn i politirollen.

Kontakten som oppstod mellom radikaliseringskontaktene, PST og personene de snakket med var ikke bare avhengig av informantenes kommunikative kompetanse og kjemien som oppstod i et møte, men ble også formet av situasjonen som utløste kontakten. I de tilfellene kontakten oppstod på bakgrunn av en kritisk hendelse kunne dette gjøre at personen var mer sårbar og åpen for kontakt. Dette kunne radikaliseringskontaktene og PST benytte seg av.

5.4.3 Iscenesette seg som ufarlig

Informantene var klar på at de personene de hadde kontakt med, ofte var negative til myndighetene generelt og gjerne hadde bygget fiendebilder av politiet.

Fordi ofte så føler jeg, men det er generelle møter med folk, at når du kommer i polituniform så representerer du politiet, så føler jeg at man starter på minus i kapital. Fordi folk har dårlig, de forbinder negative ting med politiet. Sånn «Åh, politiet skal alltid ransake meg, politiet skal alltid sjekke om jeg har nark i lomma, de skal alltid ta telefonen min». At de har en oppfatning om at politiet plager meg. Er ute etter meg for å ta meg for noe». Og ofte så skal man jo det. (Radikaliseringskontakt)

Det at kontakten med radikaliseringskontaktene og PST var begrunnet i en bekymring rundt ekstremisme forsterket motstanden hos den andre. Informantene var tydelig på at målgruppene opplevde det som belastende at politi og PST kontaktet dem, og de fortalte at de i enkelte tilfeller kunne møte en fiendtlig innstilling:

Så de er veldig fiendtlig innstilt og mistenksomt ovenfor (oss). «Hva slags rolle er det du har egentlig. Ok, du sier du jobber på forebyggende (stasjon), men er det PST som står bak deg?» Du merker det at de er veldig forsiktig ... (PST)

Informantene sa de ønsket å bygge ned monsterbildene og fremstille seg selv som den hjelperen de mente de var. Ut fra dette begrunnet informantene betydningen av å bygge relasjon og tillit, for å få den andre til å innse at de var opptatt av å hjelpe og ikke av å ta dem.

Det er jo igjen hvordan vi møter hverandre igjen. Det første inntrykket, hvis man i det første møte bare hadde fortalt kort, og ikke prøve å gå i dybden på vedkommende, men få den tilliten (...) så går man stegene. Hvis de ikke føler det som en trussel. «Å nei, nå skal jeg møte PST». Men igjen føle på den tilliten, kan vedkommende være klar for å åpne seg litt. Hva oppfatter vedkommende? Hvor er problemet? Hva vil man? Vil vedkommende bort? Vil han hjelpes i en annen retning? Jeg tenker samtalen og tilliten til de det gjelder er superviktig. Og at vi ikke må gi oss i første omgang, men vi kan jo bli høflig avvist, ja. Finne grensen for hva som er greit, og hva som ikke er greit. Men å vise at vi er der. For det de holder på med er faktisk innenfor vårt arbeidsfelt. Og hva skal til? (...) Det virker lett noen ganger, ja, mens andre ganger er det langt fra målet. (PST)

Informantene ønsket å iscenesette seg som de ufarlige hjelperne ved å få personene de snakket med til å se at de kunne hjelpe og støtte dem. Informantene fremstilte seg som portåpnere til hjelpeapparatet. De ønsket å trygge den andre, ikke bare ovenfor dem selv, men også skape trygghet opp mot hjelpeinstansene.

Informantene mente at selv om kontakt med dem kunne oppleves støttende for mennesker med utfordringer, var det viktig at disse menneskene også fikk profesjonell hjelp. Flere fortalte hvordan de arbeidet aktivt for å motivere både dem de hadde kontakt med og hjelpeapparatet til å møtes og arbeide sammen.

Politi og PST fungerte som en portåpner til andre offentlig instanser som for eksempel NAV og helsetjenester. Dette var av stor betydning for dem som hadde opplevd et utilgjengelig og lite støttende offentlig apparat. Det at det var politiet eller PST som tok kontakt med hjelpeapparatet kunne sikre personene tjenester som de selv ikke opplevde som tilgjengelige. Politiets og PSTs initiativ forpliktet tjenestene på en annen måte enn når personene ikke hadde dem i ryggen. Dette handler også om at radikaliserings er et prioritert felt også for disse tjenestene. Det å koble på fare for radikaliserings kunne utløse raskere, tettere og mer hjelp enn hvis man ikke satt denne merkelappen.

For det første så tror jeg de blir redd på grunn av oss. Det er en redsel når PST kommer på døra. Og de plutselig får politiet på nakken. Iblant opplever de selv at de ikke har gjort noe galt, at de tenker at de har vært ute for å hjelpe. Så kommer politi på døra. Så tror jeg veldig ofte har de vært lenge i systemet, og opplevd, føler de selv, mange avvísninger. Så det at de skal tro på PST det.. Så vi må over en ganske stor tillitsmur der. Mer enn andre tror jeg. (PST)

Fordi det var knyttet et sterkt stigma til å ha kontakt med politiet eller PST angående voldelig ekstremisme, var det viktig for informantene å bygge opp tillit både til menneskene det var knyttet en bekymring til, men også til samarbeidspartnere de tok kontakt med.

Når man jobber med forebygging i PST har vi en rolle i samfunnet hvor folk tenker straff. Og forebygging handler om tillit, og den stigmatiseringsrollen er vi veldig klar over og den vurderer vi veldig mye når vi planlegger en samtale. Det gjelder jo ikke bare personen, men gjelder også når vi planlegger når skal ta kontakt med NAV å si at «Hei, den personen har vi en bekymring rundt». Det også sitter vi og vurderer fordi vi tenker at det er veldig viktig å ikke stigmatisere. Vi er aldri inne på barneskoler. Vi er tidligst inne på gymnasnivå. Nettopp fordi det blir så veldig folk blir redd (når pst tar kontakt). Den stigmatiseringen og den tillitsbiten, er veldig viktig når vi skal ut å jobbe. (PST)

I radikaliseringsarbeidet var flere av informantene opptatt av at samarbeidspartnerne kunne bli handlingslammet og skremt når personen de skulle jobbe med hadde merkelappen «fremmedkriger», «radikalisert» eller «ekstremist». Informantene fortalte at flere av samarbeidspartnerne vegret seg for å arbeide med disse målgruppene. Dette fordi de var redde for hvilken trussel disse personene kunne utgjøre for dem selv, men også fordi de følte at de ikke hadde den rette kompetansen til å arbeide med denne problematikken.

Informantene sa at løsningen på å forebygge voldelig ekstremisme hverken lå hos politiet eller PST, men at det var avgjørende at myndigheter med ansvar for utdanning, arbeid og helse kom på banen. For at det skulle skje mente informantene det var viktig at de bygget ned monsterbildene mange hadde av dem som trengte hjelp. De måtte hjelpe «hjelperne» til å omdefinere personen fra farlige samfunnsfiende, til en samarbeidspartner de ønsket å hjelpe.

I dette arbeidet la informantene vekt på at disse menneskene egentlig var «gamle kjente» av hjelpeapparatet. Fremfor å se dem som hjemvendte fremmedkrigere handlet det om å se dem som marginaliserte, ensomme, som hadde falt utenfor mange mestringsarenaer i samfunnet. Det betød at det var mennesker som slet med problemer hjelpeapparatet var godt kjent med å arbeide med, selv om uttrykket nå var «ekstremisme».

Det har alltid vært fremmedkrigere. Altså den kriminaliteten der har alltid vært en del av samfunnet. Men sånn som vi ser det i dag, så har etatene, terrorens natur er jo å skape frykt, så litt den usikkerheten ser vi i andre etater. De spør veldig ofte: «Ja, hvordan skal vi reagere på en radikalisert ungdom?». Da sier vi «Ja, hva ville dere gjort med en narkoman ungdom?» og da sier de «Jo, da ville vi gjort sånn og sånn og sånn og sånn». «Ok hvorfor kan ikke dere gjøre sånn (med radikalisert ungdom). (PST)

Informantene mente det var viktig at de bygget opp selvtilliten til hjelpeapparatet, og hjalp dem til å se hvilke muligheter det lå i å hjelpe dem. De så seg som portåpnerne mellom

hjelpeapparatet og disse menneskene for at begge parter skulle se på den andre som noen de kunne samarbeide med.

5.4.4 Kontakten kunne oppfattes ulikt

Flere av personene radikaliseringskontaktene og PST kontaktet, sa til informantene at de oppleve kontakten stigmatiserende, og stemplet dem som «terrorister».

Så jeg tror vi må være forsiktige i hvem som tar den (samtales). Kanskje bør vi samarbeide med andre. Få andre til å ta den samtalen. Fordi de ofte kan få to streker under svaret sitt. «Ja, der ser du PST, politi, de følger med på oss, de er mot oss.» De får en bekreftelse på at det offentlige, det vestlige er i krig med muslimer, de overvåker oss. Jeg tror det er ofte det som blir brukt. (Radikaliseringskontakt)

Både radikaliseringskontaktene og PST sa det kunne være en fordel at radikaliseringskontaktene var ansatt på forebyggende avdeling på stasjonen, fordi de lettere kunne vektlegge samtalens forebyggende intensjon, noe som kunne oppleves mindre stigmatiserende enn PST, som i større grad ble assosiert med terrorbekjempelse.

Samtidig fortalte både radikaliseringskontaktene og PST at noen personer syntes det var spennende å bli kontaktet fordi de ble assosierte med «de hemmelige tjenester», noe som gjorde at de følte seg betydningsfulle og viktige.

Det jeg erfarer selv også, er at de var interessert i å snakke med politiet. De syntes det er litt stas. At de er litt viktige. (Radikaliseringskontakt)

Enkelte informanter uttrykte en frustrasjon over at det ikke alltid var de personene det var knyttet mest bekymring rundt, som ønsket å ha kontakt med dem. Det var flere tilfeller der dem det var størst bekymring rundt avviste all kontakt. Dette forklarte informantene med at disse hadde adoptert en negativ holdning til politiet fra de ekstreme nettverkene de var en del av.

5.4.5 Frivillige samtaler?

Både radikaliseringskontaktene og PST betegnet samtalene med målgruppen som frivillige samtaler.

Den stigmatiseringen og den tillitsbiten, er veldig viktig når vi skal ut å jobbe. Men vi opplever at de blir overrasket når de faktisk møter normale mennesker som jobber i PST. Det vil jeg si flesteparten da. Men samtidig så har vi jo de som støter oss fra seg, og våre samtaler er jo frivillige. I forebyggingssporet så jobber PST på frivillig basis. (PST)

Dette begrunnet de med at samtalene ikke tok utgangspunkt at det var begått en ulovlig handling, men skulle avdekke en bekymring om motivasjon for å begå ulovlige handlinger i fremtiden. De var avhengig av at den andre ønsket å dele informasjon med dem for at de skulle kunne gjøre en korrekt risikovurdering.

Ja det er uansett. Så hører vi jo, skal du har en frivillig samtale versus et avhør så er det to ulike settinger. Som avhører vil jeg være mye mer: det er jeg som styrer samtalen, det er sånn og sånn skal det foregå. Dette skal du gjøre, og det skal jeg gjøre. Altså legge mye mer forventningsavklaring (min anm. fordi i avhør er det en fast mal man skal gjennom). Mens frivillig samtale er det mye mer, da må vi jobbe mye mer, relasjonelt sett. Både fordi vi er avhengig av at samtalen er frivillig og at de vil fortsette å snakke med oss, men også fordi vi er fremmedelementet. Men blir du kalt inn til avhør, det er en grunn til at du blir kalt inn til et avhør, det er en annen setting. (PST)

Både radikaliseringskontaktene og PST var opptatt av å ikke presse personene de snakket med, det å ikke gå for fort frem, fordi det kunne gjøre at den andre trakk seg unna og avbrøt kontakten. Radikaliseringskontaktene og PST ønsket ikke virke påtrengende, men heller motivere til at den andre skulle akseptere kontakten.

Men samtidig så har vi jo de som støter oss fra seg, og våre samtaler er jo frivillige. I forebyggingssporet så jobber PST på frivillig basis. Noe som er bra, for det viser at da gir vi dem tillit. Men samtidig er det vanskeligere hvis vi får en komplisert sak fordi vi har trengt mer å følge opp. (PST)

En av radikaliseringskontaktene kontrasterer frivilligheten i deres samtaler med tvangen i avhør:

Det jeg tror er en vesentlig grunn til at disse samtalene fungerer er at de er frivillige. Dette er ikke noe maktmiddel. Jeg prøver å tenke at vi har allerede en fordel om at: «Vet du hva du trenger ikke snakke med meg, men jeg setter veldig pris på om du gjør det». Altså vi sier det ikke akkurat sånn, prøver jo å få folk til å prate, selvfølgelig. Men at du når som helst kan si «At dette ønsker jeg ikke å snakke om» og sånn. Så det er ikke noe sånn, når du er kalt inn til et avhør så må du møte opp, hvis ikke så blir du hentet, og du har rettigheter og plikter (i et avhør) og det er mange den type ting, som jeg tror er en fordel med den avklarings samtalen som vi har (med radikalisererte). At den er i større grad frivillig og går på i større grad at folk får lov til å fortelle mye selv da. «Hva er det du tror på? Hva er det du, hvordan har du det?» Veldig ofte så går det på frustrasjon over, enten egen livssituasjon, eller (nasjonal gruppe) livssituasjon eller misnøye til politikere og så videre. Ofte er det sånn at det er fint å få ventilert seg litt. «Ok, her kommer det en fra politiet og han lurer på hvordan jeg har det. Hva jeg tenker.» Så det tror jeg er en stor fordel med disse samtalene, og da er det avvæpnende også. (Radikaliseringskontakt)

Informantene mente de aldri kunne kreve at den andre delte informasjon, men at det var noe den andre selv måtte ønske å gi dem.

Det å tåle avvisning lå som premiss i den frivillige kontakten de beskrev. Den andre måtte oppleve at det var greit å avvise kontakten. Dette ble sagt å være viktig for at den de pratet med skulle kunne oppleve kontroll over situasjonen. Fordi den de tok kontakt med kunne ha et fiendebilde av politiet, mente de det frivillige aspektet kunne bryte forventingene den andre hadde til hvordan kontakten med politiet skulle være.

Vi banker på døra deres. Hjemme. Jeg prøver å tenke på meg selv, hvis noen hadde kommet til (bosted) og banket på min dør og sagt «Hei, vi er fra PST og vil snakke med deg». Da hadde jeg bare tenkt «Nei, aldri i livet. Jeg har ikke lyst til å snakke med deg». Så det er noe med at å sette seg inn i den andre posisjon. Og skjønne at når vi kommer på døra så kommer de til å bli irritert, sånn er det. (PST)

Ved å tåle motstand og avvisning, og likevel være tålmodige og respektfulle ville de ha mulighet for å ikke bare få den andre i tale, men også komme i posisjon til å hjelpe. Informantene uttrykte at de satt hjelpefunksjonen høyere enn det å få informasjon.

Radikaliseringskontaktene og PST var tydelig på at selv om de i all hovedsak la vekt på å ha en tillitsvekkende og lite påtrengende tilnærming, var det noen personer de måtte være mer kontante ovenfor. Dette var personer som det var knyttet stor risiko for at ville begå voldelige handlinger, og som ikke ønsket kontakt med radikaliseringskontaktene og PST. Da hadde informantene det de betegnet som en konsekvenssamtale der de var tydelige på de strafferettslige konsekvensene av de handlingene de var bekymret for at personen ville begå. I disse tilfellene forlot radikaliseringskontaktene og PST hjelperollen som ellers var en viktig del av fortellingene deres. Isteden beskrev de hvordan det da var riktig å innta en advarende eller grensesettende politirole. I disse tilfellene rapporterte radikaliseringskontaktene og PST bekymringen videre, slik at disse ble fulgt på av andre enheter i politiet eller PST.

Vi prøver med samtalen, hvis samtalen ikke virker, så har vi bestemt oss. Hvis samtalen ikke virker så går vi over til en monolog, Ferdig! «Vær så god du kan gå». (ler)(...) Vi ønsker jo å få samtale med dem vi ønsker å ha samtale med, men går ikke det så må vi da gå over til monolog. (...) Og den kan man jo si både for og imot, men noe må man si når man har stoppet vedkommende da. (PST)

Selv om informantene kunne være konfronterende, var flere av dem opptatt av å arbeide for at den andre skulle oppleve samtalen som positiv.

Du kan jo aldri måle effekt av noen samtaler, ja kanskje av noen, men ikke av monologen hvis du ikke ser en endring i aktiviteter. Og vi vet jo ikke hva vedkommende holder på med, når vi ikke har metoder. Vi ønsker dialogen med vedkommende. Men når den ikke går så er vi jo på monologen. Og Bekymringssamtalen, der tror jeg som sagt at vi må ha gjentatte samtaler med vedkommende for å få tillit. (Radikaliseringskontakt)

De hadde ikke tro på at det å være avvisende eller kontrollerende førte til at den andre endret seg.

PST og samfunnet er bekymret for deg og det du holder på med» så du må jo legge det frem på en allright måte eller så kommer vi ingen vei. «(Det du gjør) kan hindre deg i å få jobb. Og hva syntes arbeidsgiver? Hva syntes andre venner om det? Dine holdninger,» men ofte opplever vi at det er jo noen einstøinger. (PST)

Selv når de ikke lenger hadde dialog, men isteden pratet til vedkommende, beskrev de likevel hvordan de arbeidet med å påvirke den andre positivt.

5.4.6 Vi kan ikke redde alle

Radikaliseringskontaktene og PST arbeider innen et felt der de opplevde at mange hadde urealistiske forventinger til hva de kunne utrette. De arbeider med mennesker som har opplevelser og erfaringer som gjør at de har sterke overbevisninger og er villige til å begå ekstreme handlinger. Disse kan være isolerte fra andre korrigerende nettverk, som gjør det vanskelig å få dem inkludert i andre miljøer. For å beskytte seg fra slitasje ved å arbeide i et så komplisert felt, satt informantene grenser for hva de forventet av seg selv.

Informantene var tydelig på at deres jobb var å ha samtaler som motiverte den andre til selv å ta grep. Informantene ønsket å støttet disse personene, og arbeidet med å koble dem til både offentlige og private nettverk i håp om å få dem bort fra ekstreme miljøer. De sa at mange av dem de arbeidet med var blitt gitt opp av alle andre, og var på god vei til å begå alvorlige lovbrudd. Det betød at selv om informantene gjorde det de kunne, var det likevel viktig å være, det de kalte «realistiske», og klar over at de ikke alltid kunne lykkes.

Jeg tror vi har et veldig realistisk forhold til det. I alle fall slik jeg opplever mine kollegaer og meg selv. Hvis vi har jobbet et år med en person og han likevel reiser til (land i Midtøsten), så reiser han til (land i Midtøsten)! Det får vi ikke gjort noe med. Det er synd for det mennesket der og for familien, men sånn er det. Så jeg tror vi er veldig realistiske, sånn følelsesmessige og i forhold til den jobben vi får gjort. (PST)

De kunne håpe på at samtalene hadde en viss betydning, men var klar over begrensningen. Likevel gav de uttrykk for at det var viktig å ikke gi opp, men fortsette å prøve å påvirke. Hvis samtalene opplevdes som meningsfulle av den andre, ville det kunne gjøre at de avstod fra lovbrudd og vold.

Men da skal det være sagt, at det er ikke alle vi klarer å redde. Det er ikke det. Da lykkes man ikke i det man egentlig har gjort, men man har gjort gode tiltak, men man når ikke gjennom og man når ikke frem hos vedkommende. Men det er vel sånn i rusforebygging også, at dem man

klarer å redde da er man sjeleglad at man klarer å redde ut av et rushelvete, men alle klarer man faktisk ikke å redde. (...) Ja, for det kan ligge så mye bak, som dårlige familieforhold og rus, og pluss, pluss, så når man kanskje ikke gjennom. Men når kan du be vedkommende oppsøke en psykolog da? Men kanskje vi kan trekke i noen tråder der også. Nei, det er et komplekst arbeid, interessant og komplekst arbeid. Få en god struktur på det, men at vi må utvikle oss. Tror nå jeg. (Radikaliseringskontakt)

Informantene uttrykte at det kunne være vanskelig å forsone seg med at man ikke klarte å hjelpe alle til et bedre liv. Dette kunne være unge mennesker de hadde kjent over tid, og som de også kjente familiene til.

Det er selvfølgelig noen saker hvor (tenker) shit, her burde vi gjort mer. Men hva burde vi gjort. Så absolutt det er det, men jeg er veldig vant med det fra politiet. At uansett, sånn er livet. Jo yngre de er, da kjenner jeg mer på hjertefølelsen for å si det sånn. (PST)

Informantene var tydelige på at den de snakket med hadde en fri vilje, og måtte selv komme frem til om vedkommende ønsket avstå fra lovbrudd eller ikke.

Men igjen så klarer ikke vi å kontrollere hva vedkommende holder på med. Det klarer ikke vi. Vi klarer å vise tillit og vi kan se at vedkommende kanskje ikke gjør som vi ønsker, og at det er mer ugreit for vedkommende enn det vi tror. Men vi klarer ikke å styre (dem). (Radikaliseringskontakt)

En av informantene sa at man noen ganger, når den forebyggende samtalen ikke virket, måtte de bare håpe at personen gjorde et lovbrudd som ikke fikk alvorlige konsekvenser, men som var alvorlige nok til at politiet fikk satt inn repressive tiltak.

Ja, hvis vi har mulighet så har vi jo våre metoder, men hvis ikke det går så må det bare gå sin gang. Håpet er vel (da) at de som holder på, skal gjøre noe kriminelt. (ler) Ja, at man får tatt dem for vanlige kriminelle ting. Men det er den vanskelige avveiningen da. (Radikaliseringskontakt)

Flere av informantene sa at så lenge de kjente at de hadde gjort det de kunne, kunne de akseptere at de ikke kunne redde alle. Det betød ikke at de synets det var enkelt. Mange fortalte at det var ekstremt utfordrende. Særlig fordi det å mislykkes kunne få så store konsekvenser. «Rikets sikkerhet» avhang av dem, og terror og død kunne være konsekvensene hvis de ikke lyktes.

5.4.7 Åpenhet er viktig

Flere av personene radikaliseringskontaktene og PST arbeidet med var mistenkt for lovbrudd som gjorde at de kunne straffeforfølges. Informantene sa det var fristende å kun prate om hvordan de kunne hjelpe dem, og late som om all kontakt med politiet var frivillig og uten

konsekvenser. Det var viktig å være ærlig med dem de pratet med. Selv om de ikke skulle avhøre eller på annen måte etterforske eventuelle lovbrudd, var det tydelige på at de var en del av politiet, som også hadde repressive oppgaver.

Det som er utfordringen da er at vi må hele tiden sitte å tenke, så i en samtale jeg har nå, det er i forhold til (...) en som vi har i søkelyset. Vi må hele tiden tenke etterforskningssporet. Så vi har rollen, ja vi skal ut å hjelpe personen, men samtidig må vi tenke straffesporet. For hvis vi tenker at de i en samtale beveger seg inn på det strafferettslige så må vi si til dem. Da må vi stoppe opp, «Alt det du sier etter nå», så sånn og da må vi rett og slett ta rettighetene med dem. Og i en sak vi jobber i nå så er personen i (land) nå, og vi vet at hvis personen kommer hjem nå, så blir personen tiltalt og straffet. Samtidig må vi ha god relasjon til personen, for hvis personen kommer hjem så må vi ha et ettervern, ikke kalle det ettervern, men vi må ha et eller annet, fordi denne personen kommer hjem med et barn. (...) Så det blir en veldig, veldig komplisert greie. Men vi har sagt (...) «I verste fall, det blir konsekvenser når du kommer hjem, og i verste fall så blir det tiltale». (...) Det er viktig at vi er profesjonelle. Og jeg tenker at mennesker, så lenge vi blir forklart hvorfor, og at det blir satt grenser. Altså «sånn er det». Så er (det) selvfølgelig noen som aldri kommer til å forholde seg til dem (grensene), og syntes at PST er noe dritt, og politiet er noe dritt. Sånn er det. De fleste mennesker skjønner at det er en konsekvens av det man gjør. Og i alle fall de som er vitnene våre. De er oppgående mennesker som regel. Jeg tror det bare handler om å gi informasjon å være tydelig på det. I stedet for å svare «no comments», så gir man så mye man kan, så tar man det derfra. (PST)

Informantene fortalte at hvis personene avviste kontakten med dem overtok de repressive delene av politiet.

Og det er for at som regel er det (min anm. Enhet i PST) som starter med personen, så ser vi at «ok det funker ikke lenger» eller vi er inne i bildet på et eller annet vis, om vi ikke har vært ute og jobbet med vedkommende så har vi kanskje vært ute med informasjonsinnhenting, den biten der, og vært inne i vurderingshjulet da. Så ser etterforskningsavdelingen at «ok vi tiltaler». Men når de kommer ut av fengselet igjen da så blir de vårt ansvar igjen. Så vi ser at vi må jobbe mye tettere med etterforskning, og vi må ha en helhetlig PST – strategi. (...) Vi lærer jo når vi går, for dette har vi aldri gjort før og sånne ting, og det krever at vi som jobber på etterforskning og forebygging er veldig tette, og så vet vi ikke hva konsekvensen blir (av den harde linjen), og det var lurt å tiltale dem. I det korte løp, helt klart ja. En ting er et enkelt objekt, en person, en annen ting er hvis du tar en radikaliserator. Absolutt da har det effekt, men da har du et fengsel hvor de kan sitte å radikaliseres i. Så det krever mye av oss, oppfølging. (PST)

Informantene var opptatt av at det å være åpen var viktig, både når det gjaldt kollegaer i politi, samarbeidspartnere og personene de arbeidet med. De ønsket ikke å assosieres med rollen som det tidligere overvåkningspolitiet hadde hatt, som ble assosiert med hemmelighet og lukkethet. Selv om det var mye informasjon de ikke kunne dele, skulle de dele det de hadde lov til. Åpenhet og ærlighet sa de handlet om respekt for den andre, noe mange av dem de arbeidet med ikke opplevde fra så mange andre.

5.4.8 De usynlige spesialistene

Både radikaliseringskontaktene og PST arbeidet isolert fra resten av politiet, selv om dette gjaldt PST i større grad enn radikaliseringskontaktene. Begge ble på mange måter de usynlige spesialistene få visste hva arbeidet med. Likevel ble de assosiert med «noe spennende, litt farlig og veldig viktig» som en av informantene beskrev det. Selv om radikaliseringskontaktene var ansatt på de forebyggende avdelingene, sa de at de delte lite med kollegaene om det konkrete arbeidet sitt. De kunne ha internopplæring om fenomener og miljøer, med den hensikt at kollegaer skulle vite når de skulle kontakte dem om en bekymring, men utover det forble de en type hemmelighetsfull elite.

5.5 Oppsummering

Dette kapittelet har beskrevet den komplekse rollen og det krevende arbeidet som radikaliseringskontaktene og PST har i møte med dem de er bekymret for med hensyn til voldelig ekstremisme. De er avhengig av den andres aksept for å få nok informasjon til å gjøre en korrekt risikovurdering. Informantene skal både avdekke risiko og sette inn tiltak, men samtidig gjøre dette på måter som oppleves akseptable for den de møter.

Fortellingene deres om målgruppene er at det er marginaliserte personer som trenger å bli akseptert og inkludert i «sunne miljøer», og at dette vil forebygge voldelig ekstremisme. De fremstiller seg som portåpnere og brobyggere inn til etater og nettverk som kan inkludere personene slik at de får en meningsfull tilværelse. De ønsker å føre dem som opplever seg på utsiden av samfunnet tilbake til trygge, inkluderende og positive nettverk. I beskrivelsene er det først og fremst omsorg- og hjelperrollen som løftes frem, kontrollrollen er ikke på samme måte fremtredende i informantenes beskrivelser.

Del 2 presenterte informantenes fortellinger, først Dialogpolitiet deretter radikaliseringskontaktene og PST. I del 3 vil informantenes fortellinger analyseres og drøftes opp mot teori og annen forskning.

Del 3

Analyse av dialogekspertenes fortellinger

Del 2, kapittel 4 og 5, har beskrevet de tre enhetene i studien; Dialogpolitiet, radikaliseringskontaktene og PST. Del 3 vil analysere disse beskrivelsene.

De to kapitlene i del 3 er diskusjonskapitler der de tre enhetene drøftes under ett. Er det temaer som gjelder enkeltenheter eller enkeltinformanter vil dette omtales eksplisitt.

De temaene som løftes frem i dette kapittelet er temaer som var definerende for informantenes beskrivelser som annerledespoliti. Temaene var basert på tendenser i materialet på tvers av enhetene, politistilene og personlighetene, noe som rettferdiggjør en felles analyse av informantene som Annerledespolitiet.

Når man ser enhetene i studiet under ett, trer Dialogeksperten frem og tydeliggjør sin annerledeshet gjennom en ekspertise som skiller seg fra slik politiet har vært beskrevet i andre studier. Dialogekspertene står i en kontrast både til det operative og det forebyggende politiet slik det er beskrevet i tidligere forskning (S. Andersson, 2003; Chan, 1997, 2005; Engh, 1995; Finstad, 2000a, b, 2005; Furøy, 2012; Granér, 2004, 2006; Gundhus, 2014; Hoel, 2011; Lagestad, 2011; Lie, 2015; Loftus, 2009a; Reiner, 2000; Runhovde & Erichsen, 2018). Selv om dialogekspertene ikke kan kategoriseres som hverken «operativt politi» eller som «forebyggende politi», fremmet de en sterk identitet og tilhørighet til både det å være forebygger og det å være operativ, og ikke minst - det å være politi.

Drøftelsene i de to neste kapitlene handler om informantenes identitet som dialogeksperter og annerledespoliti. Identiteten knyttes til to hoveddiskusjoner: Den første diskusjonen var hvordan informantene beskrev sitt forhold til målgruppene, og den andre diskusjonen var hvordan informantene sammenlignet seg med kollegaene fra patruljetjenesten og de tradisjonelle forebyggerne

I den første diskusjonen som omhandler informantenes beskrivelser av forholdet til målgruppene er det to temaer som diskuteres særskilt: Det ene var informantenes dialogarbeid og det andre deres etterretningsarbeid. Informantene beskrev gjerne hvordan dialog- og etterretningsarbeidet var uproblematisk uadskillelige. Ved å drøfte det som to temaer ønsker jeg å tydeliggjøre hvordan dialogarbeidet og etterretningsarbeidet gir to forskjellige, og dels motstridende perspektiver på forholdet informantene har til målgruppene. På den måten

tydeliggjøres også hvordan kombinasjonen dialog og etterretning kan skape en krevende og til tider uoppnåelig balanse mellom det åpne og det skjulte politiarbeidet.

Den andre diskusjonen viser hvordan informantene iscenesatte seg som dialogeksperter og annerledespoliti ved å sammenligne seg med to andre politifunksjoner- patruljetjenesten og tradisjonelt forebyggende politiarbeid. Der den første diskusjonen kan sies å være ekstern i betydning at den omhandler hvordan informantene beskrev forholdet sitt til målgruppene, kan den andre diskusjonen sies å være intern, fordi den omhandlet hvordan de beskrev seg i forhold til kollegaer ved andre avdelinger. Den andre diskusjonen viser både hva de mener de har til felles med de to andre politifunksjonene, men også hvordan de så seg som en motsats til de to. De så seg selv ikke i en mellomposisjon mellom patruljetjenesten og det forebyggende politiarbeidet, men som spesialister på kombinasjonen av de to andre funksjonenes fagområder. Der patruljetjenesten kan sies å være orientert mot risiko og forebyggende polititjeneste orientert mot kommunikasjon, var dialogeksperterne eksperter på risikokommunikasjon.

Til sammen viser disse to diskusjonene på hvilken måte informantene så seg som annerledes enn annet politi, og hvordan deres dialogekspertise både ble oppfattet som en fordel, men også var fylt av dilemmaer.

6 Dialogekspertene og målgruppene

Informantene sa at målgruppene oppfattet dem som annerledes enn politiet ellers, noe som gjorde at målgrupper som ellers ikke hadde tillit til politiet likevel åpnet seg for dialogekspertene fordi de stolte på at de ville møte dem på en bedre måte. En av informantene refererte en fra målgruppen som sa: «Jeg prater ikke med politiet, men jeg kan prate med deg».

Dialogekspertene beskrev seg som annerledes enn andre i politiet både fordi de arbeidet på en annen måte og fordi de hadde en annen rolle. Rollen var knyttet til det å være tilrettelegger og hjelper. Som en av informantene beskrev det: «Vi er et politi som hjelper, og ikke jakter».

Dette kapittelet starter med en omtale av det jeg har betegnet som dialogekspertenes bestanddeler. Omtalen er ment å vise hvilke kjerneelementer som lå i informantenes beskrivelser, og hvordan informantene på de tre enhetene operasjonaliserte det å være en dialogekspert.

Deretter drøfter jeg informantenes beskrivelser av forholdet til personene og gruppene de arbeidet med. Her skiller jeg mellom Dialogpolitiet, og radikaliseringskontaktene/PST. Selv om Dialogpolitiet hadde mye til felles med radikaliseringskontaktene og PST, var det særegenheter mellom dem som tydeliggjøres bedre ved å skille analysen på dette punktet: For Dialogpolitiet var det dikotomien «de kriminelle» og «de ikke-kriminelle» som var viktig. Dialogpolitiet var opptatt av at deres målgruppe var de «ikke-kriminelle» til forskjell fra politiet ellers som arbeidet med «de kriminelle». For radikaliseringskontaktene og PST var det særlig tre ulike forståelser av personene som utmerket seg i deres beskrivelser. De så dem de arbeidet med som «syndere», som «ofre» eller som «de håpefulle». De tre ulike forståelsene underbygger hvordan informantene står i spennet mellom det å skulle vurdere risiko og det å skulle forebygge.

Resten av kapittelet har en samlet analyse av Dialogpolitiet, radikaliseringskontaktene og PST. De omtales samlet som dialogekspertene.

Den første delen som følger omhandler hvordan dialogekspertene beskriver rollene sine: De beskriver seg som budbringere, grensekryssere og ekstraservice.

Etter dette følger en analyse av tilretteleggerrollen, som drøfter informantenes beskrivelser av hvordan de samarbeidet med målgrupper som i mange sammenhenger blir sett på som uønsket og skremmende. Det viser utfordringene med å skulle stole på «de ekstreme», og utfordringene med å håndtere egne emosjoner når det kreves at man skal prestere og være profesjonell. Hvordan opplever spesialistene på risikodialog at noen overtrer grensene for samarbeidet? Hva skjer med identiteten som dialogekspert når deres «grenseløse» tålmodighet sprekker?

Deretter følger en analyse av dialogekspertenes arbeid om hvordan de skaper ulike typer tillitsrelasjoner.

Så følger en drøfting av etterretning og dialogarbeidet.

Kapittelet avsluttes med en analyse av bekymringer rundt bekymringsarbeidet. Her omhandles blant annet hvordan samarbeidet, slik dialogekspertene beskriver det, kan tilsløre mulige negative konsekvenser av deres forebyggende praksis.

6.1 Dialogekspertrollens bestanddeler

Iscenesettelsen av seg som annerledespoliti ble knyttet til bestemte personlige ferdigheter som de beskrev at de utviste som dialogeksperter. Det var særlig tre ferdigheter som fremstod som sentrale:

1. å være kommunikator
2. å være empatisk
3. å være profesjonelt personlig

De tre benevnes her som ferdigheter for å vise at dette ikke nødvendigvis er personlige egenskaper ved den enkelte politibetjent, men heller ferdighetene de viser i sin praksis som forebyggende dialogeksperter. Det kan være at ferdighetene samsvarer med de ansattes personlige egenskaper, men i denne sammenheng er det vesentlig at ferdighetene knytter seg til rollen og arbeidet som dialogekspert.

6.1.1 Å være kommunikator

Når informantene beskrev sin annerledeshet som dialogekspert handlet det i stor grad om deres kommunikative ferdigheter. Det var som kommunikator de mente de skilte seg fra resten av politiet. De anså seg som dyktige, og som flere uttrykte det, dyktigere enn andre i politiet til å kommunisere og dialog var deres foretrukne tilnærming.

Informantene mente at dialog passet i de fleste situasjoner, også situasjoner der kollegaer gav uttrykk for at de anså dialog som for risikofylt. Informantene var tydelige på at det var deres unike dialogkompetanse som gjorde at de mestret å kommunisere i risikosituasjoner. De så seg som de få i politiet som mestret å få kontroll i risikosituasjoner ved å bruke dialog.

Vi som jobber her, er jo ikke plassert her. Alle vi som jobber her har jo tatt et bevisst valg og søkt hit og vært gjennom intervjuer for å komme hit. Og tanken bak er jo at vi er jo mennesker som åpenbart har evnen til å kommunisere med mennesker. (Dialogpolitiet)

Flere av informantene fortalte om møter med personer som viste motstand og aggresjon. Observasjoner fra feltarbeidet bekrefter at møter kunne være både hissig og potensielt farlige. I slike situasjoner er det viktig å mestre det å kommunisere med mennesker som er stresset, redde og sinte. Det å snakke med folk på en måte som roer ned situasjonen ble sagt å være avgjørende for dialogekspertene.

Informantenes dialogkompetanse i utfordrende risikosituasjoner var synlig for andre enheter i politiet. I flere situasjoner ble informantene sendt inn for å løse konflikter ved bruk av dialog, mens andre enheter stod klare til å bistå i tilfelle det ble behov for fysisk inngripen.

6.1.2 Å være empatisk

Informantene var opptatt av å vise empati i møte med personer og grupper som kunne oppleves både avvisende og sinte, og de mente dette skilte dem fra politiet ellers.

Så må du være blid og omgjengelig. Man kommer fryktelig langt med å være, holdt jeg på å si, være seg selv. Akkurat hos oss så tror jeg ikke at den altfor strikte, rigide, konservative politimannen, jeg vet ikke om det hadde funket helt. Jeg tror du må være litt omgjengelig. (Dialogpolitiet)

Sitatet over viser at man må være ydmyk, blid og omgjengelig. Dette kan knyttes til den empatiske innstillingen. Kontrasten til andre i politiet kommer frem i uttalelsen om at de må ikke være det strikte, rigide, konservative politiet.

Det å være empatisk ble knyttet til det å tilrettelegge også for krevende målgrupper. Det å ha en inkluderende empatisk tilnærming til gruppene de arbeidet med innebar å være interessert i den andre og ønske den andre vel.

Ja, enkelte blir sikkert overrasket over det. Men så tenker jeg at man har hatt Dialogpolitiet siden 2004, og man har jobbet så aktivt med det her over så lang tid, så tror jeg at .. de kjente miljøene i (by), de er kjent med det her. Det er de absolutt. De detter ikke av stolen de når Dialogpolitiet ringer og spør hva de tenker om morgendagens markering. Og det er jo kjempepositivt, det er bare et pluss. Men i starten var de nok helt sikkert litt overrasket over det. «Det er faktisk noen som er opptatt av at vi skal få lov til å markere oss. Det er faktisk noen som bryr seg, det er faktisk noen som er interessert. Ikke interessert i hva vi står for, men interessert i at dette skal gå trygt for seg. (Dialogpolitiet)

Informanten nedenfor skiller mellom empati og sympati. Sitatet viser at selv om de har en empatisk innstilling til den andre, betyr det ikke at de var ukritiske til den andres synspunkter.

Så det vi gjør det er sånn; vi setter oss ned, lytter til saken, viser empati med saken, nesten alle opplegg.. Og det betyr ikke sympati. Ikke sant. Vi sympatiserer ikke nødvendigvis med nynazister, men vi kan vise, hører du er bekymret for at det er for mye muslimer. Ja det er jeg er ikke nødvendigvis enig med deg, og vi behøver ikke diskutere, men jeg hører hva du sier og hører at du er bekymret. (Dialogpolitiet)

Det å være empatisk handlet om å bygge tillit blant grupper som kunne ha liten tillit til politiet.

Men generelt så prøver (jeg) å etterstrebe positive møter med folk. Det med å ta folk i hånden å møte dem ansikt til ansikt. Ta folk for det de gjør og ikke det de er. Som jeg mener bunner ut i medmenneskelighet og iboende respekt for menneske, og som er virkningsfullt og hvor man prøver å bygge opp. Jeg prøver å tenke at ok du har hatt mye dritt inn i livet ditt, barnevernet er inne, andre institusjoner. Du forbinder politiet med de som bare, altså negative ting, men da må man prøve å bygge opp igjen den tilliten. Og vise at... for det er klart at...det er jo politifolk som forvalter den maktposisjonen de har på en mindre god måte også. Åpenbart. Det ser man jo. Så det er ikke alltid jeg kan klandre folk for å ha den holdningen de har til politiet. Men hvor jeg tenker da skal jeg prøve å gjøre det litt bedre. Prøve å tenke at jeg er en allright politimann, du har sikkert møtt noen dårlige, men jeg er en allright en. Og det er en inni uniformen. (Radikaliseringsskontakt)

Informantene beskrev hvordan de etablerer kontakt med dem som mange, også innad i politiet, så på som uønsket og provoserende. Det kunne være bråkete aktivister eller mennesker med ekstreme og skremmende meninger. Informantene sa det var viktig å ikke fordømme eller forhåndsdomme disse menneskene, men heller forstå hvorfor de sa og handlet slik de gjorde, og tilrettelegge og rådgi for deres lovlige uttrykk.

Men hvis man prøver det myke først og ser at det går an, så blir det mye mer legitimt å bruke hardt etterpå. For da forstår folk konsekvensene selv av det de har drevet med. Hvis man går rett på med hardt mot mykt, holdt jeg på å si, så skjønner de ingenting. Og det er ganske viktig

i dialogarbeidet. Når vi forklarer de folka vi jobber med: «Hvis det blir noe bråk så kommer vi til å prøve å plukke ut de få som lager bråk, og hvis det blir for mange så må vi stenge hele sjappa». Og da virker det mer legitimt det vi driver med. Og det tror jeg er viktig at folk forstår hvorfor vi gjør det vi gjør. De kan jo være uenige, men de kan jo forstå det likevel. Det tror jeg er viktig. Hvis man hadde vært flinkere til å tenke på det så tror jeg man hadde kommet ganske langt. Og det gjør man jo i mye større grad nå, opplever jeg. (Dialogpolitiet)

Granér hevder at empati generelt for politiet kan være problematisk av flere grunner. For det første kan det gjøre arbeidet belastende hvis politiet identifiserer seg med dem som er rammet for eksempel av ulykker eller konflikter. For det andre må politiet kunne gjennomføre handlinger som kan gjøre livet verre for den som rammes av politiets handlinger for eksempel når de pågriper noen eller anmelder noen for kjøring i ruspåvirket tilstand (Granér, 2004, s. 197-198). Politiet kan ikke ha en fullstendig empatisk holdning, men må innse at de også har repressive oppgaver.

Informantene beskrev hvordan deres empatiske holdning hadde tydelige grenser, i tråd med Granérs beskrivelse. De sa at selv om de viste forståelse for ekstreme personer og gruppers ønske om å uttrykke seg, godtok de ikke ulovlige handlinger eller truende uttrykk. Empatien var knyttet til det å sette seg inn i den andres ståsted for å komme i posisjon til å hjelpe dem til å uttrykke seg på måter som var akseptable og lovlige. Empatien handlet ikke om en naiv innstilling til gruppene. Selv om de fokuserte på deres lovlige handlinger var de tydelige på at flere av menneskene de arbeidet med kunne utgjøre en risiko både for skadeverk, vold og i verste fall terror. Det var likevel deres oppgave å opprette kontakt med disse menneskene, for å avdekke eventuell risiko. For å oppnå kontakt var det viktig å være profesjonelt personlig.

6.1.3 Å være profesjonelt personlig

I tillegg til å vektlegge en empatiske politirole beskrev informantene seg også som «et personlig politi». Å være personlig var knyttet til å bruke seg selv og sine personlige egenskaper i møte med den andre. De bød på seg selv og lot den andre bli kjent med hvem de var. De beskrev seg som et mer personlig politi enn andre politienheter.

For det handler om hvordan jeg tenker på ting og det handler jo om min personlighet og mine holdninger til ting og ikke nødvendigvis hvor jeg jobber. (Dialogpolitiet)

Jeg ser absolutt om at det handler om personlig kjemi. Plutselig er det (MM) som får inngangen, eller (NN). Og da har vi en relasjon. (PST)

Personlig engasjement. Personlig engasjement, kapasitet og kunnskap. De (som arbeider som radikaliseringskontakt, min anm.) prioriterer dette feltet her over andre ting de jobber med. (...) Det er helt klart, den ene faktoren er personlig engasjement. De velger selv å prioritere

det feltet og de velger selv å sette seg inn i eget regelverk og kunnskap rundt radikaliserings og ekstremisme. (Radikaliseringkontakt)

Informantene var opptatt av hvordan de brukte sine personlige egenskaper til å etablere og opprettholde en god relasjon med målgruppen.

Jeg ser absolutt om at det handler om personlig kjemi. Plutselig er det Mickey som får inngangen, eller Mette. Og da har vi en relasjon. (PST)

De personlige egenskapene ble beskrevet som viktige for å tilrettelegge for et godt møte. Det handlet om å vise raushet, fleksibilitet og klare å tilpasse seg den andre. Informantene sa det var viktig å lytte til den andre og gi den andre plass. De beskrev egen kommunikasjon som åpen og lyttende, og rollen som fleksibel og påvirkbar.

Jeg tenker på en gjensidighet. Når du kommer som PST så har du som regel en ubalanse i relasjonen. (...) Men du kan likevel få en gjensidighet selv om det er en ubalanse i makten, på et vis, tenker jeg. Men det krever mer av oss, at vi tilrettelegger for det, enn av personen vi snakker med. Personen vi snakker med kan gjøre hva han eller hun vil, men det er vi som faktisk må være bevisst den biten der. Det er ikke sikkert jeg tenker på akkurat det med dialog, men jeg tenker veldig mye på det at jeg skal respektere den andre selv om jeg ikke er enig i hva han har gjort, og selv om han oppfører seg som en drittsekk. Men dialog, og gjensidig respekt handler også om at man setter grenser. (PST)

Selv om informantene var opptatt av å være et personlig politi var det personlige knyttet til rollen som politi. De var profesjonelt personlig, men ikke privat personlig.

Fordi kontakten med målgruppene ofte var politiinitiert, i betydning at det var politiet eller PST som ønsket å opprette kontakt med den andre, så de det som deres ansvar å motivere den andre for kontakt, og sørge for at kontakten opplevdes som så god som mulig for den andre. Dette begrunnet informantene også med politiets profesjonalitet. Som profesjonell part i relasjonen var det deres ansvar å bygge en god relasjon til den andre, og ikke motsatt.

Flere av dialogekspertene uttrykte at de dialogbaserte enhetene de arbeidet på muliggjorde at de kunne få bruke hele seg, og at de følte seg hjemme i den personlige politistilen:

Det var både måten å jobbe på og man jobber jo veldig, altså man styrer jo litt selv. Pluss at jeg liker det som ikke nødvendigvis er forbundet med ordinært politiarbeid. Ordenstjeneste, det er jo artig, men jeg syntes det er gøyere å skape litt relasjoner. Og bli utfordret mer på det medmenneskelige enn det fysiske. (Dialogpolitiet)

Det kan illustreres med en vifteform: Under arbeidsbetingelsene på de dialogbaserte enhetene fikk de brukt et bredt spekter av sine personlige egenskaper og kunne uttrykke en politistil som var i tråd med det de uttrykte som «å være ekte». De fikk spredt viften av egenskaper helt

ut. Ved andre typer enheter følte de seg mer begrenset, og rammebetingelsene gjorde at viftespekteret av egenskaper som var ønskelig der, ikke passet like godt til hvem de var. For eksempel ble det å arbeide på patruljetjenesten av flere av informantene sagt å kreve at de var grensesettende og kontrollerende. Dette var egenskaper de ikke følte passet til dem og deres politistil, og flere sa at det var noe av årsaken til at de søkte seg vekk fra denne type tjeneste. De følte seg mer vel med den kommunikative, kreative og relasjonelle politistilen som var ønskelig på de dialogbaserte enhetene.

Ved at de åpnet for en personlig kontakt mente informantene det var lettere for den de snakket med å vise hvem de var. Selv om informantene var tydelige på at det å vite mest mulig om personene gjorde risikovurderingen lettere, handlet det å være personlig om noe mer enn kun risikovurdering.

Ved å være personlig åpnet de opp samtalen slik at den andre kunne vise frem sider av seg selv som ikke kun gjaldt det forholdet politiet var bekymret for; voldelig ekstremisme. Samtalen kunne for eksempel dreie seg om musikksmak, eller andre interesser den andre hadde.

Ja, det beste er hvis man får til en flyt i samtalen. Det kommer helt an på den personen man har fremfor deg. Klarer man på en måte å skape en trygg relasjon. Snakke om ting som er veldig hverdagslige og ufarlige i starten, så bygger du på det underveis i samtalen og så får du ledetråder i forhold til det han sier, i forhold til engasjement. (Radikaliseringskontakt)

Det å være personlig minner i så måte om hvordan hensikten til Bekymringssamtalen blir beskrevet i veilederen for samtalen.

Samtalen er ikke et alternativ til straff, og heller ikke en form for terapi. Den skal være et verktøy for å finne fram til barnets og de foresattes egen kapasitet og motivasjon til å starte på en positiv endring av sin livssituasjon. (Politidirektoratet, 2011, s. 2)

Flere av informantene sa de brukte elementer av Bekymringssamtalen i egne samtaler. Særlig det styrkende aspektet ved samtalen blir trukket frem. Dette elementet tydeliggjøres også i Bekymringssamtalens engelske betegnelse, empowerment conversation (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Politidirektoratet, 2011).

Selv om informantene var opptatt av å være ivaretagende ovenfor den de snakket med, var hovedintensjonen med å oppfattes som ivaretagende, å komme i posisjon slik at den andre ønsket å snakke med dem. Det å være god på kommunikasjon, være empatisk, og personlig, handlet både om å skape en ramme som gav informasjonen informantene trengte for å vurdere

motivasjon og kapasitet for vold og skadeverk, men også om å gjøre personen mottagelig for eventuelle råd og hjelp informantene mente personen trengte.

6.1.4 De utfordrende emosjonene i dialogarbeidet

Samtalene mellom dialogekspertene og målgruppene handlet ikke i hovedsak om personlige temaer, men om tilrettelegging og avklaring av risiko. Det kan beskrives som personlige samtaler om upersonlige temaer. Det var unntak der det var personlige samtaler om personlige temaer. I de tilfellene handlet relasjonen om større deler av personens liv, og dialogekspertene beskrev sin rolle som en viktig støtteperson, en signifikant andre (Mead, 2005).

Informantenes relasjoner med målgruppen gir assosiasjoner til en studie av hjemmetjenesten der forskerne fant det de betegnet som «hverdagsresponsivitet». Hjemmetjenesten var en arena hvor de ansatte og brukerne ikke møtte hverandre som abstrakte rollefigurer «pleier» og «pasient», men isteden på et mer personlig plan. Enkle former for hverdagslig responsivitet, som blick, smil, småprat og kroppsholdning, skapte relasjoner mellom ansatte og brukerne (Skatvedt & Norvoll, 2016). Menneskelig kontakt betød mye for brukerne, og de ansattes små hverdagshandlinger utgjorde en stor forskjell. Likevel fant de ansatte i hjemmetjenesten det vanskelig å definere hverdagshandlinger og responser som legitime arbeidsoppgaver. Det var en usikkerhet blant de ansatte når det gjaldt hvilke oppgaver som gav prestisje og hva som ble sett på som kompetanse og fikk prioritet (Skatvedt & Norvoll, 2016).

En studie av sosialarbeidere ansatt på et lavterskeltilbud for rusavhengighet i aktiv rus, viste at selv om de ansatte opplevde stor grad av jobbautonomi var det likevel emosjonelt belastende å håndtere vonde følelser i møte med brukerne. Dette gjorde at de ansatte utviklet ulike mestringsstrategier for å håndtere ubehaget (Wassbakk, 2020). Den første strategien var å undertrykke ekte følelser. Sosialarbeiderne var opptatt av å møte brukerne på en profesjonell, men også medmenneskelig måte. De knyttet det å vise empati og forståelse til det å være medfølende, mens de knyttet det å skjule egne følelser til det å være profesjonell. Her kan man trekke paralleller til dialogekspertene i denne studien, og hvordan de beskrev bestanddelene i det å være dialogekspert: Det handlet om å være empatisk og profesjonell personlig. Studien av sosialarbeidere viste hvordan de ansatte ved å skjule egne følelser i møte med brukerne klarte «å stå i situasjoner», og beskyttet seg for å håndtere egne vanskelige følelser. Studien viste også at sosialarbeiderne skjulte egne følelser også for å beskytte

brukerne. Ved å skjule sine ekte emosjoner klarte de å behandle brukere med respekt selv om de hadde gjort handlinger sosialarbeiderne avskydde.

Et eksempel på dette er informant C's situasjon, hvor hen hadde følelsesmessige utfordringer med å møte en bruker som hadde utført seksuelle overgrep mot mindreårige (...). Informanten ga uttrykk for en opplevelse av emosjonell dissonans og avsky i forhold til brukeren sine handlinger, men måtte skjule de vanskelige følelsene for å være profesjonell og møte brukeren på en tilfredsstillende måte. (Wassbakk, 2020, s. 50)

Dette har klare paralleller til radikaliseringskontaktene og PSTs beskrivelser. De var tydelige på at de kunne arbeide med personer som hadde gjort eller uttrykt ønske om å gjøre forferdelige handlinger. Ved å legge egne følelser bort, som for eksempel redsel eller sinne, valgte de å lete etter det menneskelige og sårbare hos personene, noe som gjorde det lettere for dem å finne ekte motivasjon for å hjelpe og støtte personene.

Den andre strategien sosialarbeiderne som arbeidet med brukere i aktiv rus benyttet seg av var «dybdeskuespillet». «Dybdeskuespillet» handlet om at sosialarbeiderne lette etter gode forklaringer på brukernes atferd for å forstå deres følelsesuttrykk og utagering. Ved å finne gode forklaringer fant sosialarbeiderne det lettere håndterte egne emosjoner i møte med brukerne (Wassbakk, 2020, s. 52).

I likhet med sosialarbeiderne var også informantene i denne studien opptatt av å finne forklaringer på målgruppens utfordrende uttalelser og atferd. Ved å være empatiske åpnet de opp slik at den andre kunne gi dem forklaringer på hvorfor de uttrykte seg som de gjorde. Dette gav dialogekspertene en forståelse for deres «ekstreme» uttrykk.

For Dialogpolitiet handlet det om å kalle det engasjement og kulturuttrykk, når aktivister eller fotballsupportere utagerte verbalt, eller fysisk. For radikaliseringskontaktene og PST kunne det handle om å definere personene som ensomme, frustrerte mennesker som hadde «gått seg vill på nettet». Informantenes beskrivelser var med å redusere betydningen av voldshandlinger. Fremfor å kalle det for vold brukte de isteden dempende forklaringer som «at de gikk over streken», «de lot seg rive med». Informantene forklarte denne atferden som annerledes enn samme type handlinger begått av grupper som de mente ikke hadde samme gode grunner for sin atferd.

Her knyttes voldsbegrepet til det *andre* målgrupper gjør, men ikke *deres* målgrupper.

Voldsbegrepet blir en sosial konstruksjon som skapes i relasjoner med andre (Balvig, 1997, 2000; Grøvdal, 2010), og det kan være vanskelig å betegne dem man står nær som voldelige

(Iversen & Rymoén, 2016). Flere forskere har vært opptatt av om man kan se på kriminalitet som en sosial konstruksjon eller en sosial realitet (Christie, 2004; Olaussen, 2004). I denne sammenheng ble det tydelig at for informantene var «vold» noe abstrakt som gjaldt «de andre», mens skadelige handlinger begått av deres målgrupper ble sett på som forklarlige og til en viss grad også forsvarebare, og ikke som «vold».

Flere studier ser at måten de ansatte håndterer følelser på er avhengig av hvilke rammebetingelser det er for å ha et sted bortenfor «publikum» der man kan avreagere sammen med kollegaer. Har man et trygt «backstage», der man kan vise de reelle emosjonene, er det lettere å opptre profesjonelt og vise «de riktige emosjonene» ovenfor publikum. En studie om sykefravær fant at de ansatte som hadde personlig kontakt med kunder, klienter eller pasienter oftere opplevde en ubalanse mellom egne følelser og de følelsene de viste utad. For å yte den hjelpen, omsorgen og servicen som var forventet i kunde- og klientorienterte yrker, måtte de ansatte kontrollere egne følelser og følelsesuttrykk. De måtte sette egne følelser til side for å opptre profesjonelt og yte den service som var forventet. Dette ble forsterket ved at de hadde få muligheter til å gjøre ting i eget tempo og det var få steder de kunne være alene (Indregard, Ulleberg, Knardahl & Nielsen, 2018).

Bloksberg og Prieur var opptatt av hvordan kravet om empati forhandles og balanseres mot andre krav. De mente at politibetjentene strekker seg langt for å presentere seg som tålmodige, vennlige og hjelpsomme for å vise at de er i tråd med dette som en del av politiidealet (Bloksgaard & Prieur, 2016, 2021).

Bloksberg og Prieur fant at også i politiyrket forventes det at man skjuler egne følelser for å bli vurdert som profesjonell. Men til forskjell fra de kunde- og klientorienterte yrkene mente de at politiet har større grad av autonomi som gjør det lettere for dem å håndtere egne følelser. Dette stemmer med funnene i denne studien. Dialogekspertene opplevde som tidligere nevnt stor grad av autonomi, både når det gjaldt tid og arbeidsoppgaver. Selv om de kunne ha det travelt var det de selv som gjorde avtaler med folk, og de kunne i stor grad styre hvor ofte og når disse avtalene fant sted. Til forskjell fra de kunde- og klientorienterte yrkene tilbragte dialogekspertene store deler av arbeidsdagen på egen arbeidsplass, og på kontor der målgruppene ikke hadde tilgang. Dette gav dem et viktig pusterom. Kontoret til dialogekspertene ble deres pikett, og gav dem en arena der de kunne planlegge, diskutere og debriefe innsatsen i møtene med målgruppene. De fikk et «backstage» der de kunne hente seg

inn for å klare å være imøtekommende «frontstage» (Goffman, 1992). Kontoret hadde også viktig funksjon som et sosialt rom der de bygget enhetskultur og et kollegafelleskap.

6.1.5 Frykten for å fremstå for myk

Flere av informantene var tydelig på at det var grenser for hvor personlig og empatiske de skulle være. De var opptatt av at det var viktig at man brød seg om den andre, men at det var viktig å være «profesjonell» med dem de arbeidet med.

Flere beskrev hvordan de hadde emosjonelt verdifulle samtaler med personer, der flere fortsatte kontakten også etter at de var overført til hjelpeinstanser. Likevel ble dette ikke åpent tematisert blant betjentene. Når de snakket om relasjonen i kollegiet, ble samtalen redusert til effektive samtaler der de var tydelige på at formålet var å få informasjon.

På en av enhetene var det en diskusjon om hvor lenge de burde holde kontakten med personer etter at «saken» var avsluttet. Diskusjonen kom på bakgrunn av at en av betjentene som hadde fulgt opp en person tett over tid var sykemeldet. Flere av kollegaene mente dette skyldtes at betjenten hadde vært for tett på, for lenge. Det å bli for involvert i personene de arbeidet med ble sagt å være uheldig både fordi det var for belastende, men også fordi det ikke var en del av politirollen. «Å bry seg for mye» ble sett på som uprofesjonelt.

Flere av informantene uttrykte viktigheten av å være ivaretagende, men likevel ikke for ivaretagende. Informantene i denne studien presenterte et ideal om å være tålmodig, vennlig og hjelpsom, men ikke for tålmodige, vennlig og hjelpsom. Kollegaer som utviste en praksis der de var for mye eller for lite av disse kvalitetene, ble begge vurdert som uprofesjonelle. Det handlet om å ikke vise for mye eller for lite emosjoner, men akkurat passe.

Informantene var opptatt av å være gode til å kommunisere, være empatiske og personlige, og på den måten tydeliggjør det Bloksberg og Prieur betegner som et hyggelig image (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 107). Likevel snakket informantene lite om emosjoner. Kan dette forklares med at det er uvant for politiet å beskrive politiarbeidet som emosjonelt arbeid? Ved å gjøre det, er man da redd for å knytte politirollen for tett opp til stereotyper av politiet som for mye «hjelper» og dermed for lite «politi»?

Det å bry seg om, og ha omtanke for noen kan oppleves meningsfullt for den enkelte

politibetjent, særlig hvis man ser en umiddelbar nytte av relasjonen for politiet. Det kan likevel være vanskelig å forklare og forsvare både ovenfor seg selv og kollegaer, hvorfor det å bry seg om noen er en viktig del av politirollen.

Det virker som det handlet om hva informantene mente de som politi kunne tåle. De måtte finne den optimale balansen mellom hvor harde og myke de kunne være. Det var som om de beveget seg mot politirollens yttergrense for hvor ettergivende de kunne være, og fortsatt være politi. Det var derfor viktig å opprettholde bildet av seg selv som politi, både ovenfor målgruppen, kollegaer og seg selv.

Ovenfor har jeg drøftet Dialogekspertenes bestanddeler og hvordan det skaper utfordringer ved at politiarbeid fremstår som emosjonelt arbeid. Jeg skal nå ta for meg hvordan Informantene beskrev målgruppene. Først tar jeg for meg Dialogpolitiet, deretter radikaliseringskontaktene og PST.

6.2 Dialogpolitiet: «Vi jobber med de ikke-kriminelle»

Når informantene beskrev hvem som var målgruppen for arbeidet, brukte flere betegnelsen «de ikke-kriminelle». De satt dette opp som et motstykke til dem politiet ellers hadde som sin målgruppe, «de kriminelle som hadde vinnings hensikt», som en av informantene uttrykte det.

SO, (spesielle operasjoner, min anmerkning), de jobber med dialog med gjengmedlemmene. Det er vanskelig for det er folk som har en kriminell agenda. De skal ha makt og de skal tjene penger og de har et økonomisk vinningsmotiv. Vi jobber med folk som ikke er skurker vi. Ikke er tyver, ikke er ransmenn, ikke er drapsmenn, i utgangspunktet. De er idealister, enten religiøse eller politiske (...) I en eller annen form. Nynazistene er idealister; de vil bli kvitt jøder og utlendinger. Det kan du si er sin form for idealisme. Muslimene er det, venstresiden er kommunister. Og de (idealister) er veldig mye lettere å jobbe med enn kriminelle. For de prøver ikke å unndra, de oppfører seg som legitime. Nazistene oppfører seg som legitime og vil gjerne samarbeide med politiet, og alle kommunistene vil samarbeide med politiet, med unntak av små mikromiljøer, (navn på miljøer). Det er mange som samarbeider, ikke samarbeider, men som snakker med oss. Og forholder seg til oss. Det er ikke noe problem å snakke med politiet. «Hør her vi vil hjelpe dere å ytre seg», men det eneste vi sier: «Vi er redd for at det skal bli bråk. For hvis det er slåssing så må politiet komme og beskytte noen (...) Du kan si hva du vil da, men hvis du er filosofisk, hvis du prøver å se det utenfra, en nazist har en edel tanke om at han er et finere menneske. At han er det. Så tar han feil da, mener jeg, samme som at kommunister tar feil om at vi alle er like, vi er ikke det. (Dialogpolitiet)

Flere av informantene forklarte skillet mellom Dialogpolitiets målgrupper og de gruppene politiet ellers arbeidet med at det handlet om hvilket formål de ulike målgruppene hadde.

Dialogpolitiet mente det var viktig å tilrettelegge for alle grupperes lovlige ytringer. Det at de

definerte aktivistene som idealister og supportermiljøene som kulturbærere, gjorde arbeidet med å tilrettelegge for disse målgruppene meningsfullt. Målgruppene Dialogpolitiet arbeidet med ønsket å fronte meningene sine og engasjementet sitt, mens «de kriminelle» ikke ble sett på som å ha denne type noble motiver.

Dialogpolitiets oppgave var å beskytte ytringsfriheten for legitime aktører med et aktverdig formål; å ytre seg, mens politiet ellers skulle hindre eller avdekke «de kriminelles» lovbrudd.

Det var tilfeller der representanter fra aktivistgrupper begikk lovbrudd, for eksempel skadeverk eller voldshandlinger, i forbindelse med markeringer, men de ble ikke av den grunn omdefinert fra ikke-kriminelle til kriminelle. Dialogpolitiets målgruppe ble beskrevet som engasjerte mennesker som kunne begå vold og skadeverk, men da som uttrykk for et engasjement. Volden ble beskrevet som; «de gikk for langt», eller «tråkket over streken». Volden ble forstått som en del av uttrykkene som var naturlige for dem som brant for noe, som stod for noe og som kjempet for meningene sine. De var fortsatt legitime aktører det var riktig å tilrettelegge for at fikk ytret seg. Handlingene ble forstått i konteksten av engasjement, aktivisme og idealisme.

Dialogpolitiet definerte egne målgrupper som de «ikke-kriminelle» og fokuserte på deres engasjement, mens andre politienheter kunne fokusere på de problematiske sidene ved målgruppenes uttrykk, og kunne ønske å begrense gruppenes aktiviteter. Dette gjorde at ulike politienheter hadde ulik tilnærming til de samme målgruppene.

Dialogpolitiet forankret arbeidet sitt på det som kan sies å være to ulike sett med aktverdige formål. Det første formålet var at de la til rette for ytringsfriheten. Ytringsfriheten er en av grunnpilarene i et demokrati, og det å arbeide for fremme denne rettigheten anerkjennes som et godt formål. Det andre formålet forsterker det første formålet, men handler om hvem de tilrettelegger for. Dialogpolitiet var opptatt av at de la til rette for ytringsfriheten til grupper som ved sine uttrykk bidro til å opprettholde demokratiet. De tilrettela for det informantene beskrev som idealister og kulturbærere som de mente ofte ble sett på som mindre ytringsverdige.

Dialogpolitiet tilrettela for miljøer som provoserte, utfordret og irriterte. Ut fra dette mente informantene at de operasjonaliserte vernet om ytringsfriheten for *alle* grupper, ikke bare de

«enkle og stuereine som alle er enig om har rett til å bli hørt», som en av informantene uttrykte det.

6.2.1 Dialogpolitiets blikk på «Aktivisme»

Det er som nevnt ikke alle som demonstrerer eller arrangerer markeringer i byen Dialogpolitiet anså som sine målgrupper. Dialogpolitiet rettet virksomheten mot det de betegnet som aktivistmiljøer og risikosupportere. Aktivistmiljøer ble definert av Dialogpolitiet som politisk, ideologisk og religiøs aktivisme.

Aktivist er ikke et nøytralt begrep. Bruken av begrepet styrer tankene mot bestemte grupper. Aktivist gir assosiasjoner til mennesker som har et sterkt engasjement, gjerne politisk eller ideologisk. Det er noen som ønsker forandring og som utfordrer det bestående.

Dette var også måten Dialogpolitiet brukte begrepet aktivist, men likevel var den en ekstra dimensjon ved Dialogpolitiets bruk av begrepet. Aktivist ble assosiert med begrepet risiko. På den måten var det en dobbelthet knyttet til Dialogpolitiets beskrivelse av målgruppene: de var både engasjerte «ikke-kriminelle», men de var også assosiert med en risiko.

I Dialogpolitiets beskrivelse av miljøene de betegnet som aktivister var det en innforstått vurdering av at miljøene kunne utgjøre en risiko. Hvor langt var de villig til å utøve sin protest?

Informantenes beskrivelser gir assosiasjoner til Dialogpolitiet som løvetemmere, og aktivistene som et potent og potensielt farlig felleskap. De var «engasjerte mennesker som kan være villige til å begå handlinger som skaper farlige situasjoner» som en av informantene beskrev det.

Når man ser på hvem som deltar på demonstrasjoner er det nødvendigvis ikke de organiserte aktivistene som står for ødeleggelsene. Det kan være tilfeldige personer som henger seg på noe som skjer. Likevel blir aktivistene assosiert med risikoen for ødeleggelse og vold, og assosiere med en stor menneskemengde ute av kontroll. Aktivistbegrepet er en sosial konstruksjon som ikke bare gir en beskrivelse av hvordan Dialogpolitiet ser på gruppene de arbeider med, men også hvordan de ser på seg selv.

6.2.1.1 *Det offentlige rom som et sted for et mangfold*

Politiet har mange roller. De er både kriminalitetsbekjempere og ordensopprettende og som informantene i denne studien, tilretteleggere for ytringsfriheten. Disse ulike rollene skaper ulik forståelse for hvordan politiet skal møte uro og uorden på gaten.

Verdighetsvurderingen av den andre er gyldig for alle profesjonelle møter, også for politiets møter med publikum (Ansel-Henry & Jespersen, 2003; Chan, 1997; Finstad, 2000a; Frantzen, 2005; Granér, 2004; Reiner, 1992; Skolnick, 1994).

Til forskjell fra mine informanter har patruljetjenesten ofte ansvaret for å opprettholde orden i risikofylte situasjoner og å gjenskape orden i situasjoner som er i uorden. For å skape trygghet og ivareta borgernes sikkerhet er det avgjørende at politiet holder orden.

Patruljetjenesten har en viktig oppgave ved å holde ro og orden slik at demonstrasjoner og arrangementer kan foregå på en måte slik at grupper får ytret seg. Det som skiller Dialogpolitiet fra andre politienheter, er at de har en dedikert og eksplisitt rolle i å beskytte ytringsfriheten. Dette former deres tilnærming til miljøene. Der patruljetjenesten arbeider gjennom synlig tilstedeværelse og symbolsk og fysisk maktbruk, arbeider Dialogpolitiet gjennom dialog og samarbeid for å tilrettelegge for arrangementene.

Det at kollegaer fra patruljetjenesten kunne være uenige i at Dialogpolitiet skulle å gå i dialog med grupper som var involvert i bråk og uroligheter viser at det å være enig i at ytringsfrihet er viktig og at politiet er en beskytter av en slik demokratisk rettighet, er enkelt så lenge det å være et demokratisk politi er et generelt og fjernt ideal. Når idealet skal operasjonaliseres og omsettes til konkret praksis tydeliggjøres de forskjellige oppfatningene i politiet. Når det å ivareta ytringsfrihet går fra å være en abstrakt størrelse til konkrete handlinger og valg av tilnærming ovenfor bestemte grupper, er det ulike syn i politiet på hvordan en bør møte forskjellige miljøer. Dette vil kunne skape uenigheter og gnisninger mellom Dialogpolitiet og kollegaer.

Ønsket om å holde orden og ivareta ytringsfriheten utfordres særlig når politiet møter miljøer som ytrer seg på det mange oppfatter som uakseptable måter. Da kan Dialogpolitiets ønske om å tilrettelegge for ytringsfriheten for «uordentlige» grupper, stå mot patruljetjenestens ønske om orden.

Og spesielt her. Her er det snakk om ytringsfrihet! Dette er deres forbannede rett å gå i gatene! Vi ønsker jo et sånt samfunn! Vi ønsker jo at det skal være sinte ungdommer som står og skriker og er forbanna fordi noe er feil. Vi ønsker jo det. Det er de som protesterer som endrer samfunnet, så det ønsker vi. (Dialogpolitiet)

De kritiske spørsmålene fra kollegaer resonnerer med flere av stemmene i den offentlige debatten. Særlig når det gjelder grupper som kommer med ytringer som grenser opp mot hatytringer kan det være vanskelig å forsvare at også disse gruppens ytringsfrihet skal beskyttes av politiet. Sympatien, både hos opinionen og blant politiansatte kan være hos de som utsettes for de nedsettende ytringene. Likevel, hver gang informantene ble utfordret av kollegaene var de tydelige på viktigheten av å beskytte alle lovlige ytringer og handlinger, selv om de som oppleves provoserende og krenkende for andre.

Selv om de forstod at kollegaer ble provosert av at de fastholdt på å ha dialog med gruppene, var de tydelige på at det var politiets rolle å beskytte lovlige ytringer, selv for gruppene som tidligere hadde begått vold og skadeverk. Den interne pikettpraten på Dialogpolitiet så ut til å ha betydning ikke bare for å håndtere kollegers kritiske bemerkninger, men også å fastholde troen på ytringsfrihet som en demokratisk grunnverdi, også når den opplevdes å stå i kontrast til verdier som verdighet og inkludering.

Gaten har i flere sammenhenger blitt omdefinert fra å være et mangfoldig sosialt rom til å bli definert som et farlig kaos, der politiet blir heltene som skal rydde opp og trygge omgivelsene. I New York ble for eksempel Broken Windows teorien beskrevet som løsningen på den farlig uorden som er på gaten (Knobler & Bratton, 1998; Wilson & Kelling, 2010). Gaten omdefineres til en slagplass, og politiets mål er å vinne krigen mot uorden. Publikum deles inn i dem man ønsker å beskytte, de rene, og dem man skal beskyttes fra, de urene (Douglas, 1997; Finstad, 2000a). Politiet blir omdefinert til en renovasjonsetat, der det handler om å skape rene sosiale rom der folk «oppfører seg», langt utover det å ikke begå lovbrudd. Det handler om å fjerne alt som ikke passer inn (Knobler & Bratton, 1998; Lomell, 2007; Sahlin, 2000b).

Andre har vært opptatt av at gatene tilhører de menneskene som er der og at politiet er gjester i det offentlige rommet (Jacobs, 1965; Rosten, 2017). Dette synet er gjenkjennbart i informantenes beskrivelser.

Når politiet kommer inn i en situasjon, om det er trafikk kontroll eller hva det er, så er det politiet som skaper rammene for møte. I enhver situasjon hvor politiet går inn, må publikum finne ut hva er det politiet ønsker. Det er det politiet forventer av publikum. Hvis vi kommer til

vold i hjemmet, så stopper du med å sloss, du hører på hva politiet sier. Det er politiet som setter rammene for enhver situasjon, også hvis du skal få deg pass, eller i et avhør. Du skal inne i våre rammer. Mens her er det politiet som prøver å finne ut hva er det du ønsker. Vi er gjestene på gata. (Dialogpolitiet)

Informantene så på det offentlige rom som et sted for et mangfold av handlinger, ytringer og uttrykk. De så på egen rolle som en tilrettelegger og en fasilitator for dette mangfoldet.

Fremfor at målgruppen skulle tilpasse seg politiet, skulle politiet tilrettelegge for alle legitime ytringer og handlinger. Målgruppene ble sett på som legitime aktører på gaten, fremfor passive observatører til politiets ordenshandlinger. Dialogpolitiet så seg som tilretteleggere for mangfold i det offentlige rom.

6.2.2 Fotballsupportere - kulturbærere eller pøbler?

Dialogpolitiet drev med kunnskapsdeling i egen organisasjon knyttet til politiske, religiøse, etniske og ideologiske grupperinger. Dette gjaldt også supporterkultur, særlig knyttet til fotballsupportere. Fotballkontaktene ved Dialogpolitiet arbeidet tett med dette miljøet.

(...) mens vi ser på det som en kulturgreie, (ler) bare la dem holde på, det skjer ingen ting. Så man har litt ulikt syn. Fotballkontaktene sa at hvis man møtte risikosupportermiljøene med respekt, ville også disse miljøene ønske å samarbeide med politiet. Disse betjentene mente det var ekstra viktig å spre miljø- og fenomenkunnskap til kollegaer, slik at de så på dette som en kultur, på lik linje med aktivistmiljøer, og dermed innså at det var riktig og viktig å tilrettelegge for deres kulturuttrykk. (Dialogpolitiet)

Risikosupportere er supportere som tilhører en tribunekultur der slåssing er en del av maskulinitetsprosjektet. Supporterkultur handler om lojalitet, arbeiderklassetilknypning, maskulinitet, lokal tilhørighet og et lidenskapelig forhold til eget lag (Armstrong, 1998; Hjelseth, 2005). Halvdan Hausbakken gjorde en studie av mediedekningen av risikosupportermiljøet fra 2000-2009. Han fant at miljøet fremstilles som voldelig, noe som gjør at både fotballklubber og politi ønsker å kontrollere miljøene.

Casuals opererer i grenselandet av hva som aksepteres av moralsk, sømmelig atferd. De er involvert i vold, slåss innbyrdes, men denne argumenteres å være underordnet. Tross at casuals i liten grad utøver vold på tribuner, (...) reagerer offentligheten med skepsis. Som oftest ønsker man flere sikkerhetstiltak som skal sikre trygghet for familier, tiltak som viser konturene av et sikkerhetsregime som dannes i samarbeid mellom klubber, fotballorganisasjoner og offentlige myndigheter. (Haugsbakken, 2011)

Dette var i tråd med funnene i denne studien.

Fotballbetjentene på Dialogpolitiet var opptatt av at politiet måtte ha en forståelse for kulturen, samtidig som politiet må ta kontroll for å unngå sammenstøt når rivaliserende lag møtes.

Likevel uttrykte fotballsupporterene frustrasjon over at mange i politiet, også kollegaer innad på Dialogpolitiet, skar de som tilhørte supportertermiljøene over en kam. De reagerte særlig på at både politi og klubber kunne utstede reaksjoner mot miljøet generelt, fremfor å reagere på de enkeltpersonene som hadde gjort noe galt. Fotballkontaktene var opptatt av at personene i miljøene skulle få en rettferdig behandling både fra klubber og fra politiet, og de var opptatt av å beskytte risikosupportermiljøenes rett til å uttrykk sin kultur, på lik linje som aktivister eller andre med religiøse eller politiske interesser.

Utfordringen her er at causals og ultras ser tilsynelatende like ut og at de som ikke kjenner miljøet tar alle under en kam. Og det har jo vi fått høre mye, at de som definerer seg som ultras er jo ikke-voldelige, men de vil mange ganger bli behandlet (av politiet) som den voldelige gruppen. Og det er jo frustrerende for dem. Og da kommer de til oss og klager på det. Og vi kjenner jo dem og vet hva de står for, så for oss er det ikke noe problem. Men jeg ser jo utfordringen for de uniformerte som kjører ute. (Dialogpolitiet)

Under feltarbeidet målbar fotballbetjentene i flere tilfeller, både ovenfor innsatsledere i eget distrikt og i andre distrikter, betydningen av en differensiert og målrettet innsats. De snakket om viktigheten av å kjenne personene i miljøene, og ta ut dem som lager bråk, og la de andre være. En udifferensiert innsats som slår ned på «massene» ble sagt å ramme urettferdig og skjevt, og dermed skape en negativ holdning til politiet.

Ja, et av møtene vi hadde med en av fotballsupportergrupperingene så kommer de samme problemstillingene opp igjen altså de har følt seg urettferdig behandlet. (...) Vi blir satt i samme bås. Og det går litt på holdninger internt i politiet og vi har sagt at dette skal vi ta med oss videre. Vi skal kommunisere ut dette til våre kollegaer. Vi skal prøve å lære dem forskjellene. Vi skal drive med litt fenomenkunnskap i egne rekker og. Når vi på et møte kunne, vi merket at det gikk litt i stå, og når vi på et møte kunne sitte å si at vet du hva, i forrige uke så hadde vi de og de møtene vi holdt kurs for dem og de, og vi snakket om de forskjellene, vi får ikke gjort underverker her, men vi kan i hvertfall drive en bevisstgjøring internt hos oss. Så er ikke det sånn, men vi kan vise til at vi får gjort noe konkret opp imot en gitt problemstilling. Da tar man litt den tilliten videre igjen. Hvis vi ikke hadde gjort noe der så tror jeg det hadde gått litt i stå. (Dialogpolitiet)

Fotballbetjentene i Dialogpolitiet var opptatt av at det var viktig å kjenne miljøene godt, for lettere å kunne vite hvem som faktisk begikk overtramp. De mente det var viktig at miljøene ikke opplevde at det var vilkårlig hvem som fikk reaksjoner, som for eksempel det å bli utestengt fra kamper, men at politiets reaksjoner var målrettet mot dem som hadde begått lovbruddet. Opplevd urettferdighet vil kunne skape et potensiale for voldelige sammenstøt

med politiet. En rettferdig behandling derimot ville kunne forebygge vold ved å minske frustrasjonen og aggresjonen over politiet.

La oss si fotballmiljøet hvor de uniformerte som jobber på stadion ønsker mye raskere å komme med konsekvensene, og pågripe eller innbringe, og ta folk. Men samtidig (Dialogpolitiet NN) og (Dialogpolitiet MM) jobber jo med det miljøet og vet jo at den kulturen er litt annerledes. Man oppfører seg annerledes på en fotballbane og man skal kanskje tøyе strikken litt lenger og at det går an før det blåser helt ut av proporsjoner. Og at man har en annen forståelse av hva som er utenfor og innenfor. (...) Men det er en hårfin balanse derfor når man griper inn for tidlig og når man griper inn for sent... det er selvfølgelig vanskelig.(Dialogpolitiet)

Til tross for at informantene i Dialogpolitiet så seg som tilretteleggere for et mangfold av miljøer og ytringer, var det uenighet innad i Dialogpolitiet hvordan politiet skulle møte supportertermiljøene. Enkelte av informantene fra Dialogpolitiet uttrykte at de så på dem mer som pøbler, som ville slåss og ikke idealister som de andre gruppene de arbeidet med.

Vi jobber og med fotballsupportere, (men) de er ikke idealister, men alle andre er idealister. De (fotballsupportere) har ikke noe edelt motiv. De har ikke noe ideologisk, idealistisk motiv. Det har et motiv som ikke er økonomisk. De har et motiv om å slåss, det er ikke noe økonomisk motiv. Det er et thrill seeking, adrenalin motiv. Action motiv. Men det er ikke noe idealistisk, det er ikke noe edel tanke bak. (...) (Aktivistene) de har et edelt motiv bak, uansett hvor feil det edle motivet er. Men det har ikke fotballpøbler. De har ikke noe edelt motiv, de har ikke noe idealistisk motiv, de vil bare slåss. De er bare ute etter å skade hverandre, og det kunne de gjerne fått gjort, helt til noen blir drept, så sier folk at hvorfor passet ikke politiet på. Det er en ting, og det andre er at de tar utenforstående. I Sverige har det vært flere drap på dette. Det er bare et par år siden, en ble drept i forbindelse med fotballkamp. Han blir slått ned så slår han hodet og dør. (Dialogpolitiet)

I sitatet ovenfor blir miljøene beskrevet på en måte som ikke gir supporterne legitimitet som en gruppe det er verdt å tilrettelegge for. Informanten skiller ikke mellom risikosupporterne og «de kriminelle». Det gjør at idealet om å tilrettelegge for ytringsfriheten forsvinner og isteden fremstår supporterne som voldelig og farlige miljøer som må kontrolleres.

Prøver å unngå mest mulig (det) å bruke skjulte metoder. Det eneste vi bruker det på konsekvent er fotballpøbler. Der bruker vi informanter. Altså prøver å rekruttere informanter, fortelle oss ting, for de snakker ikke, det er ikke sånn at de forteller at nå skal vi slåss dere og der. De prøver å unndra seg politiet hele tiden. Men ellers, på ingen av de andre miljøene bruker vi informanter eller bruker metoder som vi har tilgjengelig i norsk politi. Siden 2004, når vi ble etablert, så kan jeg ikke huske at vi har brukt sånne spesielle metoder. (Dialogpolitiet)

Miljøene beskrives ikke lenger som noen Dialogpolitiet skal samarbeide med, men heller noen man bør bruke skjulte innsamlingsmetoder på.

Skadepotensialet legitimerer og åpner for bruk av skjulte metoder blant gruppen som ellers presenterte seg som de som arbeidet med åpen etterretning. Selv om bruken av skjulte metoder ble argumentert ut fra et risikopotensiale, kan man stille spørsmål om valget mellom åpne eller skjulte metoder ble påvirket av hvordan man definerte gruppene. Var fotballsupporterne kulturbærer som man skulle tilrettelegge for, eller pøbler man burde behandle som «kriminelle»?

6.2.3 Går også den nøytrale tilretteleggeren i bekreftelsesfellen?

Ut fra beskrivelsene ovenfor ser det ut til at interessen til den enkelte betjent får stor betydning for hvordan de tolker de ulike gruppene de arbeider med. Det er interesser som styrer nysgjerrigheten og som gjør at informantene får øye på nyansene.

Den skepsisen andre kollegaer kan ha, enten til aktivister eller til risikosupporterne, ønsker den enkelte Dialogpolitibetjent å utfordre gjennom kunnskapsformidling om disse kulturene og ved det skape en forståelse for miljøene.

Kan det være at hvordan betjentene tolker gruppene, enten som engasjerte kulturbærere eller som pøbler, ikke bare handler om hvilke kulturer de har kompetanse på og interesse for, men også hvem de kjenner seg igjen i? Det kan se ut som den enkelte ansattes interesser styrte hvilke grupper de så som «verdige» eller «uverdige». Har man interesse for politiske aktivister er det den gruppen man ønsker at politiet skal tilrettelegge for. Er man interessert i fotball så er man interessert i å tilrettelegge for risikosupporterne.

Jeg tror jeg personlig har en fordel. Når det kommer til fotballsupportere, jeg er ekstremt fotballinteressert. Jeg synets det er .. jeg har selv vært medlem av klanen og stått på Ullevål og sunget sammen med dem. Jeg har en fotballbakgrunn. Jeg har en veldig interesse, for kall det faget, jeg synets alternativ tribunekultur, personlig så syntes jeg det er dritkult. Det tro jeg er en kjempefordel for meg når jeg går i dialog med dem. For nå vi snakker om spillere på Vålerenga, eller tribunekultur og at de er i mot den moderne fotballen (det ringer) så gir det meg en kjempefordel, for vi har faktisk noe å snakke om, det er veldig lett å komme i prat med dem. Igjen tilbake til det med tillit. Det er klart at jeg har lettere for å få tillit hos dem enn en som overhode ikke er interessert i fotball. Det er litt sånn rett mann eller kvinne på rett sted. Det gir meg en kjempefordel. Og så må jeg være veldig forsiktig med at jeg, internt i politiet bli preget av at jeg synets at mye av det de gjør, nå snakker jeg om tribunekulturen, at jeg syntes at det er greit. Da må jeg klare å skille. Så det gir meg en fordel den veien. Det gir meg en kjempefordel, men det er også kjempeutfordrende. (Dialogpolitiet)

Kanskje er det vanskelig, selv for Dialogpolitiet som presenterer seg som en nøytral tilrettelegger for alle typer lovlige handlinger, å være upåvirket av hvem man har foran seg? Utfordringen ligger i å se at selv om man har et ideal om å være nøytral og behandle alle likt,

vil er det vanskelig å ikke la seg styre av egne erfaringer og interesser. Faren er at en selvpresentasjon av seg selv som en nøytral tilrettelegger vil kunne gjøre at man ikke ser, eller er åpen for at man ubevisst kan gå i en bekreftelsesfelle (confirmation bias). Ideen om at man er nøytral og objektiv vil kunne gjøre at man overser og fortrenger hvordan egne preferanser styrer måten man sorterer målgruppene i «de engasjerte» og «pøblene».

Bekreftelsesfelle sikter til en iboende menneskelig tendens til å søke etter, velge ut og tolke informasjon som gjør at våre holdninger og antakelser blir bekreftet. Dette er det forsket på i politiets avhørsarbeid (Jakobsen, Stridbeck & Langballe, 2018; Kolflaath, 2015; Rachlew, 2009). Kunnskapen fra avhørsforskningen kan ha overføringsverdi til det forebyggende dialogarbeidet. Ved å ha en bevissthet og åpenhet rundt hvordan egne preferanser kan styre hvilke vurderinger man gjør av ulike målgrupper, kan man forebygge bekreftelsesfellen.

Betydningen av et opplevd rettferdig politi er viktig for å skape tillit, som er basisen for en forebyggende dialog (Tyler & Fagan, 2008). Dette handler om publikums opplevelse av prosessrettferdighet. Det vil si i hvilken grad publikum opplever at politiet uøver sin autoritet og tar avgjørelser ved bruk av rettferdige prosedyrer (Phelps, Carlquist & Gillespie, 2017; Thomassen, 2017; Tyler & Fagan, 2008). Dialogpolitiet var opptatt av at politiets handlinger skulle bli oppfattet som riktige og rettferdige av miljøene de arbeidet med, men for at det skal skje må Dialogpolitiet få øye på om også de kan ha en skjevhet i sine preferanser og fortolkninger av de ulike gruppene.

6.3 Dialogpolitiets ulike roller

6.3.1 Forhandlere, budbringer eller demokratiets vokter

For å forstå Dialogpolitiets roller i møte med målgruppene vil jeg starte med å beskrive samarbeidet mellom Dialogpolitiet og innsatslederne. Dialogpolitiet hadde kontakten med målgruppene, men det var innsatsleders rammer og valg av tilnærming som lå til grunn for dialogen mellom Dialogpolitiet og målgruppene.

Selv om innsatslederne ønsket informasjon fra Dialogpolitiet, var det ikke slik at de ønsket innblanding eller påvirkning om hvilken beslutning som skulle tas. Underveis i et oppdrag kunne innsatsleder diskutere med Dialogpolitiet, men det var aldri tvil om at det var innsatsleder som tok beslutningen.

Flere av informantene uttrykte at selv om det hadde et godt samarbeid med innsatslederne kunne de ha ulike toleranse for bråkete uttrykk. Der Dialogpolitiet kunne se på grupper uroligheter og bråk som en del av deres kultur, for eksempel på fotballkamper, var det flere innsatsledere som ønsket at politiet skulle ta kontroll på situasjonen tidligere enn det Dialogpolitiet mente var nødvendig.

Det er jo sånn som har man tid så prøver man å si til innsatsleder «Følgende komme til å skje nå. Det er ikke grunn til å fare i været av den grunn. Det er noe som vil pågå i 30 sekunder så er det over, så hvis politiet må agere, så vil det bli rabalder». For det har man jo sett på (stadion) når de kommer i tog 50-60 stykker så marsjerer de så er det noen som drar av et bluss, så er det da en politimann på stedet som tar tak i han med blusset, så får han da 60 stykker mot seg. Og det er da en sånn enkelt tulleting, når en politimann på stedet. Ja, han er politi, ja han har anledning (rett) til å finne ut hvem som drar av det blusset og røyklegger, men det er noe med å se at dette går over i løpet av 30 sekunder. Konsekvensene av at han (politimannen pågriper) er at masse politi vil få problemer på stedet. (Dialogpolitiet)

Selv om Dialogpoliti og innsatsleder kan ha samme overordnede mål; å forebygge vold og hærverk, kan de være uenige i middel og hvordan tolke det som foregår under demonstrasjonen. Dialogpolitiet var opptatt av dialog i situasjonen, og «å lese» situasjonen med dialogblikket. Det handlet blant annet om å differensiere mellom de ulike aktørene i demonstrasjonen. Hvem var «risikoelementer»? Hvem kunne de spille på lag med for å få roe ned de andre hvis situasjonen skulle tilspisse seg?

Det ble sagt at noen innsatsledere satt inn politiinnsatsen heller for tidlig enn for sent «for å være på den sikre siden». Det kunne gjøre at innsatsleder initierte en mer kontant og handlekraftig reaksjon på tendenser til bråk under en demonstrasjon enn det Dialogpolitiet mente var riktig. Det handlet om innsatsleders både reelle og symbolske funksjon som øverste operative leder. Innsatslederen nedenfor setter ord på dette ansvaret:

Det ansvaret gitt en sånn operasjon, er det vårt avsnitt, innsatsledelse, er veldig opptatt av å bygge et rennommé. Altså ikke bare for eget avsnitt, men vi har en kultur og et ønske om å ha et godt rennommé, fordi det gjenspeiler og bli målt ut i samfunnet. Vi kan nevne noen sånne uheldige hendelser som plager oss. Det skal ikke skje. Vi skal ta kontroll på det. Vi skal ta læring av det. (Innsatsleder)

Den risikoen tok ikke Dialogpolitiet. Deres rolle var ikke på samme måte synlig, og det var heller ikke deres rennommé som leder stod i fare hvis en situasjon skulle komme ut av kontroll slik det var for innsatslederne.

Selv om Dialogpolitiet og innsatslederne kunne være uenige, var det enighet som preget relasjonen. Det var som om de hadde funnet rom for å rendyrke to ulike politiroller,

«forhandleren» og «politilederen», som begge var supplerende og støttende roller ovenfor hverandre. I noen tilfeller beskrev informantene hvordan det var lettere for dem å fremstå som kul onkel når innsatsleder spilte streng forelder.

Dialogpolitiet og innsatslederne var åpne på at de kunne ta ulike roller ovenfor miljøene for å forsterke hverandres funksjoner. Flere av innsatslederne sa de kunne ta på seg rollen som «bad cop», for at Dialogpolitiet lettere kunne fremstå som en kontrast, som «good cops». Begge var enige om at Dialogpolitiet skulle håndtere dialogen, mens innsatsleder skulle sette rammene som miljøene måtte holde seg innenfor.

Dette gjorde at Dialogpolitiet kunne ta rollen som budbringere av rammer som miljøene kunne oppleve for strenge. Som budbringere kunne Dialogpolitiet uttrykke at de også kunne oppfatte rammene som innsatsleder satt som for strenge. Dialogpolitiet kunne si til miljøene: «Vi er helt enig med dere, men innsatsleder sier at det må være på denne måten og det er jo de som bestemmer». Fordi de frontet innsatsleders beslutning kunne de opprettholde en god tone med miljøene selv om budskapet var negativt. En informant fra Dialogpolitiet beskrev det slik:

Mens andre syntes ikke nødvendigvis at politiet er så bra, men de kan tolerere Dialogpolitiet, for vi er så mye her, vi er mer spiselige. Om det er (organisasjon, anonymisert) eller (organisasjon, anonymisert), at de sier om politiet er noen svin og noen rasshøl, men Dialogpolitiet er litt mindre svin, men like fullt svin. (...) Det er nok litt enkel psykologi, for vi kommer jo ikke å... vi fremstår jo som de greie, at vi skal hjelpe folk å legge til rette. Og når og eventuelt hvis det blir bråk, så vil jo vi å ta et skritt tilbake så er det de andre som kommer. Vi gjør ikke de kjipe tingene, da er på en måte dialogen over. Vi ligger ikke og ruller på bakken og skal arrestere folk. (Dialogpolitiet)

Dette viser hvordan Dialogpolitiet kontrasterer seg til innsatslederne for på den måten å skape en forståelse av seg selv som dem som vil samarbeide.

I balansen mellom politiet (innsatsleder og patruljetjenesten) og miljøene må Dialogpolitiet bli godkjent av miljøene som noen det er verdt å prate med, lytte til og dele informasjon med. Dialogpolitiet står på den måten mellom flere logikker, politiets logikk, og aktivisters- og supporterers logikk. For å kunne påvirke begge parter, er de avhengig av å oppleves av både politi og miljøene som lojale til begge grupperes logikk. I en hendelse fra observasjonene i denne studien ble dette særlig tydelig:

Dialogpolitiet arbeidet opp mot et aktivistmiljø som hadde okkupert en kommunal tomt. Det hadde tatt lang tid fra kommunen hadde fattet vedtak om utkastelse til politiet ble kontaktet

for gjennomføring av utkastelsen. I løpet av denne tiden var Dialogpolitiet i kontakt med miljøet. Dialogpolitiet besøkte aktivistene på tomten et par dager før kommunen skulle effektivere utkastelsen. Aktivistene som var til stede, var tydelig frustrerte over de stadige utsettelsene. Selv om de var imøtekommende ovenfor Dialogpolitiet var de tydelige på at det var frustrerende å stadig få beskjed om at de måtte fjerne seg uten at det skjedde noe.

Dialogpolitiet sa de forstod frustrasjonen, men at de ikke hadde kontroll på når en eventuell utkastelse ville bli effektivert fordi det var opp til kommunen. En fra Dialogpolitiet henvendte seg til aktivistene og sa: «Nå har kommunen bestemt at det blir slik, og da får politiet beskjed om å effektivere det som da er bestemt. Da er det ikke noe vi kan gjøre.» Dialogpolitiet forsikret aktivistene om at de gav dem all informasjon de hadde om saken. De var også tydelige på at det ikke var politiet som ønsket at de skulle fjerne seg, men at politiet måtte gjennomføre utkastelsen på oppdrag fra kommunen.

Tilnærmingen Dialogpolitiet valgte handlet ikke så mye om at Dialogpolitiet tok aktivt avstand fra budskapet de formidlet, men at de isteden løsrev budskapet fra dem selv. Dialogpolitiet reduserte rollen sin fra å være en forhandler, til å være den som «bare» leverte en pakke – en form for budbringerrolle. Pakken, som i dette tilfelle var en uønsket beskjed sett i aktivitetens øyne, var noe Dialogpolitiet ikke bare distanserte seg selv fra, men også hele politiet fra. De formidler et budskap på vegne av sine kollegaer i patruljetjenesten så det ble lettere for dem å fjerne aktivistene når den tid kommer. Patruljene effektiviserer kun en avgjørelse fra kommunen og er ikke aktivistenes motstandere.

Dialogpolitiet vekslet mellom rollene som forhandlere og budbringere. Når Dialogpolitiet var forhandlere gav de aktivistene inntrykk av at det vil lønne seg å gå i dialog med dem, fordi de var i posisjon til å kunne påvirke den operative avgjørelsen, gjennom å formidle aktivistenes ønsker til innsatsleder. Mens når Dialogpolitiet var budbringer, skapte de et bilde av at både de og den operative ledelsen var bundet av en annen part, i dette tilfellet kommunen, og at de ikke har mulighet til å påvirke avgjørelsen som ble tatt.

Et grep Dialogpolitiet benyttet seg av i skiftet mellom å være en forhandler som har påvirkningskraft, til å bli en budbringer av uønskete beskjeder, var å legitimere avsender av det uønskete budskapet. I hendelsen ovenfor var Dialogpolitiet opptatt av å forklare aktivistene at både kommunen og politiet var en del av et legitimt demokratisk system, der deres protester ble behandlet på en ordentlig måte. Dialogpolitiet argumenterte for at fordi

aktivistenes protester var blitt behandlet av en demokratisk prosess, betød et avslag at de måtte rette seg etter den avgjørelsen som var tatt. Dialogpolitiets gjentagelser om at det var en demokratisk prosess, tyder på at de forsøkte å dreie aktivistenes oppfatning av dem som budbringere av et uønsket budskap, til å anerkjenne dem som demokratiets vokter. Ved å viderebringe avgjørelser fra et legitimt byråkratisk system, var de ikke budbringere fra en overmakt, kommunene, men isteden en brikke i et legitimt byråkrati.

Ved å skifte mellom det å posisjonere seg som en aktiv påvirker i forhandlerrollen, til å redusere seg til en mer passiv, men viktig brikke i et demokrati, opprettholdt Dialogpolitiet sin posisjon som en dialogpartner for aktivistmiljøene. Dialogpolitiet målbar at de ønsket at beslutningene ikke bare skulle følges, men også aksepteres som en legitim demokratisk avgjørelse.

6.3.2 Ekstraservice

Dialogpolitiet uttrykte også at de var en ekstraservice for målgruppen. Når aktivistmiljøet protesterte og sa at politiet ikke måtte hjelpe kommunen med å fjerne dem, gikk ikke Dialogpolitiet inn i en diskusjon, men formidlet at de var der for å gjøre det lettere for miljøet slik at de kunne få tid til å ta vare på eiendelene sine.

I hendelsen ovenfor sa Dialogpolitiet til aktivistene at de egentlig gjorde dem en tjeneste ved å si ifra på forhånd slik at miljøet fikk tid til å flytte biler og andre eiendeler for å unngå at disse ble tauet bort, ødelagt eller fjernet. På den måten posisjonerer Dialogpolitiet budbringerrollen som en ekstraservice: de formidler ikke bare kommunens budskap, men de strekker seg litt ekstra for å hjelpe aktivistene.

Ved å gjøre dette kunne Dialogpolitiet både formidle et budskap de visste miljøet ikke likte, og samtidig ta avstand fra det samme budskapet som de formidlet. De ønsket derved å posisjonere seg som en alliert som sympatiserte med aktivistenes syn på boligsituasjonen. De formidlet også at politiet var forpliktet til å bistå kommunen hvis ikke miljøet fjernet seg frivillig, og at utkastelsen kom fordi aktivistene ulovlig hadde okkupert kommunal tomt.

Dialogpolitiet presenterte seg som en ekstraservice som miljøet ikke hadde krav på, og som de burde sette pris på ved å samarbeide. Noen fra miljøet takket for at Dialogpolitiet kom, selv om de viste tydelig at de var frustrerte. Dialogpolitiets forhåndsvarsling om utkastelse, som skulle gi miljøet tid til å fjerne eiendelene deres fungerte da som sukker på den bitre pillen.

Dialogpolitiet hadde ingen påvirkning på om eller når utkastelsen skal gjennomføres, men kunne hjelpe miljøet til å få en viss kontroll på hvordan utkastelsen skal gjennomføres.

Det var viktig for Dialogpolitiet at både aktivistene og innsatsleder tok dem på alvor. For Dialogpolitiet handlet dette om at de skulle oppleves som ærlige og forutsigbare for begge grupper. Informanten nedenfor begrunner det med å skape forutsigbarhet i en uforutsigbar prosess.

Som jeg sa til noen husokkupanter, hvis vi har sagt at «Det kommer ikke til å skje noe her, før vi har gitt dere beskjed. Så dere kan sove godt om natten.» Da skal de vite det, at da kommer ikke politiet to timer etterpå og river ned. Men det er sånn som vi avklarer her inne med innsatsledelsen. (De spør innsatsleder): «Er dette her noe vi kan si, hvis det nå blir bestemt at disse her skal ut fort som fy?» Ja vel, da avslutter vi dialogen, da vil vi si «Dere må flytte, politiet kan komme når som helst». Og det har vi gjort noen ganger: «Fra nå av, dere bør pakke sammen så fort som mulig, for politiet kan komme når som helst». Og da er det ikke noe dialog egentlig, for det er ikke noe å forhandle på. Men de kan se at «greit da kom i hvertfall de (Dialogpolitiet) og sa ifra. (Dialogpolitiet)

Da Dialogpolitiet satt seg i bilen etter besøket på den okkuperte tomten var de oppgitt over at ikke miljøene viste større forståelse for at de hadde brukt så mye tid til å gi dem informasjon. De sa at miljøene hadde fått informasjon skriftlig, som de ikke hadde lest. Dialogpolitiets frustrasjon kan skyldes at de mente de hadde strukket seg mer enn de kunne forvente av dem, og likevel anerkjente ikke miljøet den ekstrainsatsen de mente de har lagt i det.

Dialogpolitiet skulle ikke bare finne balansen mellom resten av politiet og aktivist- og supportertermiljøene, men de ønsket å bli anerkjent av begge grupper. Det var ikke nok at bare politiet eller bare aktivistene- og supporterne anerkjente dem, de ønsket at begge gruppene skulle anerkjenne dem. Dette kunne være utfordrende, særlig i de tilfellene de to gruppene var uenige og kunne motarbeide den andre gruppens ønsker. Hvis Dialogpolitiet ikke lyktes hadde de ikke bare feilet i rollen som grensekryssere, men de ville heller ikke få den anerkjennelsen de selv mente de fortjente. I motsatt fall, i de tilfellene Dialogpolitiet klarte å formidle de ulike gruppens perspektiver på måter som gjorde at partene fant løsninger sammen, fikk Dialogpolitiet mulighet for anerkjennelse som mange andre politienheter ikke har samme mulighet for. Dialogpolitiet som arbeidet så tett med ulike grupper hadde kanskje et større behov for å bli anerkjent av disse gruppene enn politienheter som ikke samarbeider på samme måte med publikumsgrupper?

6.3.3 Reelle forhandlinger eller skinnforhandlinger?

Når det gjaldt Dialogpolitiets forhandlinger med miljøer beskrev informantene både det som kan betegnes som reelle forhandlinger og det som kan betegnes som skinnforhandlinger. Skinnforhandlinger henspiller på at det som gav seg ut for å være forhandlinger i realiteten var avgjørelser som ble tatt av politiet, gjerne innsatsleder, og som ikke var åpne for endringer.

Enkelte ganger kunne det være nødvendig både i forberedelsene til og under en demonstrasjon, å gi arrangør beskjeder fra innsatslederen som arrangør og miljøene kunne oppfatte som ordre. Det var da Dialogpolitiets oppgave å avlevere en beskjed som ikke kunne forhandles om. Kommunikasjonen var da ikke lenger basert på samarbeid, men isteden en formidling av en ordrebasert enveiskommunikasjon.

Noen ganger så det ut til at det var viktig for Dialogpolitiet å gi inntrykk til målgruppen av at det var rom for forhandling, selv om de reelt sett hadde lite innflytelse på avgjørelsen. Dette betegnes som skinnforhandlinger. Dialogpolitiet kunne løse dette med å gi arrangør valget mellom to alternativer som begge var alternativer innsatsleder, gjerne i samråd med Dialogpolitiet, hadde bestemt på forhånd. På den måten skapte Dialogpolitiet et bilde av seg selv som en reell dialog- og forhandlingspartner for arrangør, selv om det reelt sett ikke var noe forhandlinger. Likevel gav skinnforhandlingene Dialogpolitiet et symbolsk forhandlingsrom. Forhandlingsrommet så ut til å ha en verdi i å bygge en tillitsrelasjon med målgruppene, men den kunne også ha en tilslørende effekt, ved at det gav inntrykk av frivillighet der det var tvang. Det at Dialogpolitiet sa de ønsket å forhandle kan gi arrangør en følelse av at de burde akseptere avgjørelsen fordi den har vært gjenstand for «forhandlinger». Det kan gjøre det vanskelig å vise motstand og si seg uenig forslagene fra politiet, fordi de fremsettes som tilbud, mens det egentlig er pålegg.

Dialogpolitiet kunne stille ledende spørsmål som: «Du må jo være enig i at...», «Den beste løsningen for alle er at...». På den måten unngikk de å formulere pålegg i påleggsform. Det blir isteden fremstilt som løsninger arrangør har blitt enige om.

Og viser empati med vedkommende, men ikke vedkommendes sak, men hvorfor gjør vi det. Det er fordi vi skal få tillit. Og ordet er tillit. Og hvorfor ønsker vi tillit? For å få påvirkning og få atferdsendring. Empati, tillit som er store ord, påvirkning og atferdsendring det er ordene så dialog, det får vi ikke bare ved å si, vi må høre og så må vi gi og ta. Så det er ofte vi kommer derfra og sier vi kan ikke gjøre dette her, vi er nødt til å gi dem noe. (Dialogpolitiet)

På den måten kunne Dialogpolitiet få den andre til å gi uttrykk for en enighet i avgjørelsen og også en takknemlighet over at Dialogpolitiet hørte på dem. Gjennom skinnforhandlingene kan man tenke seg at Dialogpolitiet kan redusere eventuell motstand hos den andre fordi kontakten snakkes om som et samarbeid.

Det å gi inntrykk av at det var et forhandlingsrom, selv om det ikke var reelt, kan skyldes den politirollen Dialogpolitiet ønsket å ha. Det å være et «Jeg vil du skal»-politi, som gav pålegg og ordre, var ikke en politirolle informantene identifiserte seg med. Dette kan forklare hvorfor Dialogpolitiet brukte en forhandlende retorikk selv når det var snakk om avgjørelser som var tatt av innsatsleder, og reelt sett ikke noe å forhandle om. Skinnforhandlinger kan skape et inntrykk av at arrangør har en innflytelse som de reelt sett ikke har, men inntrykket i seg selv er ment å opparbeide en tillit til Dialogpolitiet.

Bildet av samarbeid ble sagt å være viktig for å bevare tilliten som var bygget opp mellom Dialogpolitiet og målgruppene. Dialogpolitiet måtte også bevare tilliten fra innsatsleder, slik at de ikke ble sett på som å ha blitt «helt aktivist i hue», som en informant beskrev det. De måtte vise at de forstod at de var en del av politiet og at deres ansvar var å sørge for at innsatslederens ordre ble fulgt og få miljøet til å skjønne at noen beskjeder som ble gitt ikke kunne forhandles om. Det handlet om å balansere mellom å være tilretteleggere for ytringsfrihet, og samtidig vise lojalitet til politikulturen.

Ved både reelle- og skinnforhandlinger fikk Dialogpolitiet vist sine kommunikative ferdigheter. Det handlet om å ikke bare kunne overtale, men også overbevise den andre. Det å få mulighet til å demonstrere disse ferdighetene så ut til å være viktig for å styrke Dialogpolitiets bilde av seg selv som gode på kommunikasjon.

6.4 Radikaliseringskontaktene og PSTs blikk på de ekstreme

Radikaliseringskontaktene og PSTs beskrivelser av målgruppene var preget av tre forståelser: Synderforståelsen, offerforståelsen og forståelsen av målgruppen som de håpefulle. På måten informantene beskrev personene de arbeidet med virket det som alle tre forståelsene var gyldige, men hvilken av dem som ble brukt var avhengig av hvilket perspektiv informantene satte søkelys på. Synderforståelsen ble uttrykket når informantene snakker om alvorlighetsgraden i det personene har gjort eller var bekymret for at skulle komme til å gjøre. Offerforståelsen ble uttrykket når informantene snakket om årsakene bak

personenes handlinger. «De håpefulle» forståelsen ble uttrykt når informantene snakket om fremtiden og hvordan personene kunne endre seg. Da beskrev informantene personenes ressurser og vilje til å snu negative erfaringer til noe positivt. På den måten så de dem som «de håpefulle», noen de hadde tro på.

6.4.1 Syndere

I synderforståelsen ble personene beskrevet som de som begikk gale og farlige handlinger og avvikene deres ble forstått som en del av deres gale livsvalg.

For jeg visste jo egentlig ikke, for mange av disse var jo ikke kjent for politiet fra før. De har ikke noe rulleblad så jeg kan si at ja, han her bør dere være litt forsiktig med for han har voldshistorikk. (Radikaliseringskontakt)

Informantene beskrev seg som noen som skulle hjelpe personene til å ta de rette valgene. Informantene beskrev hvordan de bygget bro slik at personene skulle se at det var mulig å komme tilbake til felleskapet. Beskrivelsen deres gav assosiasjoner til lignelsen fra Det nye testamentet om den fortapte sønn. Sammenlignet med lignelsen blir da radikaliseringskontaktene og PST en form for foreldre som ikke gir opp den som vender dem ryggen, men tilgir dem når de vender tilbake. Selv om det kan være godt å bli møtt av en tilgivende politi som tar imot deg når du er klar for å motta hjelp, kan det være problematisk hvis bildet av deg som en synder, dekker over andre forståelser.

6.4.2 Offer

I offerforståelsen ble personenes avvik forklart med at de var sårbare og marginaliserte og flere beskrev hvordan målgruppens sinne og ekstreme uttrykk kunne forklares med at de var blitt diskriminert. Særlig gjaldt det for radikaliseringskontaktene og PST.

Det jeg tenker er positivt ved at vi har hatt det radikaliseringsprosjektet (...), hvor vi faktisk har forsket på vårt eget materiale. (...) Ved at vi har hatt dette prosjektet, så kan vi si at i vårt materiale (de menneskene de har registrert), så er det marginaliserte. Det er ikke universitetsfolk, ennå. Det er jo den magesfølelsen vi har hatt i to, tre år. (PST)

Flere forskere har vært kritiske til marginaliseringsperspektivet når det gjelder å forstå radikalisering og ekstremisme. De mener denne type offerfremstilling tildekker det som er et viktig motiv for mange av dem som reiser ut for å verve seg som fremmedkrigere.

Marginaliseringsperspektivet dekker for alternative forklaringer som at det kan handle om et

aktivt politisk engasjement, å reise for å slåss for en sak de tror på (Sedgwick, 2010; Weiss, 2018).

De fleste definisjoner vektlegger de bakenforliggende årsakene og prosessene som fører til radikaliseringsprosessen. I Skandinavia fokuseres det mye på sosioøkonomiske faktorer som arbeidsledighet, skolefravall, marginalisering og kriminell bakgrunn. Men det er også viktig å løfte blikket og se på de større geopolitiske sammenhengene og hendelsene. Når lokale individer og grupper går i radikal retning, befinner beveggrunnene seg ofte utenfor landets grenser. Disse omstendighetene og det politiske bakteppet er det viktig å være klar over i et forebyggingsøyemed. (Sandrup, Weiss, Skiple & Hofoss, 2018, s. 10).

Både marginaliseringsperspektivet og synderperspektivet kan sies å være deterministiske.

Personene opplever enten som noen som tar gale valg (synderen), eller som noen som utsettes for så mange risikofaktorer at avviket er uunngåelig (offeret).

6.4.3 De håpefulle

Sveinung Sandberg og Willy Pedersen presenterer en alternativ forståelse i sin analyse av narkotikaselgere langs Akerselven. Sandberg og Pedersen mener narkotikaselgeren enten har blitt tolket ut fra en gansterdiskurs (synderen) eller en offerdiskurs (offeret). Ofte har politiet representert gangsterdiskursen, mens hjelpeapparatet har representert offerdiskursen. Begge diskurser mener Sandberg og Pedersen er dårlig egnet til å forebygge kriminalitet, fordi begge passiviserer personene man ønsker å hjelpe (Sandberg & Pedersen, 2006). Forskerne konkluderer med at hvis man skal lykkes med forebygging er man nødt til å ha en forståelse som bygger på begge diskurser. For å forebygge må samfunnet anerkjenne at personene har opplevd diskriminering, men samtidig se personene som aktivt handlende.

Guttene forteller om å være utstøtt, men ikke underlegne. De nekter å være ofre. I stedet for å si «Vi har opplevd mye derfor er det synd på oss» sier de «Vi har opplevd mye og det har gjort oss sterke». En vanskelig oppvekst, ekskludering og diskriminering blir snudd til noe positivt. Det er viktig å se seg selv som aktivt handlende for å kunne endre sin egen livssituasjon. (Sandberg & Pedersen, 2006, s. 231)

Radikaliseringssammenhengenes og PSTs beskrivelser av målgruppene sammenfalt på mange måter med Sandberg og Pedersens begrep; aktivt handlende. Det å synliggjøre og kartlegge ressurser, kompetanser og ferdigheter hos dem de arbeidet med, var en forutsetning for å sluse personene inn mot positive nettverk og aktiviteter. Som en av informantene uttrykte det: «Det handler om å ta dem i å gjøre riktige valg». Dette mente informantene var uvant og uventet for personene de møtte.

Jeg har jobbet i en sak nå i nesten to år. Hen ville ikke snakke med oss. (...) Vi har gått på døren hans hver gang, og tilfeldigvis så er det en dag hen som åpner. Og da tror jeg rett og slett hen ble så perpleks at når vi sier «Hei, kan vi ta en prat», så sier hen «Ja». (...) Pluss at for oss, vi brydde oss ikke om at hen hadde prøvd å komme seg til (land der flere fremmedkrigere har reist til). Vi snakket om hans ressurser. Vi ville jo høre hva hen hadde gjort, og hva hen tenkte og alt det her, men jeg tro det var en positiv vinkling på samtalen. Vi så ikke på de negative tingene ved hen. (...) Så ender det opp med at siste samtalen jeg har med hen så snakker hen om at hen vil reise til utlandet og gå på skole. Koranskole. Så sier jeg «Så bra at du har lyst til å lære om koranen og at du har lyst til å lære arabisk». Og det tror jeg ikke hen hadde forventet fra PSTs side. (PST)

Viktigheten av å se ressursene hos de «vanskelige» finner man også i andre yrker. I studien av sosialarbeidere på lavterskeltilbud for rusavhengige i aktiv rus fant man at de ansatte distanserte seg fra handlingene personene de snakket med hadde tenkt å utføre, eller hadde utført og isteden fokuserte på ressursene deres (Wassbakk, 2020).

«Jakten på den andres ressurser» virket for radikaliseringskontaktene og PST å handle om å styrke den andre personens tro på seg selv. Mange av «de ekstreme» ble forstått som mennesker som så på seg selv om noen samfunnet ikke hadde nytte av og som derfor hadde blitt dratt mot ekstreme miljøer. Radikaliseringskontaktene og PST brukte samtalen til å vise personene at de så deres positive egenskaper og styrker. Dette mente informantene var viktig å minne personene om, slik at de ble motivert til å ta det informantene betegnet som «de riktige valgene». Det er krevende å endre livet sitt og knytte seg til nye nettverk. Informantene mente at det at de viste at de hadde troen på at personene skulle klare det, skapte håp hos dem som var vant til å bli sett på som håpløse.

6.5 Tilretteleggerrollen: Hvordan samarbeide med de ekstreme?

Ovenfor ble det drøftet hvordan Dialogpolitiet og radikaliseringskontaktene og PST beskrev *målgruppene*; personene og gruppene de arbeidet med. I dette avsnittet drøftes hvordan informantene på de tre enhetene beskrev *samarbeidet* med disse personene og gruppene.

I analysen videre i dette kapittelet drøftes de roller som både Dialogpolitiet, radikaliseringskontaktene og PST beskrev at de hadde. Analysen vil komme med eksempler både fra Dialogpolitiet og fra radikaliseringskontakten og PST, men er først og fremst en analyse av hva informantene på de tre enketene hadde til felles. Når det henvises til hva de har til felles brukes begrepet dialogekspertene, ellers brukes benevnelsen på enheten eksempelet er hentet fra.

I dialogekspertenes beskrivelser av samarbeidet vektla de alle tilretteleggerrollen. Dialogpolitiet uttrykte at deres hovedoppgave var å beskytte og tilrettelegge for ytringsfriheten gjennom å rådgi og trygge dem som ønsket å arrangere eller delta i markeringer.

Det er litt det mandatet vi har, men vi skal ikke mene noe om ytringsfriheten. Vi skal ikke hindre ytringsfriheten. Vi skal tilrettelegge for ytringsfriheten, det er vår rolle å tilrettelegge. De tilfellene vi er til stede, så er vi jo til stede for å sørge for at det skjer uten at det blir bråk. (Dialogpolitiet)

Det å tilrettelegge for ytringsfrihet, rett og slett, at den er reell. At folk får muligheten, uten å bli reddet eller bli banket opp. For det er grupper som er det og. (Dialogpolitiet)

Radikaliseringskontaktene og PST beskrev hvordan de tilrettela for personer med den hensikt å redusere risikoen for at vedkommende skulle utgjøre en fare for samfunnet. I kontakten skulle de avklare om vedkommende de snakket med hadde intensjon eller mulighet til å begå vold.

Mye av samtalen går med til å si til han at du må gjøre endringen selv, og tenk på hvor mye mer stolt du blir hvis du klarer dette alene. Men vi skal være der å gi deg råd, og du har familie og venner rundt deg som kan støtte deg. Så det er et eller annet med å ikke si at «vi skal hjelpe deg». For vi kan ikke hjelpe han. Vi kan være et støttehjul for han. (PST)

Informantene gjorde mer enn å tilrettelegge, de tok rollen som en tilrettelegger. Å være en tilrettelegger er egentlig en kombinasjon av handlingen å tilrettelegge og rollen tilrettelegger. Kombinasjonen mellom rollen og handlingene som tilrettelegger skilte dem fra andre i politiet.

Altså det å forebygge, hvis man definerer ordet, man er i forkant da. Eller det er for så vidt feil, man kan forebygge både før og under og etter. Men det å hindre at noe kommer til å skje... både i form av konkrete hendelser, men også litt mer langsiktig perspektiv. Klarer man å være tidlig inne, klarer man å kommunisere godt. Klarer man kanskje å være med på å tilrettelegge, klarer man å skape en forståelse, så ikke enkeltpersoner eller grupperinger krysser en gitt grense, at de havner på rød side kontra grønn side... (Dialogpolitiet)

Det å være en tilrettelegger handlet for dialogekspertene om å tilpasse seg og ta hensyn til målgruppene. Det handlet om å skape rom for den andre. Dialogekspertene var opptatt av at den andre skulle få mene hva den vil, så lenge det var lovlig. Informantene vil ikke bare lytte og ta det på alvor, men også tilrettelegge for at den andre skal få ytre seg, selv om ytringene gikk på tvers av samfunnets verdier.

Jeg er uenig med deg, men jeg vil kjempe for din rett til å ytre deg. (Dialogpolitiet)

Tilretteleggerrollen har mange likhetstrekk med Granérs myke tilnærming. Granér beskriver den myke tilnærmingen som:

I den myke tilnærmingen var nøkkelordene isteden samarbeid og overtalelse. Man forsøkte å skyve maktutøvelsen ovenfor dem man grep inn mot, i bakgrunnen, og isteden etterstrebe et inntrykk av en komplementær maktrelasjon preget av gjensidighet. Istedenfor å bruke fysisk styrke som virkemiddel, opprettholdt man respekten ved å gi inntrykk av fortrolighet og omtanke. Minst mulig maktbruk og minst mulig krenkelse av motparten ble sett på som viktigere enn raske, kortsiktige resultater. (Granér, 2014b, s. 145)

Særlig det Granér skriver om at de «etterstrebe (t) et inntrykk av en komplementær maktrelasjon preget av gjensidighet», var noe som preget informantens beskrivelse av hvordan de arbeidet med dialog.

6.5.1 Samarbeidsprosjektet

Informantene i denne studien var opptatt av å beskrive den andre som en samarbeidspartner og kontakten med den andre som et samarbeidsprosjekt (Finstad, 2000a, s. 176-179). Dette gjaldt ikke bare når det var enighet mellom partene, men også når politi og målgruppe stod mot hverandre.

Altså jeg kom inn på samme (transport) vogn som de mest høylytte, de mest hardbarka. Da holdt det på å gå skikkelig gærent. Det var skikkelig amper stemning, masse sinte folk. Jeg kjenner jo flere av dem, og jeg vet jo hva de har gjort, hva de er i stand til, for å si det sånn. Det er ikke bra, altså. De kunne så lett ha tatt meg hvis de ville. Jeg måtte jo vise at jeg ikke kan køddes med, det er viktig. Men herregud, det er jo bra folk det. Bare at når de er sammen, i det humøret, kan det gå skikkelig gærent, for å si det sånn. Det rare er at noen dager etterpå så skulle vi planlegge (et arrangement), så satt vi og prata. Vi kjenner jo disse folka, det er jo folk vi samarbeider med ellers, godt altså. Da er det skikkelig god stemning. Vi kan kødde og... ja (ler). Jeg skjønner at det høres spesielt ut altså, men det er jobben da. (Dialogpolitiet)

Selv en fysisk konfrontasjon trengte ikke ødelegge for informantenes innstilling til å ville fortsette å samarbeide med målgruppen. Fysisk motstand fra målgruppen ble skrevet på kontoen for at noen ble revet med i situasjonen. Det å slåss med noen, eller gå til en fysisk pågripelse i en opphetet situasjon, ble isteden beskrevet som noe som begge parter var enige om at slik måtte det være noen ganger. Deres rett til å få tilrettelagt for sine uttrykk var likevel like legitim slik informantene uttrykte det.

6.5.2 Hyggelig atmosfære

Flere av betjentene jeg observerte brukte både godt humør og en hyggelig tone for å få den andre til å slappe av og skapte ved det en hyggelig atmosfære rundt samtalene. Informantene var tydelige på at humor var viktig for å bygge relasjoner:

Så tar jeg kontakt med hen noen måneder senere, og vi har en ny samtale som fungerer veldig bra, og jeg ser at hen på en måte slapper av, og jeg tøyser og tuller med hen og sånn, og så før sommeren så har vi hatt tre samtaler fra oktober i fjor til sommeren. Det er noe med å ikke pusje hen, men samtidig holde det ved like på et vis. (PST)

Ut fra informantenes beskrivelser fungerte humoren som et sosialt lim mellom dem og målgruppen. I noen tilfeller fungerte det også som en kommunikasjonsåpner der samtalene mellom målgruppen og andre enheter i politiet hadde stoppet opp, og informantene klarte å åpne opp igjen for dialog mellom målgruppen og politiet.

Granér viser i sin forskning at humor er en del av politiets kollektive selvbilde. Han viser også at humor er en måte å takle følelser på i det som kan være en vanskelig arbeidshverdag (Granér, 2014a). En studie av Sandberg og Tutenges viser at personer som opplever seg i en marginalisert posisjon kan bruke humor til å hevde seg selv og utføre en form for motmakt ved å kritisere myndigheter ved bruk av humor (Sandberg & Tutenges, 2019). Informantene beskriver hvordan de brukte humor for å vise hvem de var, og åpne opp slik at den andre fikk vist hvem de var. I humoren lå en annerkjennelse av hverandre. Informantene og målgruppen brukte humor som en måte å se og bekrefte hverandre på.

Humor blir en måte informantene tilgjengeliggjøre seg ovenfor målgruppen på. Samtidig kan målgruppen gjennom å mestre humoren, redusere opplevelsen av asymmetri. Ved å delta i samarbeidet ved å bruke humor kan de føle seg likeverdige. Flere av informantene beskrev hvordan de mente humor skapte en gjensidighet og gjenkjennbarhet mellom seg og den andre. En av dem beskrev det slik:

Og vi drev og tøyset med hen, og jeg har jo vokst opp i (sted) og dette var da en (person fra samme sted). Så jeg spilte veldig med dette med tilhørighet, og identitet. (PST)

Budskapet blir «Det kunne vært meg, hvis jeg var i din situasjon». På den måten bygges de polariserte bildene ned av «deg og meg» og «dere og oss», og erstattes med et mellommenneskelig fellesskap.

Mellom erfarne kriminelle og politiet kan det ifølge Bloksgaard og Prieur utspille seg et Goffmansk teater der de erfarne kriminelle lar politiet gjøre sin kontroll, uten protester, og prøver å gi inntrykk av sin uskyld, selv om de begge vet at dette ikke stemmer. Så lenge politiet får gjennomført sin kontroll sier de ikke noe på det. Det handler om et godt samarbeid, som er betinget av følelsesk kontroll og «face saving» fra begge sider. «Backstage» kan begge parter snakke negativt om den andre, og også tenke at de vant situasjonen (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 123).

Bradfords et al. fant at den opplevd hyggelige dialogen med politiet kan påvirke publikums tillit positivt (Bradford & Jackson, 2010). Dette finner man støtte for blant informantene i denne studien. Dialogekspertene fortalte om at de fikk mange positive tilbakemeldinger fra målgruppene, det gjaldt både de personene de arbeidet med direkte, men også deres familier. Det var ifølge dialogbetjentene flere personer som satt pris på arbeidet de gjorde og som opplevde at kontakten var viktig. Dette gjaldt særlig radikaliseringskontaktene og PST, men også Dialogpolitiet fortalte at flere av dem de snakket med satt pris på kontakten de hadde med dem. Hva publikum faktisk mener, sier funnene i denne studien ingen ting om, og selv om det kan tenkes ulike grunner til at mennesker uttrykker seg positivt ovenfor politi og PST, kan man ikke se bort fra at mange faktisk opplever kontakten med politiet som positiv. Likevel kan det være problematisk hvis politiet, ut fra egne erfaringer og positive bekreftelser fra publikum, tar for gitt at egen praksis er positiv, fordi det kan stenge for refleksjoner rundt de problematiske sidene ved kontakten.

Selv om mange åpnet seg for informantene, var noen personer lukket uansett hvordan informantene møtte dem. Andre prøvde å gi inntrykk av at de var åpne, men uten at informantene opplevde at de fikk den informasjonen de trengte for å kunne nedskalere bekymringen rundt risiko.

Så har du de som er veldig mistenksomme, smiler og er hyggelige, som svarer etter det de tenker at du vil høre. Hvis du begynner å pushe på noen knapper om Israel og jøder og den type ting, så «Har ikke enhver rett til å forsvare seg?» og den type ting. Du kommer du ikke i mål med han nå. Du får ikke kartlagt noe som helst egentlig, men du skjønner at denne personen har kommet såpass langt at det er en bekymring, men du kommer ikke i mål her. (Radikaliseringskontakt)

Informantene hadde inntrykk av at disse personene snakket dem etter munnen for å få politiet til å senke skuldrene, mens de egentlig ikke hadde endret holdningen til bruk av vold. Dette økte informantenes bekymring for voldsbruk.

6.5.3 Å være en verdifull samtalepartner for dem som har få andre

Politiet er en etat det er knyttet en seriøsitet til og som mange har respekt for og tillit til. Det å bli tatt på alvor og oppleve seg respektert av politiet, kan bety mye for dem som opplever det på den måten. Selv om ikke alle har gode opplevelser med politiet, kan politiet likevel være viktige symbolske samtaleaktører for mange. Flere av personene radikaliseringskontaktene og PST arbeider med opplever at de lever på siden av samfunnet. Det at politiet, som en del av myndighetene, tar en på alvor kan bety mye for dem som ellers ikke opplever seg hørt eller respektert.

Det å få prate med noen som representerer samfunnet kan være «allright» selv om man ser seg som en motstander av myndighetene. Samtalene med politiet kan gi en følelse av at man er en «likandes» person, selv om politiet er uenig i det man står for. Det å kunne tulle og fleipe gir en også mulighet til å bruke sider av seg selv man kanskje ikke viser så mange andre (Overgaard, 2004).

Når politiet velger å bruke av tiden sin gir det signaler om at den andre er viktig, selv om utgangspunktet for samtalen er politiets bekymring. Det bekymringsfulle gir dem verdi som noen som er verdifull nok til å være bekymret for. Deres handlinger som i andre sammenhenger utløser negativ oppmerksomhet og kontroll, kan i møte med politiet omdannes til en form for kapital der bekymring utløser interesse og omsorg (Førde & Andersen, 2018, 2019). Det kan gjøre at man føler at politiet investerer i en, og man kan ønske å gi noe tilbake i form av å gi politiet informasjon. På den måten motiverer politiet den andre til å dele informasjon, ikke ved å kreve eller spørre etter informasjonen, men ved å vise støtte. Dette kan sees i lys av begrepet instrumentell tillit, som diskuteres senere i kapitlet.

Flere av personene radikaliseringskontaktene og PST hadde kontakt med over tid ble sagt å ha sosiale og psykiske utfordringer som de fikk profesjonell hjelp til å håndtere. Selv om informantene var tydelige på at de aldri var behandlere, fortalte de om tilbakemeldinger som tilsa at personer opplevde kontakten med dem som støttende og motiverende for endring. Informantene sa samtalene kunne ha en viktig psykososial funksjon.

Flere av dem politiet hadde kontakt med over tid var mennesker informantene hadde brukt tid på å få i tale. Når tilliten først var etablert var det ofte akkurat denne betjenten den andre personen ønsket å ha kontakt med. Selv om både personen og politiet visste at den dagen de

ikke lenger hadde informasjon politiet var interessert i ville relasjonen opphøre, ble det sagt at informantene likevel forble en betydningsfull person i perioder der den andre kunne ha behov for ekstra oppfølging. Flere av informantene fortalte hvordan det å bety noe spesielt for noen opplevdes meningsfullt og givende.

Informantene sa det var viktig at de gikk varsomt frem og ikke presset seg på, fordi mange av personene de arbeidet med var sårbare mennesker med svake nettverk og løselig tilknytning til samfunnet. Det informantene ikke snakket om var det etiske dilemmaene som oppstår når politiet posisjonerer seg som støttepersoner for isolerte og ensomme mennesker. Den sårbare posisjonen kan gjøre det lettere for politiet å fremstille seg som «de gode hjelperne». Det betyr ikke at de ikke ønsker å hjelpe den andre, men den andres marginaliserte posisjon kan gjøre det vanskelig å avvise politiets ønske om kontakt. Det blir ekstra utfordrende i den grad radikaliseringskontaktene og PST fungerte som portåpnere for hjelp og tjenester personene hadde opplevd var utenfor rekkevidde før de inngikk samarbeid med politiet.

Makten og overmakten som radikaliseringskontaktene og PST besitter forble et taust tema i de fleste av informantenes fortellinger. De understreket isteden den ivaretagende og omsorgsfulle delen av relasjonen. Det er vanskelig å utfordre de problematiske sidene av eget arbeid når man ser kontakten som en forutsetning for å avklare risiko og forebygge terror. Da er det lettere å fokusere på at kontakten oppleves som positiv for mange ensomme mennesker. Likevel var det enkelte informanter som stilte seg selv og sine kollegaer de vanskelige spørsmålene rundt arbeidets kontraproduktive effekter.

6.5.4 «Samfunnet trenger stemmer vi ikke liker»

Dialogekspertene så på seg selv som noen av de få i politiet som anerkjente ekstreme miljøer som viktige stemmer og uttrykk i et levende demokrati. Flere av informantene var tydelige på viktigheten av å tilrettelegge for miljøer de var dypt uenig i, og så det som en viktig del av å være et demokratisk politi. Flere fortalte hvor givende det var å møte mennesker man hadde ulike synspunkter som:

Det syntes jeg er spennende, å møte forskjellige mennesker. Og det er alltid gøy å møte engasjerte folk som brenner for noe. De har jo alltid kloke tanker selv om man ikke er enige. Så finner man alltid ting man er enig om. Utfordringen å møte mennesker som man også er uenig i, i standpunkt, det er jo en utfordring, men også veldig gøy. Man lærer veldig, veldig mye, både om samfunnet og man får jo en innsikt i andre kretser enn dem man selv er i. For man henger jo som regel sammen med dem som er enig med en politisk og ideologisk til vanlig. Så det er gøy å møte litt andre mennesker. (Dialogpolitiet)

Informantene uttrykte at samfunnsutviklingen avhenger av at man åpner for stemmer som utfordrer det bestående, selv om de oppleves som destruktive. Informantene sa deres rolle var å tilrettelegge for alle typer stemmer, og at det var opp til motstemmene i samfunnet å gå i dialog med de «ekstreme» stemmene.

Dialogekspertene mente det var viktig å ikke kneble de «ekstreme», fordi det ville kunne gjøre dem mer ekstreme. Forskning på ytringsfrihet og personvern bekrefter til en viss grad dette. Det vises blant annet til nedkjølingseffekten. Nedkjølingseffekten henviser til at mennesker lar være å ytre seg i åpne fora, hvis de tror at de blir overvåket, og isteden flytter aktiviteten til krypterte fora (Datatilsynet, 2020). Dette skaper ekkokamre der deltagerne bekrefter hverandre uten ytre korrigeringer.

6.5.5 Utenfrablikket på politiet

En viktig konsekvens av samarbeidet med målgruppene var ifølge informantene at de fikk innblikk i målgruppens perspektiver. Dette gjorde det mulig å bedre forstå målgruppens ønsker, men også forutsi deres handlinger.

Men viktigere enn dette var at perspektivtakingen gav dem mulighet til å forstå målgruppens opplevelse av og syn på politiet.

Det var mye misnøye med politiet i det (nn) miljøet, som gikk blant annet på håndtering og så videre. Det var utgangspunktet for hvorfor de ønsket å markere seg og. Det var en sterk misnøye til norsk politi. (...) De følte de ble stoppet og kontrollert av politiet altfor ofte. (...) Veldig det at de føler seg overkontrollert. (...) Det var ikke meg de var sinte på. De var sinte generelt på norsk politi. Den aggresjonen ville aldri gått utover meg som enkeltperson. (...) De må få lov å si sin mening om norsk politi det er helt greit det. Jeg tar jo ikke det personlig. Og det følte jeg aldri heller. Ja de er sinte på norsk politi, men de er ikke sinte på meg. (...) Jeg tok dem i hånden og møtte dem med et smil. Jeg syntes det er greit at de markerte seg selv om det var mot norsk politi. Så tror jeg nok at det...det avvæpnet alt. Da fikk man den dialogen. Jeg har ikke noen problemer med å håndhilse på dem, stå å le sammen med dem, stå å ta en kaffe sammen med dem. Det gjør meg liksom, det gjør meg ingenting. Så jeg kan ikke bli preget av at de skal markere seg mot norsk politi. Altså den stoltheten får jeg legge igjen hjemme. Hadde jeg ikke klart å legge den igjen hjemme så kunne jeg blitt hjemme selv. (...) Jeg tror det å møte dem med respekt, møte dem med empati, møte dem med forståelse av at «Ok, de har den meningen», det har de all rett i verden til å ha. (Dialogpolitiet)

Det at målgruppene ofte stod i opposisjon til politiet, og ellers hadde lite kontakt med politiet, gjorde at samarbeidet gav dialogekspertene en innsikt i ellers isolerte og utilgjengelige miljøer. Kontakten gav innsikt og forståelse for hvordan politiets tilnærming oppleves for målgruppene. Det å se politiet gjennom målgruppens briller gjorde det mulig for

informantene å se egen og kollegaers praksis utenfra. Dette gjorde at de kunne tilpasse innsatsen slik at den oppleves mer forståelig og rettferdig for målgruppene.

6.5.6 Når iscenesettelsen av «Det inkluderende politiet» slår sprekker

Til tross for et sterkt ideal som tålmodig, var ikke informantenes tålmodighet ubegrenset. Det var personer og grupper som utfordret dialogekspertenes tålmodighet, selv om den til tider kunne virke ubegrenset.

Dialogekspertene beskrev seg som rause, inkluderende og tålmodige så lenge de mente det var riktig. Så lenge de oppnådde kontakt til slutt, tålte de noe avvisning. Hvis de oppfattet at den andre ikke kom til å akseptere dem uansett, betegnet de vedkommende som en «tapt sak». Da var tålmodigheten slutt. «Da har de ikke noe valg lenger, de må høre på oss». Hvis selv ikke det hjalp, trakk dialogekspertene seg tilbake og lot de repressive delene av politiet overta.

Vi er veldig åpne, så hvis vi kan få informasjon fra dere om voldelige hendelser så slipper vi å spåne, telefon avlytte og bruke spioner og alt sånt noe. Og vi vil helst ikke bruke det for dere er ikke kriminelle. Dere er idealister som til tider kan utføre kriminelle handlinger på grunn av idealismen tar overhånd, så blir det vold. Men hvis dere ikke vil samarbeide og hjelpe oss med informasjonsinnhenting slik at vi kan lage et produkt til lederne om at dette er et produkt over hva vi tror kommer til å skje, hvis ikke dere hjelper oss så får vi ikke noe informasjon og da må vi øke antallet politifolk igjen for da er vi usikre. Jo mer usikre ledere er, jo mindre sjanse tar han. (Dialogpolitiet)

Selv om informantene begrunnet det å skifte fra å være tålmodig til å bli grensesettende som en rasjonell reaksjon ut fra hva som var riktig tilnærming i en bestemt situasjon, var det episoder der den grensesettende tilnærmingen så ut til å handle mindre om et rasjonelt valg og mer om at tålmodigheten røk i møte med en utfordrende målgruppe.

Selv om de kan stå for mye riktig, så blir det jo helt feil måten de uttrykker seg på. Ja, selv om de brenner for miljø, som mange er opptatt av, jeg og, så hvorfor må de stå her å skrike, og lage kvalm. De bare ødelegger for seg selv. Jeg skjønner det ikke. Ja, de har gode meninger, men...Da er det nesten bedre med (NN innvandringskritisk organisasjon) (ler), selv om jeg er helt uenig med dem, så er de hvertfall høflige, og gjør det de får beskjed om. (Dialogpolitiet)

Det var personer og grupper dialogekspertene i utgangspunktet samarbeidet godt med, men som kunne oppføre seg på måter som provoserte dem. I slike tilfellene gav flere av informantene uttrykk for at det var riktig å stramme inn «å justere dem», i betydning være mer grensesettende ovenfor miljøene.

Både observasjoner og informantenes uttalelser tydet på at informantene valgte kommunikasjonsform ut fra hvordan de oppfattet personene de møtte. De forsvarte deretter

tilnærmingen med at den var hensiktsmessig i situasjonen.

Politiforskning viser at politiets kategorisering av publikum får stor betydning for hvordan politiet mener det er riktig å møte dem. Finstad bruker beskrivelser som «den gode taperen» og «å snakke seg inn i arresten» (Finstad, 2000a). Reiner bruker begrepene; de tøffe og de respektable publikumstypene (Reiner, 1992, s. 117). Det handler om at politiets vurdering av hvem de har fremfor seg, påvirker hvilken tilnærming de mener er riktig.

Det var særlig noen væremåter som så ut til å være utslagsgivende for hvordan informantene nærmet seg dem de møtte. Det handlet om at miljøene ble oppfattet som høflige og respektfulle eller uhøflige og frekke. Det så ikke ut til å ha betydning for tilnærmingen om informantene var enige eller uenig i personenes standpunkter. Det var heller væremåten som avgjorde om informantene mente personene fortjente å bli håndtert på en imøtekommende måte, eller ikke.

Målgrupper som ble sett på som høflige hadde det til felles at de forholdt seg til de rammer og regler som politiet satt opp, og takket for hjelpen politiet gav. I disse tilfellene ble det som regel det informantene betegnet som «god stemning», og politiet var fornøyd. De høflige ble sett på som samarbeidsvillige og fikk dialogekspertene til å føle at de mestret oppdraget og lyktes i sin dialogtilnærming. Oppfattet dialogekspertene den andre som uhøflig beskrev de dem som «vanskelig», og møtte dem på en rigid, grensesettende og til tider kontrollerende måte. Tilnærmingen ble bestemt ut fra om målgruppen ble oppfattet som verdig en imøtekommende tilnærming eller om de trengte irttesettelse og grensesetting.

Det at informantene lot seg påvirke av om de oppfattet den andre som høflig eller uhøflig kan sees som en kontrast til deres uttalelser om at de ønsket å være nøytrale tilretteleggere for grupper samfunnet ellers så på som problematiske.

Fordi selvforståelsen til dialogekspertene var knyttet opp til deres inkluderende og tilretteleggende rolle, kan det å være grensesettende bryte med deres identitet som dialogeksperter: «De tålmodige som mestrer dialog med dem politiet ellers ikke orker».

Ved å definere de vanskelige som uhøflige og frekke og ved det legge ansvaret for tilnærmingen over på den andre, slapp de å endre selvforståelsen. Frekkhet fortjener ikke forståelse, og grensesetting blir en legitim reaksjon.

Dette minner om Granér's autonome perspektiv, der politiet mente at det var opp til den andre om de gikk høyt eller lavt inn i en situasjon. Denne formen for autonomt perspektiv ser bort fra politiets formelle ansvar, og de formelle direktiver rundt hva som er riktig opptreden av politiet og legger ansvaret over på publikum (Granér, 2006, s. 180). Granér mener at det i politiet var akseptert å vise at noen var vanskelige, og behandlet dem deretter:

I andre människobehandlende yrkens syn på professionalitet kan man finne en oppfattning at dessa skall bemötas med förståelse, även om det i praktiken varierar hur man agerar. Bland poliser var det emellertid ofta (...) accepterat att hänvisa till att det var en «jobbig djävel» och behandla honom därefter. (Granér, 2004, s. 199)

Det kan her virke som politiet vurderer relasjonen som en type gjensidig relasjon, der begge har like stort ansvar for å samarbeide. Opptrer publikum på en måte som dialogekspertene oppfatter som uhøflig eller provoserende, kan betjentene reagere med å være lite imøtekommende, og motsatt, hvis de møter personer og grupper de oppfatter som samarbeidsvillige og høflige. Dette bryter med et rettferdighets prinsipp som handler om at det er behovet for tilrettelegging som skal avgjøre hvilken støtte man får fra politiet, ikke om man oppfattes som høflig eller ei.

Dette viser at i møte med dem de oppfattet som uhøflige lignet dialogekspertene på det politiet de ellers kritiserte og så seg som annerledes som. Tilrettelegging og empati ble erstattet med avstand og grensesetting, og annerledespolitiet fremstod ikke lenger så annerledes politi.

6.6 Mellommenneskelig og instrumentell tillit

Ut fra informantenes beskrivelser var det tydelig at en viktig del av samarbeidsprosjektet handlet om det å ha tillit til personene og gruppene de arbeidet med.

Tillit kan deles inn i mellommenneskelig og instrumentell tillit (Grimen, 2009; Runhovde, 2010). Skillet mellom mellommenneskelig og instrumentell tillit kan knyttes til politiarbeid som følelsesarbeid (Bloksgaard & Prieur, 2016, 2021). For å oppnå mellommenneskelig tillit må politiet håndtere den andres følelser (Risan et al., 2018). En må vise empati og ivaretagelse av den andres følelser, for at den andre skal oppleve en som en støtte.

Mellommenneskelig tillit handler om hvordan man ivaretar hverandre i relasjonen. Tilliten har ivaretagelse som endelig mål, og har ikke annet mål utover dette, til forskjell fra instrumentell tillit.

Flere av dialogekspertenes beskrivelser gav assosiasjoner til mellommenneskelig tillit. Det var uttalelser som «Vi ønsker å hjelpe dem å få budskapet frem» og «Det er viktig å få hjelp, alle trenger det, og dette er folk som virkelig trenger det! Vi kan gi dem... hvertfall ...starte på noe». Instrumentell tillit innebærer at man bygger tillit, for å oppnå noe mer, altså skaper man en tillitsrelasjon som man ønsker å dra nytte av. Informantene argumenterte på måter som viste at de mente tillitsbyggingen var hensiktsmessig for politiet.

Denne todelingen av tilliten kan knyttes til begrepet «rapport» fra avhørsforskningen. «Rapport» handler om hvordan politiet ønsker å ivareta den avhørte ved å ta hensyn til den andres følelser. Dette må sees ut fra at avhør er en del av politiets etterforskning, som er en målstyrt aktivitet, med det formål å undersøke om det foreligger straffbart forhold (straffeprosessloven § 224). Avhørsforskningen er tydelig på at man bygger opp «rapport» fordi det gir bedre sjanser for å få god informasjon ut av avhøret (Abbe & Brandon, 2013; Risan et al., 2018; Vallano & Compo, 2011). Altså bygger politiet opp tillit i relasjonen for å få noe ut av den.

For dialogekspertene handlet den instrumentelle tilliten overordnet om å forebygge skadeverk, vold og terror. For å oppnå dette var det to målsetninger rundt dialogekspertenes instrumentelle tillit: Den første målsetningen handlet om å få den andre til å stole på dem og ønske å dele informasjon, som var grunnlaget for risikovurderingene. Den andre målsetningen var å bruke den instrumentelle tilliten som en disiplinerende faktor.

6.6.1 Instrumentell tillit: Dele informasjon

Dialogekspertene var empatiske i møte med målgruppene. De understreket at de ønsket å hjelpe og støtte, og at hensikten med kontakten var å forebygge og ikke pågripe eller kontrollere. Den empatiske innstillingen ble sagt å skape en opplevelse av gjensidighet som gjorde at den andre ønsket å hjelpe dem tilbake.

I mitt hode tenker jeg på hva personen liker, interesser og prøve å kartlegge på det de reagere på, det de blir irritert over. Så prøver jeg å huske det og, slik at i neste samtale, hvis man skal spille på ulike følelser eller få en reaksjon, så vet jeg at ok det punktet der, da får jeg en reaksjon. (PST)

Den empatiske innstillingen, som var ment å trygge den andre, hadde en instrumentell funksjon: Empati bygget tillit som ble grunnlaget for å få informasjon fra miljøene. I sitatet nedenfor viser informanten hvordan dialogen med aktivistmiljøene handler om å bygge en tillitsrelasjon for å få dem til å dele informasjon.

Det viktigste er egentlig tillit. Jeg tenker sånn, hvis du er en god etterforsker, ja folk er sånn hva er det som er spesielt med dialog. Nei, det er ikke noe spesielt med dialog, det er det samme som en god undercover-agent, en god etterforsker, en god forebygger. Det er å få alle folka til å bli din beste venn, så forteller de hele livet sitt. Hvis jeg har tilstått et drap, så vil du at jeg skal fortelle alt om drapet og så sannferdig, En undercover vil få opplysninger og en forebygger vil at «Fy fader, alt du sier er bra». Vi er like. Det er det å skape tillit. Så derfor sier jeg at før kalte man det «forebyggende politi», og det kaller man det ennå, men kanskje om ti år kaller man det tillitpoliti. Det er tillitpoliti, politi du har tillit til. Og da er vi tilbake til det menneskelige i tillegg til, menneskelige relasjoner. (Dialogpolitiet)

Tillitsbyggingen kan sees på som instrumentell på den måten at den hadde til hensikt å gi Dialogpolitiet etterretningsinformasjon som de brukte i deres arbeid som beslutningsstøtte.

Kan instrumentell tillit slå tilbake og få en motsatt effekt enn det betjentene ønsker? Hvis politiet begrunner sine handlinger med mellommenneskelig tillit, «dette gjør jeg for deg», mens den andre oppfatter at tilliten blir brukt som et virkemiddel for at politiet skal få informasjon for egen del (instrumentell tillit), vil da de handlingene som politiet har ment tillitsskapende isteden kunne skape mistillit?

En studie viser at fremmedkrigere opplevde at politiet gikk fra en hjelperrolle til en kontrollørrolle etter å ha fått den informasjonen de var ute etter. «Fremmedkrigerne» opplevde det som et svik at den informasjonen de hadde delt i fortrolighet med en lyttende og forståelsesfulle politibetjent de hadde fått tillit til, ble delt i rettsaken mot vedkommende (A. Andersson, Høgestøl & Lie, 2018).

6.6.2 Instrumentell tillit: Disiplinerende faktor

Tillitsbyggingen hadde også en annen funksjon, og det var å sette Dialogpolitiet i stand til å påvirke atferden til målgruppene. Instrumentell tillit kan ha en disiplinerende faktor, ved at tilliten skaper en lojalitet til politiet, og en ansvarliggjøring av målgruppene. Den instrumentelle tilliten gjør at målgruppene forholder seg til de retningslinjer og rammer politiet gir, fordi de stoler på politiet og fordi de ønsker å opprettholde den gode relasjonen.

Den instrumentelle tilliten kan forsterkes av den institusjonelle tilliten: Det er samfunnets sivile maktorgan, politiet, som stoler på en, noe som gjør at det kan oppleves ekstra viktig å vise at man er til å bli stolt på gjennom å etterleve de føringene man har fått.

Det at kontrollyrker bruker instrumentell tillit som en disiplinerende faktor bekreftes av forskning fra kriminalomsorgen. Ugelviks studie av tillit mellom ansatte og innsatte i norske fengsler viste hvordan betjentene gav de innsatte tillit ved at de fikk ansvar for å holde ro på

avdelingene. Ved å vise de innsatte tillit ble det ikke bare ro på avdelingene, men Ugelvik fant også at betjentene skapte et bedre klima for å få til endring (Ugelvik, 2021).

Dette har klare paralleller til denne studien. Mange av personene dialogekspertene arbeidet med tilhørte grupper som ofte opplever å bli sett på som en risiko. Det å bli vist tillit fra dialogekspertene, kan stå i kontrast til deres tidligere erfaringer med politi og annen myndighet. Det å bli vurdert som tillitsverdig vil ikke bare kunne bygge tillit, men også motivere dem til å avstå fra lovbrudd ved å samarbeide med politiet og følge deres instruksjoner for eksempel ved en demonstrasjon.

Dialogpolitiet var tydelige på at de viste tillit for å ansvarliggjøre både demonstranter og fotballsupportere til å velge riktig; å ikke begå vold og skadeverk. Det var en tydelig form for disiplinering gjennom self-policing (Wood, 2003).

Selv om Dialogpolitiet understreker at deres tilnærming var å vise demonstrantene tillit, var det en betinget form for tillit (Grimen, 2009; Runhovde, 2010). Dersom «fredsavtalen» ble brutt og demonstrantene begikk vold og hærverk, kunne politiet sette inn uniformerte patruljer.

6.6.3 Politiet er vant til et ensidig tillitsforhold

Antony Giddens hevder det har utviklet seg en økende interesse for tillit på grunn av endringer i maktstrukturer og institusjoner (Giddens, 2015). Både politiforskning og politiets styringsdokumenter bekrefter dette, og viser hvordan tillit har vært et sentralt tema for politiet de siste tiårene. (Finstad, 2018; Politidirektoratet, 2005, 2017; Runhovde, 2010).

Dokumentene fastslår at det er en forutsetning for politiets oppgaveløsning at publikum har tillit til dem. Viktigheten av publikums tillit er også slått fast i politiinstruksen 4-1, 2 ledd:

Enhver politimann må være seg bevisst at resultatet av egne tjenestehandlinger ofte avhenger av den tilliten han nyter blant allmennheten, og at egen klanderverdig adferd ikke bare går ut over ham selv, men også skader politiets anseelse i sin alminnelighet. (Politiinstruksen, 1990)

Til sammen understreker dette viktigheten av at publikum skal føle det tillitsvekkende, trygt og rettferdig når de møter politiet.

Flere forskere har vært opptatt av at tillitsbegrepet ofte har vært redusert til en ensidig relasjon der publikum skal stole på politiet, mens politiet ikke stoler på publikum tilbake (Brodeur, 2007; Egge, Johansen & Berg, 2010; Grimen, 2009; Gundhus, 2010; Runhovde, 2010).

Brodeur hevder at det er vanskelig for politiet å ha tillit til publikum fordi de har blitt vant til å innta en ekspertrolle ovenfor publikum. Brodeur mener at politiets utvikling mot å opptre som politiekspert skaper en distanse mellom politi og publikum, og hindrer en gjensidig tillit. Brodeur betegner en slik ensidig relasjon som *tiltro*, og mener tillitsbegrepet innebærer en gjensidighet der politi og publikum stoler på hverandre (Brodeur, 2007).

Det at politiet foretrekker å bli stolt på, mer enn å stole på, kan knyttes til trekkene i den ortodokse politikulturen (Brodeur, 2007; Chan, 2005; Finstad, 2013; Granér, 2004). Flere forskere har beskrevet hvordan mistro til publikum preger politikulturen (Bowling et al., 2019; Chan, 2005; Loftus, 2009b; Reiner, 2000). Selv om gjensidighet og tillit er viktig for politiet (Peterson, 2008), assosieres likevel mistro og mistanke mer med å være «skikkelig politi», enn tillit og gjensidighet, fordi mistanken assosieres med det å ha kontroll og ikke bli lurt.

Politiarbeid kan i noen sammenhenger sees som en type mistillitsarbeid. Finstad beskriver politiblikket som et mistankeblikk: «Blikket er spesielt rettet mot det som virker annerledes i betydningen mistenkelig. (...) Politiblikkets kjerne ser ut til å være interessen for det som ikke passer inn» (Finstad, 2000a). Finstad skriver at mistankeblikket er et av de viktigste redskapene til politiet. Det betyr ikke at mistillit, tvang og mistanke er uten omkostninger for politiet (Finstad, 2013), men det bryter ikke på samme måte med identitetsmarkørene i samfunnet om hva politiet er.

Grimen skriver at tillit mellom to personer fordrer en trygghet på den andres kompetanse (Grimen, 2009, s. 14). I møte med publikum opptre politiet som en profesjonell aktør, som har en utdanning og yrkeskompetanse som skal gi en trygghet på at «de vet hva de gjør». Denne tryggheten igjen kan skape tillit og gjøre at publikum stoler på dem. Publikum opptre i møte med politiet uten at de har den samme profesjonelle kompetansen. Den generaliserte tilliten publikum kan ha til den enkelte politibetjent, basert på en institusjonalisert tillit til politiet som profesjonell etat, mangler publikum. Dette kan gjøre det vanskeligere for politiet å stole på publikum enn for publikum å stole på politiet. Dette blir ekstra tydelig for dialogekspertene som arbeider med målgrupper som av mange blir sett på som risikogrupper.

6.6.4 Tillit - handle på tross av risiko

Flere av informantene i denne studien beskriver seg som tillitgivere, og brøt dermed med mistilliten som kan prege politiet. De ønsket å vise målgruppene at de stoler på dem. Informantene stolte ikke bare på et vanlig publikum, men på mennesker som av mange både blir sett på som lite troverdige og som farlige.

Som både tillitsmottakere og tillitsgivere kan dialogekspertene oppleve en dobbelt sårbarhet, men det kan også gi dem en styrke i møte med målgruppene de arbeider med.

Flere forskere og teoretikere har vært opptatt av at tillit innebærer risiko (Giddens, 2015; Grimen, 2009; Løgstrup, 1997; Ugelvik, 2021). Når vi stoler på noen gir vi dem en makt de kan bruke mot oss. På den måten innebærer enhver tillitsrelasjon både makt og sårbarhet. Når vi gir noen tillit gjør vi ofte en risikovurdering. Dette stiller krav til hver enkelt om å skape den nødvendige tryggheten i relasjonen for at den andre skal stole på en, og samtidig overveie hvor stor grad av tillit, og dermed grad av sårbarhet, man vil åpne for.

Å stole på noen er å handle med få forholdsregler (...) En tillitsgiver utsetter seg for fare og gjør seg selv sårbar. (...) tillit bygger på en vurdering (...) om å godta sårbarhet ovenfor andres mulige onde vilje, gjennom å gi dem skjønnsbasert makt over et gode. (...) En persons tillit kan bli en annen maktbase. Den fare man utsetter seg for ved å stole på noen, er reell. (Grimen, 2009, s. 19, 28-29)

En av de viktigste funksjonene tillit har er å bidra til at vi handler, til tross for at vi vurderer en situasjon som risikofylt. Mangel på tillit kan gjøre at vi lar være å handle fordi vi opplever risikoen for stor (Svare, 2016).

Tillita bidreg til at vi startar og gjennomfører handlingar trass i risikoen det inneber, ved at vi set ein mental parentes rundt risikoen. Det vil seia: På ein måte kjenner vi risikoen godt, iallfall om vi stoppar opp og tenkjer etter. Men i den tillitsfulle situasjonen gjer vi ikkje det. I praksis tyder det at vi går inn i situasjonen «som om» risikoen ikkje fanst, eller iallfall som om han var mindre enn han faktisk er. (Svare, 2016)

I et risikoorientert samfunn er tillit konstraintuivt, mens mistillit er intuitivt.

Risikosamfunnets logikk kan knyttes til Ulrich Becks begrep; risikosamfunnet. Det moderne samfunnet er så komplekst at det blir uforutsigbart og fremtiden blir derfor ukontrollerbar. Beslutninger må tas til tross for at grunnlaget for beslutningen preges av usikkerhet og manglende kontroll (Beck, 1992). Flemming Balvig hevder at mistillit blir overlevelsestrategien i det senmoderne samfunnet. Han skriver at de samfunnsmessige konsekvensene av det han kaller «fjernhetsvolden», volden mellom fremmede, er mer alvorlig enn knuste knokler eller blåveiser. Frykten som vekkes svekker det grunnleggende tillitsforholdet mellom mennesker og vi mister en fundamental tillit til omverden (Balvig,

2000). Balvig mener at individualiseringen i det moderne samfunnet forsterker denne prosessen:

Det ser ud til, at individualiseringen er kommet så vidt, at denne «tilpasning» er sket ud fra et af individualismens grundprinsipper: den, der i et forhold mellem to viser mindst tillid til den anden, er den klogeste, fordi han herved har immunisert sig over for negative overraskelser. I dette tilpasningsmønster er den stærkeste ikke længere den, der tror, men den der mistror. (Balvig, 1995, s. 167)

Mistillit, mer enn tillit preger samfunnet i dag (Svensen, 2007). For politiet blir dette forsterket på grunn av mistanken som er en naturlig del av politikulturen. Risikotekningen kan være forførende for politiet fordi den fokuserer på trygghet. Det kan gjøre at det å vise noen tillit er en risiko man er lite villig til å ta. Det er best å være på den trygge siden.

6.6.4.1 Å stole på dem samfunnet frykter mest

Flere av informantene mente at det forebyggende arbeidet var avhengig av at de stolte på personene de arbeidet med. De måtte stole på dem de aller fleste i samfunnet frykter mest. Det var en skjør relasjon, og det var lett å bli skuffet. Det var ikke nødvendigvis slik at dem de arbeidet med hadde vist at de var til å stole på, ofte tvert om. Mange av disse menneskene var det stor bekymring knyttet til på bakgrunn av ytringer og handlinger.

En av informantene fra PST beskrev et eksempel der vedkommende arbeidet med en ung person som, til tross for flere samtaler, reiste for å gå på koranskole. Kollegaer mente dette var et sikkert tegn på at vedkommende hadde reist for å delta i krigshandlinger. Likevel fastholdt informanten at det var mulig denne personen hadde reist til koranskole fordi han var religiøst interessert, ikke fordi han var blitt radikalisert. Det kan være lett å bli stemplet som naiv når man velger å stole på disse personene.

Men kan det nettopp være det å bli vist tillit som kan påvirke disse personene positivt? Som informanten ovenfor beskrev det: «Jeg tror på deg selv om ingen andre stoler på deg». Informanten mente det var viktig å ta slike sjanser for å komme i posisjon til mennesker som var vant til å bli mistrodd. Det å ta sjansen på å gi tillit til dem som ellers ble sett på som en risiko, var det som kunne få den «utstøtte» til å velge felleskapet fremfor vold mente informanten. Informanten var tydelig på at personene de arbeidet med var avhengig av at noen så dem som noe annet enn det alle andre så dem som - en terrorist. Først da kunne de tro på at de kunne velge en annen vei enn den de følte alle forventer av dem. Politiet kunne være av dem som så på disse menneskene som noen det var håp for.

Ja, for (hen) må ansvarliggjøres, og livet går ikke på skinner. Mye av samtalen går med til å si til (hen) at du må gjøre endringen selv, og tenk på hvor mye mer stolt du blir hvis du klarer dette alene. Men vi skal være der å gi deg råd, og du har familie og venner rundt deg som kan støtte deg. Så det er et eller annet med å ikke si at «vi skal hjelpe deg». For vi kan ikke hjelpe (hen). Vi kan være et støttehjul for (hen). Så nå har (hen) jo reist til koranskole. Og det som er interessant her er at analytikerne er sikker på at (hen) har reist til (land). Men jeg sa «nei, (hen) har reist til (by i annet land), det er jeg bombesikker på». Så har vi jo prøvd å sjekke ut via ulike kanaler, og (hen) er jo i (by i annet land). På skolen. Så det blir spennende når, (hen) kommer hjem. (By i annet land) kan jo også være grobunn for noe annet, men jeg har troen på (hen) jeg. Jeg tror det er det at (hen) føler jeg har troen på (hen), oppriktig (som virker). (PST)

Informantene mente det var viktig for mennesker som står i veivalg, og ha noen som speiler dem som noen de har tro på og håp for. Hvordan politiet speiler en, påvirker de valgene disse menneskene tar.

Selv om flere av informantene fortalte at menneskene de hadde gitt tillit til, likevel hadde involvert seg i organisasjoner forbundet med terror, var det likevel mange nok som hadde gjort valg som gjorde at bekymringen ble mindre.

Så forteller (hen) selv at, på et tidligere tidspunkt så hadde jeg sagt til (hen) at «tenk du er så heldig, du har en «storesøster» i PST (informanten beskriver seg som en storesøster for denne personen). Det er bare positivt». Når (hen) hadde sagt at (hen) ikke hadde lyst til å snakke med oss, så hadde jeg sagt: «Du kan tenke på oss som en irriterende storesøster, som kommer til å følge deg opp og passe på deg. Så (hen) hadde snakket med de tre viktigste i familien sin om hvordan (hen) følte det, at ting var vanskelig og det krysskulturelle greiene. Og alt det der. Hvorpå (hen) sier at «ja og det var takket være deg, og den samtalen vi hadde i går! (PST)

Det var slike møter som flere av informantene beskrev som årsaken til at de fortsatt hadde troen på at det de gjorde var riktig.

6.6.5 Sårt å bli avvist som personlig politi

Politiet er avhengig av publikums tillit for å utøve yrket (Egge et al., 2008; Phelps, Larsen, et al., 2017; Runhovde, 2010; Thomassen, 2010, 2017). Politiet blir da tillitsmottakere. De som mottar tillit, vil kunne være sårbare fordi de kan være avhengig av at den andre gir dem tillit (Grimen, 2009, s. 60). Men som tillitsmottakere er dialogekspertene ytterligere sårbare fordi relasjonen de har med målgruppene bygger på ideen om et frivillig samarbeid.

Dialogekspertene begrunnet egen tilnærming med at de arbeidet i det forebyggende sporet og derfor var avhengig av å bygge en relasjon som gjorde at den andre ønsket å dele informasjonen med dem. De sa at der annet politi møtte målgruppene i kontrollsituasjoner, på gaten eller i en etterforskning, og dermed kunne pålegge den andre å dele informasjon, måtte

de selv bygge tillit som gjorde at den andre stolte på dem og ønsket å dele informasjon. For at den andre skulle stole på dem, avhang av at dialogekspertene viste at de også stolte på den andre. Dialogekspertene måtte signalisere ønske om et gjensidig tillitsforhold.

Selv om jeg har valgt å bruke ekspertbegrepet i betegnelsen av informantene som dialogeksperter, representerer de en sårbar ekspertrolle, fordi de er avhengig av målgruppens tillit for å lykkes med sin metodikk. Det er en form for bytte av tillit. Dialogekspertene må stole på den andre, og den andre må velge å gi dem tillit. Tillit kan ikke påtvinges eller kreves. Dialogekspertene kan ikke si til den andre «Du må stole på meg!» De må isteden vise den andre tillit, å håpe å få det samme tilbake. Budskapet fra informantene til målgruppen blir: «Jeg gjør det jeg kan for at du skal oppfatte meg som en du kan stole på, men det er opp til deg å stole på meg eller ikke». Det gir en helt annen valgfrihet, men åpner også for en annen sårbarhet enn det som er vanlig i politiet.

Det kan være sårt for dialogekspertene når noen avviser dem, fordi de dermed avviser tilbudet om samarbeid. Det blir et nederlag for dialogekspertene som har identitet i å få selv de vanskeligste i tale. Særlig sårbart kan det være fordi dialogekspertene har bygget sin status i det interne politihierarkiet på at deres spesialkompetanse er å få innpass i ekstreme miljøer. I de tilfellene de ikke klarer det, kan det true deres identitet og status som dialogeksperter.

Det at dialogekspertene var opptatt av å være empatiske kommunikatorer, med en personlig tilnærming, kan sette dem i situasjoner og relasjoner der de er mer sårbare ovenfor målgruppen, enn politiet ellers. Det å være empatisk, og personlig er en del av å være en god kommunikator, men for å få det til, må man tilgjengeliggjøre seg for målgruppen på en annen måte enn i mye annet politi. De måtte våge å være åpen og sårbar i møte med den andre.

En av informantene snakket mye om av at politiet måtte tåle å bli avvist, særlig når de arbeider på disse enhetene. Det å tåle avvisning mente informanten var avgjørende for å oppnå den frivillige kontakten de var avhengig av i denne type arbeid. Personene de arbeidet med måtte oppleve tilbudet om samarbeid som et reelt frivillig tilbud. Informanten mente målgruppene kunne oppleve seg presset i kontakten med politiet, uten at politiet opplevde det slik. Informanten var opptatt av at de som dialogeksperter måtte vise den andre at de ikke bare tålte avvisning, men at de tillot og aksepterte å bli avvist. Kun på den måten kunne de sikre et fritt samtykke fra den andre og ved det legge grunnlag for frivillig kontakt.

Det kan være ubehagelig å stå i det å bli avvist, og da særlig hvis man har en forestilling om sin rettmessige rett til å være et sted og ikke minst at man tenker at man representerer et gode den andre åpenbart trenger, men likevel viser at den ikke vil ha. Det kan da være lett å tenke at de ikke har rett til å avvise politiet, og det kan være lett å tenke at de som avviser kontakten har noe å skjule. Det vekker rett og slett mistanke å avvise politiet. Det som da skulle være en hyggelig frivillig kontakt, kan endres å bli omdefinert av politiet til en kontrollsituasjon. (Dialogpolitiet)

Informanten mente at mange hadde vanskeligheter med å tåle å bli avvist som politi. Dette ble forklart med at avvisingen blir sett på som tegn på at personer ikke respekterer politiets autoritet.

For dialogekspertene var det en ekstra dimensjon rundt det å bli avvist som var knyttet til den personlige politirollen. Informantene brukte sine personlige egenskaper i møtene, og det personlige erstattet på mange måter den formelle autoriteten som politi. De fremstod med en personlig politiautoritet.

Det gjorde at de ikke bare ble avvist som politi, men som den personlige autoritetsutøveren de hadde utviklet som sin måte å uttrykke politirollen på. Det var den personlige politiidentiteten den andre tok avstand fra, noe som kan oppleves vanskelig på en mer personlig måte.

Hvor personlig man skal være som profesjonsutøver er et dilemma i alle yrker som arbeider med mennesker. Hvor mye skal man by på seg selv, og hvor mye skal man «bare» være en representant for profesjonen.

Professor i filosofi Arne Johan Vetlesen uttrykker dilemmaene knyttet til den personlige profesjonsutøvelsen i legeyrket på denne måten:

Hvordan kan legen lykkes i å fremstå som både profesjonell og personlig? Det argumenteres for at de to målsettingene ikke behøver være i konflikt, men at de utfyller hverandre. Anerkjennelsen av den doble dimensjon ved å være lege er imidlertid truet av en overdreven betoning av at legen representerer en særlig vellykket person. Dagens utdanning av leger er ikke tilstrekkelig i stand til å bekjempe inntrykket av legen som en som er hevet «over» andre, inklusive sine pasienter. For å utfordre dette bildet fremholdes betydningen av sårbarhet, forstått som et dyptliggende, ikke-valgt grunnvilkår ved det å være menneske, med tanke på hvordan legen bør forstå seg selv og bør betraktes av samfunnet – nemlig som like sårbar som andre. Rett forstått er legens sårbarhet en betingelse for at han eller hun kan få tilgang til pasientens ståsted og engasjere seg i det som plager pasienten. (Vetlesen, 2001)

Vetlesen understreker at det er sårbarheten som er betingelsen for å få tilgang til den andres ståsted. Det er i tråd med informantens beskrivelser. Sårbarheten tilgjengeliggjør dem i dialogarbeidet. Fordi informantene tilbyr seg selv, ikke bare som politi, men som et personlig

politi, lar de den andre få mulighet til å avvise ikke bare politiets kontakt, men også seg selv som person.

Det at dialogekspertene tar risikoen på å avvises, både den profesjonelle og personlig siden av dem kan oppleves som en dobbel avvisning, men det kan likevel være nettopp dette som hjelper dem å bygge tillitsrelasjoner til dem som ellers ikke ønsker kontakt med politiet.

6.6.6 Institusjonalisert mistillit

Det finnes personer og grupper som har en mistillit til politiet som etat, en type institusjonalisert mistillit. Det kan også være en risiko i visse miljøer i å samarbeide med politiet. Man kan bli sett på som illojal og som tyster, og stå i fare for å ikke bli stolt på av de andre i miljøet. Dette er gjerne grupper som tilhører miljøer som står i opposisjon til myndigheter og maktapparatet. I disse møtene kan møte mellom politi og disse gruppene i utgangspunktet være et møte der politiet opplever motstand og mistillit. Dialogekspertene må arbeide for å bevise at selv om de tilhører «makta», er de til å stole på.

I noen miljøer der politiet oppfattes som en del av maktapparatet man protesterer mot, kan det være vanskelig å vedkjenne ovenfor andre i miljøet man er en del av at man har et tillitsforhold til noen i politiet. Det kan gjøre at de kan føle behov for å kamuflere tilliten som instrumentell. «Det lønner seg for oss å gjøre som politiet sier, men vi stoler egentlig ikke på politiet».

Dialogekspertene var opptatt av at deres arbeid var et type demokratisk arbeid. Likevel kan grupper ha et annet utgangspunkt til politi og demokrati. Disse gruppene kan argumentere for at mistillit til myndighetene og maktapparatet er viktig nettopp for å fremme demokratiet. «(...) liberale demokratier vokste frem gjennom kritikken av tillit til tradisjonelle autoriteter. (...) Mer demokrati har betydd mindre tillit til myndighetene» (Grimen, 2009, p. 110).

6.7 Etterretning og dialogarbeid

Gary Marx gjorde en studie av politiets spaningsvirksomhet i USA på 1980-tallet. Han plasserte politiets virksomhet på en skala mellom synlig og sannferdig politiarbeid, og skjult og forledende politiarbeid (Marx, 1988). Patruljetjenesten ble brukt som eksempel på synlig politiarbeid, med sin uniformering og tydelighet på at de var politi, mens spaning og infiltrasjon ble brukt som eksempler på skjult politiarbeid, der politiet ikke fremstod åpent som politi.

Sammenligner man funnene i denne studien med Marxs begreper synlig og skjult politiarbeid, kan man se dialogekspertenes dialogarbeid som åpent politiarbeid, mens etterretningsarbeidet kan sees som skjult politiarbeid.

Etterretning i politiet beskrives som en styrt prosess der systematisk analyse og vurdering av innsamlet informasjon danner grunnlag for beslutninger. Etterretning i politiet har blitt forstått som en måte å styre og lede politiet, der hensikten er å redusere usikkerhet ved beslutninger (Politidirektoratet, 2020a). Etterretningsstyrt politiarbeid har de senere årene blitt presentert som en sentral arbeidsmetode i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid (Gundhus, 2018b; Paulsen & Simensen, 2019; Politidirektoratet, 2020a).

Det som skiller enhetene i denne studien fra funnene til Marx er at informantene fremstiller det som ellers defineres som skjult, etterretningsarbeid, som åpent politiarbeid. Det så ut til å være viktig, særlig for Dialogpolitiet, å beskrive sitt etterretningsarbeid som åpent politiarbeid.

Det kan være en utfordring for dialogekspertene hvis målgruppene ikke deler deres syn, men isteden opplever at hvis de ikke deler informasjon vil de kunne få innskrenkede rammer for arrangementet, fordi politiet da ikke stoler på dem. Da vil det dialogekspertene fremholder som et åpent samarbeid fremstå som uforutsigbart og oppleves som forsøk på skjult kontroll og disiplinering (Marx, 1988). Disse *opplevd* skjulte sidene av etterretningsarbeidet, kan smitte over på målgruppens opplevelse av dialogarbeidet og tilbudet fra politiet om å samarbeide kan oppfattes mer som en trussel enn en mulighet for å påvirke et gjensidig samarbeid.

6.7.1 Sannferdig eller forledende politiarbeid

Selv om flere av informantene understreket de positive sidene ved å arbeide med etterretning i forebyggingssporet, var det enkelte som trakk frem de problematiske sidene. Disse informantene sa det var en etisk utfordring at de frontet at de ønsket en åpen dialog med den hensikt å bygge tillit, mens de samtidig innhentet etterretningsopplysninger uten at målgruppene visste det. Selv om flere vektla at dette var informasjon som i hovedsak var åpent tilgjengelig, for eksempel på sosiale medier, var dette likevel informasjon som målgruppene ikke hadde godkjent at de samlet inn.

6.7.1.1 Dialogpolitiet: Åpne eller tilslørte etterrettere?

Som beskrevet i forrige kapittel beskrev Dialogpolitiet hvordan de, i motsetning til andre etterretningsenheter i politiet, arbeidet med det de betegnet som åpen etterretning. Informantene ufarliggjorde og nedtonet etterretningsfunksjonen, til fordel for dialogfunksjonen. Dialogpolitiet frikoblet eget etterretningsarbeid fra det mer kritiserte «skjulte» etterretningsarbeidet. De vektla etterretning som en nøytral informasjonsinnhenting som hadde en viktig funksjon som beslutningsstøtte for ledelsen. Dette gjorde at Dialogpolitiet lettere kunne presentere seg ovenfor miljøene som forebyggere som ønsket samarbeid og ikke etterrettere som ønsket informasjon. Det er som om det åpne elementet i informasjonsinnhentingens overskygger eventuelle problematiske side av egen etterretningsfunksjon.

Det at grupper legger ut informasjon på nettet med den hensikt å informere om arrangement betyr ikke at de syntes det er uproblematisk at politiet bruker denne informasjonen til å planlegge arbeidet. En systematisk innsamling av miljøenes aktiviteter, som sammenfattes til eventuelle etterretningsrapporter kan oppfattes som en form for overvåkning.

Det at Dialogpolitiet i så stor grad arbeidet ovenfor politiske aktivismiljøer gjorde det trolig ekstra viktig at arbeidet deres ikke måtte tolkes som politisk overvåkning. De var opptatt av at deres intensjon og tilnærming var en helt annen enn politiet som tidligere arbeidet ovenfor disse gruppene. Historien politiet har med politisk overvåkning tok informantene avstand fra.

Når jeg sier etterrettere så er ikke det hemmelig, vi bruker ikke skjulte metoder, men vi er innhentere. Prøver å lage trusselvurdering som står i stil. Og når vi snakker med aktivister så sier vi det. Jeg driver egentlig med etterretning, men det er sånn hemmelig ord så vi prøver å lage vurderinger som gjør at vi slipper å bruke så mye politi. (Dialogpolitiet)

Selv om flere av informantene fremstilte etterretningsarbeidet som en type frivillig samarbeidsprosjekt mellom dem og miljøene, var noen av informantene åpne på dilemmaene rundt at de som forebyggere hadde en etterretningsrolle. Dette ble ikke uttrykt åpent i gruppen, men ble uttrykt ovenfor meg i uformelle samtaler i løpet av feltarbeidet.

Jeg ser jo dilemmaet, at vi utnytter den gode relasjonen vi har bygget opp med miljøene, til å pumpe dem for info. Det er liksom ikke det inntrykket vi gir dem. Vi gjør det jo for deres egen del, men samtidig er vi opptatt av hva vi kan få ut av dem. Så det er et etisk dilemma der altså. Men det er jo ikke noe vi snakker om da. (ler) Det er jo egentlig helt uproblematisk, og må nesten være sånn. (Dialogpolitiet)

Etterretning ble altså ikke oppfattet som så nøytralt og uproblematisk av alle som det ble

fremstilt som. Likevel konkludert informanten i sitatet ovenfor med at «det måtte bare være sånn». Det er som at det at Dialogpolitiet posisjonerer seg og legitimerer seg som en forebyggende enhet, vanskeliggjør en åpenhet rundt deres rolle som etterretningsaktører.

Man kan stille spørsmål ved hvorfor Dialogpolitiet brukte betegnelsen etterretning på informasjonsinnhenting når de visste at dette assosierte arbeidet med skjulte politimetoder de ikke identifiserte seg med. Særlig fordi det vanskeliggjorde kommunikasjonen med målgruppene og de måtte stadig forklare hvordan deres etterretning, eller informasjonsinnhenting, var annerledes enn politiets øvrige etterretningsarbeid.

Kan det at de brukte begrepet «etterretning» handle om at etterretning som begrep har fått fotfeste i norsk politi som en del av en type kunnskapsbasert politiarbeid gjennom implementeringen av for eksempel etterretningsdoktrinen i politiet (Politidirektoratet, 2014, 2020a)? Eller kan det handle om at Dialogpolitiet var opprettet på seksjon for organisert kriminalitet, og at de som hadde etablert gruppen og kulturen på Dialogpolitiet hadde bakgrunn fra andre etterretningsavsnitt på seksjonen? Etterretningsarbeid i politiet har vært assosiert med noe viktig og risikoorientert og som noen særskilte enheter i politiet arbeider med (Gundhus, 2018b; Knutsson, 2003; Paulsen & Simensen, 2019). Det har hatt og har trolig fortsatt et elitestempel på seg, som det kan være viktig for en forebyggende enhet å være assosiert med, så lenge de klarer å frakoble seg fra de problematiske assosiasjonene som også følger med begrepet.

6.7.1.2 Dialogpolitiet: Ideen om samarbeid

Som forebyggerer fronter Dialogpolitiet en samarbeidsrelasjon som de hevder er til fordel både for politiet og aktivistene. Her er harmoni og enighet en grunntone i beskrivelsene. Her kan man trekke paralleller til et konsensusteoretisk utgangspunkt og medborgerdialoger, der man tenker at samfunnet preges av harmoni og at de fleste i et samfunn slutter opp under et felles verdi- og normsystem. Som motsetning finner man et konfliktteoretisk utgangspunkt der man ser at samfunnet er preget av konflikter og interessemotsetninger, der det er ulikheter i definisjonsmakt og hvem som bestemmer (Bernard et al., 2010; Westin & Hellquist, 2018; Aakvaag, 2008). Kan det være at det at etterretningsarbeidet plasseres i dialogsporet, at det preges av en konsensusforståelse som også preger forståelsen av dialog som et samarbeidsprosjekt? I så fall kan det at Dialogpolitiets etterretningsarbeid knyttes til dialogarbeidet gjøre at de overser hvordan etterretningsarbeidet deres kan oppleves som

repressivt for målgruppene. Man fokuserer på samarbeid og forebygging og åpner ikke for at aktivistmiljøene kan ha motsatte interesser enn politiet, og at de ikke ønsker et samarbeid fordi de opplever det problematisk å dele informasjon med politiet.

Dialogpolitiet begrunner det uproblematisk med at de er åpne ovenfor miljøene om at de ønsker informasjon, og derfor ikke har en skjult agenda i kontakten med miljøene. Det at Dialogpolitiet er opptatt av at de åpent spør miljøene om informasjon kan gi inntrykk av at det er en form for frivillighet i informasjonsdelingen fra miljøene side. Det kan det også være, men det trenger ikke være det. For mange vil det at det er politiet som spør dem om informasjon kunne oppleves som en tvangsmessig situasjon. De kan være redd eventuelle konsekvenser av å ikke dele informasjon, som at politiet opplever dem som lite samarbeidsvillig. Særlig ubehagelig kan det være for miljøer som kan ha erfart at det får negative konsekvenser å ikke adlyde politiets ordre, som kan gjelde både aktivist- og risikosupportermiljøer.

Dialogpolitiet formidlet at de ønsket å hjelpe miljøet, men at det var opp til miljøene å sørge for at det ikke oppstod situasjoner som kunne gjøre at politiet måtte stoppe dem. På den måten gir Dialogpolitiet ansvaret for politiets handlemåter og valg av tilnærming over til miljøene. Det gir inntrykk av at miljøene kan bestemme hvilken type politi de skal møte. Dialogpolitiet gir uttrykk for at de legger til rette for samarbeid, men hvis miljøene avviser tilbudet om samarbeid vil politiet oppfatte det som motstand og det vil kunne få negative konsekvenser for miljøene. Motstand og skepsis fra miljøene blir på den måten omgjort fra noe som kan være forståelig og legitimt, til å bli definert ut fra politiets perspektiv som motstand mot et tilbud om samarbeid.

Det kan være vanskelig for gruppene å forstå hva Dialogpolitiet ønsker og hva som vil skje hvis de velger å ikke samarbeide med dem. De kan være redde for at hvis de avviser «tilbudet» om samarbeid, for eksempel ved å la være å dele informasjon Dialogpolitiet ønsker de skal dele, står de i fare for å bli omdefinert fra samarbeidspartner til motstander og dermed utsettes for økt politikkontroll.

Det kan være enklere å forholde seg til politienheter der rollene er klarere definert selv om det innebærer rollen som motstander og ikke samarbeidspartner, fordi motstanderrollen kan oppleves som mer gjenkjennbar og forutsigbar. Det betyr ikke at alle grupper opplever dette som problematisk. Det kan være godt å møte Dialogpolitiet som ønsker å tilrettelegge og

samarbeide. Utfordringen blir hvis problematiske sider ved Dialogpolitiets etterretningsfunksjon blir utydelige fordi de fremstiller arbeidet som uproblematisk og «ufarlig». Da vil man lukke for erfaringer som ikke passer inn i dette bildet, og man vil heller ikke kunne ta diskusjoner rundt de problematiske sidene. Dette vil kunne skjule en problematisk praksis i en forebyggende og dialogisk retorikk.

6.8 Bekymring rundt bekymringsarbeidet

Formålet med dialogekspertenes samtaler var som sagt todelt, de skulle både hjelpe den andre og de skulle avklare risiko. I den grad samtalene oppleves av dem som utsettes for dem som tvang, vil det svekke selve formålet med samtalen som er å skape grunnlag for dialog og endring (Førde & Andersen, 2018, s. 130).

Informantene i denne studien understreket at de presenterte seg selv som en hjelper, og samtalene som en støtte. Det er forståelig at informantene vektlegger den støttende og hjelpende funksjonen i beskrivelsen av hvem de er, men det er problematisk hvis deres presentasjon av seg selv og av samtalen som en hjelp dekker over den tvangen som den andre kan oppleve i situasjonen.

Politiets forebyggende samtaler på ekstremismefeltet kan hjelpe den de snakker med, men kan i ytterste konsekvens utløse etterforskning og straffeforfølgelse, selv om dette ikke er hensikten i utgangspunktet (Førde & Andersen, 2018, s. 131).

Førde og Andersen hevder at det er et demokratisk problem at personene må dele informasjon med politiet, uten at de vet hvordan dette vil bli brukt mot dem selv eller de rundt seg.

Det kan tenkes å være et demokratisk problem når kontroll (informasjonsinnhenting og avskrekking) og omsorg (kartlegging av hjelpebehov og tilbud om hjelp) skal utøves samtidig, av samme instans og til og med samme person. Det er også grunn til å spørre seg om det er riktig at sosialarbeid og velferdsgoder («hjelp») blir midler for å nå mål knyttet til sikkerhet (få ut informasjon), og om det er rettferdig at personer hvis saker av en eller annen grunn har havnet på bekymringsarbeidernes bord, skal prioriteres når disse godene fordeles. (Førde & Andersen, 2018, s. 159)

Mange av dem radikaliseringskontaktene og PST betjentene snakker med kan gjennom denne kontakten få hjelp til kontakt med helse, utdannings og arbeidstilbud de ellers ikke ville fått. Det er viktig for personene som har opplevd at det er vanskelig å få den hjelpen de trenger. Likevel er det et dilemma hvis de opplever at politiet krever samarbeid og informasjonsdeling som «betaling» for tilgangen til hjelpen (Førde & Andersen, 2018, p. 205).

Det er også problematisk hvis det å bli definert som ekstremist gir forrang i køen foran andre, og at man i det tillitsskapende arbeidet gir personer tilgang til ressurser de eller ikke ville fått tilgang til dersom de ikke ble oppfattet som ekstremist (Førde & Andersen, 2018, p. 205).

Flere av informantene problematisert dette:

Men det jeg er sikker på er at det å bruke begreper som «radikalisering», «fare for voldelig ekstremisme» det er en kjempesnarvei til raskere, og jeg tror ikke noen av klientene eller kundene våre bruker det instrumentelt det tror jeg ikke. Men jeg tror at vi har en snarvei til mange forskjellige typer hjelp og økonomiske midler ved å bruke «at denne kandidaten er i fare for det eller er i fare for det», så går det forttere både hos NAV og DPSer og legekontorer og ja også videre. Det er ikke sikkert at det burde være sånn, men sånn tror jeg det er faktisk. At det er sånn snarvei ord. (Radikaliseringskontakt)

Førde og Andersen hevder at velferdsstatens ressurser brukes som middel for å få en person på «tilbudssiden» for å dele den informasjon som politiet er ute etter. Omsorgen blir på den måten et middel for kontroll (Førde & Andersen, 2018, p. 142).

6.8.1 Spenningen mellom individets rett til ytringer og samfunnets behov for sikkerhet

Det området informantene var tydeligst på at de skilte seg fra de tradisjonelle forebyggerne, var arbeidet mot hatytringer. Flere av informantene var skeptiske til politiets forebyggende arbeid mot hatytringer. Selv om de var tydelige på at det var viktig å etterforske hatkriminalitet, mente de det var feil hvis politiet i sin iver etter å forebygge hatkriminalitet, gikk inn og regulerte eller begrenset ytringsfriheten. Selv om formålet til politiet er å forebygge hatkriminalitet mente informantene det var vanskelig å tematisere ytringer som tenderer mot hatytringer, fordi politiet vil kunne oppfattes som et meningspoliti.

Flere av informantene var opptatt av at politiets arbeid var å tilrettelegge for lovlige ytringer, også når de går på tvers av det man måtte være enig i. De var skeptiske til at flere tradisjonelle forebyggerne arbeidet utover det å forebygge kriminalitet, men også reagerte på radikale og ekstreme meninger. Informantene mente at de tradisjonelle forebyggerne stod i fare for å bli et meningspoliti. De så det som problematisk hvis politiet begrenset ytringsfriheten til «de ekstreme», for også for dem var dette en demokratisk rettighet.

Radikaliseringskontaktene og PST var i likhet med Dialogpolitiet tydelige på at de ikke ønsket å endre en persons holdninger, men kun opptatt av å sikre at vedkommende ikke var, eller ble involvert i voldshandlinger. Selv om radikaliseringskontaktene og PST ikke brukte begrepet ytringsfrihet slik Dialogpolitiet gjorde når de beskrev sitt arbeid, tok også de en rolle

som kan betegnes som ytringsfrihetens beskyttere. De understreket at det var lov for mennesker å ha holdninger som gikk på tvers av det som var akseptert i samfunnet uten at de skulle måtte snakke med politiet. De var opptatt av det de betegnet som et inkluderende ytringsrom, og at det å være radikal eller ha sterke meninger var noe som ikke bare måtte aksepteres, men også tilrettelegges for.

En av informantene fra PST, som jeg overvar holde flere prestasjoner både internt og eksternt, understreket overfor tilhørerne at det å være radikal er positivt for et samfunn. «Uten de radikale, ville vi ikke hatt det samfunnet vi er så stolte av i dag» (uttalelsen fra et av foredragene). Vedkommende viste bilder av kjente historiske personer og beskrev hvordan de hadde forandret samfunnet, ved å kjempe mot diskriminering og for like rettigheter for utsatte grupper i ulike typer samfunn. Vedkommende gjorde et poeng av at disse personene vi i dag ser på som helter, i sin tid ble sett på som radikale opprørere og forsøkt motarbeidet og stilnet av sin tids maktelite.

Radikale er de som nå sees på som de som har fått frem kvinnefrigjøring, de homofiles rettigheter og andre utviklingstrekk vi i dag slår oss på brystet med. Det hele startet med mennesker som ble forsøkt kneblet fordi de ikke passet inn i samfunnet på den tiden. (PST, referat fra foredraget)

Vedkommende sa hvor viktig det var å være bevisst på at noen mennesker i samfunnet, gjerne de med lite formell makt, ofte ble definert og kategorisert som fienden hvis de ytret seg på tvers av det samfunnet mente var ønskelig. Vedkommende advarte om at man som politi lett kunne være blind for at man var med på å kneble menneskers rett til å ytre seg kritisk. I iveren etter å beskytte samfunnet mot det som i dag er definert som en av de største truslene, terror, er man med på å skyve dem man er bekymret lenger ut. Vedkommende sa at faren var at den forebyggende innsatsen kunne oppleves som et stigma og føre til en selvoppfyllende profeti.

Det at det forebyggende har en positiv illusjon knyttet til seg, gjør at man blir blind for at selv med de beste intensjoner kan oppleves krenkende. Det var denne informanten opptatt av:

Vi må være obs på det avtrykket vi setter. At vi kan jage folk unna hjelp, som vi egentlig bare vil hjelpe. Vi kommer og prater med folk, og så kan det i seg selv være siste stupet utfor... (Radikaliseringskontakt)

Noen av informantene mente det var riktig at de tradisjonelle forebyggerne tematiserte holdninger, men at det ble feil for dem som dialogeksperter. Dette ble begrunnet med de ulike aldersgruppene de tradisjonelle forebyggerne og de selv arbeidet med. De tradisjonelle

forebyggere arbeidet i hovedsak med å forebygge kriminalitet blant ungdom, mens deres målgruppe i all hovedsak var voksne. De mente det kunne være viktig å arbeide holdningsskapende med ungdom, men ikke med voksne.

Årsaken til at ungdom ikke ble sett på som like legitime ytringsagenter som informantenes egne målgrupper, kan ligge i samfunnets generelle syn på ungdom og kriminalitet. Ungdom er ofte mer maktesløse i møte med samfunnets maktapparat (Ansel-Henry & Jespersen, 2003; Høigård, 2007; Solhjell et al., 2018) Særlig i «kampen mot narkotika» har det «å redde ungdom» vært sett på som så viktig at midler man ikke ville brukt ovenfor voksne lettere er blitt akseptert (Christie & Bruun, 2003; Sahlin, 2000a). De sårbare, og uskyldige må reddes før det er for sent.

Ungdom er en gruppe med lite formell makt i samfunnet, og representeres sjelden med en sterk kollektiv stemme i den offentlige debatten. Det kan derfor være lettere å sette inn disiplinerende tiltak, før kriminalitet er begått, i håp om å snu en negativ utvikling, uten at denne gruppens eventuelle protester mot de forebyggende tiltakene blir hørt. Dette kan også gjelde ekstreme meninger. Barndommens uskyld gjør at vi som samfunn ønsker å beskytte ungdom, i alle fall dem vi mener det fortsatt er håp for. I iveren etter å beskytte ungdom kan det være vanskelig å sette spørsmålstejn ved de virkemidlene vi bruker. Særlig hvis de defineres som forebyggende. De vil da lett få et slør av gode intensjoner og sees som en myk og støttende praksis. Ungdommens opposisjon til politiets virkemidler vil paradoksalt nok kunne sees som et symptom på de problemer politiet ønsker å forebygge, og protesten vil kunne brukes til å forsterke argumentene om at intervensjonen er riktig.

Det har vært fremsatt kritikk at også radikaliseringskontaktene med sine avklaringsamtaler står i fare for å bli oppfattet som et meningspoliti. Avklaringsamtalene som er ment å forebygge voldelig handlinger kan oppfattes som en type forhåndssensur av lovlige ytringer. Det er også juridiske utfordringer hvis politiet oppfattes som et meningspoliti (Frøland, 2021; Frøland & Aschehoug, 2021; Kierulf, Wessel-Aas, Strømme & Jensen, 2021)

Et politi som opplyser om rettslige ytringsgrenser, ivaretar sitt forebyggende oppdrag på en god måte. Men politi som «forebygger» mulige straffbare ytringer, kan fort komme i konflikt med sensurforbudet i Grunnlovens § 100. (...) Og, endelig: Som politidirektør Benedicte Bjørnland understreket i Dagsnytt 18 – det aller meste av det som er «stygt, slemt, ekkelt og ekstremt ubehagelig», er ikke straffbart. Og lovlige ytringer er faktisk politiets jobb å beskytte. (Kierulf et al., 2021)

Førde og Andersen mener at politiets forebyggende arbeid knyttet til radikalisering foregår i en gråsoner, «hvor spenningen mellom individets rett til ytringer og samfunnets behov for sikkerhet er vanskelig å unngå» (Førde & Andersen, 2018, s. 205).

Vi mener den overordnede spenningen mellom samfunnssikkerhet på den ene siden og demokrati og rettssikkerhet på den andre siden er av spesiell betydning. (...) For de som skal gjøre selve forebyggingsarbeidet blir spørsmålet å finne den rette balansen: Når fellesskapets trygghet muligens står på spill, hvor ligger lista for når myndighetene skal blande seg inn i enkeltmenneskers liv? For bekymringsarbeiderne i politiet oppsummeres det kanskje vanskeligste dilemmaet i deres motstand mot å være «meningspoliti». Går man ut fra handlingsplanens definisjoner kan man si at det som skal utløse bekymring hos politiet ikke er meninger i seg selv, men en bevegelse i retning av det klart kriminelle (ekstremistisk vold). Straffeloven utgjør dermed en klar og artikulert offisiell avgrensning mellom det bekymringsverdige (avvik) og det som ikke er bekymringsverdige (normalitet). I teorien setter også politifolkene klare grenser ved vold: Det er vold og voldelighet som er problematisk, ikke meninger. (Førde & Andersen, 2018, s. 204)

Til tross for dialogekspertenes forsikringer om at de arbeidet med handlinger og ikke holdninger, kan det være vanskelig å holde på dette skillet i de konkrete møtene. For å vurdere risiko når noen ikke har gjort handlinger, tar de utgangspunkt i ytringer for å utlede om det vil kunne lede til voldelige handlinger. Det kan også være vanskelig for den som møter politiet å oppfatte skillet mellom at politiet ønsker å forebygge handlinger, men ikke hindre lovlige ytringer eller holdninger.

Altså faren for å gjøre for mye på feilaktig grunnlag: Som radikaliseringskontakten her er inne på, utfordringen med inngang henger sammen med noen av særegenhetene ved både disse samtalerne og bekymringsfeltet i seg selv: Personene er ofte over 18 år. Det foreligger som regel ikke noe lovbrudd som utløser bekymring, politiet har ikke «noe på» dem. Ofte var bekymringen dessuten vekket av ytringer og meninger, gjerne knyttet til religion på en eller annen måte. Mange bekymringsarbeidere var opptatt av det prinsipielt problematiske ved å innkalle noen til samtale med politiet på en slik bakgrunn («tanke/meningspoliti»). Malen for avklaringsamtalen understreker at ideologi og religion ikke skal være tema for samtalen, nettopp for å unngå en situasjon der politiet intervensjoner i folks meninger. Samtidig er det jo sannsynlig at bekymringspersoner likevel opplever at politiet blander seg i deres meninger, all den tid de ikke har gjort noe kriminelt. Flere av bekymringsarbeiderne påpekte at denne spenningen fort kunne bli et dårlig utgangspunkt for dialog, og at det hadde potensial til å skape eller konsolidere mistillit til staten og demokratiet («forsterke fiendebildet»). (Førde & Andersen, 2018, s. 147)

Førde og Andersens informanter er i likhet med informantene i denne studien opptatt av å ikke være et meningspoliti, og ser vanskelighetene og utfordringene med at de som politi tematiserer lovlige meninger sett opp mot demokratiske verdier som rettsikkerhet og ytringsfrihet. Førde og Andersen sier det er viktig at slike diskusjoner skjer innad i politiet, men like viktig at diskusjonen om slike dilemmaer løftes ut av politiet og blir en del av en offentlig diskurs.

Samtalen ble ikke sjelden brukt til å avklare hva som hadde ligget i meningsytringer, som postinger på sosiale medier eller deltakelse i demonstrasjoner, ikke bare til å diskutere handlinger og miljøtilknytning. Det radikaliseringskontakten her peker på er hvordan bekymringssamtalen slik den praktiseres av lokalt politi på mange måter «spiller ut» noen av de sentrale dilemmaene i forebyggingen på dette feltet: Hvordan kan politiet forebygge vold som presumptivt er motivert av bestemte ideer uten å bli «tankepoliti» eller «meningspoliti»? Og kan behovet for å forebygge et såpass «sjeldent» fenomen som terror og politisk vold rettferdiggjøre en «lav terskel» for at staten blander seg på grunnlag av folks tanker og verdier i et liberalt demokrati? Vårt inntrykk er at det er voksende oppmerksomhet og bevissthet rundt problemstillingene vi har trukket opp i dette avsnittet, at radikaliseringskontaktene jobber aktivt med bevisstgjøring rundt dilemmaer som «meningspoliti» og overmakt, og er på kontinuerlig jakt etter innfallsvinkler og framgangsmåter som tar høyde for dilemmaene. Denne diskusjonen, som i stor grad berører forholdet mellom samfunnssikkerhet og demokrati, er etter vår mening imidlertid av så stor prinsipiell interesse, at den også burde føres utenfor politiets rekke. (Førde & Andersen, 2018, s. 157)

Dialogekspertene står i et uløselig dilemma. Samfunnet har satt dem til å forebygge risiko som er vanskelig, for å ikke si umulig, å forutse. Samtidig skal de ikke bare akseptere, men også i stor grad tilrettelegge for ekstreme ytringer, så lenge de er lovlige. De skal ikke reagere på disse ytringene på måter som kan oppfattes som å innskrenke ytringsfriheten. Likevel er det disse betjentene samfunnet vil ansvarliggjøre hvis det skulle komme til det at noen av disse menneskene går fra å ytre ekstreme holdninger til å begå ekstreme handlinger.

6.8.2 Faren for kontraproduktive effekter - «Vi kan skape det vi er ment å forebygge»

Både radikaliseringskontaktene og PST var opptatt av at deres forebyggende arbeid, kunne ha kontraproduktive konsekvenser. De var opptatt av at til tross for at politiet kan ha gode intensjoner om å hjelpe noen, kan det oppleves annerledes for den som «utsettes» for den velmenende innsatsen.

Flere av informantene sa de var bevisst på at dem de kontaktet kunne føle seg misforstått og mistenkeliggjort for sine holdninger. Det kunne gjøre at noen som i utgangspunktet ikke hadde intensjon om å ty til vold kunne bli så provosert av å bli kontaktet av politi og PST at de faktisk begikk handlinger de ellers ikke ville gjort.

Disse informantene mente stigmatisering kunne befeste personers identitet som en samfunnsfiende, og at politiets oppmerksomhet rundt personen kunne gjøre at folk i det legale nettverket, trakk seg unna. Politiets oppmerksomhet kunne skyve personene lenger inn i et negativt nettverk. Informantene knyttet den stigmatiserende effekten til at det å vekke «terrorpolitets» oppmerksomhet var ekstremt belastende.

Flere av radikaliseringskontaktene og PST uttrykte stor bekymring rundt at politiets gode intensjon om å forebygge radikalisme, kunne oppleves stigmatiserende. Flere av dem brukte betegnelsen «avtrykk», og var opptatt av at kontakten politiet hadde med disse menneskene ikke skulle sette for stort avtrykk hos personene de hadde kontakt med. Samtidig var de tydelig på at det var viktig at politiet ikke ble redd for å samtale med folk, men at det var viktig å være bevisst at alle intervensjoner politiet gjorde, selv om de hadde de beste intensjoner, kunne oppleves stigmatiserende.

For eksempel det var et konkret eksempel på en videregående skole, hvor det var, bekymringen var at det var noen ungdommer på den skolen som hadde IS sympati og at de hadde litt sånn ekstremistiske motiver og sånne type ting. Men når du får kartlagt litt så har de på en måte vært noen gjentakende bråkebøtter gjennom hele skoleåret og så bekymringen er heller det, enn at de ekstremistiske. Så man ble overfokuset på dette her (radikalisering og ekstremisme), men problemet egentlig er noe annet. Jeg tenker at det er litt skummelt, for det kan fort skyve. Det kan godt være at de tenker at «vi er muslimer» og «vi er i krig mot vesten» og bla bla bla. De tenker ikke så mye gjennom det, men så blir de innkalt til en samtale på skolen hvor de er en politimann, som er radikaliseringskontakt også. Da tenker jeg at vi skyver dem i feil retning, enn hvis samtalen er «vet du hva, skoleskulk, rus, så vil de helt klart skjønne hvorfor vi har den samtalen. (Radikaliseringskontakt)

Flere av radikaliseringskontaktene og PST var opptatt av hvor vanskelig det var å vite når man skulle ta en prat. Tidspunktet for kontakten kunne være avgjørende for om den andre opplevde kontakten som ønskelig og at man ble definert som en som kunne hjelpe, eller at man var uønsket, og man ble definert som en som presset vedkommende over stupet.

Det var en episode med en ungdom de hadde lett etter lenge. De trodde ungdommen hadde reist til (land i Midtøsten, anonymisert) med noen venner for flere måneder siden. Da de endelig fant hen var det en stund siden ungdommen hadde tenkt å reise. Da radikaliseringskontakten og en kommuneansatt traff hen, opplevde de at de fikk en god prat, og ungdommen sa at hen var glad de kunne hjelpe. Hen trengte både et sted å bo og jobb.

En aktuell sak vi har vært borti nå med mange jenter som tenker å dra ned til (land i Midtøsten) og sånne type ting. Så viser det seg at de var inne på samme type tanke i 2013 og 2014, og det var venninner som dro (da). Og når de snakker med oss nå så sier de at «Hvis vi hadde hatt den samtalen med dere da, for tre år siden» ikke sant, «da hadde vi dratt». Fordi politiet og PST representerer noe som skyver dem i feil retning. En jente som mest sannsynligvis er i (By i land i Midtøsten), som kommer fra bydel (navn på bydel i Oslo). Historien er at jeg fanger opp noe på Facebook, hvor hun har ganske sånn ekstreme meninger. Sier at det var tid for jihad og sånne type ting, så var det fake profil. Ikke noe klart navn, men det står at hun gikk på skole i (navn på politistasjon) krets, så jeg var i kontakt med politikontakten der. Etter hvert så får vi navnet på henne. Så hun blir fulgt opp av (navn på radikaliseringskontakten på denne politistasjonen) og den skolekontakten (navn på en ansatt fra forebyggende enheten på samme stasjon), men (hun) drar 3 måneder etterpå (til land i Midtøsten). Så jeg tror vi må være forsiktige med hvem som tar den (samtalen). Kanskje bør vi

samarbeide med andre. Få andre til å ta den samtalen. Fordi de (den de snakker med) ofte kan få to streker under svaret sitt. «Ja, der ser du, PST og politi, de følger med på oss. De er mot oss.» De får en bekreftelse på at det offentlige: «Det vestlige er i krig med muslimer. De overvåker oss.» Jeg tror det er ofte det som blir brukt. (Radikaliseringskontakt)

Radikaliseringskontakten var opptatt av hvor komplekst og vanskelig arbeidet var. Det er vanskelig å vite hvem man skal snakke med, hva man skal snakke med dem om, og når de skal snakkes med. Man vet ikke, kanskje før lang tid etterpå, hva som var konsekvensene av inngripenen. Det er også vanskelig å vite hvordan politiets inngripen virker sammen med andre aktører, både offentlige og private.

Flere av informantene sa det var et dilemma at de for å avklare en bekymring måtte ta kontakt med personen, og at kontakten i seg selv kunne oppleves stigmatiserende. Særlig problematisk opplevdes det hvis de avdekket at det ikke var grunnlag for bekymring. Da ble det ekstra tydelig at personen burde sluppet å bli kontaktet av politiet. En av informantene beskriver dilemmaet slik: «Disse burde ha fått sluppet at politiet kontaktet dem, men det vet vi jo ikke på forhånd». Radikaliseringskontakten nedenfor var skeptisk til den posisjonen radikaliserings hadde fått i politiet. Informanten var tydelig på de etiske utfordringene ved at politiet stigmatiserte det som kan være normalatferd.

Ja, jeg tror nok at vi møter, hvis politietaten er på en måte en halvsirkel så er vi en spiss ut som møter folk kanskje tidligere enn det offentlige apparatet på en måte. Hvor vi av og til møter folk for tidlig. At vi stikker litt for langt ut fra resten av politietaten på en måte. At vi av og til kommer inn i miljøer hvor politiet kanskje ikke burde vært. Eller at vi begynner undersøkelser eller samtaler med folk som kanskje egentlig aldri burde vært borti politiet, men møtte helt andre folk. Jeg syntes av og til at vi på en måte, apropos det der med primær, eller redusere en annen type sosial kontroll, så synes jeg at vi av og til er for tidlig på banen noen steder. (Radikaliseringskontakt)

Informantene opplevde å bli satt i et uløselig dilemma: Risiko for vold var vanskelig å avdekke uten å kontakte dem, men hvis kontakten avdekket at det ikke var risiko burde de ikke ha kontaktet dem, fordi kontakten i seg selv kunne oppleves stigmatiserende og dermed øke risikoen for vold.

6.8.3 Politiet tar for mye eierskap til å forebygge radikaliserings

Flere av informantene mente politiet og myndighetene hadde valgt en problematisk strategi, som gjorde at radikaliserings som var en kompleks utfordring, både globalt, politisk og sosialt, ble individualisert og redusert til et kriminalitetsproblem, og med det politiet som eneansvarlige.

Det er den generelle tryggheten i samfunnet. Og da er vi inne på prioriteringer igjen og forståelse av det fenomenet her. Og der er det nok en vilje til å satse mye på justissektoren som ikke nødvendigvis gagnar arbeidet fremover nå. Jeg tenker det har vært nødvendig å gasse på litt på, PST og politi, for å få oss opp å nikke, men det har ikke blitt fulgt opp med et parallelt påtrykk i hvertfall i (NN) kommune. Og sette (NN) kommune i stand til å prioritere dette på best mulig måte, selv om de gjør veldig bra på det de har, så trenger vi mer. Og så er det også det perspektivet at dette er et samfunnsproblem, dette går jo på. Ekstremisme er et fattigdomsproblem. Det er et krysskulturelt problem, det er et sysselsettingsproblem, det er et helseproblem. Det er et kriminalitetsproblem. Det er veldig, veldig sammensatt og (...) det finnes samfunnsmekanismer som er mye mer effektive enn politiets og kommunens tiltak til og med, som går på oppvekstvilkår, som går på integrering. (Radikaliseringkontakt)

Selv om handlingsplaner på radikaliserings- og ekstremismefeltet var tverrfaglige, der kommunene og andre hadde fått sitt ansvar, mente de at problemet var at politiet stod frem alene i offentligheten og frontet problemstillingene rundt radikaliserings- og ekstremisme.

Særlig når vi kommer til penger, POD sine penger til som driver med forebygging av radikaliserings-, så tenker jeg at det har blitt satset veldig tungt på politiet og det er nødvendigvis ikke til fordel for forebygging av radikaliserings-. Politiet må helt klart ha en tilstedeværelse og skal jobbe med det, og vi må ha det bredt i hele landet og bredt i hele byen, for det kan ikke være mindre sjans for å bli oppdaget som radikaliserings- på Ullern enn det kan være på Stovner. Vi må ha kompetansen spredt utover hele veien. Så kan vi snakke om hvordan man har organisert det osv, men det er en tung satsning i justissektoren på radikaliserings- og ekstremisme og det er på mange måter bra, men den er ikke speilet av en enda tyngre satsning på det kommunale. Der mangler vi en del. Og det er ikke min jobb å jobbe med det, men helt klart det er en del vurderinger og prioriteringer i etterkant av handlingsplanen når den ble implementert som kunne vært gjort annerledes. Nettopp fordi det er satset så tungt på justissektoren, som har ingen tiltak. (Radikaliseringkontakt)

Det var et paradoks at politiledere stadig gjentok viktigheten av at andre aktører enn politiet tok sitt ansvar når det gjaldt å forebygge radikaliserings-, samtidig som de samme politilederne frontet temaet, både i media, tverrfaglige fora og intern undervisning. Det gjorde at politiet forsterket assosiasjonen «politi og radikaliserings-», og derved minsket sannsynligheten for at andre aktører tok en ledende rolle i det forebyggende arbeidet mot voldelig ekstremisme, selv om det var her løsninger på problemet lå.

Det er politiet som snakker, det er helt feil. For da blir det vi i politiet som eier dette og det er ikke vårt. Og det eneste politiet forsetter å si er at det er ikke politiet som skal ha eierskap til dette her, men det er fortsatt vi som gjentar dette her. Vi må slutte å si det. (Radikaliseringkontakt)

Denne informanten var tydelig på at når det var etablert en sannhet om at radikaliserings- var politiets ansvar, var det med på å farliggjøre arbeidet, slik at samarbeidsaktører ble redde for å involvere seg uten at politiet var involvert som en sikkerhet og trygghet.

Men hvis vi trekker oss ut blir folk redde. De står der i villrede og lurer på hvordan skal vi løse dette her? Alle ønsker å høre vårt syn, mens det viktigste er ikke at dere hører vårt syn. Det bør være noen andre som snakker om radikaliseringskontakt)

Informanten forklarte det med at radikaliseringskontakt assosieres med terror, som en diffus fare, som oppleves mye mer ukjent og farlig for mange av samarbeidspartnerne og publikum enn annen kriminalitet.

Det handler om en berøringsangst. Terrorens avtrykk er jo nettopp frykt og det at vi (politiet) som står for mye av undervisningen og informasjonen på dette, gjør at folk bare blir reddere og reddere i å ta tak i det de egentlig skulle gjort. Om det er lærere eller. Det er til og med foreldre som sier «Jeg har funnet noe på pc til sønnen min» «Ja, har du snakket med han?» «Nei, jeg har ikke snakket med han. Du må snakke med han! (Radikaliseringskontakt)

Informanten mente måten politiet hadde organisert radikaliseringsarbeidet, forsterket inntrykket at radikaliseringskontakt var farligere enn annen kriminalitet.

Som regel har politiet låst seg helt inne på kontoret. Vi har åpent fra 0930-1030, og vi tar ikke imot noen anmeldelser, kanskje på nett. Er du utsatt for vold i nære relasjoner kan du prøve å finne ut hvor du skal henvende deg, men på radikaliseringskontakt har vi en spydspiss inn i befolkningen hvor vi bare fanger opp. Niåring, ja akkurat vi tar en prat. (En skole hadde tatt kontakt med vedkommende fordi de ønsket at hen skulle prate med en niåring som hadde kommet med radikale ytringer på skolen.) Selv om vi prøver å si det er kanskje ikke lurt at vi tar en prat, kanskje læreren, ja, men læreren tør ikke. (Radikaliseringskontakt)

Hen mente publikum opplevde at politiet ellers gjorde seg mer og mer utilgjengelig, for eksempel når det gjaldt å ta imot anmeldelser, mens når det gjaldt radikaliseringskontakt var de nesten for tilgjengelige, i betydning at de til stadighet understreket viktigheten av at både privatpersoner og samarbeidspartnere tok kontakt.

Radikaliseringskontakten var opptatt av faren for at politiet ved å informere om risikofaktor og potensielle kjennetegn på radikaliseringskontakt, var med å stigmatisere mennesker ut fra hvordan de uttrykker sin religiøse tro, eller sitt politiske standpunkt. «Dypt troende mennesker blir ekstremt stigmatisert. «Skal politiet snakke med meg fordi datteren min har begynt med hijab?!» Ja, hva er det for noe!» (Radikaliseringskontakt)

Flere av informantene målbar at fordi radikaliseringskontakt og ekstremisme over så mange år har vært definert som den største faren for samfunnet kunne det vanskeliggjøre arbeidet med å komme i kontakt med dem de ønsket å hjelpe. Personene de var bekymret for kunne være redde for hvilke konsekvenser det kunne få hvis de åpnet seg for politiet eller PST fordi de var redd for å få merkelappen «terrorist».

6.8.4 Tett kontakt gir ærlige tilbakemeldinger

Det at radikaliseringskontaktene og PST var opptatt av utilsiktede konsekvenser av eget arbeid kunne gjøre det lettere å fange opp signaler på negative konsekvenser, ta dem på alvor og lære av dem.

Under feltarbeidet overvar jeg at radikaliseringskontaktene og PST hadde eksplisitte diskusjoner på møter rundt de negative konsekvensene av eget arbeid, og særlig om deres inngripen skjøv mennesker ut av samfunnet og inn i ekstremisme. Hvorfor fantes slike diskusjoner hos PST og radikaliseringskontaktene? Kan det handle om hvem som søkte seg til denne type jobb, eller var dette kulturer der det var skapt større rom for å være kritisk både til seg selv og til kollegaer?

Kanskje ligger noe av årsaken i at enhetene er vant til å forholde seg til flere perspektiver enn politiperspektivet? PST er en tverrfaglig arbeidsplass, der mange ansatte har annen type utdanning og arbeidserfaring enn politiutdanning/erfaring. Dette kan gjøre at de ansatte er vant til å forholde seg til ulike perspektiver. Radikaliseringskontaktene arbeider i rommet mellom dem man er bekymret for (de radikalisererte), bydel, kommune, kollegaer på stasjonen og PST. Også de forholder seg til et eksternt blikk på egen praksis.

Noe av årsaken til at de kontraproduktive konsekvenser av egen praksis ble tematisert kan være at radikaliseringskontaktene og PST arbeidet så tett på både dem bekymringen omhandlet og deres familier. Flere av relasjonene varte over lang tid. Det å arbeide tett på mennesker kan ha muliggjort et innblikk i konsekvensene av politiets praksis, på en måte som annet politi ikke har.

Flere av informantene fortalte at de hadde fått tilbakemeldinger fra «de radikale» og deres familier på arbeidet de gjorde. Det var tilbakemeldinger som både var positive og kritiske. Det var tydelig at flere av radikaliseringskontaktene var viktige støttepersoner for mange av familiene. Det kunne både være før, under og etter at noen hadde reist for delta i terrororganisasjoner. Informantene var tett på, og ofte tettest på når familiene var i krise. Det kan være nærheten til familienes sårbarhet som gjorde at de fikk øye på konsekvensene av egen praksis.

Tette relasjoner med informantene over tid kan gjøre det lettere for menneskene å uttrykke hva de føler og hvordan de opplever relasjonen. Møtene var ofte hjemme hos disse

menneskene, og selv om det kan oppleves invaderende, kan det også gjøre at man kan føle seg tryggere til å uttrykke at man opplever politiets kontakt som problematisk. Det var flere av informantene som fortalte at de fikk tydelige tilbakemeldinger både fra personene selv og familiene deres, om hvor stigmatiserende de opplevde å bli kontaktet og fulgt opp knyttet til radikaliseringsprosessen. Flere foreldre hadde også fortalt at det å bli kontaktet av politiet gjorde ungdommene deres mer innbitt på å reise.

Det kan oppleves sterkt urettferdig å bli mistenkt for terror når man selv ser på det å reise til et land der det foregår krigshandlinger som en solidarisk handling, fordi man ønsker å delta i en redningsaksjon, og hjelpe de menneskene som blir utsatt for krigshandlinger.

6.8.5 Tilretteleggerrollen kan tilsløre makten i relasjonen

Informantene fremstilte seg selv som tilretteleggere og støttepersoner. Majoriteten av informantene uttrykte at et godt møte avhang av at de mestret balansen mellom kontroll og hjelp, og at så lenge de var tydelige på at de ønsket å hjelpe, ville den andre oppleve kontakten med dem som positiv. Men er det så enkelt?

Et politi som er empatisk og bryr seg, kan oppleves godt for mange, mens for andre kan all form for politikontakt oppleves uønsket og provoserende. Andre igjen kan oppleve kontakten med politiet mer ambivalent.

Kan identiteten som dialogekspert og balansekunstner usynliggjøre asymmetrien i maktrelasjonen? Når intensjonen med kontakten er tilrettelegging og forebygging er det lett å overse egen makt og myndighet.

Enkelte informanter sa at så lenge den andre ikke hadde noe å skjule, burde politiets kontakt være uproblematisk. Slike utsagn tyder på at de ikke så at det ligger kontroll innbakt i hjelpen. Dette kan gjøre at de overser de etiske utfordringene i politiets hjelperolle.

Selv om politiet kan være blind for egen makt, blir politiets makt aldri borte for den som møter den. Dette var flere informanter tydelige på. En av disse sa det var viktig at politiet var bevisst at det ikke fantes frivillige samtaler med politiet, men at alle samtaler var preget av en viss form for tvang, også de samtalene som kan være hyggelige for både politi og den andre.

Det at politiet er blide, respektfulle og omsorgsfulle fjerner nødvendigvis ikke tvangen i møte

for den andre. Det at kontakten preges av samarbeid og intensjonen med kontakten er støtte, gjør at makten og det tvangsmessige vil kunne være usynlig for politiet, men likevel kjennes av den andre.

Finstad beskriver politivirksomhetens janusansikt, ved at politiet fordeler goder og onder. «Politivirksomheten (...) handler om å tilføre både goder som rettsikkerhet og trygghet, men også å påføre onder i betydningen repressiv kontroll som kan forsterke stigmatisering og utenforskap» (Finstad, 2018, s. 34). Selv om politiets samfunnsoppdrag er motsetningsfullt er det en demokratisk verdi at politiet tilrettelegger for at publikum får møte dem i sammenhenger der tvang ikke dominerer møtet, som for eksempel «service, konverserende tilstedeværelse og sivile oppgaver» (Finstad, 2018, s. 37).

Abby Peterson har studert patruljetjenesten i Sverige og hvordan de interagerer med unge menn på gaten. Hun finner at politiet opererer med to ulike profesjonalitetskodekser. Den ene betegner hun som tvangskodeks og den andre som gjensidighetskodeks. Ved tvangskodeksen er betjentene komfortable med å bruke tvang og trusler for å oppnå målene sine. Ved gjensidighetskodeksen er betjentene ukomfortable med å bruke tvang. Disse betjentene er overbevist om at det er få, om noen omstendigheter der det vil være et gode å bruke tvang. Disse betjentene vil heller ta hånd om mennesker enn å dominere dem. «These officers would rather deal with people than dominate them» (Peterson, 2008, s. 100-101).

Flere i målgruppene kan ha en sensitivitet ovenfor politiet som skyldes tidligere erfaringer med politiet. Det kan gjelde aktivister, risikosupportere og mennesker med holdninger som samfunnet oppfatter som ekstreme. Politiets kontakt kan oppleves som en uønsket innblanding fra myndighetene. Det å være gjenstand for politiets oppmerksomhet basert på det som betegnes som kategorisert mistanke eller mistankebasert kontroll, kan forsterke en opplevelse av utenforskap, marginalisering og diskriminering (Lomell & Neumann, 2017; Reiner, 2000, s. 93; Runhovde, 2009). Den andres reaksjon og eventuelle motstand kan være et resultat av avmakt, og protesten kan være deres motmakt i møte med det de opplever som et mektig og dominerende politi – selv hvor hyggelig politiet selv opplever seg (Ansel-Henry & Jespersen, 2003).

Makt og kontroll kan være mer tilslørt i forebyggerrollen enn for dem som jobber i patruljetjenesten eller som etterforskere. For en forebygger vil identiteten som hjelper trolig

være mer fremtredende, og det å snakke om makt og kontroll vil kunne oppleves som vanskelig fordi man opplever at det står i motsetning til hjelperollen.

For en som jobber på patruljetjenesten eller som etterforsker, vil identiteten være mer knyttet til politimessige funksjoner og mindre til hjelpefunksjonen. For eksempel vil det «å løse oppdraget» være viktig for en som arbeider på patruljetjenesten, mens som etterforsker vil det å få informasjon som opplyser en straffesak være viktig. Det å ha en god samtale vil kunne bli sett på som positivt fordi det gjør stemningen hyggeligere og jobben enklere, men man er likevel tydelig på at man kan ha ulike og ofte motsatte interesser enn den man snakker med. For eksempel vil politiet som etterforsker ønske å avdekke noe som den andre vil holde skjult. Det å gi politiet informasjon vil kunne resultere i at den andre får en straff. Det forebyggende arbeidet fremstilles av flere av informantene som et samarbeidsprosjekt, noe som gjør det lett å overse at politi og målgruppen også i de forebyggende oppgavene kan ha ulike, og også motsatte mål og ønsker.

Det at konflikten og spenningen mellom kontroll og hjelp er underkommunisert i det forebyggende arbeidet kan gjøre at den enkelte betjent føler seg mislykket når motstand oppstår. Fordi dialogekspertene fronter en enighet og fellesskap rundt målet blir den potensielle konflikten som ligger i spenningen mellom kontroll og hjelp uuttalt. Dette gjør at det blir overlatt til den enkelte politibetjent og den enkelte relasjon, å løse konflikten. Dilemmaet mellom hjelp og kontroll blir derved omgjort til et individuelt ubehag de kan føle det ikke er rom for å ta opp i et kollegium som har fokus på tilrettelegging, hjelp og «positiv utvikling».

6.9 Net-widening

Dialogenhetene i denne studien arbeider alle på arbeidsfelt som er relativt nye i politisammenheng sett opp mot mer tradisjonelle politifelt som for eksempel etterforskning og patrulje. De arbeider alle under den forebyggende paraplyen, og identifiserer arbeidet sitt som forebyggende og seg selv som forebyggere. De presenterer seg som en motsats til den delen av politiet som er orientert mot å avdekke og etterforske lovbrudd. De er opptatt av hvordan de kan tilrettelegge for ytringsfrihet og støtte opp under det de ser på som positiv endring for å forebygge kriminalitet.

Dialogekspertene identifiserer seg med det de beskrev som den myke forebyggende siden av politiet og som en kontrast til den harde lovbrudds- og straffeorienterte siden. Dette gjør at

også eventuelle mer tvangsmessige og repressive sider av dialogekspertenes arbeid, som for eksempel etterretningsarbeidet som er beskrevet ovenfor, forstås som en del av det myke, støttende og forebyggende arbeidet.

For flere tiår siden presenterte Stanley Cohen begrepet «net-widening». Begrepet illustrerte de problematiske sidene ved de nye kriminalitetsreformene. Kontrollsystemet i USA introduserte nye programmer og tiltak som var ment å ivareta personer slik at de ikke kom inn i kontrollsystemet, men istedenfor å være alternativ til kontrollsystemet ble de et supplement. Kontrollen og disiplineringen var like sterk på det som nå ble presentert som de myke tiltakene, bare at man brukte nye begreper. Fra å snakke om kriminalitet og straff, brukte man begreper som risikostyring, forebygging og trygghet. Cohens kritikk var at den nye sosiale kontrollen var videre og sterkere. Utvidelsen av kontrollen (net-widening) må forstås som en fortsettelse på kontrollen fra fortiden, ikke som et brudd. «(...) indenfor er det de samme gamle ting, der foregår» (S. Cohen, 1994, s. 89). De nye forebyggende tiltakene gjør at kontrollen i samfunnet este og flere grupper av avvikere blir ført inn i kontrollsystemet, som nå blir kalt hjelp og forebygging.

Dette har klare paralleller til dialogekspertenes arbeid. Ved at politiet beskriver det forebyggende arbeidet som støtte og samarbeid, blir kontrollen vanskeligere å få øye på og dermed vanskeligere å kontrollere og protestere mot.

Både Dialogpolitiet og radikaliseringskontaktene og PST beskrev arbeidet sitt som gir assosiasjoner til politiets myke side. De arbeidet med forebygging, tilrettelegging og hjelp. De beskrev målgruppene sine som «de som fortjener hjelp», til forskjell fra dem politiet ellers arbeider med som er «de kriminelle». Dialogpolitiet betegnet målgruppen som «de ikke kriminelle», og radikaliseringskontaktene beskrev målgruppen som sårbare og marginaliserte. Dette viser hvordan skillene mellom forebygging og reaktivt politiarbeid viskes ut i dialogekspertenes arbeid.

En kritikk til at skillene mellom det myke og det harde viskes ut er at det åpner for at man i dag benytter metoder ovenfor mindre alvorlig kriminalitet som tidligere var forbeholdt alvorlig kriminalitet, såkalt «high policing» (Brodeur, 2010; Larsson, 2012, 2014). Skillene mellom etterretning, forebygging og etterforskning viskes ut og skjulte metoder fremstilles som åpne, og benyttes nå på det forebyggende området. (Gundhus, 2018b; Larsson, 2014). Der man tidligere hadde tydelige skiller mellom dem som arbeidet forebyggende og dem som arbeidet med etterretning og etterforskning er ikke dette skillet like klart lenger. Det gjør at

Dialogpolitiet som tidligere lå under seksjon for organisert kriminalitet, sammen med de andre etterretningsenhetene i politiet, har flyttet over til Felles enhet for forebygging. Har politiet sett på hvordan Dialogpolitiets etterretningsarbeid kan ha problematiske sider for en enhet som etter det organisatoriske skiftet fremstår enda sterkere som en «ren» forebyggende enhet. Skiftet skjer i etterkant av at politiet har implementert en etterretningsdoktrine som er med på å feie bort skillene mellom forebygging og etterretning.

For radikaliseringskontaktene og PST er etterretning også en naturlig del av deres arbeid selv om disse informantene i denne studien ikke snakket så mye om etterretning. Etterretning er en del av politiets arbeid med radikalisering og ekstremisme, og det ligger etterretningsarbeid både før og etter samtalene informantene har med personene.

Etterretning sees som en naturlig del av forebyggingen, uten at man tematiserer hvordan dette endrer den forebyggende politikulturen og relasjonen til publikum. Ved at skillene mellom politiets harde og myke side og det åpne og det skjulte politiarbeidet viskes ut, blir det vanskeligere å ha en åpen diskusjon om politiets rolle og metoder. Det er viktig med et åpent, synlig og offentlig politi også på de forebyggende metodene for å bevare idealer som rettsikkerhet, personvern og individets rettigheter.

6.10 Oppsummering

Kapittel 6 har analysert dialogekspertenes fortellinger om deres forhold til målgruppene. Dette kan på mange måter sees som dialogekspertenes eksterne eller utadrettede virksomhet. Analysen har vist hvordan dialogekspertene ser på seg selv, og at blikket både på seg selv og målgruppene avhenger av hva som er formålet med praksisen. Kapitlet analyserer de ulike elementene i tilretteleggerrollen, og hvordan tillit kan få ulike uttrykk avhengig av hva informantene vektlegger: Bygger de tillit for målgruppens eller deres egen skyld? Kapitlet har også drøftet det å arbeide i spenningene mellom dialog og etterretning. Til slutt viser kapitlet at det er utfordringer og dilemmaer rundt dette spesialiserte dialogarbeidet. Dette er kritikk som også dialogekspertene selv målbærer.

7 Dialogekspertene og kollegaene

Dette kapittelet omhandler det andre temaet under diskusjonen om dialogekspertene som annerledespoliti. Denne diskusjonen handler om hvordan informantene iscenesatte seg som dialogeksperter og annerledespoliti ved å sammenligne seg med patruljetjenesten og tradisjonelt forebyggende politiarbeid. Der diskusjonen i kapittel 6 kan sees som ekstern, i betydning at den omhandler hvordan informantene beskrev forholdet sitt til målgruppene, kan diskusjonen i dette kapittelet sies å være intern, ved å omhandle hvordan dialogekspertene beskrev seg i forhold til kollegaer ved andre avdelinger. Dialogekspertene så seg ikke i en mellomposisjon mellom patruljetjenesten og det forebyggende politiarbeidet, men isteden som spesialister på kombinasjonen av de andre funksjonenes fagområder. Der patruljetjenesten kan sies å være orientert mot risiko, og forebyggende polititjeneste orientert mot kommunikasjon, var dialogekspertene spesialister på risikokommunikasjon.

7.1 «Vi er ikke som Orden»

Selv om informantene i denne studien arbeidet ved ulike enheter, delte de en felles identitet som annerledespoliti og de var tydelige på at de var noe annet enn politiet ellers. De mente andre politienheter ikke hadde samme friheten til å tilpasse seg, og at de dermed kunne oppleves som mer upersonlige, statiske og formelle.

Særlig ble patruljetjenesten trukket frem som mindre personlige og mindre fleksible i møte med målgruppen. Patruljetjenesten ble betegnet av flere informanter som «politi-politi» der de selv så seg som personlig-politi. Der informantene mente de bød på seg selv og tilpasset seg den andre, og ved det mestret et repertoar av ulike tilnærminger, mente de patruljetjenesten hadde en mer fiksert politirole.

Det er mye lettere for oss og ha den tonen. For i forhold til dialog har vi en helt annen tone enn ordensstyrken. Vi tillater mer, det kan du ikke i uniform, for da skal du respektere uniformen og politiet som helhet. (Dialogpolitiet)

Informantene mente patruljetjenestens mer rigide tilnærming handlet om at de så på mange av målgruppene som motparter istedenfor noen som trengte hjelp.

Og det er også på demonstrasjoner, så er det noen jeg kan stå å se på, og så opplever jeg dem ikke som aggressive eller farlige, men de er engasjert. Det har jeg sett mange ganger, og jeg tenker ikke at neste skritt er å kaste stein, men det kan noen andre (i politiet) tenke. «Nå ble han litt hissig». Han er jo ikke hissig. Han er engasjert, og har mye følelser og det tenker jeg

at det er ikke noe vits i å prøve å dempe det før man føler på at ok nå begynner det å... og så kan man trå til. (Dialogpolitiet)

Informanten nedenfor betegner det som å ha et annet «mindset» enn annet politi:

Vi skal tilrettelegge for det du i utgangspunktet hadde lyst til. Det er noe mer enn å fysisk tilrettelegge for en aktivitet, det handler om et «mindset». Det er ikke bare funksjonen å tilrettelegge, men være en person som finner ut hva du vil, så vil jeg prøve å gjøre det slik at du får det som du vil. (Radikaliseringskontakt)

Informantene så seg som tilretteleggere og tilgjengelige samtalepartnere til forskjell fra patruljetjenesten som ble beskrevet som dem som heller gav kommandoer og beskjeder fremfor å lytte til målgruppene.

Kanskje spesielt på fotballbiten så merker man det. De motsetningene, at «Nei, vi bestemmer her!» Slår ned hardt på alt: «Ferdig!», mens vi har jo mye mer myk tilnærming. Hvor vi tenker at «hva kan vi vinne på det her i det lange løp?» Vi har ulike perspektiver kontra de som jobber på orden. De jobber der og da, i situasjonen og skal rydde opp i den, og så ferdig, de går videre til neste. Mens vi tenker jo mer at hvis vi gjør dette på en allright måte nå, så kan vi unngå at det skjer igjen neste gang. Så man har jo ulike inngangsvinkler på sånn og tenker litt annerledes. Men det har jeg egentlig alltid gjort, selv om jeg jobbet på Orden så var jeg mye mer tålmodig. Kunne stå å snakke med fulle folk kjempelenge, før jeg i det hele tatt bortviste dem. Mens makkeren min var mye mer «Nei, dette gidder vi ikke mer, vi gidder ikke høre på dette. Bare bort», ikke sant. Mens jeg kunne prate lenge. Jeg syntes ikke det var noe problem. Jeg tenkte, men kanskje jeg møter han igjen senere og da husker han meg som en hyggelig person. Og for meg så var det like viktig. (Dialogpolitiet)

Selv om informantene beskrev at mange av dem som arbeidet i patruljetjenesten var mindre tålmodige og mer rigide, ble det forklart mer som et resultat av rammebetingelsene for dem som arbeidet der enn som den enkelte patruljebetjents personlighet.

7.1.1 Andre rammebetingelser enn orden

Patruljetjenesten ble beskrevet som en tjeneste som ikke hadde samme rammebetingelser som dialogekspertene til å tilrettelegge og være imøtekommende, ovenfor målgruppene.

Og ikke nødvendigvis i en akutt situasjon. Vi har jo som regel god tid i forveien til å snakke med folk. (Dialogpolitiet)

Patruljetjenesten møtte ofte målgruppene når ting hadde eskalert og da var det hverken ønskelig eller tid til å tilpasse seg målgruppen slik dialogekspertene kunne. Patruljetjenesten ble sagt å møte publikum i situasjoner der det var mindre rom for den type kontakt som dialogekspertene hadde mulighet for. Patruljetjenesten måtte gjøre ting på en mer ensartet måte og hadde derfor ikke rom til å bruke seg selv og sin personlighet slik de selv hadde.

Dette gjorde at patruljetjenesten fikk en mer distansert kontakt med målgruppen og deres praksis ble bestemt ut fra visse handlingsmønstre som denne formen for tjeneste krevde.

7.1.1.1 Bedre tid

Patruljetjenesten ble sagt å ha dårligere tid og mer begrensede tidsrammer som gjorde det vanskeligere å lytte til og forhandle med målgruppene. Det å arbeide på patruljetjenesten ble beskrevet som hektisk og travelt på en annen måte enn arbeidet ved enhetene i denne studien. Informantene mente patruljetjenesten ofte måtte løse akutte oppdrag, og at operasjonssentralen forventet at de skulle bruke begrenset tid slik at de var ledige for nye oppdrag. Den kontante måten patruljetjenesten kunne møte målgruppene på skyldtes ikke nødvendigvis mangel på motivasjon hos den enkelte betjent til å arbeide med dialog slik de selv gjorde, men handlet isteden om et tidspress i oppdragsutføringen.

Finstad skiller mellom patruljetjenestes opplevde og reelle dårlige tid. Finstad knytter dette til betjentens forventinger til hvordan patruljetjenesten skal være. Hun kaller det forestillinger og handlingsberedskap (Finstad, 2000a, s. 69).

Men særlig ivaretar rutinemessig bilpatruljering en forestilling om handlingsberedskap, og denne virksomheten er i overensstemmelse med forståelsen av politiyrket som et handlingsrettet yrke. Når ordenstjenesten oppleves som en utfordrende, fascinerende og aktiv virksomhet, handler det særlig om forventingens betydning. (Finstad, 2000a)

Patruljetjenesten står for mye av det hendelsesstyrte politiarbeidet i form av at patruljene skal løse oppdragene som kommer inn til operasjonssentralen. Dette kan skape en hektisk hverdag der et oppdrag avløses av et annet. Det kan også skape en opplevelse av dårlig tid, fordi patruljene kan kjenne på at det er ønskelig at de gjør seg fort ferdig med hvert oppdrag slik at de kan melde seg ledig til neste oppdrag.

Om mangel på tid er reell eller ikke for patruljetjenesten er her av mindre betydning. Det blir uansett brukt av dialogekspertene som en forklaring på patruljetjenestens kontante måte å møte målgruppene på. Det handlet mer om «å løse et oppdrag» enn «å etablere en kontakt».

7.1.1.2 Sivilt vs uniform

Det at de som dialogeksperter oppleves mer tilgjengelige for målgruppene enn patruljetjenesten, mente flere av informantene handlet om at de var sivilt kledd, til forskjell fra patruljetjenesten.

Jeg tror nok det er mye enklere å gå bort å snakke med meg som står der i sivilt og holdt jeg på å si, med hendene i lomma, og jeg har så vidt med meg et samband. Det er mye enklere å gå bort å snakke med meg, enn å gå bort å snakke med en som står i full politirigg. Det er det for de aller fleste. Ikke fordi de synes det er så fryktelig skummelt. Men det er noe med den der sivile tilnærmingen. Det er ikke vi som skal ta dem hvis de gjør noe gærnt heller. Vår jobb er å skille på hva er min rolle. De jeg jobber opp imot, når de gjør noe gærnt så er det ikke min jobb å komme å arrestere dem. Den rollen man har. Og det tror jeg, gjør vi jobben vår riktig så er det veldig klart for folk og. (Dialogpolitiet)

Informanten ovenfor mener uniform lukker handlingsrommet for den som bærer uniformen. Sivil bekledning skapte mulighet for en mer uformell tilnærming som igjen åpnet for å bygge relasjoner med målgruppen.

Til forskjell fra Dialogpolitiet og PST kunne radikaliseringskontaktene arbeide i uniform. Flere av dem beskrev hvordan de selv om de var uniformerte, ønsket å representerte et annerledes politi.

Fordi ofte så føler jeg, men det er generelle møter med folk, at når du kommer i polituniform så representerer du politiet, så føler jeg at man starter på minus i kapital. Fordi folk har dårlig, de forbinder negative ting med politiet. Sånn det «Åh, politiet skal alltid ransake meg, politiet skal alltid sjekke om jeg har nark i lomma, de skal alltid ta telefonen min». At de har en oppfatning om at «politiet plager meg». Er etter meg, ute etter meg, for å ta meg for noe». Og ofte så skal man jo det. (Radikaliseringskontakt)

Sivilt eller uniformert, informantene var tydelige på at de ønsket å være et politi det var mulig å ha en god kontakt med – bli sett på som en som ønsket å hjelpe.

7.1.1.3 Sted

Det å være et personlig politi handlet også om stedet hvor samtalene fant sted. Dette gjaldt særlig radikaliseringskontaktene og PST. Radikaliseringskontaktene og PST hadde mange av samtalene hjemme hos folk eller på kafé eller på tur. Det mente de gjorde at samtalene ble mer personlige, enn når de foregikk på en politistasjon.

Jeg er ikke ukjent med at man ikke alltid snakker med folk på et kontor, men i bil eller til fots. Inne på et kontor blir det veldig alvorlig. Men det kommer litt an på hva man skal snakke om også. For det er ikke alt man kan snakke med folk om på en kafé. En ting er når man går rundt (vann i by) på en mandag, da er det ikke så mange folk der, så da kan man for så vidt snakke om ganske mye. Men så må man også være litt trygg på den personen man har fremfor deg. (...) Så vi fikk en veldig bra samtale rundt (vann i by) der, nå har det for så vidt bare blitt med den ene turen. (...) Men jeg må nok si at de fleste samtalene har jeg hatt på kontoret. (Radikaliseringskontakt)

Dialogpolitiet fortalte også om hvordan de kunne oppsøke steder de visste at ulike miljøer holdt til, for å få en prat med miljøene og for å opprette kontakt utenom markeringer. De kunne også ha samtaler over telefon, som de også mente gjorde det mer uformelt.

Dialogekspertene var opptatt av å tilpasse samtalen slik at det åpnet opp for en mer fortrolig samtale. Det å tilby en annen fysisk ramme enn en typisk politiarena på gaten, mente de gjorde dette lettere.

7.1.2 Autonomi gir definisjonsmakt

Enhetene i studiet hadde komplekse arbeidsoppgaver og fleksible arbeidsmåter, og arbeidet i grenselandet mellom kontroll og hjelp. Det var få faste rutiner eller bestemte fremgangsmåter oppgavene skulle løses på. De fortalte om stor grad av autonomi der de hadde en frihet til å forme egen rolle og praksis. De fortalte om ledere som stolte på dem, var stolte av dem, og som lot dem holde på uten særlig innblanding. For hvem kan egentlig styre eller veilede spesialistene?

Ut fra politiets offisielle strategier er det vanskelig å lese noe om hvordan politiet generelt skal arbeide med dialog. Kan det være at dialogarbeidet er mer et gyllent ideal enn en regulert praksis med klare føringer for hvordan arbeidet skal utføres? Det betyr ikke at mer detaljerte føringer og reguleringer i seg selv skaper en god dialogpraksis, men uten beskrivelser eller nedskrevne rammer for arbeidet kan det fremstå som at rammene for dialogarbeidet, i likhet med forebyggende arbeid i politiet ellers, blir overlatt til den enkelte ansatte og kollegium.

Detaljreguleringer sikrer nødvendigvis ikke hverken rettslig god eller etisk praksis, og autonomi kan skape rom for kreativitet og utvikling av metoder. Utfordringen er likevel at mangel på reguleringer og notoritet gjør at mye forebyggende politiarbeid fremstår som privatisert praksis basert på taus og uskreven kunnskap. Det gjør det er vanskelig å vurdere hvordan og hvorfor praksisen utøves og hvilke konsekvenser den får både for dem som utøver praksisen og for dem som utsettes for den.

Informantene sa de opplevde å ha et stort handlingsrom, noe de beskrev som givende og spennende. Autonomien gav en frihet til å skape egen rolle.

Når man skal forklare det for andre er det litt sånn utfordrende egentlig. For det er ikke så klart og firkantet som mange andre steder. Når jeg jobbet på etterforskning for eksempel, ja

du etterforsker saker, og så er det litt opp til sakene hva du gjør, men det er stort sett de samme etterforskingsskrittene. Så der er det veldig sånn satt da. Men her er det veldig sånn frihet under ansvar opplegg. Så det er veldig opp til hver enkelt hva de gjør i løpet av dagen. (Dialogpolitiet)

Et eksempel på hvordan manglende formelle retningslinjer gjør at de uoffisielle dokumentene får en definerende funksjon vises tydelig blant Dialogpolitiet. Det som stod på politiets intranettsider, samt flyers bygger opp under et bilde av Dialogpolitiets legitimitet og dialogarbeidets suksess. Det kan gjøre det vanskelig både for publikum, kollegaer, ledere, men også Dialogpolitiets ansatte å være kritisk reflekterende til Dialogpolitiets arbeid.

Materialet på politiets intranettsider, samt flyers fremstår å være utviklet av Dialogpolitiet selv. Hvis så er tilfelle farger Dialogpolitiet linsen andre ser dem gjennom. Når det ikke er andre tilgjengelige dokumenter enn de som er utarbeidet av Dialogpolitiet selv, får Dialogpolitiets definisjonsmakt en større gyldighet enn hvis det hadde vært alternative fortellinger, enten formelle retningslinjer eller andre skriftlige fortellinger. Denne studien vil kunne representere et slikt alternativ.

Studier har avdekket at autonomi er et generelt trekk ved politikulturen (Gundhus, 2009; Hellesø-Knutsen, 2013; Wathne et al., 2019). Granér mener at selvstendighet er en viktig del av patruljetjenestens yrkesstolthet (Granér, 2004, s. 258). Han beskriver yrkesidealet for patruljetjenesten som selvstendige sheriffer (Granér, 2006).

Autonomi kunne være utfordrende, men også spennende og inspirerende. Flere av informantene uttrykte at de ikke ønsket strammere regler, og mente arbeidet var avhengig av autonomi i en helt annen grad enn andre politienheter. De mente autonomi var viktig fordi arbeidet krevde kreativitet og individuelle tilpasninger. Informantene ønsket ledere som tilrettela for faglig diskusjoner uten å styre dem, men heller stolte på at de selv kom frem til den riktige løsningen.

Og jeg vil heller ha en sjef som gir meg masse ansvar og frihet, enn å ha en som sitter oppå skulderen min og kikker på hvert eneste tastetrykk. Det hadde jeg ikke, da hadde jeg sluttet for lenge siden. (Radikaliseringskontakt)

Dialogekspertene mente de hadde en autonom posisjon sammenlignet med patruljetjenesten. De ble sjelden styrt fra operasjonssentralen, men kjørte på det de kalte «eget opplegg». Selv om de ved større hendelser eller ved akutte oppdrag kunne styres som en ressurs, var de i hovedsak selvstyrende enheter med et eget faglige fokus.

Informanten nedenfor beskriver betydningen av å få mulighet til å jobbe med miljøene de hadde interesse for.

Interesse, mener jeg er alfa omega. Altså vi jobber med mange ulike grupperinger, og jeg er ikke like interessert i alle. Jeg syntes at noen av det vi jobber med er dørgende kjedelig, så synes jeg noe annet er kjempespennende. Og så må jeg få lov å jobbe med det jeg synes er kjempespennende, og sånn må det være også for folk som kommer inn. Engasjement og interesse. (Dialogpolitiet)

Informantene mente deres faglige frihet gjorde det mulig å ha et proaktivt fokus. De sa at operasjonssentralens styring av patruljene skapte et hendelsesstyrt og reaktivt fokus.

Om autonomi faktisk fører til et mer proaktivt fokus er omdiskutert. Studier viser det motsatte. Gundhus og Hellesø-Knutsen viser i sine studier at selv om man beskriver arbeidet som forebyggende, skaper autonomi i patruljetjenesten et økt reaktivt fokus (Gundhus, 2009; Hellesø-Knutsen, 2013). Dette er studier av patruljetjenesten, og dialogekspertene så seg som en kontrast til dette. Likevel kan det være at informantenes opptatthet av autonomi egentlig handler om opplevelsen av frihet og selvbestemmelse, uavhengig av om det påvirker politiarbeidet pro- eller reaktivt.

Selv om det forebyggende politiarbeidet fremstår som mindre regulert enn politiets etterforsknings- og patruljevirkosomhet, viser forskning, som nevnt i teorikapittelet, at politiarbeid generelt, også politiarbeid som har tydelige formelle rammer, preges av autonomi (Finstad, 2018; Granér, 2004, 2006; Hellesø-Knutsen, 2013; Reiner, 2000). Autonomien er motiverende, og det er ikke nødvendigvis ønskelig å regulere bort selvbestemmelse og de ansattes mulighet for å utvikle praksisen. Kreativitet, engasjement og motivasjon kan være viktig for å utvikle god praksis (Arntén et al., 2015; Gagne´ & Deci, 2005), men det kan ikke alene være styrende for hvordan politiet utvikler det forebyggende arbeidet.

Med autonomi følger et særlig ansvar for å se på egne metoder og åpne for systematisert vurdering og kritisk kunnskapsproduksjon, gjerne fra miljøer utenfor politiet. Den forebyggende virksomheten må vurderes etisk og ikke bare ut fra om den reduserer kriminalitet eller ikke (Sahlin, 2000a). Det holder ikke å vise til at politiets forebyggende virksomhet er regulert i generelle juridiske rammeverk, uten å konkretisere hvordan det regulerer dette forebyggende arbeidet. I så fall risikerer man at de generelle lovene og retningslinjene blir en type generalfullmakt som legitimerer en variert type praksis uten at man ser på hvilke konsekvenser denne praksisen kan få. Når man kombinerer det med de to

vage og vide hedersbetegnelsene forebygging og dialog, og forebyggernes gode vilje og intensjoner, kan det være lett å overse eventuelle negative konsekvenser av den forebyggende aktiviteten.

Det er viktig at en virksomhet som er i grenselandet mellom politiets etterretnings-, forebyggende- og operative virksomhet, på et så grunnleggende område som ytringsfrihet, ikke bare reguleres, men også problematiseres.

7.1.3 Mangel på lovgiving (bakkebyråkrater)

Mye politiarbeid er såkalt ulovfestet, i betydning at det er arbeidsmetoder som politiet bruker som ikke er hjemlet i lov. Metodene er likevel ofte regulert av Riksadvokaten eller Politidirektoratet (Bjerknes et al., 2018). Politiets spaningsarbeid er et eksempel på dette (Dahl, 2019). Både etterretningsarbeidet og dialogarbeidet til enhetene i denne studien er i denne kategorien. Det som skiller mye av arbeidet enhetene i denne studien fra annet ulovfestet politiarbeid er at det heller ikke er regulert eller beskrevet i instruksverk eller retningslinjer, noe som både gir stor frihet, men også pålegger et stort ansvar.

Forskere på politiets forebyggende risikoarbeid mener at det å arbeide i spenningsfeltet mellom omsorg og kontroll, uten klare retningslinjer vil gjøre at politiet utvikler alternative strategier (Førde & Andersen, 2018).

Førde og Andersen mener mangel på lover og retningslinjer gjør at politiet utvikler egne strategier for å håndtere det utfordrende i å skulle forutsi risiko og avverge terror.

Ett av disse trekkene ved bekymringsarbeidet var at det var nytt. Poliitorganisasjonen manglet langt på vei retningslinjer, metoder og prosedyrer som kunne overføres i den hierarkiske linja. Dette hadde gjort det nødvendig for bekymringsarbeiderne å utvikle metoder og tenkemåter «mens de går», etter eget skjønn og innenfor rammene av hva som var mulig i situasjonen. Vi fant at disse løsningene varierte langs en akse der vi har kalt den ene polen ovenfra og den andre nedenfra. I den førstnevnte enden av aksene finner vi måter å organisere arbeidet på som forholder seg tett til loven og til institusjonenes hierarki og systematikk (formelle kommandolinjer, retningslinjer og prosedyrer). I nedenfra-enden ligger en mer pragmatisk måte å løse oppgavene på, der fleksibilitet, konkrete relasjoner, individuelt skjønn, intuisjon og personlige relasjoner får større plass (gjerne uttrykt som «utenfor boksen»). (Førde & Andersen, 2018, s. 95)

I møte med utfordringene med å forholde seg til krav, forventinger ovenfra, og troen på intuisjon og egen dialogkompetanse trekker dialogekspertene på sin erfaring, intuisjon og kollegiale felleskap.

Dialogekspertene har mange likhetstrekk med det Michael Lipsky betegner som

bakkebyråkrater (street-level bureaucrats): «Public service workers who have substantial discretion in the execution of their work are called street-level bureaucrats in this study» (Lipsky, 2010, p. 3). I følge Lipsky presses bakkebyråkratene mellom brukernes behov og byråkratiske krav og strukturer. I kombinasjon med uklare mål og samfunnets høye forventinger samtidig som bakkebyråkratene er overlatt til seg selv, bidrar dette til at bakkebyråkratene utvikler et inhumant, rigid og passivt handlingsmønster.

Det er flere likhetstrekk med informantenes beskrivelser og bakkebyråkratene. Det handler særlig om det å ha et stort skjønnsmessig handlingsrom, kombinert med vage og ambisiøse mål som gir en fleksibel og tilpasset tjeneste. Autonomien forsterkes ytterligere når de vage og ambisiøse mål kombineres med de vide og vage begrepene «dialog» og «forebygging» som rammer for dialogekspertenes arbeid. Lipskys kritikk om at denne arbeidsformen kan føre til en urettmessig skjevfordeling av goder (Lipsky, 2010), passer også med kritikken som ble drøftet tidligere om at kontakten med radikaliseringskontaktene og PST gir de ekstreme forrang i køen til hjelpeinstanser.

Dette er likevel en beskrivelse av bakkebyråkratene som ikke umiddelbart ser ut til å passe informantene i denne studien. Dialogekspertene fremstilte arbeidet sitt som humant, fleksibelt og med et aktivt handlingsmønster, som på mange måter er motsatt av Lipskys bakkebyråkrater. En forklaring kan være at dette nettopp er informantenes beskrivelser og dermed dere selvpresentasjon av hvordan de ønsker å fremstå, og ikke hvordan de faktisk opptrer. En annen forklaring kan være at funnene i denne studien antyder en annen type bakkebyråkrat. På mange måter passer Lipskys bakkebyråkrat bedre til beskrivelsen av patruljetjenesten enn til dialogekspertene. Selv om informantene arbeider på felt der det er høye forventinger og uklare mål, uttrykker de likevel ikke et press mot byråkratiske krav. På tross av generelle forventinger, virker det som dialogekspertene står friere til å sette rammene for det konkrete arbeidet. De er opptatt av å opprette og opprettholde en god kontakt med målgruppene, og ser det å arbeide med en mer langsiktig tilrettelegging som viktigere enn å løse oppgaver her og nå. På den måten er de mindre bakkebyråkrater og mer et dialogorientert bakkemannskap.

7.1.4 «Vi er operative, men vi er ikke politi med stor P»

Det å arbeide som dialogekspert er noe annet enn å jobbe på patruljetjenesten fordi det er ulike arbeidsoppgaver og arbeidsmåter, og andre rammebetingelser som beskrevet ovenfor.

På informantenes beskrivelser virket det som de mente at det ikke bare var en forskjell mellom arbeidsoppgaver og arbeidsmåter, men også tankesett og identitet, og innstilling til målgruppene. Det var som om det å arbeide på patruljetjenesten både skapte et annet tankesett, men også tiltrakk seg betjenter med en annen innstilling til både arbeidet, politirollen og målgruppene.

Informantene beskrev noen politienheter som mer «politiaktige» enn andre. Informantene identifiserte seg som politi, men ikke som et erke-politi, eller det de beskrev som «typisk politi», slik de så patruljetjenesten som. Ansatte fra patruljetjenesten ble trukket frem som eksempel på det flere av informantene betegnet som «politi-politi» eller «politi med stor P». Hva de la i betegnelsen «politi-politi» kunne variere, men betegnelsen var et bilde på at noen var mer politi enn andre. De ble på mange måter beskrevet som erkepolitiet, til forskjell fra dem selv som var «annerledespolitiet». De så seg i kontrast både til arbeidsoppgavene og tilnærmingen de beskrev at patruljetjenesten hadde.

Jeg tror det er fordi mange henger seg opp i «Jeg er politi, så jeg bestemmer her!», så man er vant til å gå inn med den(holdningen), og sånn må det være i veldig, veldig mange situasjoner. Men når man er ute og møter ungdommen i fredstid, så må man bare være et menneske som snakker med et annet menneske, og som støtter et annet menneske. Det ser vi jo. Så mange som bare trenger å snakke, og det med voksenkontakt. Du er ikke politi, du er bare en voksenperson. Og for mange kan det oppleves som tryggere i og med at du er politi. Det å være politi skal ikke vær en sperre som gjør at vi er lenger fra hverandre enn det vi egentlig er. (Radikaliseringskontakt)

«Politi-politiet» ble beskrevet av en av informantene som «De som løser konflikter med å pågripe og som føler seg tryggest når de kan ta frem konstabelblokken og notere seg elleve». Sitatet henspiller på at politiet noterer navn og fødselsnummer (elleve sifre) på dem som er involvert i en hendelse. Begrepet «skulepolitiet» ble også brukt for å beskrive «politi-politiet». Skulepolitiet var bilpatruljer som kjørte sakte forbi mens de skulte på folk på gaten. Hvis noen fra publikum hadde mot til å henvende seg til dem, rullet de ned vinduet kun en glippe og markerte på den måten at henvendelsen var uønsket. Skulepolitiet var betegnelsen på et utilgjengelig og lite imøtekommende politi.

«Politi-politiet» ble sagt å være lite åpent for andres meninger og ha en kommunikasjon preget av pålegg og beskjeder. Det var en enveis-kommunikasjon betegnet som «pølse-i-brød» eller «jeg-vil-du-skall!», som betød en enkel og kontant kommunikasjon. «Politi-politi» hadde en asymmetrisk maktrelasjon med publikum, der politiet bestemte og den andre adlød.

Beskrivelsene informantene gav av «politi-politiet» gav assosiasjoner til tinnsoldater. De var støpt i én form og utførte tjenesten deretter. Deres tilnærming til den andre var upersonlig ved at de møtte alle på samme måte uten individuelle tilpasninger. Informantene beskrev «politi-politiet» som et lite elastisk, sidrumpet og bakstreversk politi. Til tross for at flere av informantene sa dette var en utdøende generasjon i politiet, mente de likevel at flere som arbeidet ved patruljetjenesten fortsatt passet til beskrivelsen.

Der «politi-politiet» ble beskrevet som distansert og lite interessert i dialog, var de selv opptatt av å ha nærhet og gjensidig dialog med målgruppene. De beskrev seg som dialogeksperter som var fremoverlente, endringsvillige, tilpassningsdyktige og lydhøre. Der «politi-politiet» var konservativt og lite åpent for endring, beskrev flere av informantene hvordan de selv omfavnet ny kunnskap, metoder og tilnærminger.

Det er vel så viktig for meg å lytte til hva, kall det motparten, har å si. Hva de mener, sånn at, og det går over tid, det nytter ikke å ha, jo det nytter og det har man ofte det og. Det er ofte at man snakker med noen kun en gang. Men for å ha dialog over tid, for å ha god dialog så tror jeg man er avhengig av å ha tillit, og det bygger seg opp over tid. Jeg kunne aldri hatt dialog, altså min dialog med (nn)miljøet var begrenset i starten, naturlig nok. De visste ikke hvem jeg var, jeg visste ikke hvem de var. Det tar tid å bygge opp. Men ikke minst det jeg innledet med, det går begge veier. De skal få anledning til å komme med sitt. Jeg skal lyttet til dem, jeg skal respektere dem og ha forståelse for dem og det de står for. Har jeg det så kan vi begynne å snakke sammen. Da kan vi forhåpentligvis ha dialog. Det handler om å gi og ta. Jeg må gi innenfor mine rammer og det handler om forventinger til hverandre, det handler om hvilke forutsetninger man har i enkelte situasjoner har man mye frihet, i andre situasjoner har man kanskje ikke like mye frihet. (Dialogpolitiet)

Åpenheten ovenfor den andres perspektiv, i kombinasjon med at de hadde tid og motivasjon til å være imøtekommende, ble sagt å skape mulighet til å bygge tillitsrelasjoner med målgruppene.

Lagestad finner i sin studie at politiet både skal være folkelig og forhandlende, men også mestre det han kaller en autoritær politistil. Politiet må både vise tålmodighet og empati med borgerne, men samtidig kunne være besluttsomme og grensesettende (Lagestad, 2011). Lagestads datagrunnlag er fra den operative patruljen. Den autoritære politistilen som Lagestad beskriver, har klare likhetstrekk med hvordan informantene i denne studien

beskriver «politi-politiet». Informantene beskrev seg selv nærmere det Lagestad betegner som den folkelige politistilen. Den folkelige politistilen har en forhandlende, meglende stil. Går lavt ut. Viser ydmykhet, respekt og høflighet. Investerer tid i møte med publikum. Har en rolig og behersket opptreden (Lagestad, 2011, s. 205).

7.2 Forebyggere, men ikke tradisjonelle forebyggere

Informantene beskrev seg ofte som forebyggere og arbeidet sitt som forebyggende. Ut fra det skulle man tro at de assosierte seg med de tradisjonelle forebyggerne i politiet, men slik var det ikke. Informantene mente de både hadde forskjellig målgrupper og arbeidet ut fra ulik metodikk.

Informantene beskrev arbeidet sitt som «forebyggende i den skarpe enden» av risikoskalaen, mens de tradisjonelle forebyggerne arbeidet med «de ufarlige». Der de tradisjonelle forebyggerne ble sett på som generalister på kommunikasjon, beskrev informantene seg som spesialister på risikodialog.

Jeg syntes jo politifolk ofte kan være litt, jeg skjønner jo at vi skal være i uniform, og jeg er veldig for det altså, men jeg syntes ofte vi kan være litt sånn stramme og formelle. I sammenhenger hvor det ikke er nødvendig. Jeg mener at vi må kunne beherske flere ting. Vi må kunne være uformelle og joviale og by på oss selv, og så ti minutter etterpå, hvis du får et oppdrag med høy trussel, så må vi kunne bruke verneutstyr, bevæpne oss, bruke enkle kommandoer, og kunne gå inn og i verste fall bruke våpen. Hvis du ser i ytterpunktet. Så tenker jeg at det ene avskriver ikke det andre. (Dialogpolitiet)

Selv om ungdom også kan begå vold og skadeverk ble de likevel beskrevet som en mindre krevende gruppe enn dem informantene arbeidet med.

(Vi) har samtaler i forebyggende art mot høyreekstremister, muslimer, alle mulige, unge og voksne det er bekymringsmelding på. (Vi) har samtale med dem, men det er et helt annet, og «farligere» klientell enn de har på forebyggende, farligere i hermetegn. Det er jo slik mange ser dem da. Men det er ikke bare ungdom som har gått seg vill, kan du si (ler.) (Radikaliseringskontakt)

De mente det var viktig at politiet ikke isolerte det forebyggende arbeid til «de ufarlige» målgruppene. Det at politiet hadde enheter som i denne studien, som arbeidet med dialog opp mot krevende målgrupper ble fremhevet som vesentlig.

I løpet av feltarbeidet fikk forebygging en sterkere status i politiet. Forebygging ble blant annet omtalt av Politidirektoratet som hovedstrategien til politiet (Politidirektoratet, 2020b). Hvert distrikt fikk også en fagleder på ledernivået rett under politimesteren, som skulle lede

en forebyggende fagavdeling. Flere av informantene sa de følte at arbeidet deres i større grad ble satset på enn tidligere, og at ledere og andre oftere enn før trakk frem viktigheten av arbeidet til deres forebyggende enhet.

Forebygging som hovedstrategi legitimerte og synliggjorde dermed informantenes praksis. De opplevde å arbeide på et felt som var prioritert og verdsatt utover det forebyggende fagmiljøet. Deres funksjonen og kompetanse som *forebyggende* dialogeksperter gav dem status i et politihierarki der forebygging etter hvert var blitt en ettertraktet kompetanse.

Dette fikk stor betydning for hvordan informantene snakket om forebygging. Etter at forebygging ble slått fast å være hovedstrategien i politiet, brukte flere av informantene forebygging som en tydeligere identitetsmarkør enn de gjorde i starten av feltarbeidet. Den symbolske betydningen av forebygging så ut til å ha styrket koblingen mellom dem som dialogeksperter og deres forebyggende funksjon. De begrunnet i større grad dialogarbeidet med dets forebyggende verdi.

7.2.1 Forebygging – et abstrakt ideal

Selv om informantene begrunnet egen praksis og formål ut fra dets forebyggende verdi, konkretiserte de ikke på hvilken måte arbeidet deres hadde en forebyggende effekt. Forebygging virket mer å være en symbolsk begrunnelse.

Noen av informantene var mer konkrete og viste til hvordan samtalene deres hadde forebygget, for eksempel ved å forhindre en risikosituasjon under en demonstrasjon. Likevel forble forebygging et mer abstrakt begrep i informantenes beskrivelser. Forebygging uttryktes på mange måter som et «byråkratisk» begrep, i det at de brukte forebygging som begrunnelse for arbeidet. Forebygging ble referert til at stod i handlingsplaner og strategidokumenter, men ble likevel ikke konkretisert i deres omtale av egen praksis. En av informantene som omtaler forebygging uttrykker utfordringene med forebygging som et vidt og vagt mål:

*Jeg vet da søren om jeg har forebygget så mye. Et godt spørsmål i forhold til denne jobben her. Ved å ta disse samtalene, så håper jeg at vedkommende stopper opp litt og tenker gjennom hvor han er på vei hen, og at det kan forebygge at han havner i en situasjon hvor han faktisk bryter norsk lov. Så det er jo å forebygge. Ja, så tenker jeg at ved å på en måte innføre nye ting i livet deres, det forebygger det og. At man kan få litt andre synspunkter på ting og tang som man nødvendigvis ikke hadde før, men det er så vanskelig å si hva vi eventuelt forebygger. Ja, jeg tror jeg forebygger, men det er vanskelig å si helt konkret.
(Radikaliseringskontakt)*

Det at begrepet forebygging forble en sentral, men likevel diffus begrunnelse for arbeidet tyder på at forebygging assosieres med noe godt og riktig, og brukes mer som begrunnelse for at arbeidet er viktig enn å beskrive hvordan arbeidet faktisk forebygger kriminalitet.

Forebygging forblir et begrep som legitimerer arbeidet som noe godt og riktig, uten at det sier noe om arbeidets konsekvenser (Giertsen, 1994).

Det at informantene var lite konkrete med hensyn til hvordan arbeidet forebygget kriminalitet kan handle om at forebygging er en form for taus kunnskap, som for informantene er intuitiv. Forebygging kan være en del av dem og måten de handler på, uten at de har språk for å konkretisere det. På den måten kan forebygging sees som en del av deres tillærte tanke- og handlingsmønstre, deres habitus, som selv om det ikke snakkes direkte om, påvirker dette deres valg og perspektiver på omverden (Bourdieu, 1996).

7.2.2 Forebyggingens sårbare rolle gjør suksesshistoriene viktige

Forebyggende metodikk blir fremstilt som ufarlig og positivt for den som tiltakene gjelder. Fordi dialogekspertene så forebyggende arbeid som et samarbeidsprosjekt, kan behovet for etablerte juridiske rammer og etiske retningslinjer oppleves mindre viktig.

Flere forskere har problematisert hvordan forebyggingens ivaretagende image har gjort at de forebyggende tiltakenes inngripende og stigmatiserende konsekvenser ikke blir problematisert (Christie & Bruun, 2003; Finstad, 2013; Larsson, 2014, 2015; Sahlin, 2000b). Når det i tillegg ofte er sårbare grupper uten formell makt som utsettes for tiltakene kan motstemmer lett drukne i møte med politiets forebyggende iver. Motstand mot politiets tilbud om samarbeid kan fortolkes som mistenkelig, og de som protesterer står i fare for å kjenne på et økt forebyggende trykk fra «de gode hjelpere» i politiet, med det mål å endre deres motstand til velvilje.

Det har vært rettet kritikk til politiets skjulte metoder i etterforskning (Larsson, 2014; Rachlew, 2009; Rasch-Olsen, 2011), og det har vært arbeidet med å regulere denne delen av politiets virksomhet (Bjerknes, Fahsing & Bergum, 2018; NOU 2004:6, 2004; Politidirektoratet, 2003, 2020a). Det presset og de kravene som har gjort at man har vært opptatt av å regulere politiets skjulte virksomhet har ikke på samme måte vært gjeldende for det forebyggende arbeidet. Det at enhetene i denne studien forankrer og begrunner virksomheten sin i det forebyggende sporet, kan forklare hvorfor virksomheten ikke er

regulert ytterligere. Politiets forebyggende virksomhet er lite regulert, og det virker som det holder å vise til ens gode vilje, og at det vil sikre at politiet tar de rette beslutninger.

I så måte ligner fremstillingen av dialogekspertenes arbeid på hvordan forebyggende politiarbeid ellers har vært fremstilt (Giertsen, 1994; Sahlin, 2000a). Man har en god intensjon, og metodene er utviklet nedenfra av ansatte som har bygget karrierer basert på dette. Dette kan gjøre det vanskelig å stille kritiske spørsmål, fordi man kan være redd for å kritisere ildsjelene som står bak metodeutviklingen.

Forebyggende politiarbeid har ikke alltid blitt fremstilt som «skikkelig politiarbeid» (Engh, 1995). Dette kan gjøre at de som identifiserer seg som «forebyggere», noe dialogekspertene gjør, opplever legitimiteten til det forebyggende arbeidet som skjørere enn annet politiarbeid. Det kan gjøre at det blir viktig å fremstille det forebyggende arbeidets fortrefelighet utad.

(Vi er) Europas mest suksessfulle (...) Så vi blir hørt, vi har stor kred, og det er fordi at det er økonomi i bakgrunnen. Vi sparer distriktet for mye penger fordi vi treffer med våre analyser. (...), og det skal jeg ta på meg en del av skylden for, vi har kjempestort kred, for vi bommer ikke. Vi har alltid rett. (Dialogpolitiet)

Det forebyggende feltet i politiet preges av lite forskningsbasert kunnskap, men mengder av erfaringsbasert kunnskap. Det kan gjøre at hvis man opplever det forebyggende arbeidet som viktig, men savner belegg for å synliggjøre effekten av arbeidet, kan suksesshistorier fungere som definerende fortellinger. Det er problematisk hvis politiets suksesshistorier blir konserverende fordi de lukker for kritiske perspektiver.

7.3 Annerledespolitiet, men likevel politi

Informantene var opptatt av at selv om de var annerledespoliti, var de likevel politi. De var aldri noe annet enn politi, de var bare et annerledes politi. Informantene uttrykte en ambivalens når de beskrev sitt forhold til politikultur. På den ene siden tok de avstand fra flere av trekkene ved den generelle politikulturen, og særlig den operative politikulturen, samtidig var de tydelige på at de identifiserte seg som politi. Flere sa også at de identifiserte seg med den operative politikulturen.

Det gjorde at i noen beskrivelser gav informantene inntrykk av at de representerte en politikultur som konkurrerte med den operative politikulturen om hva som var den riktige

politikulturen, mens i andre beskrivelser uttrykte informantene de ulike politikulturene som komplementerende som var like viktige for at politiet skulle ivareta mangfoldet av oppgaver.

*Og alle disse miljøene, uansett hvem de er, de er opptatt av en tilnærming fra politiets side som er ut fra, kall det et trusselbilde. Ut fra kalkulert risiko. Og hvis politiinnsatsen ikke er forholdsmessig da blir politiet fort en motstander. Som de kan dytte på. Som de kan knuffe på. Som de kan skrike til. Som de kan kaste ting på. Det finnes tilfeller der politiet har klart å fremprovosere oppførsel. Negativ oppførsel. Og det skal vi være bevisst. Og så kan vi ikke dulle og dalle med dem heller. Det er klart at .. dialog funker det, dialog er ...men det finnes også tilfeller der man har brukt dialog i for stor grad. Det har gått for langt da.
(Dialogpolitiet)*

Når informantene beskrev seg som politi var det særlig det å være grensesettende ovenfor målgruppene som ble trukket frem som en viktig del av politiutøvelsen. Informantene mente det var viktig å ikke være dumsnill, eller la seg manipulere. Det var for eksempel bestemte rammer for hva som var tillatt under en demonstrasjon eller hva som ble akseptert fra den «radikaliserte». Gikk noen utenfor rammene kunne de ble utsatt for kontroll fra andre politienheter.

Hvis de var for imøtekommende og fleksible kunne det gi målgruppen inntrykk av at de kunne gjøre akkurat som de ville, og politiet hadde mistet kontrollen. Selv om de presenterte seg som dialogeksperter med ønske om å tilrettelegge og forstå, var det en grense for hvor langt de strakk seg. Selv om de var tilretteleggere og brukte dialog i møte med målgruppen, var informantene tydelige på at de var politi, selv om rammene var annerledes.

Det er ikke min jobb å være enig eller uenig, men jeg skal tilrettelegge for deg, og det er jo ofte det jeg sier også. Men man kan ta diskusjoner, det er jeg ikke redd for, uten at jeg representerer hele politietaten hvis jeg sier det. Det skjønner de jo. Men man har jo en rolle som politi også, så man skal trå litt forsiktig. (Dialogpolitiet)

Selv om informantene uttrykte at de var annerledespoliti viste de en stolthet knyttet til identiteten som politi.

Og så må vi ikke være så vi må være stolte av å være politi. Være stolte over den funksjonen vi har, men vi må også være ydmyke og ikke så hårsåre. (Dialogpolitiet)

Flere av informantene gav uttrykk for betydningen av å tilhøre et fellesskap, en politikultur, der verdier som lojalitet, mot og det å arbeide for det gode i en risikofylt hverdag, stod sentralt.

Informantene var klar over at både målgruppene og kollegaer fra andre enheter kunne oppfatte dem som mindre politiaktig. De ønsket ikke at deres tilrettelegging, imøtekommenhet og ivaretagende innstilling skulle gjøre at de ble oppfattet som noe annet enn politi.

De var derfor opptatt av at deres støttende og omsorgsfulle handlinger måtte skje innenfor politirollen. Dette var utfordrende fordi de utførte handlinger de visste gav assosiasjoner til andre roller enn politirollen. Eksempler på dette var når Dialogpolitiet satt på aktivistcafé og hadde en hyggelig prat med miljøet der. Eller radikaliseringskontaktene som kjørte noen til legen eller gikk tur med en «ekstrem» som følte seg ensom og hadde behov for å prate. Det kunne også være PST som drakk kaffe og pratet hyggelig hjemme hos familiene til «fremmedkrigere».

Selv om disse handlingene var en del av et større bilde og kunne forklares og forsvares i en politifaglig kontekst, som for eksempel at det handlet om å vurdere intensjon og kapasitet for voldsbruk, var dette likevel omsorgsfulle handlinger som kan ligne vennskapelige handlinger. Det var handlinger som kunne gi den de pratet med et inntrykk av en mer personlig relasjon, selv om det ble gjort som en del av en profesjonell rolle. Dette trakk flere av informantene frem som et dilemma ved arbeidet sitt. De var klar over at selv om de var tydelige på at de var politi, og at kontakten skjedde innenfor politirollen, kunne det oppstå en relasjon som lett kunne skape feilaktige og urealistiske forventinger fra den andre rundt lojalitet og nærhet.

Behovet for å være tydelige på at de ikke så seg som noe annet enn politi kan være forårsaket av reaksjoner de fikk fra kollegaer fra andre enheter, som kunne uttrykke at dialogekspertene var for annerledes og avvikende i forhold til hvordan politiet burde være. I mange sammenhenger vil det å være annerledes ikke nødvendigvis være positivt. Selv om flere forskere har beskrevet hvordan politiet består av ulike politikulturer kan konformitetspresset være stort i en hierarkisk kultur som politiet (Finstad, 2013; Garthus, 2015; Gundhus, 2009; Johannessen, 2013; van Reenen, 1997).

Noen kan føle at vi blir for kompis. Jeg har hørt det (...) at du har blitt tillagt sympatier. «Ja, jeg hører at han er langt ut på venstresiden fordi han sympatisere med sånn og slikt». Ja, det tror jeg nok fint kan skje. At man både ser at vi har en hyggelig dialog med folk ute i forbindelse med makeringer, demonstrasjoner eller hva det måtte være. Og det er klart det er lettere for oss å stå der å ha det hyggelig med folk, når man vet at det er ikke jeg som skal drive og sperre dem inne med kjøretøy og kanskje slå dem med kølle etterpå. (Dialogpolitiet)

Selv om de selv mente de var tydelige grensesettende ovenfor målgruppen, ble de ikke alltid oppfattet slik av kollegaer, særlig kollegaer fra den operative styrken. De fikk fra tid til annen

kritikk for å være for imøtekommende med målgruppen. Den gode relasjonen med målgruppen, de selv så på som en styrke og som muliggjorde en tilnærming som bygget på dialog og ikke konflikt, kunne av andre bli sett på som unnfalighet og svakhet. Flere refererte til at kollegaer kunne være kritiske, men de trakk da frem hvordan deres måte å være politi var en styrke i mange sammenhenger.

Flere av informantene trakk frem at deres annerledeshet gjorde at målgruppene fikk en annen innstilling til dem sammenlignet med politiet ellers, noe som gav dem en bedre kontakt med målgruppene, som igjen gjorde det lettere å forebygge. Med sin unike kompetanse posisjonerte de seg som en dialogelite i politisammenheng.

Mange føler det som lettere å snakke med oss. Det er det flere grunner til. For flere av de vi jobber med har vi jo snakket med flere ganger, og at vi får en type relasjon, og de vet at vi kjenner miljøet, og vi kjenner, hvis det er en eller annen sak, at vi har bakgrunnsinformasjon. Det gjør at vi når frem lettere, enn at det kommer en eller annen uniformert patrulje som dukker opp, som kommer brått oppi en situasjon, som hverken kjenner folk eller bakgrunnen og at de (politiet) kanskje agere på en måte som de (aktivistene) mener er utidig eller akseptabel. (Dialogpolitiet)

Dialogekspertenes tydelighet på at de var både var annerledes og politi, trenger ikke bare være en reaksjon på at kritikk mot at de var for annerledes og lite politiaktige. Det kan også skyldes et ønske om å vise nyansene og fleksibiliteten i politirollen. Dialogekspertene gikk ikke ut av politirollen, selv om de vektla tilrettelegging, dialog og støtte. De var fortsatt politi, bare et annerledes politi.

7.3.1 Grensekryssere mellom ulike logikker

Mange beskriver dialog som en metode til å bygge bro mellom mennesker (Dialogpilotene, 2021; Jensen, 2020; Nygaard, 2021). Dialogekspertene kan sees på som brobyggere mellom det operative politiet og ulike personer og grupper.

Dialogekspertene skal forhandle mellom de ulike partne. I dette arbeidet må de krysse grensene mellom de to ulike gruppenes perspektiver og posisjoner. En slik grensekryssing finner man også i andre profesjoner der man skal dele kunnskap mellom ulike kulturer. Kari Straume skriver om kunnskapsdelingen som skjer mellom ulike profesjoner på et sykehjem. Hun referer til Sue Newells begrep «boundary spanners» som Straume har oversatt til begrepene «grensekryssere» og «kunnskapsmeglere» (Straume, 2016, s. 68). Straume skriver:

Grensekryssere er mennesker som er medlemmer av forskjellige grupper og som hjelper å krysse grenser i sosiale nettverk. Grensekryssere er både viktige i egen organisasjon, men har også en viktig funksjon utover denne. Intern grensekryssing kan være viktig når grupper innen samme organisasjon har utfordringer med å dele kunnskap, for eksempel når en gruppe ikke klarer å forstå verdien av en annen gruppes kunnskap (Carlile, 2002). Grensekryssere kan da plasseres strategisk mellom gruppene, og fungere som kunnskapsmeglere (knowledge brokers) som sørger for at de ulike gruppene har den overlappende kunnskapen de trenger (Newell et al., 2009). Grensekryssere «megler» inn kunnskap fra en gruppe til en annen der det er nødvendig, og fyller eventuelle kunnskapshull som eksisterer. Grensekryssere blir derfor viktige innen egen organisasjon fordi de skaper og vedlikeholder relasjoner på tvers mellom ulike grupper som jobber sammen. Grensekryssere blir nøkkelpersonene som fungerer som brobyggere. (Straume, 2016, s. 26)

Dialogekspertene er en annen type grensekryssere enn det Straume beskriver. Straume beskriver hvordan kunnskap deles mellom ulike grupper, mens dialogekspertene er formidlere av ønsker, krav og grenser mellom grupper. Dette er ikke den type kulturkunnskap Straume beskriver, men i dialogekspertenes formidling av ønsker, krav og grenser kan det også skje overføring av kunnskap. For eksempel kan dialogekspertene overføre forståelser og perspektiver mellom ulike politikulturer og personer og målgrupper i den hensikt å få partene til å forstå legitimiteten av de andres ønsker, krav og grenser. I dette arbeidet vil dialogekspertene kunne sies å være grensekryssere av kunnskap mellom politiet og de ulike gruppene.

Det å være grensekrysser preger mange yrker der man møter grupper med ulike normsett. For eksempel vil de som arbeider i hjelpe- og behandlingsapparatet, skolevesenet og fengselsvesenet stå i et spenningsfelt mellom ulike kulturer både innad på arbeidsplassen, men også ovenfor miljøene de arbeider med. Som grensekryssere må de håndtere og identifisere seg med ulike normsett. De må vise lojalitet til egen gruppes normsett og samtidig vise forståelse for, og aksept for andre gruppers normsett som kan gå på tvers av egen gruppes normsett.

Dialogekspertene står i en annen posisjon enn både patrulje, etterforskning og forebyggende, ved at de arbeider i forhandlingsrommet mellom politiet og ulike miljøer. Dette kan være personer miljøer som er isolerte fra majoritetssamfunnet og som også ansatte i politiet kan være kritiske til. Dialogekspertene blir derfor noen av de få utenforstående som har mulighet til å formidle disse personenes og miljøenes perspektiver inn til politiet.

7.3.1.1 Tillit bryter lojaliteten til politifelleskapet

Det å stole på «de som utgjør en risiko» kan bryte med forventningene de har til seg selv, dem de møter, men også de forventningene lederne og kollegaene har til dem som politi.

Dialogekspertene som viser målgruppene tillit, og stoler på «dem vi i politiet vanligvis ikke stoler på», tar mer hensyn til integriteten i form av samfunnsoppdraget; å forebygge kriminalitet, enn lojaliteten til politifelleskapet (Valland, 2015; van Reenen, 1997). Ved å ta sjansen på «de andre» bryter dialogekspertene lojalitetsnormen i politiet.

Dette kan gjøre at kynisme, som ellers sees som en uønsket egenskap av informantene, likevel blir en gyldig egenskap å vise frem i kollegiet for å bli sett på som «skikkelig politi». Men fordi kynisme ikke er en egenskap som flagges høyt i politiet, forkles kynismen retorisk, og informantene snakker isteden om viktigheten av å være realistisk og «ikke naiv». Det betyr at politibetjenter som har tro på en tillitsbasert praksis for å komme i posisjon for en forebyggende dialog, likevel forholder seg til og speiler seg opp mot et kollegium (reelt eller imaginært) der lojalitet internt og mistanke eksternt fortsatt er gyldig.

For informantene i denne studien kan det være ekstra viktig å bli sett på som noen som vurderer risiko korrekt. Det å ha gitt noen tillit der risikoen var stor, for så oppleve at disse personene bryter tilliten, vil kunne påvirke hvordan kollegaer vurderer deres troverdighet og dialogkompetanse. Et tillitsorientert politi, som feilaktig har stolt på «de uordentlige» og «de ekstreme» risikerer de å gjøre politiet sårbart.

Dialogekspertene arbeider med etterretning hvis funksjon er å få et så godt beslutningsgrunnlag som mulig for å vurdere risiko. Dialogekspertene har ansvar for å samle inn informasjon om risiko på deres felt, og andres beslutninger er avhengig av at de vurderer risiko korrekt. Det vil kunne få alvorlige konsekvenser hvis de tar feil. Selv om det i risikovurdering alltid er en *vurdering*, uten en hundre prosent garanti for at vurderingen er riktig, vil dialogekspertene risikere ansiennitetstap både internt i politiet, men også i samfunnet, hvis de tar feil. Særlig fordi de har valgt å gi tillit til personer og grupper som mange kollegaer mener at ikke er til å stole på.

For Dialogpolitiet kan tilliten fra aktivistmiljøene være avgjørende for å opparbeide tillit innad i politiet. Hvis Dialogpolitiet gjør en avtale med aktivistmiljøet om å avvikle demonstrasjonen fredelig, er det viktig at de uniformerte patruljene ser at aktivistmiljøene følger avtalen. Dette gjør Dialogpolitiet som tillitsmottakere sårbare fordi deres tillit innad i

politiet avhenger av at aktivismiljøene viser Dialogpolitiet tillit. Aktivistens tillit blir Dialogpolitiets maktbase (Grimen, 2009).

Tillitsarbeidet til dialogekspertene handler om å ta risikoen, og handle uten at de har det fullstendige bildet. Dialogekspertene må stole på personen de møter, og de må håpe at kollegaer, ledere og publikum stoler på dem. Dialogekspertene blir en type mellommann i tillit (Grimen, 2009), og det blir viktig for dialogekspertene å vise seg tilliten verdig. Dette kan gjøre at selv om de vurderer at det er hensiktsmessig å vise noen tillit vil de likevel ikke ta sjansen hvis de anser risikoen for stor, selv om gevinsten av å vise tillit kan være større.

7.3.1.2 Spenningen mellom lojaliteter

Informantene beskrev hvordan de vekslet mellom å forholde seg til politikulturer med ulike lojaliteter. For det første forholdt de seg til en generell politikultur, for det andre forholdt de seg til kulturen på den politienheten de arbeidet ved og for det tredje forholdt de seg til kulturen til samarbeidende politienheter. Dette var kulturer som de både identifiserte seg med, men også som de så seg som annerledes enn og tok avstand fra. Det kunne også være elementer i kulturene de ikke identifiserte seg med, selv om de utad var lojale til kulturen som sådan. Informantene beskrev hvordan de vekslet mellom lojalitet og avstand til de ulike kulturene.

Informantene kunne oppleve å stå i konflikt mellom ulike typer lojaliteter avhengig av hvilken politikultur som var fokus. De kunne i noen sammenhenger ha lojalitet til politiet som formell organisasjon, andre ganger lojalitet til den uformelle «politi-politikulturen» som kunne gå på tvers av det den formelle organisasjonen stod for. De hadde også lojalitet til kulturen på den enkelte enhet og til identiteten som annerledespoliti.

Informantene hadde også lojalitet til målgruppene de arbeidet med, selv om dette ikke var like uttalt som lojaliteten til politikulturene. Den tette relasjonen flere av informantene hadde med ulike målgrupper var ikke bare basert på det funksjonelle argumentet om at dette var viktig for å forebygge eller samle informasjon. Flere av informantene sympatiserte også med målgruppen, og identifiserte seg med kulturene de representerte.

Enkelte av informantene uttrykte et krysspress mellom de ulike politiloyaliteter og lojaliteten til målgruppen. Disse beskrev en lojalitetskonflikt mellom hva målgruppene ønsket, hva enheten de arbeidet på ønsket og hva de opplevde den generelle politikulturen krevde av dem.

Som grensekryssere kunne dialogekspertene plassere seg på utsiden av politiet, og i samtalen med miljøer som var kritiske til politiet kunne de gå langt i å distansere seg fra «politiets beslutninger». Selv om de aldri direkte uttrykte misnøye eller kritikk til politiets beslutninger, kunne de uttrykke forståelse for miljøenes frustrasjon over de restriksjoner som ble satt av for eksempel innsatsleder.

En viktig verdi i politiet er det å vise lojalitet til kollegaer og til politiorganisasjonen. Det handler både om lojalitet til politiets samfunnsoppdrag, men også lojalitet til de interne politikulturene (Chan, 1997; Manning, 2001; van Reenen, 1997).

Selv om dialogekspertene opplevde seg som en grensekryssere mellom politilogikken og målgruppens logikker, var det først og fremst politilogikken de identifiserte seg med og det var der lojaliteten deres lå.

Være veldig lojal mot egen organisasjon og. Selv om jeg kan mene at hvis fotballsupportere gjør det og det, jeg kjenner kulturen. Jeg vet at sånn er det bare, det er sikkert ikke så farlig, men hvis en innsatsleder sier at: Men vi ønsker ikke å ha det sånn», og han har et godt grunnlag for å si det, så må jeg også være lojal den veien. (Dialogpolitiet)

Selv om informantene kunne oppleve en lojalitetskonflikt mellom lojaliteten til målgruppene og lojaliteten til de ulike politikulturene, virket det som lojaliteten i politikulturene var så sterk at de valgte disse over målgruppens kultur hvis de måtte velge. Det virket som det å vise lojalitet til politikulturen var avgjørende for om de ble vurdert som en kollegaene kunne stole på. Det var viktig for informantene at heller ikke målgruppen oppfattet dem som så annerledes enn annet politi, at de ikke lenger oppfattet dem som politi. I de situasjonene hvor de stod ovenfor et valg av lojaliteter, måtte de, som annerledes, vise at de identifiserte seg som «politi» og ikke bli sett på som så annerledes at de ble «noe annet enn politi».

Det kunne se ut som informantene opplevde en mer kompleks og mangeartet lojalitetskonflikt enn man finner i andre politienheter. For eksempel vil nødvendigvis ikke de som arbeider ved patruljetjenesten eller som etterforskere identifisere seg som annerledespoliti. De vil trolig ha en nærmere identifisering med en generell politikultur enn informantene i denne studien. Til forskjell fra enhetene i denne studien opparbeider de seg ikke på samme måte en nær og langsiktig relasjon med målgruppene og opplever sannsynligvis ikke samme lojalitetskonflikt mellom lojaliteten til målgruppen og lojaliteten til den generelle politikulturen. De kan derfor føle seg tryggere på sin lojalitet, fordi den går i en retning. Arbeidet deres stemmer mer overens med idealene i den generelle politikulturen, og blir derfor ikke på samme måte

utfordret utenfra fra målgruppene og innenfra av kollegaer. Dilemmaet mellom lojalitet og integritet vil være lettere å løse fordi man står støtt og samlet i en klassisk politirolle.

7.3.2 Fremmede eller hemmende praksis

Ser man nøyere på flere av informantens beskrivelser av patruljetjenesten og de tradisjonelle forebyggerne finner man flere likheter mellom de to. Dette er likheter som informantene kontrasterer seg mot. Det handler særlig om skillet mellom det å hemme eller fremme handlinger.

Særlig patruljetjenesten ble fremstilt som noen som i stor grad arbeidet med å hindre eller stanse negativ aktivitet.

Patruljetjenesten het i mange år ordensavdelingen, og ble fortsatt kalt «Orden» blant informantene. En av informantene var opptatt av hvordan patruljetjenesten passet til betegnelsen «Orden». Patruljetjenesten ble beskrevet som dem som ønsket å rydde opp og skape orden på gaten. Informanten mente de som arbeidet på patruljetjenesten definerte oppdraget sitt mer omfattende enn å skape orden i betydning ro og orden, men at de også ønsket orden i betydning likhet og ensrettethet. Som en kontrast til dette mente informanten at de selv arbeidet for å tilrettelegge for et mangfold av ulike ytringsuttrykk, også de uordentlige.

Det er viktig å få frem stemmene. Og tilrettelegge for det og at folk ikke skal bli undertrykt fordi de har kontroversielle meninger som samfunnet for øvrig, som majoriteten ikke kan si seg enig i, så er det viktig å ha dem der, fordi man kan, man kan både komme med flere perspektiver, som alltid er viktig når man skal ta viktige avgjørelser for et land, eller et mindre samfunn for den saks skyld. Og alle stemmer kan være viktig, de betyr noe. (Dialogpolitiet)

Der politiet ellers ble beskrevet å ha en mer distansert rolle til publikum beskrev dialogekspertene et tettere samarbeid med målgruppene. Der politiet ellers var opptatt av, som en av informantene sa: «Å kontrollere og jakte forbrytere», var de selv opptatt av å inkludere og involvere målgruppene. Der politiet ellers ble sagt å rydde unna avvik, var dialogekspertene opptatt av å tilrettelegge for mangfold og annerledeshet, så lenge handlingene var innenfor grensene av det lovlige.

Informantene mente at deres dialogiske tilnærming både var smartere og mer ressursbesparende enn patruljetjenestens mer kommandobaserte tilnærming. Dialog bygget trygghet og tillit som gjorde at de ofte oppnådde raskere resultater.

Informanten nedenfor begrunner aksepten i supportermiljøene med at Dialogpolitiet fremmer aktivitet.

Alle der er ikke spesielt glade i politiet. Noen der hater jo politiet som pesten. Igjen, vi er nok mer spiselig enn andre politi. Det er jo hvordan vi har kommunisert ovenfor miljøene i (by). Vi har jo et mål at alle skal få lov å gå på fotball (kamp), men da er det visse rammer som gjelder. Og det har vi vært helt tydelig på. Og bryter man de reglene som gjelder så vil det da være konsekvenser. I og med at det miljøet er så spesielt som det er, innbiller jeg meg at det er tryggere for dem å snakke med oss som har en forståelse for mentaliteten og kulturen i det miljøet enn å snakke med de uniformerte. (Dialogpolitiet)

Selv om de tradisjonelle forebyggerne på mange måter ble sett som motstykke til patruljetjenesten, ble også disse fremstilt av informantene som noen som hemmet aktivitet. De tradisjonelle forebyggerne ble sagt å være opptatt av å rette på det de så som feil eller bekymringsfullt ved måten ungdom levde livene sine på.

Informantene mente at de til forskjell fra patruljetjenesten og de tradisjonelle forebyggerne fokuserte på det positive ved målgruppenes handlinger. De ønsket å lytte til hvordan den andre ønsket å leve livet sitt, og så tilrettelegge for mestring og utvikling ut fra det.

Patruljetjenestens og de tradisjonelle forebyggernes arbeid ble i så måte beskrevet som hemmende, mens dialogekspertene arbeid som fremmende for målgruppenes handlingsfrihet. Til forskjell fra andre politienheter som ble sagt å skulle stoppe noe, eller noen, hindre eller på andre måter kontrollere at noe ikke skjer, beskrev informantene at formålet med arbeidet deres var å tilrettelegge og fasilitere for ulike målgrupper. Der politiet ellers lukket for andres handlingsrom mente informantene at de åpnet for andres handlingsrom.

Informantene så likevel eget dialogarbeid som et supplement til annet politiarbeid, men ikke som et alternativ.

Ja, jeg tro det, vi må jo kunne ha noe i bakhånd hvis det ikke funker. For vi kan jo kunne si «Ja, nå må dere gjøre sånn og sånn» eller «ikke gjøre sånn» og så kan de bare vise oss fingeren og så ferdig med det. Og hvis det hadde vært enden på visen hadde de aldri hørt på oss. Så vi må ha, vi er jo tross alt politi og vi er jo et myndighetsorgan, så hvis de ikke hører på det vi sier så må det jo komme noe annet. Det er jo på en måte en trussel, og det er jo en reel trussel, og demonstranter kan jo bli revet med, og da må vi jo kunne vite at det er ikke bare oss to som står her og prater (ler) det må komme noen flere. Og det er vi jo tydelig på også når vi kommuniserer, det er viktig tror jeg. Man kan ikke bare koseprate heller. Eller tenke, ja vel da fikk vi ikke det til, da skjer det ingenting. (...) Det er viktig å ha prøvd med den tilnærmingen. Og hvis de ikke ønsker det så får de vite hva konsekvensene er, og så velger de helt selv. Da er det litt mer legitimt å komme med røkla og MIK dressen etterpå hvis (ler) det ikke skulle funke. (Dialogpolitiet)

De trakk frem at dialogarbeidet i mange tilfeller var avhengig av at andre politienheter fungerte som et «ris bak speilet». Ofte fungerte patruljetjenesten som dette, ved at de stod klare i bakgrunnen og kunne trå til, hvis dialogen ikke førte frem.

7.3.3 The thin blue line: Ordensopprettene vs mangfoldsagenter

Annerledesheten handlet ikke bare om at dialogekspertene og politiet har ulike arbeidsoppgaver. Det handlet i større grad om at de representerte ulike politikulturer med ulike samfunnsyn og syn på politiets rolle. Informantene var tydelige på at de skilte seg fra det de beskrev som «den typiske politibetjent». Det typisk politibetjent var opptatt av orden, mens de ønsket å tilrettelegge for mangfold av meninger og uttrykk. Mange av personene og gruppene dialogekspertene møter representerer et mangfold som kan oppfattes som uryddig, kaotisk og uordentlig. Det er dem som ikke passer inn og som uttrykker seg på måter som andre oppfatter som bråkete og uønsket.

De som rekrutteres til politiet har blitt beskrevet å ha et konservativt samfunnsyn, som ytterligere forsterkes med erfaring (Chan, 1997; Granér, 2006; Møberg, 2020; Reiner, 1992; Winnæss, Damen & Thomassen, 2020). Det gjør at man som politi kan bli opptatt av konsensus, konformitet og ensrettethet, noe som skaper et homogent samfunn. De som bråker, skaper uorden og kaos, skal stagges, kontrolleres og i ytterste konsekvens fjernes. Politiet ser seg som den tynne blå linjen, «the thin blue line», mellom orden og kaos (Aliverti, 2020; Reiner, 1992).

Informantene begrunnet toleransen for uorden med at et levende demokrati trenger uttrykk som bryner seg på det rådende samfunnsyn noe som fordrer at noen har mot til å være i opposisjon til det bestående. Informantene uttrykte at politiets oppgave var å være med å utvikle et samfunn, og ikke kun konservere det bestående.

Informantenes beskrivelser gir inntrykk av at oppdragerrollen, som de tradisjonelle forebyggerne tar, og kontrollrollen som patruljetjenesten har, begge hemmer nysgjerrigheten og åpenheten i møte med annenledeshet. De kaotiske og voldsomme uttrykkene som forebyggende og patruljetjenesten vil mene må reguleres og dempes, ønsker dialogekspertene å forstå og tilrettelegge for.

7.3.4 Kontraster setter dialogekspertene i et bedre lys

Informantene i denne studien hadde hverken et tradisjonelt forebyggende perspektiv eller et tradisjonelt operativt perspektiv. Informantene brukte isteden det operative og det forebyggende som kontrasterende kulisser for å fremstå seg som et annerledespoliti.

Norsk politiforskning har sett på både patruljetjenestens og de tradisjonelle forebyggernes relasjoner til publikum (Egge et al., 2010; Engh, 1995; Finstad, 2013, 2018; Gundhus, 2009, 2010; Runhovde & Erichsen, 2018; Solhjell, 2019; Solhjell et al., 2018) De to funksjonene har vært beskrevet som ulike politikulturer: Det har vært den forebyggende politikulturen med fokus på hjelp og støtte, og den operative ordenskulturen, med fokus på kontroll og jakt.

Beskrivelsene informantene gav av patruljetjenesten og det forebyggende politiarbeidet virket som det var ment å resonnerer med forutbestemte ideer om ulike politityper. Det blir som ferdige skript (Goffman, 1992; Thorjussen, 2004), som forenkler kommunikasjonen rundt egen rolle. Det er som bildene de tenker at tilhøreren deler med dem om «det operative» og «det forebyggende», gjør det lettere å forklare hvordan de er forskjellige fra disse mer kjente politifunksjonene. Dette kan oppleves mer nødvendig for informantene i denne studien, fordi de kan tenke at arbeidet deres er mer ukjent for den de snakker med, noe som gjør at de setter arbeidet sitt opp mot politiarbeid de antar er kjent for tilhøreren.

De kan også tenke at den de snakker med kan assosiere arbeidet deres med tradisjonell forebygging, fordi de arbeider med dialog, eller det operative politiarbeidet fordi de arbeider med risikogrupper. Uansett brukte de stereotypiene om «det operative» og «det forebyggende» til å beskrive hvordan de var annerledes. Dette ble særlig synlig i forhold til patruljetjenesten.

Når informantene skulle beskrive patruljetjenesten var det et karikert bilde som ofte ble tegnet av dem som «politi-politi». De stereotypiske beskrivelsene av patruljetjenesten trenger ikke handle om hvordan informantene faktisk så på kollegaene sine som arbeidet der. Det kan handle om at beskrivelsene av en endimensjonal og karikert patruljetjeneste muliggjør en positiv og nyansert fortelling om dem selv. Det gjorde det lettere for dialogekspertene å iscenesette seg som det hyggelige og imøtekommende politiet.

Patruljetjenesten egner seg godt som kontrast til informantenes arbeid fordi den har en dobbelthet ved seg. På den ene siden er patruljetjenesten en tjeneste som mange i publikum

har en oppfatning av, mens på den andre siden er tjenesten mangfoldig nok til at man både finner ansatte som passer til stereotypien og dem som avviker fra den. Fordi patruljetjenesten er så mangefasettert vil man alltid kunne finne eksempler på det dialogekspertene kontrasterer seg selv mot, samtidig som «gode kollegaer» fra patruljetjenesten ikke trenger å føle seg truffet av kritikken.

7.3.5 En spesialisert elite

Politiet kan beskrives som et forseggjort hierarkisk rangsystem, der kunnskap fordeles eller skjules avhengig av hvilke lag man tilhører. Chan refererer til Mannings beskrivelse som tydeliggjør hvordan man plasseres i et hierarki avhengig av tilgangen til kunnskap og informasjon:

The police as an organization do not possess a «common culture» when viewed from the inside. Instead, there is an elaborate hierarchical rank structure, which replicates the social distribution of secret knowledge. Police organizations are segmented, specialized and covert to a striking degree. Social relationships among policemen are based to an unknown extent upon differential information and ignorance, a structural fact that maintains organizational stratification... (Chan, 1997, s. 66)

Selv om politiet er en hierarkisk organisasjon, der det både formelt og uformelt er tydelig hvem som er over og under hverandre, har enhetene i denne studien en spesialistfunksjon og går på den måten litt på siden av resten av politiet, ved å være en støtte for ulike nivåer i organisasjonen. Dette gjør at det kan være vanskelig å plassere Dialogpolitiet i det tradisjonelle politihierarkiet.

Deres spesialistrolle gav tilgang til intern kunnskap i politiet, som ikke nødvendigvis de tradisjonelle forebyggerne eller patruljetjenesten hadde tilgang på. Som en del av spesialistene fikk de tilgang til informasjon om målgrupper og konkrete arrangement, men også en større oversikt over andre politienheter og dynamikken mellom ulike enheter og ulike nivåer i organisasjonen knyttet til konkrete oppdrag. Informantene fikk tilgang til vurderinger og beslutninger på ulike ledelsesnivåer.

7.3.5.1 Parolenes symbolske betydning for å bygge Dialogpolitiets status

Paroler var informasjonsmøter der enhetene som skulle delta på større oppdrag fikk informasjon og tildelt oppgaver. Ved store politiinnsetser kunne stabssjef innlede parolene, men som regel var det innsatslederen som ledet parolen. Vanligvis deltok kun politiet, men

ved større hendelser kunne også samarbeidspartnere delta.

På parolene ble det satt rammer for hvordan den operative ledelsen ønsket at oppdraget skulle løses. Ved flere av de større arrangementene bad innsatsleder Dialogpolitiet holde innlegg. Dialogpolitiet fortalte da om hvordan miljøene patruljene skulle møte var organisert, hvilke motiver de hadde, og hva patruljene kunne forvente å møte når de traff dem på oppdrag.

Det å bli presentert for mannskapet som noen innsatslederen mente det var verdt å lytte til kan være med på å gi Dialogpolitiet en status. På den måten fungerte parolene som symboltunge arenaer der det å få tildelt taletid betød at du var en å regne med.

Det at Dialogpolitiet ble brukt som kunnskapsformidlere om aktivisme og ekstreme miljøer internt, gav dem en unik posisjon til å kunne påvirke ikke bare valg av tilnærming, men til å påvirke hvordan kollegaer skulle oppfatte disse miljøene.

Under feltarbeidet observerte jeg flere ganger at Dialogpolitiet talte til patruljene på paroler. Dialogpolitiet kunne for eksempel forklare at det patruljene oppfattet som sinne rettet mot politiet, egentlig var legitim frustrasjon og en uttrykksmåte heller enn et ønske om å angripe politiet. Dialogpolitiet kunne legge til at miljøene hadde uttrykt takknemlighet ovenfor dem for at de fikk lov å holde en markering.

I slike tilfeller virket det som Dialogpolitiets beskrivelse av miljøene påvirke patruljens innstilling positivt. Patruljemannskapet kunne gå fra å være skeptiske og negative i starten av en parole, til å bli tålmodige og ønske å «møte demonstrantene med et smil fremfor et lukket ansikt», som en fra patruljetjenesten uttrykte det. I motsatt fall, hvis Dialogpolitiet uttrykte at miljøene patruljene skulle møte var utakknemlige og ikke hadde gode grunner til å markere seg, og til og med var farlige, kunne stemningen blant patruljene bli lukket og mannskapet gjorde seg «klare til kamp».

I tillegg til Dialogpolitiets innlegg på paroler fikk de flere ganger under feltarbeidet fremtredende roller på samarbeidsmøter og i intern og ekstern undervisning. I disse foraene tok Dialogpolitiet rollen som oversettere og fortolkere av disse kulturene, og ble premissleverandører for mannskapets forståelse av kulturen.

I disse tilfellene var innsatsleder tydelig på at til tross for tidligere negative erfaringer skulle patruljene holde igjen og anstrenge seg for å ikke gå til pågripelser, selv om det skjedde

hendelser der de vanligvis ville pågrepet noen. Dette ble begrunnet med at det å gjøre pågripelser i en folkemengde fort kan eskalere situasjonen og føre til at politiet mistet kontrollen. Det kan få alvorlige konsekvenser i form av vold og skadeverk.

Her var det altså ikke nødvendigvis argumentet om miljøenes ytringsfrihet eller at det var viktig å være imøtekommende som holdt patruljene igjen, men argumentet om å forebygge alvorlige skader både på miljøet og politiet. Hovedbudskapet både fra innsatsleder og Dialogpolitiet var at politiet skulle vise tålmodighet og så langt det lot seg gjøre tilrettelegge for at miljøene skulle ytre seg. Selv om patruljene kunne uttrykke at de var uenige med både Dialogpolitiet og innsatsleder om å la være å slå ned på klare lovbrudd, forholdt de seg likevel til de formaninger som ble gitt av innsatsleder på parolene.

7.3.6 Status bygger på risikodialog

Det var ikke bare tilgang til informasjon som gav dialogekspertene status. Det handlet også om bruk av dialog og det å kunne håndtere risikosituasjoner. Deres spesialkompetanse var å kommunisere i risikosituasjoner med målgrupper som møtte politiet med motstand.

Patruljetjenesten kunne være gode på å møte risikosituasjoner, og forebyggerne kunne være gode på dialog, mens de selv var dyktig på dialog i risikosituasjoner.

Flere av informantene fortalte at de selv i opphetete situasjoner kunne gå tettere innpå målgruppen fordi de evnet å roe ned situasjonen og fordi «de var mer spiselige» enn politiet ellers. Informantene mente deres kjennskap skapte tillit og respekt hos målgruppen som ikke politiet ellers hadde. De uniformerte patruljene ble sagt å møte større motstand både i form av provokasjoner, uvilje til å etterkomme pålegg og fysisk motstand.

Informantene beskrev også arbeid sitt som risikofyllt og potensielt farlige. Dialogpolitiet hadde dialog både før, under og etter markeringer med miljøer som opptrådte i store, hissig folkemengder der risikoen for utøvelse for vold var reell. Radikaliseringskontaktene og PST opprettet dialog med mennesker som ble vurdert å stå i risiko for å begå eller hadde begått alvorlige voldshandlinger.

Informantene viste mot, kløkt og klokskap ved måten de mestret kommunikasjon i utfordrende og risikofylte situasjoner, og ved det unngikk at de uniformerte mannskapene måtte inn i fysiske konfrontasjoner. Fordi deres kommunikasjon ble presentert som en kommunikasjon i risikosituasjoner, stod den ikke i samme fare, som annen forebyggende

kommunikasjon å bli definert som for myk. Den var isteden med på å skape et bilde av dialogekspertene som modige og tøffe, selv om de var forebyggere.

Informantene begrunnet sin spesialistkompetanse med at de opererte i et mer krevende landskap enn de tradisjonelle forebyggerne uten samme tilgang til politiressurser som patruljetjenesten. Dette gjorde at de var avhengig av å være dyktigere enn andre i å kommunisere i risikosituasjoner. Der den uniformerte patruljetjenesten kom i «full rustning», i betydning tyngre vernevester og synlig rigg (utstyrsbelte) med batong og pepperspray, var kommunikasjonskompetanse de sivilklede informantenes fremste våpen. Deres rustning var den respekten målgruppen viste dem.

7.3.7 Behovet for det risikofylte arbeidet

Selv om informantene understreket at de var gode på dialog i risikosituasjoner skulle de trekke seg ut hvis det oppstod fysiske konfrontasjoner, og overlate situasjonen til de uniformerte styrkene. Selv om dette gjaldt først og fremst dialogpolitiet var det også aktuelt for radikaliseringskontaktene og PST. Flere av informantene fortalte at de opplevde det problematisk å skulle trekke seg ut og la andre overta situasjonen. Det å trekke seg fra fysiske konfrontasjoner var problematisk fordi det ekskluderte dialogekspertene fra et tradisjonelt maskulintetsprosjekt (uavhengig av kjønn), knyttet til egenskaper som «å stå i det», «ikke vise frykt» og «ikke være feig» (Jon, 2007; Sandberg & Pedersen, 2006; Østli, 2015).

Det å mestre fysiske konfrontasjoner var viktig for å ikke bli oppfattet som feige både ovenfor kollegaer, men også ovenfor miljøer der det å våge å slåss for sine meninger ble ansett som viktig.

Det er selvfølgelig litt rart på en måte å skulle trekke seg bort det har jeg kjent på. Det var en demonstrasjon på (sted) med (gruppe), så kom det (motdemonstranter) folk. Og da ble det litt hissig stemning, og da hadde jeg lyst til å gå bort til folk, for jeg så ting, ting de ikke skulle ha i den demoen. Og da hadde jeg lyst til å gå bort selv, men da måtte vi liksom si ifra til uniformert for at vi ikke skulle. Det blir litt kunstig. Jeg tenker at de vet at jeg er politi, det er ikke hemmelig, men ...vi er jo politi, og hvis det skjer noe og det ikke er noen andre så må vi jo gjøre noe. (Dialogpolitiet)

Det å trekke seg ved fysiske konfrontasjoner brøt med bildet av et handlekraftig, modig og «skikkelig politi» (S. Andersson, 2003; Finstad, 2000a, 2018; Granér, 2006)

Dialogekspertene måtte som beskrevet ovenfor balansere mellom ulike logikker. De måtte balansere mellom det myke og det harde, og mellom en dialogisk og en operativ logikk. Den

dialogiske logikken tilsa at det var riktig å trekke seg ut ved en konfrontasjon og la andre i politiet overta. En fysisk konfrontasjon kunne ødelegge relasjonen de var avhengig av for å opprettholde dialogen.

Det føles kanskje litt kunstig, ja å skulle trekke seg unna og sende frem noen andre. Men igjen så er det litt med det andre at hvis vi liksom skal pågripe han og gruse han ned i bakken og skulle prate med han etterpå, så er det litt vanskelig. (Dialogpolitiet)

Den operative logikken tilsa at de hadde både kompetanse og mot, hvis det kreves, til å få overtaket i en fysisk konfrontasjon. I balansen mellom dialoglogikken og den operative logikken skulle dialogekspertene mestre to ulike tilnærminger. De skulle være hyggelige og imøtekommende, men også ha overtaket for å få kontroll over potensielt farlige situasjoner.

«Den fysiske kompetansen», i betydningen, å vise at man både tør og er kompetent til å gå inn i en fysisk konfrontasjon, er tosidig. Dialogekspertene trenger den for å opprettholde status blant målgruppen, samtidig må de ikke bruke den for ofte for den er også ødeleggende for å opprettholde en god relasjon og dialog. De er avhengig av å gi et tosidig budskap: Vi ønsker ikke å slåss, men hvis vi må, mestrer vi det.

De gangene de overlot konfrontasjonen til andre enheter risikerte de å oppleve seg selv, og oppleves av andre, som feige og mindre «skikkelig politi». Den konfronterende delen av politirollen, som dialogekspertene ellers snakket ned og så seg som bedre enn, var likevel en del av politirollen de følte de burde mestre hvis situasjonen krevde det. De ønsket både å være best på å prate ned situasjoner, men også vise at de turte å stå i konfrontasjon hvis dem de møtte bruste med fjærene og yppet til bråk.

«Den fysiske kompetansen» er en kompetanse politiet har til felles med flere av målgruppene de møtte, og den lager en samhørighet mellom politiet og disse miljøene. Det skaper et eksklusivt felleskap mot resten av samfunnet. Det er en verden «vanlige» folk ikke har innsyn i, ikke forstår og ikke anerkjenner. Det er på mange måter et felleskap hvor rollene er tydelige, det er politi mot røver (i denne studien ikke definert som de «kriminelle», men de som tørr å slåss). Det er et felleskap dialogekspertene kan føle seg ekskludert fra ved at de trekker seg ut når det er risiko for fysisk konfrontasjon.

Flere informanter fortalte om potensielt farlige situasjoner. Til tross for at oppbudet av uniformert politi i disse situasjonene hadde vært stort, var det dialogekspertene som alene stod ansikt til ansikt med de sinte og frustrerte, og hadde ansvaret for å roe ned situasjonen.

Fortellingene iscenesatte dem som heltene som gjennom bruk av dialog mestret det farlige, mens patruljene stod tilbaketrukket som ansiktsløse tinnsoldater. Der patruljene møtte mannsterke frem med våpen og fullt beskyttelsesutstyr gikk de inn alene. De var tydelige på at det krevde et helt annet mot enn å være en del av en uniformert rekke.

Jeg gikk helt alene inn på den puben med (miljø NN), folk som er helt gærne. Det stod 40 politifolk utenfor, men jeg gikk inn alene. Jeg gikk bort til lederen. Alle på puben fulgte med. Jeg snakket med lederen og sa: «Dere har fem minutter på dere til å drikke opp ølen, og så skal alle være ute herfra.» Så gikk det fem minutter og alle gikk ut. Da stod de der ute (politiet) bak skjoldene sine og måpte. (Dialogpolitiet)

En av radikaliseringskontaktene sa at det at hen turte å møte personene alene, når politiet ellers møtte opp med våpen og flere patruljer, gjorde at de respekterte og stolte på hen.

Mot gir respekt i miljøer der fysisk styrke og vilje til vold er verdsatt. «Respect is awarded to those who can take care of themselves in difficult situations» (Peterson, 2008, s. 105).

Det å stå i potensielt farlige situasjoner uten å rope på andre etter hjelp, er den kapitalen som ble sagt gjorde at målgrupper som bruker vold snakker med disse betjentene. Det er «den fysiske kompetansen» som skaper trygghet i møte med disse målgruppene.

Samtidig som de presenterer et bilde av seg selv som heltene som møter farer alene, hadde de tryggheten i at hvis de ikke klarte å få kontroll på situasjonen var det mulig å tilkalle forsterkninger. For eksempel i situasjonen på puben som blir beskrevet ovenfor, ble det fortalt at det var førti kollegaer fra patruljetjenesten utenfor puben som kunne storme stedet på to minutter.

Forskjellen mellom informantenes kommunikative kompetanse og deres «fysiske kompetanse» har mange likhetstrekk med Granér's skille mellom politiets tøffe og myke tilnæringsmåter. Den tøffe tilnærmingen beskriver han slik:

I den tøffe tilnæringsmåten var det de raske, konkrete og kortsiktige resultatene som var viktige. I forhold til omgivelsene ble det lagt vekt på en asymmetrisk maktrelasjon preget av dominans. Ved å skape inntrykk av fysisk styrke og kraft, ble det etterstrebet å fremkalle underkastelse og dermed sørge for å få raske resultater. Dermed ble voldsbruk sentralt. Bakgrunnen for den tøffe tilnæringsmåten var at man ville formidle respekt utad gjennom å skape redsel. Kompetansen man spurte etter, handlet om muskelkraft, å kunne opptre med myndighet, evnen til å kunne håndtere skytevåpen og batong, og at man var i stand til å kjøre fort. (Granér, 2014b, s. 145)

Selv om Granérs beskrivelse av det tøffe har mange likheter med informantenes beskrivelser av å være tøff, var det likevel forskjeller. Forskjellene handler om at Granérs beskrivelse er av det som tilsvarer patruljetjenesten, mens informantene i denne studien i hovedsak arbeidet sivilt. Granérs beskrivelse handler om hvordan en uniformert styrke bruker utstyret for å ikle seg en synlig uniformert politirolle.

Retten til å utøve fysiske makt (legitim vold i politirollen), definerer politiet som politi, og skiller dem fra andre sivile samfunnsinstanser. Uten denne retten kan informantene oppleve at det kan være vanskelig å skille arbeidet de gjør fra arbeidet til andre profesjoner. Andre profesjoner jobber også oppsøkende i risikomiljøer, har samtaler med «radikale» og snakker med aktivistmiljøer. Det unike politimessige ligger i retten og kompetansen til å bruke fysisk makt. Granér skriver at det harde, tøffe og resolute inngripen gir status i kollegaers øyne, men likevel ble det å bruke kommunikasjon for å unngå å slåss sett på som ønskelig fordi det var krevende å gå inn i fysisk konfrontasjon (Granér, 2004, s. 188).

7.3.8 Kjønn – spiller det noen rolle?

Helten som ble tegnet opp hadde flere likhetstrekk med det Nina Jon betegner som cowboymaskulinitet (Jon, 2007, 2017). Slike fortellinger er med på å opprettholde en identitet som «skikkelig politi» som knyttes til et tradisjonelt maskulint ideal. Det å slåss «mann mot mann» gir ære i mange miljøer (Larsen, 1992; Lien, 2011; Lien & Haaland, 1998; C. Næss, 2006; E. Næss, 1998; Telste, 2004; Varang, 2000)

Tradisjonelt har den myke, kommunikative tilnærmingen vært assosiert med kvinnelige betjenter, mens den tøffe, fysiske tilnærmingen har vært assosiert med mannlige betjenter. Kvinners inntreden i politiet har vært rettferdiggjort i deres evner til å kommunisere og roe ned situasjoner gjennom dialog (Finstad, 2005; Wathne, 2016). Menn var de operative, mens kvinner var de kommunikative. Både Granér, Lagestad og Jon er opptatt av at dette skillet ikke lenger kan knyttes til kvinnelige og mannlige betjenter (Granér, 2014b; Jon, 2020b; Lagestad, 2011).

Andersson fant i sin studie at patruljebetjentene iscenesatte seg som skikkelig politi ved å understreke typiske operative, eller som informantene i denne studien betegnet, som «politipoliti» egenskaper. I Anderssons studie var dette knyttet opp til det å fange tyver og det å arbeide natt (S. Andersson, 2003).

Det myke og kommunikative har ikke hatt samme status i politiet som det harde (Granér, 2014b; Lagestad, 2011). Andersson viser i sin studie hvordan det kommunikative og myke har en lavere status i politiet fordi det defineres som noe «umandig» (S. Andersson, 2003). Kommunikasjon er ikke gitt status fordi det er noe kvinner «driver med», mens menn gjør «skikkelig politiarbeid». Slik så det ikke ut til å være for informantene i denne studien. Materialet i denne studien viser ikke noe skille mellom hvordan mannlige og kvinnelige informanter uttrykte seg. De uttrykte begge den samme tvetydigheten mellom det myke og det harde. På den ene siden snakket de ned kollegaer som ikke mestret å bruke dialog for å roe ned en opphetet situasjonen og dermed måtte ty til fysisk styrke, på den andre siden ønsket de å vise at de også mestret å få overtaket hvis det kom til en fysisk konfrontasjon.

Denne studien tyder på at opptattheten av det kommunikative og relasjonelle ikke nødvendigvis handler om betjentenes kjønn, men at dialogekspertene ser det kommunikative og relasjonelle som viktige egenskaper, ferdigheter og kompetanser for å lykkes i samarbeidsprosjektet. De ønsket at målgruppene skulle se seg som samarbeidspartnere og ikke motstandere.

Dette kan handle om at kjønnete praksiser har endret seg i politiet og at det handler mer om man er god til å prate, og om man kan håndtere en fysisk konfrontasjon, enn om man er mann eller kvinne. Likevel er det få eller ingen kvinner i de skarpeste enhetene i politiet, som viser at det likevel er et kjønnskille på de mest operative enhetene. Om det skyldes politiets innstilling til kvinner eller kvinners innstilling til å arbeide på disse enhetene har vært drøftet av flere forskere (L. Andersen, Lilleaas & Ellingsen, 2017; Ellingsen & Lilleaas, 2020; Finstad, 2005; Jon, 2020a, b; Wathne, 2016).

7.4 Oppsummering

Dette kapitlet har vist hvordan dialogekspertene ser seg opp mot patruljetjenesten og de tradisjonelle forebyggende enhetene. Kommunikasjonskompetansen skapte en dialogbasert politipraksis som utfordrer det klassiske maskulinitetsidealet som var en del av politiidealet for disse enhetene.

For enhetene i studien ble det kommunikative koblet til risiko og det å arbeide med de potensielt farlige gav høyere status enn annet kommunikativt assosiert arbeid i politiet, som for eksempel tradisjonelt forebyggende arbeid. Studien viser at det som tidligere har blitt sett

på som myk versus hard, som to polariteter, på dialogenhetene ikke var motpoler, men isteden en kombinasjon som gav dialogbetjentene en status basert på at de er eksperter på risikodialog.

Selv om de mestret risikosituasjoner ved å bruke sin kommunikative kompetanse, var det samtidig den kommunikative kompetansen som gjorde at de risikerte å bli definert som for myke. Det utløste kompensierende reaksjoner der dialogekspertene ble opptatt av å vise at de mestrer det farlige og risikofylte.

Del 3 har vært en felles analyse av hvordan dialogekspertene forholder seg til målgruppene og til kollegaer. Del 4 er den avsluttende og sammenfattende delen av avhandlingen. Her antydes en konstruksjon av en ny type dialogrolle i politiet, som kan utledes i to idealtyper: Grubleren og Den suverene.

Del 4

8 Konstruksjon av en ny type dialogrolle i politiet

Teorier rundt sosial konstruktivisme kan være med å belyse funnene i denne studien. Dialog, forebygging og etterretning kan alle sees som sosiale konstruksjoner, og samtidig konstruerer dialogekspertene sin egen dialogrolle.

Måten vi omtaler og beskriver vår rolle og våre handlinger på, er med på å gi bestemte bilder av verden. «Når vi kommunikerer med hinanden, konstruerer vi verden» (Gergen & Gergen, 2005, s. 10).

Dialogekspertene hadde arbeidet ved ulike enheter i politiet før de kom til enhetene i denne studien. Noen kom fra patruljetjenesten, noen fra de forebyggende avdelingene, noen fra etterforskning og andre fra miljøene som arbeider med organisert kriminalitet og etterretning. De hadde med seg ulike tradisjoner og livsverdener inn i et nytt arbeidsfelt.

De hadde fått ansvar for å skape noe nytt, noe fremtidsrettet som var ment å forebygge alvorlig kriminalitet. Dialogekspertene er med på å påvirke de elastiske begrepene dialog og forebygging. De er aktive i å konstruere nye forståelser av hva det vil si å være politi og det å være forebygger i politiet. Flere av dem brukte begrepet «operativ forebygger» om seg selv. «Operativ forebygger» består av to tilsynelatende motsetningsfulle, men begge positivt assosierte begreper i dagens politi, «operativ» og «forebygger». Ingen av begrepene er nøytrale, men fører tankene mot bestemte verdier og bilder av hva og hvem man ønsker å bli assosiert med og identifisert med. Man er operativ, altså hard på den rette måten, og man er forebygger, altså myk på den rette måten.

Gjennom å bruke betegnelsen «operativ forebygger» kombinerte dialogekspertene de ortodokse trekkene ved politirollen, de som assosieres med de positive maskulinitetsidealene: Handlekraftig, modig og tydelig, med det positive ved det kommunikative idealet, som handler om å være god på å bygge relasjoner, vise omsorg og støtte. I tillegg la de til en dimensjon som handlet om det å ha eksklusiv tilgang til informasjon og kunnskap om isolerte miljøer og personer.

Ved å konstruere rollen som operativ forebygger rundt fortellinger der de mestrer balansen mellom det myke og det harde, forsterker de en identitet knyttet til et ideal som en «en forebyggende dialogekspert». Konstruksjonene av identitet skjer i forhandlinger internt på enhetene, mellom andre kollegaer og også med målgruppene de møter. De påvirker alle hvilke fortellinger som blir gyldige ut fra de enkeltes definisjonsmakt.

Vi kan se socialkonstruktivismen som en fortsat samtale om kilderne til det, vi oppfatter som viden om det virkelige, det rasjonelle, det sanne og det gode – faktisk alt, der betyder noget her i livet. (Gergen & Gergen, 2005, s. 17)

Funnene i denne studien viser at «hva som er et bra politi» må sees opp mot andre, og kanskje flere parametre enn tidligere. Før var det ofte de fysiske parameterne som var nok for å være et «skikkelig politi», det handlet om det å vise handlekraft og fysisk styrke, mens dialogekspertene også vektla viktigheten av å være god på å kommunisere og mestre det relasjonelle. Det betyr ikke at fysisk styrke ikke lenger er gyldig, men de kommunikative og relasjonelle egenskapene er kanskje like, om ikke mer gyldige.

Det kan være nyttig å tenke på konstruksjonistiske ideer som en paraply, hvor der under alle tradisjoner for mening og handling finder ly. (Gergen & Gergen, 2005, s. 17)

Politiet har alltid snakket med folk, men det å snakke med disse gruppene på den måten dialogekspertene gjør, fremstår som nytt. De skulle både forme en rolle, samtidig som de skulle svare opp et oppdrag de selv var med på å skape. Som en av informantene uttrykte det: «Veien blir til mens vi går».

Det at det er få andre som hadde fullt innsyn i arbeidet deres, kombinert med få rammer og ledere de opplevde stolte på dem, skapte til sammen muligheter for å være kreativ både i tilnærminger og konstruksjoner av roller. Alt politiarbeid kan sies å være personavhengig, i den forstand at det er avhengig av hvem som utfører oppgavene, likevel var det annerledes for dialogekspertene.

Dette var politiroller som på en annen måte er ment å være personlige. Det personlige var en tydelig del av politirollen de skapte. Under det som kan sees som en politiparaply av ulike roller og politikulturer, var dialogekspertene med på å skape en bredde og en elastisitet i begrepet «politi» og «forebygging», og forestillingen om hvordan politiet skal samhandle med ulike personer og grupper.

Ligesom konstruksjonistiske ideer bliver mere udbredte, så er den kritiske refleksion over vores hverdag også. Vi anerkender, at ethvert udsagn om tingenes natur, (...) blot er en måde at sige det på, og anerkender, at det kunne være anderledes. (...) Vi ønsker at vide, hvilke tradisjoner der accepteres, og hvilke stemmer der undertrykkes. (...) hvem er begunstiget, hvem er marginalisert. (Gergen & Gergen, 2005, s. 19)

Dialogekspertene gjør både en konstruksjon, en dekonstruksjon og en rekonstruksjon av begrepene forebygging, dialog og politi.

Informantenes fortellinger viser at utviklingen av det å være dialogekspert er en dynamisk prosess som skapes av ulike fortellinger om hvem de er og hvem de ønsker å være. De har en

flytende dynamisk, fleksibel identitet som påvirker dialogtilnærmingen og dermed hva slags politi målgruppen møter.

8.1 Balansen mellom myk og hard

Når dialogekspertene beskriver sin rolle og praksis, blir det tydelig at de opplever å stå i det klassiske spennet mellom det myke og det harde. Deres fortellinger viser hvordan de opererer i spenningene mellom ulike logikker og ulike lojaliteter.

Ut fra informantenes beskrivelser av hvordan de forholder seg til de ulike logikker og lojaliteter, materialiserer det seg to ulike tilnærminger og måter å tenke rundt egen rolle og praksis som kan betegnes som to idealtyper. Nedenfor beskrives balansen mellom det myke og det harde, før det drøftes hvordan de to idealtypene forholder seg til det myke og det harde. Dette vil vise konturene av det som kan betegnes som en ny type politirolle.

Dialogekspertene identifiserer både seg selv og arbeidet sitt som forebyggende, noe som ofte plasseres på den myke siden. Men informantenes beskrivelser viser hvordan arbeidet deres står i spennet mellom det myke og det harde. I forskningen på politikultur knyttes dette spennet til spenningen mellom omsorg og kontroll (Finstad, 2000a; Granér, 2006; Hoel, 2011; Lagestad, 2011). En av hoveddimensjonene i litteraturen rundt politistil er balansen mellom det myke og det harde, det Finstad beskriver som det maskuline og det feminine og det Granér beskriver som det tøffe og det myke (Granér, 2014b). Politiet står i presset mellom jakten på fanger og søken etter action, og ønsket om å ivareta og tilrettelegge for et mangfold av ulike grupper (Garthus, 2015; Granér, 2004, 2006; Hellesø-Knutsen, 2013; Hove, 2012; Lagestad, 2011; Aas, 2009).

Der politiforskningen ofte knytter balansen mellom omsorg og kontroll til det operative arbeidet, knytter informantene i denne studien balansen til rollen og praksisen som dialogeksperter.

Informantene brukte betegnelsen myk og hard for å beskrive hvordan de opererte mellom omsorg og kontroll. Informantene var opptatt både av å mestre det å være myk, og det å være hard. De mente det var viktig å finne den optimale balansen mellom disse egenskapene ut fra hva den enkelte situasjon krevde.

Ut fra informantenes beskrivelser var det å kunne veksle mellom det harde og det myke viktig

for alle i politiet, men særlig viktig for dem som dialogeksperter. De trakk også frem *måten* de gjorde det på, som særegent: Deres dialogekspertise handlet om å være passe myk og passe hard i møte med risikopersoner og risikogrupper.

Informantenes beskrivelser av dialogpraksisen sin gir assosiasjoner til forskning på foreldrestiler (Baumrind, 1971; Blaasvær & Ames, 2019; Cavell, Harrist & Vecchio, 2013). Det betyr ikke at informantene påtok seg en foreldrerolle ovenfor målgruppene, men at de omtalte balansen mellom myk og hard på en måte som er gjenkjennbar i forskningen på en balansert foreldrerolle. Særlig gjaldt det informantenes oppfatning av å vise omsorg, empati og det å bry seg om den andre, samtidig som man er grensesettende og beholder kontrollen. Som dialogekspert skulle de pendle mellom det autoritære når det var nødvendig, og være imøtekommende når det krevdes.

Diana Baumrind forsket på foreldre og utformet fire ulike oppdragerstiler ut fra hvordan de vekslet innenfor aksene «kontroll» og «omsorg»:

1. Autoritativ oppdragerstil: Høy på både kontroll og omsorg
2. Autoritær oppdragerstil: Høy på kontroll og lav på omsorg
3. Ettergivende oppdragerstil: Lav på kontroll og høy på omsorg
4. Forsømmende oppdragerstil: Lav både på kontroll og omsorg

Baumrind viser at dimensjonen omsorg og kontroll ikke er et enten eller, men at dimensjonene kan kombineres på ulike måter. Dette har paralleller til informantenes beskrivelser om hvordan de i møte med målgruppene vekslet mellom det å være myk og hard samtidig, eller bare myk eller bare hard, eller hverken myk eller hard.

Selv om informantene beskriver hvordan praksisen varierer kan idealet de fremholder sammenlignes med den autoritative oppdragerstilen. Det vil si å kombinere varme og forståelse med tydelige grenser. Det handlet om å vise at en bryr seg om den man møter, samtidig som en har kontroll over situasjonen. Denne type politibetjent setter tydelige grenser når det er nødvendig, men forklarer grensene som settes. På denne måten er man et tydelig og forutsigbart politi som også viser forståelse og empati.

Spennet mellom det myke og det harde løser mange av dialogeksperter ved å presentere kombinasjonen av repressivt assosierte metodene med dialogiske metoder, og begrunner kombinasjonene med et forebyggende formål. «Åpen etterretning» og «beslutningsstøtte i et

forebyggende spor», er eksempler på dette. Ved å koble det harde med det myke ufarliggjøres og til en viss grad usynliggjøres det harde. Dette forsterkes ved at det forebyggende formålet, som er assosiert med det myke, omdefinerer det harde, for eksempel etterretning, og presenterer det som et gjensidig samarbeid med målgruppene.

Ved å koble det til de repressivt assosierte metodene med positivt assosierte begreper som dialog, forebygging og åpenhet kan det sees på som en form for omdømmebygging eller endring av image fra det harde til det myke.

Kan koblingen mellom det myke og det harde, og dialogekspertene som presenterer seg som «annerledespoliti», egentlig være et eksempel på klassiske «net-widening»? Kan dialogekspertenes praksis være nok et eksempel på at kontroll og tvangsmessige metoder ikles ny retorikk og dermed fremstår som mykt politiarbeid?

Det kan se ut som dialogekspertene overser at det forebyggende politiarbeidet kan være like hardt som politiarbeidet som befinner seg i straffesakssporet.

8.1.1 Balansekunstnere

Dialogekspertene beskrev et ideal som handlet om å ikke være for hard og ikke for myk, men «alltid være akkurat passe».

Det handlet om å være passe både sett opp mot hva de mente situasjonen krevde, men også sett mot hva de mente målgruppen de møtte fortjente. Dette siste kan man trekke paralleller til det som ble drøftet tidligere i avhandlingen om de høflige og de uhøflige.

Informantene uttrykte at noen situasjoner krevde en hardere tilnærming, mens andre situasjoner krevde en mykere tilnærming. Informantene sa de valgte den politistilen de mente var riktig i den konkrete situasjonen. Flere av dem brukte begrepet «verktøykasse» som et bilde på hvordan de valgte riktig tilnærming. Dialogkompetansen handlet om å håndtere alle verktøyene i verktøykassen, både de harde og de myke virkemidlene, og ut fra situasjonen velge det verktøyet som passet slik at de løste situasjonen på en best mulig måte. Dette gis assosiasjoner til politistilen «håndverkeren» som Skolnick fant i sine studier av sekstitallets politi i USA (Skolnick, 1994). Der så politiet seg som en håndverker som skulle utføre arbeidet. Men der Skolnicks «håndtverker-betjenter» knyttes til det å «få jobben gjort, uavhengig av om virkemidlene var lovlige eller ikke, var det ikke på den måten informantene i denne studien uttrykte det. For dem handlet verktøykassen om å beskrive det å skulle

håndtere en hard eller myk tilnærming, men begge innenfor det lovlige.

Dialogekspertene var opptatt av viktigheten av å både kunne vise autoritet og være grensesettende, samtidig som de skulle være empatiske og forståelsesfulle. Informantene fremstod som balansekunstnere som ønsker å finne den optimale balansen mellom myk og hard, tilpasset den situasjonen de stod i og de personene de møtte.

Det var store forskjeller i hvordan informantene beskrev seg selv. Noen mente de klarte å opprette den optimale balansen mellom myk og hard. Andre hadde en mer kritisk beskrivelse av egen praksis. Disse informantene problematiserte politirollen og beskrev balansen mellom det myke og det harde mer som en uløselig konflikt.

*For det er noe med å være på nivå med de man skal snakke med. Som kan være en utfordring i egentlig alle møter med folk. Du kommer som politi, og du har en veldig makt og autoritet i den rollen og forventning. Og hvor det da handler om å møte, ta ned den (forventingen som politiets autoritet), sånn at man er likeverdige, men samtidig ikke snakke til folk som om de er idioter som om de ikke skjønner noen ting. Det er en sånn balansegang der da.
(Radikaliseringskontakt)*

Dette var en av de få informantene som eksplisitt nevnte politiets makt. De andre kunne beskrive makt, men brukte andre begreper som for eksempel «det å være hard». Det var likevel flere av informantene som delte tanker om hvor vanskelig det var å finne den optimale balansen.

8.2 To idealtyper: Grubleren og Den suverene

Selv om materialet i denne studien har klare paralleller til klassiske dilemmaer mellom det myke og det harde var det likevel noe nytt og annerledes ved dialogekspertenes beskrivelser. Dette kommer frem når man ser hvordan dialogekspertene står i spennet mellom politiets- og målgruppens logikker. Det nye fremstår tydeligst når man ser på hvordan informantene forholder seg forskjellig seg til ulike typer lojaliteter som følger av de to logikkene.

Ut fra dette materialiserer det seg to idealtyper som skiller seg fra hverandre på hvordan de vurderer politiets bruk av dialog som forebyggende metode. Den første idealtypen vurderer arbeidet opp mot hvordan målgruppene opplever praksisen, den andre idealtypen vurderer arbeidet opp mot hvordan de selv, og ved det politiet, opplever praksisen. Den første idealtypen tar utgangspunkt i målgruppenes logikk og viser en lojalitet opp mot målgruppene, mens den andre idealtypen tar utgangspunkt i politiet logikk og viser lojalitet opp mot politiet.

Den første idealtypen kan betegnes som Grubleren. Denne vurderer egen og kollegaers praksis opp mot hvilke konsekvenser det får for målgruppen, og er særlig opptatt av de utilsiktede konsekvensene.

Denne idealtypen er også opptatt av politiets logikk, i den forstand at den forholder seg til at arbeidet handler om å gjøre risikovurderinger av målgruppen med den hensikt at politiet skal ta gode beslutninger. Likevel utfordrer denne idealtypen på mange måter politilogikken, ved å stille spørsmål rundt politiets praksis. Grubleren bruker målgruppen som termostat for å vurdere om politiets praksis er riktig regulert. Grubleren vurderer ikke arbeidet alene opp mot om hvordan det resonnerer med politiet eller publikum, men vurderer det isteden opp mot hvordan det oppleves for dem som utsettes for politiets praksis. Sluttbrukeren for Grubleren er målgruppene spesielt, mer enn publikum generelt. Denne idealtypen reflekterer rundt og grubler rundt de utilsiktede konsekvensene av politiets praksis, og derfor passer betegnelsen Grubler på denne idealtypen.

Den andre idealtypen kan betegnes som Den suverene. Denne idealtypen er orientert mot politiets klassiske sluttbruker; den generelle publikum. De ønsker å forebygge skadeverk, vold og terror for å beskytte «de lovlydige» borgerne og samfunnet for øvrig. Den suverene vurderer politiets innsats opp mot hvordan de selv mener den fungerer. De er også orientert mot hva kollegaer og ledere mener, og er således mer orientert mot politilogikken. Hvis de får kritikk er det deres egne vurderinger som trumfer. Betegnelsen Den suverene kommer av at idealtypen fremstår som ufeilbarlige.

Både Grubleren og Den suverene opererer begge innenfor politiets *forebyggende* logikk ved at de er opptatt av å forhindre lovbrudd fremfor å avdekke lovbrudd. De er begge opptatt av å samle miljø- og fenomenkunnskap for å kunne forutsi og forstå hvordan målgruppene opererer.

Grubleren og Den suverene er ikke begreper informantene selv brukte, men begreper som er ment å fange de to motpolene som materialiserte seg i informantenes beskrivelser av hvordan de fremstilte seg. Det var ingen av informantene som i sin «rene» forstand fremstod hverken som Grubleren eller Den suverene, men flere beskrev være- og tenkemåter som kan kobles til de to idealtypene. De to betegnelse er ment å si noe mer overordnet og prinsipielt om ulike måter å forholde seg til dialogarbeid som forebyggende metode, og ikke ment som beskrivelser av konkrete informanter.

8.2.1 Grubleren - målgruppeorientert

Mange i politiet reflekterer kritisk rundt egen praksis, og er opptatt av å være åpen for nye perspektiver, men Grubleren er noe mer enn en reflektert politibetjent. Grubleren adresserer og problematiserer interne problemstillinger ut fra et perspektiv på hvordan man best ivaretar målgruppen.

Grubleren er opptatt av at selv om politiet gjør jobben sin på en respektfull måte kan kontakten likevel oppleves vanskelig for den den andre part. Grubleren mener ikke at politiet skal slutte å ha kontakt med sårbare grupper, men være var for at politiets kontakt med sårbare målgrupper kan forsterke utenforskap og marginalisering. En bevissthet rundt de utilsiktede konsekvensene av den forebyggende praksisen mener Grubleren muliggjør kompenserende tiltak som kan redusere de negative konsekvensene.

Grubleren mener at det er målgruppenes opplevelser og tilbakemeldinger som er de gyldige, selv når politiet måtte oppleve det annerledes. Grublerens perspektiv svarer således til kritikken som Førde og Andersen anfører til politiets forebyggende arbeid:

(..) bred innsats og tidlig intervensjon, bidrar til å utydeliggjøre grenser for eksempel mellom «problematisk» meninger og ulovlige handlinger, eller mellom statens behov for sikkerhet og individets demokratiske rett til å slippe innblanding i sitt liv. (Førde & Andersen, 2018, s. 203)

Førde og Andersen skriver videre at:

Overdreven innsats medførte risiko for å invadere privatlivet og true rettssikkerheten uten tilstrekkelig legitimering, og å undergrave demokratiske verdier som ytringsfrihet og toleranse for kulturelle forskjeller. Alt dette medførte også en ytterligere risiko; nemlig å stigmatisere, og framkalle fremmedgjøring og fiendtlighet overfor myndighetene hos de som ble utsatt for politiets «innblanding». Dette igjen kunne «skape radikaliserings» som informanten uttrykker det. (Førde & Andersen, 2018, s. 99)

Grubleren ønsker ikke å «ta politiet», men å skape en åpen og undrende politikultur som er nysgjerrig og ønsker å utvikle seg i en ivaretagende retning. Grubleren er ikke en typisk «klagende kollega», som er misfornøyd med det meste. Grubleren er opptatt av at kompleksiteten i politiarbeidet skaper både synlige og mindre synlige effekter for publikum, og at det derfor er viktig at politiet er bevisst de ulike konsekvensene praksisen kan ha.

Ved sin åpenhet for kritikk åpner Grubleren for en tilbakemeldingskultur som muliggjør en variert perspektivtakning på egen praksis, der stemmene til grupper som ellers defineres som støy, inkluderes og lyttes til. På den måten grubler Grubleren seg frem til nye innsikter.

Der Den suverene er risiko- og forebyggende orientert er Grubleren rettsikkerhetsorientert. Grubleren er kritisk til politiets maktutøvelse og opptatt av å ivareta de som oftest bli møtt med repressiv maktanvendelse. Grubleren er orientert mot målgruppenes rettsikkerhet, og ser politiets rolle som en del av rettstaten der individers rettigheter og rettferdig rettshåndhevelse er løftet frem.

Grubleren er betegnelsen på en politibetjent som uttrykker en reflekterende og undrende og selvkritisk politistil. Grubleren er opptatt av utvikling og mener at det er viktig å lære gjennom å være åpen for kritiske synspunkter. På den måten kan Grubleren fremstå ikke bare som en idealtipe, men også som et ideal i betydning den foretrukne politistilen. Men det kan også tenkes å være utfordringer med Grubleren. Grubleren kan bli for kritisk til egen innsats, og føle at arbeidet er så vanskelig og fylt av dilemmaer at det kan føre til handlingslammelse. Når man ser på Grubleren ut fra forskningen på medborgerdialoger, ser man at Grubleren i likhet med Westin et al.'s informanter var mest komfortable med å kritisere egen og andres maktbruk. De ønsket også å være på øynehøyde med målgruppene, og fremfor å lede dem ønsket de å bli ledet av dem (Westin et al., 2021, s. 127-128). Dette i betydning at de ønsket at det var målgruppens opplevelser som skulle være avgjørende når man vurderte politiets praksis, og ikke politiets intensjon eller opplevelser. Westin et al. kritikk kan også ramme Grubleren. Det holder ikke for aktører i maktposisjoner, som politiet, å kun kritisere bruk av makt med ønske om å skape mer inkluderende myndighetsprosesser (governance processes). Dette kan også gi falske forhåpninger om innflytelse (Westin & Hellquist, 2018). En rettferdig praksis fordrer at de som har makt klarer å stå i spenningen som kommer av likhetsidealet i et demokrati når man er satt i en posisjon til å utøve makt over andre. Fremfor å usynliggjøre makten, eller kritisere makten må man heller finne sosialt akseptable måter å forklare hvorfor man har rett til å ha makt over andre. De må ta inn over seg ulikheten som ligger i at det er de som er ekspertene.

8.2.2 Den suverene - normativt orientert

Den suverene uttrykker en politistil som er mer konkluderende og bombastisk. Den suverene er fornøyd med eget arbeid og tenker at utvikling er viktig, men er mer opptatt av å bygge videre på tidligere suksess. Den suverene vektlegger hvor effektivt og suksessfullt arbeidet deres var. Den suverene fokuserer på de positive tilbakemeldingene og vektlegger de gode intensjoner og egenrapportert suksess.

Den suverene har det som kan betegnes som en mer normativ politistil. Den suverene er ikke

opptatt av å lytte, men ønsket isteden å opplyse, rådgi og informere. Dialogen har til hensikt å få den andre til å innse at Den suverene hadde rett.

Den suverene er også opptatt av kunnskap, men da kunnskap som bekrefter fremfor å utfordre den suverens perspektiv. Risikoen er at Den suverene vil stagnere og reproducere en endimensjonal politipraksis.

Det å møte Den suverene kan tenkes å oppleves på mange ulike måter. Noen kan oppfatte tydeligheten som for dominerende og rådene som uoppnåelig, noe som kan vekke motstand. Andre kan oppleve det trygt å møte noen som gir tydelige råd for hvordan man skal komme seg ut av de utfordringene man opplever.

I møte med kritikere sår Den suverene tvil om intensjonene til den som fremfører kritikken og reduserer ved dette betydningen av kritikken. Det er ikke praksisen til Den suverene som er feil, det er den andre som er tar feil.

8.2.3 Grubleren og Den suverene og dialog

Det som skiller Grubleren og Den suverene fra hverandre er ikke om de er opptatt av dialog eller ikke, for det er begge opptatt av. Skillet mellom Grubleren og Den suverene handler om innstillingen til sluttbrukeren og innstillingen til egen rolle, det vil si hva slags politi man ønsker å være. Det å være dialogorientert kan forstås på ulike måter. For Den suverene blir det å være dialogorientert en måte å gi og få informasjon: De gir beskjeder ut til miljøer fra politiet, og de samler inn informasjon fra miljøene som de skal gi videre. Den suverene arbeider ut fra en dialogbasert etterretningsmodell. Grubleren er relasjonsorientert og vil at den andre ikke bare skal gi politiet informasjon, men også gi tilbakemelding på hvordan de opplever politiet.

For Grubleren innebærer dialog å forholde seg til målgruppene på en måte som åpner opp for læring for begge parter. Grubleren åpner opp for en felles refleksjon som gjør at målgruppene får nye perspektiver og ut fra det endrer motivasjon og avstår fra vold. Samtidig gir dialogen Grubleren mulighet til å få tilbakemelding fra målgruppene på hvordan de opplever samtalen og politiets inngripen. Grubleren åpner for den læringen som ligger i tilbakemeldingene på hvordan politiets forebyggende praksis oppleves av den andre.

For Grubleren er forebygging en inkluderende praksis. De ønsker å bidra til at mennesker som opplever å være satt på siden av samfunnet, blir inkludert på måter som gjør at de bevarer

sin identitet og annerledeshet, men likevel får hjelp og støtte, og opplever at deres stemme og uttrykk har en plass i felleskapet.

Grubleren er orientert mot målgrupper som politiet og samfunnet ellers ser på som dem som skaper problemene: «Bråkete» aktivister og mennesker som kommer med ekstreme og provoserende, men lovlige ytringer. Grubleren ønsker at disse skal bli hørt og tilrettelegges for. I tillegg skal disse personene og gruppenes *opplevelse av politiet* lyttes til, hensyntas og læres av.

På mange måter står ikke Grubleren i spennet mellom det myke og det harde eller det dialogiske og det operative logikken slik den den autoritative politibetjent og den operative forebygger beskrevet foran. Grubleren slipper opp på kontrollen og gir målgruppene kontrollen over å definere både hva som er god dialogpraksis for politiet, men også hva som er godt politi.

Skillet mellom Grubleren og Den suverene er skillet mellom betjenten som er opptatt av politiinnsatsens kontraproduktive konsekvenser, og betjenten som er fornøyd med egen innsats uavhengig av tilbakemeldinger fra målgruppen. Hovedforskjellen mellom Grubleren og Den suverene kan oppsummeres ved å si at Grubleren setter spørsmålstegn ved egen praksis, mens Den suverene setter utropstegn ved egen praksis. Nedenfor følger en skjematisk fremstilling av skillene mellom Den suverene og Grubleren:

Den suverene-normativ	Grubleren - transparent
Lede	Samarbeide
Beholder kontroll, var for å bli «manipulert»	Gir fra seg kontrollen, tar sjansen, gjør seg sårbare
Informasjonsorientert – politiet skal gi eller få informasjon	Gjensidig kjennskap fremfor informasjon: De skal kjenne den andre, og den andre skal kjenne dem
Instrumentell tillit for å få informasjon og disiplinere den andre	Mellommenneskelig tillit for å åpne for ærlige tilbakemeldinger på hvordan den andre opplever politiet
Handlingsorientert: Hva skal politiet gjøre?	Relasjonsorientert: Hva skal politiet være?
Ser utover: Ser på den andre	Ser innover: Opptatt av hvordan politiet oppfattes
Ønsker å påvirke	Ønsker å la seg påvirke
Fast. Stolt over at de står på sitt: Opptatt av at den andre skal se det på deres måte	Fleksibel: Flyter med den andre
Forebygging: Avverge risiko, jakter for å hjelpe.	Forebygging: Minske de negative konsekvenser for de sårbare og marginaliserte, sette minst mulig avtrykk

9 Dialogekspertene, fornyere av politikulturen?

9.1 En fortsettelse og en fornying av politikulturene

Avslutningsvis ønsker jeg å se studien overordnet opp mot det teoretiske landskapet som er omhandlet i avhandlingen. Hvordan ses funnene i studien opp mot disse teoriene?

Selv om majoriteten av politikulturforskningen tar utgangspunkt i den operative politikulturen, gir disse teoretiske perspektivene viktig kunnskap også om dialogekspertene i denne studien, og blir et viktig bakteppe for å forstå annerledespolitiet. Det er noen generelle trekk ved perspektivene og egenskapene som tilegnes politikulturen og det å være politi som også gjelder for dialogekspertene.

Reiner, Loftus og Chan er opptatt av hvordan betjentene ikke bare er passive mottagere av politikultur, men er aktive i å forme politikultur (Chan, 1996, 1997; Loftus, 2009a, b; Reiner, 1992). Chan er opptatt av at politiet består av ulike felt der det pågår maktkamper om hvem som skal kontrollere feltet (Chan, 1996, 1997).

Denne studien viser hvordan informantene aktivt responderte både på «annerledes-politikulturen» som var på enhetene de arbeidet, men også hvordan de forholdt seg til en mer generell og tradisjonell politikultur. De ulike kulturene ble tolket og reagert på, på ulikt vis av de forskjellige informantene. Det var også formelle og uformelle ledere som påvirket idealene og praksisen på de forskjellige enhetene. Hvem som hadde definisjonsmakten varierte, og kunne skape gnisninger både innad på enheten og mellom enhetene. For eksempel var risiko og fare en del av det betjentene hadde ulike oppfatninger av. Dette kan forklare hvorfor det var ulike, og til tider motstridende oppfatninger innad på enhetene av om målgruppene var «frekke pøbler», eller «sårbare personer».

Chans teorier rundt felt og habitus er også gyldig for funnene i denne studien. Som spesialiserte eliter på dialog og forebygging gir det frihet til å utvikle metoder, tilnærminger og kulturer man ikke har samme mulighet til på mer etablerte fagfelt i politiet, som for eksempel det operative og etterforskning.

Chans bruk av Bourdieus begrep «felt», understreker betydningen av de historiske, og strukturelle forholdene i maktposisjoner (Chan, 1996, 1997). I denne studien viser det seg ved at informantene i studien ønsker å møte grupper og personer på annen måte enn politiet ellers.

De samarbeidet med mennesker som har opplevd politiet som undertrykkende, jagende og kontrollerende. Informantene var tydelig på at de jobbet for at målgruppene skulle oppleve en mindre asymmetrisk relasjon med politiet og ønsket å gjøre det ved åpenhet og tilrettelegging.

Flere forskere er inne på at man finner en mer autoritær og maskulin politistil i byene, mens på mindre steder vil politiet være mer integrert med lokalmiljøet, og dermed kunne ha en mer folkelig og mykere politistil (Chan, 1997; Furøy, 2012; Granér, 2004, 2006). Her står informantene i denne studien som en kontrast til dette, fordi mange av dem arbeider på de mest urbane og sentrumsnære stedene i Norge. Likevel ønsker de å etablere en nærere kontakt med målgruppene, noe som ofte knyttes til en nærpolitrolle og det å arbeide på mindre steder.

Bloksgaard og Prieur hevder at en svekket autoritetstro gjør at borgerne i større grad enn før stiller spørsmålstegn ved politiets autoritet og legitimitet og ser beslutninger mer som forhandlinger (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 108). Dette er tydelig også i denne studien der informantenes relasjon med målgruppene i stor grad er preget av forhandlinger. Det som skiller funnene i denne studien fra funnene til Bloksgaard og Prieur er at forhandlingene ikke er resultat av svekket autoritetstro. Selv om tilliten målgruppene kan ha til dialogekspertene varierer, var forhandlingene noe dialogekspertene ønsket og tilrettela for.

Selv om enhetene i denne studien fokuserte på dialog og samarbeid og overlot eventuell fysisk konfrontasjon til andre enheter, opplevde de det vanskelig å trekke seg fra en konfrontasjon fordi det brøt med deres identitet som politi. Det kan knyttes til det handlings- og maktorienterte perspektivet som Bloksgaard og Prieur beskriver. Studien viser hvordan betjentene står i spenningen mellom emosjonelt arbeid og handlings- og maktorienterte krav. Bloksgaard og Prieur skriver at der de personlige, sosiale og følelsesmessige kravene ofte er implisitte i den daglige yrkesutøvelsen, gjøres de mer eksplisitte i ansettelsesprosesser og under opplæring (Bloksgaard & Prieur, 2016, s. 108).

Betjentene i denne studien skaper en «annerledes-politikultur», som både er et alternativ og supplement til de mer tradisjonelle politikulturene. Samtidig påvirkes de av de mer ortodokse sidene av politikulturene. Betydningen av dialog- og kontaktarbeid var en del av det å være annerledespoliti, og ble inkludert som en del av en type dialogstandard. Det vil si at dialogarbeid ikke ble sett på som et supplement på siden av «skikkelig politiarbeid», men at det ble en sentral del av repertoaret politiet bruker i utvikling av en bredere forståelse av politikulturen.

Dialogekspertene representerer på mange måter en fortsettelse av noe klassisk som man finner i tidligere politistudier, nemlig de ortodokse kjennetegnene av å være politi. De er harde nok til å bli sett på som «skikkelig politi». De representerer likevel en moderne politirolle som møter kravet om risikohåndtering på en ny måte. De håndterer risiko, samtidig som de inkluderer gruppene de arbeider med. De bygger ned skillet mellom «oss-dem», og lar grupper som politiet ellers har motarbeidet, bli en del av et større «vi».

9.2 Veien videre – dialog en del av fremtidens politi?

Jeg har nå sett studien opp mot noen klassiske temaer i politiforskningen og sett på i hvilken grad studien er en kontinuitet eller en forandring av det tidligere forskning har funnet. Gjennomgangen viser at funnene både kan sees som en fortsettelse, men også noe annerledes og nytt.

Studien viser en del av politiet som ikke har vært belyst på denne måten tidligere. Mange tidligere politistudier har enten studert politiets operative, - eller etterforskningspraksis. Færre studier har sett på politiets forebyggende praksis. Denne studien kaster lys over en spesialisert del av politiets forebyggende praksis, men selv om de er spesialister er de like fullt en del av politiet. Dialogarbeid er også politiarbeid. Selv om studien finner spor av det som kan betegnes som en hegemonisk politikultur, viser studien nye sider av politiet ved å gå i dybden på deres forebyggende dialogpraksis. Studien har mulighet til å utvikle politikulturforskningen.

Et spørsmål man kan stille er om den dialogpraksisen som er belyst i denne studien er en praksis som flere i politiet bør ta del i. Er det noen generelle trekk som også andre deler av politiet kan trekke lærdom av? Bør denne dialogpraksisen utvikles i større deler av politiet? Hvis så, hvilken overføringsverdi har funnene?

9.2.1 Fra et kunnskapsbasert til et mer grublende politi

Jeg vil trekke frem en dimensjon ved studien jeg mener man med hell kan utforskes videre, og som bør få mer oppmerksomhet enn det det hittil har fått. Den dimensjonen handler om hvilken tilnærming politiet skal ha til kunnskapsbasert politiarbeid. Politiet er i utvikling, der det kunnskaps, - og forskningsbaserte vektlegges i stadig større grad. Når politiet snakker om forsknings, - og kunnskapsbasert politiarbeid kan man få inntrykk av at det handler om å slå

fast hva som virker og hva som ikke virker. I jakten på evidensbaserte metoder og strategier, ut fra et ønske om en sann kunnskap, risikerer politiet å bli så instrumentelle i sin forståelse av kunnskap at man kan miste perspektivene og vidsynet.

Med forebygging som politiets hovedstrategi, og med flere funksjoner og fagområder i politiet involvert i forebyggende virksomhet har begrepet «kunnskapsbasert politiarbeid» blitt viktig for mange, for å slå fast en retning på arbeidet. Faren er at politiet med denne måten å *implementere* forskningsbasert kunnskap, lukker for egen undring og refleksjon.

I sin higen etter en forskningsbasert praksis har politiet satt opp tempoet og jakten på nye forebyggende metoder, men i implementeringsiveren har man ikke vært like opptatt av å stille spørsmål om hvilke perspektiver metodene bygger på. Man har heller ikke vært opptatt av de kontraproduktive konsekvensene av forebyggingen.

Flere av informantene i studien som hadde det som kan betegnes som en grublende innstilling, sa de opplevde at deres kritiske perspektiver ble verdsatt av flere kollegaer og ledere på patruljetjenesten. Hvis så er tilfelle er det interessant at det i en tradisjonell ortodoks politikultur, som patruljetjenesten ofte beskrives å være, er åpenhet for å stille spørsmål til egen virksomhet.

Dette viser at deler av politikulturen ser verdien av å refleksjon og undring. De tåler usikkerhet, og selv om det gjør dem sårbare, fastholder de at det ikke finnes klare svar og enkle løsninger. De ser kunnskapsbasert politiarbeid mer som utvikling og prosess, enn å komme frem til en sikker sannhet. Dette siste kan man knytte opp til målet om politiet som en lærende organisasjon (NOU 2009:12, 2009).

Denne formen for kritisk refleksjon internt i politiet er avgjørende for at man ikke blir en instrumentell etat der begreper som kunnskapsbasert politiarbeid forblir retoriske grep, men isteden former en god etisk praksis.

Det å ha det kritiske blikket er ekstra viktig på det forebyggende feltet, også når det gjelder politiets dialogarbeid. Fordi begrepet dialog gir inntrykk av samarbeid og gjensidighet, vil man i likhet med forebyggende arbeid ellers, stå i fare for å overse den makten som ligger i den godes hensikt. Ved å kalle praksisen dialogarbeid gis det inntrykk av at politiet og den andre har samme interesser. Dialog gjør det lett å tenke at fordi noen har fått ytret seg, har de også blitt tatt hensyn til, selv om dem det gjelder kan opplevd det motsatt.

En lyttende og lærende innstilling som tar utgangspunkt i målgruppens opplevelser, vil åpne for de problematiske sidene ved dialogen, som asymmetri og den velmenende overmakt. Spørsmål som: «Hva er det vi gjør, hvordan oppleves det vi gjør og hvilke utilsiktede konsekvenser får det vi gjør?» er viktige spørsmål som ikke alltid har vært stilt på det forebyggende fagfeltet fordi man har sett på tilnærmingen som mindre inngripende og problematisk. En kontinuerlig bevissthet innenfra på dilemmaer vil kunne sikre en etisk forsvarlig dialogpraksis.

Tidligere har det kritiske blikket ofte kommet utenfra, fra forskere, publikum eller media eller fra nye kollegaer som kommer inn organisasjonen med friskt blikk. Men flere av de betjentene i denne studien var erfarne politibetjenter som hadde en posisjon og en status i organisasjonen. De er ikke noen utenfra (forskere, meda, publikum), eller nedenfra (nyutdannet), men de har en posisjon i politihierarkiet som skaper en annen dynamikk når de stiller de kritiske spørsmålene.

9.2.2 Fra annerledes til fremtidens politi

Informantene i denne studien ser seg som annerledes enn annet politi, da særlig sammenlignet med dem som arbeider på patruljetjenesten. På den måten kan de sies å ha etablert en politikultur på siden av det de oppfatter som det som kan defineres som den hegemoniske politikulturen.

Her er det trekk som kanskje ikke bare er en del av et annerledespoliti, men også av fremtidens politi. Kanskje kan stemmene fra informantene i denne studien gjøre at vi bør revurdere hvordan politiet bør arbeide dialogbasert og kanskje kan funnene være kimen til mer gjennomgående endringer i politiet?

I denne studien finner man flere eksempler på hvordan informantene iscenesetter seg som, til tider, motsetningsfylte politiroller, men som likevel skaper en sammenhengende symbolsk selvpresentasjon som dialogekspert. Ved å kontrastere seg til andre typer politirepresentasjoner dyrkes frem et ideal som en kunnskapsbasert, selvkritisk og reflektert etat, som både er trygge på det de gjør og samtidig er opptatt av de uheldige konsekvensene av egen praksis.

Det er viktig at ikke funnene i denne studien, betydningen av kritisk refleksjon, tolkes inn i en instrumentell forståelse for da vil det bare bli ny retorikk, og ingen reell endring. Det bør handle mindre om å belære og mer om å la se utfordre for selv om å lære av andre.

Selv om det er ønskelig med et kritisk blikk, er det likevel slitsomt for dem som bærer ansvaret for å være djevelens advokat. Selv i en lærende organisasjon vil det å tenke kritisk og utfordre egen praksis føre til gnisninger og konflikter. Det er derfor viktig at ledelsen ikke bare etterspør og støtter opp under kritisk refleksjon, men at det også rekrutteres ledere med en grublende innstilling.

Jeg håper studien bidrar til å gi beskrivelser av politirollen på en måte som viser sider av politirollen som tidligere ikke har vært beskrevet. Materialet i studien nyanserer og utdyper den tradisjonelle dikotomien man finner i politiforskningen mellom det myke og det harde. Studien presenterer nye kategoriseringer og begreper som er ment å fange den komplekse politirollen som annerledespolitiet og dialogekspertene representerer. Informantene i denne studien har ikke latt seg kategorisere i disse kjente kategoriene. Denne studien vil kunne plassere disse tydeligere i politilandskapet. Dialogekspertene beskriver det som kan betegnes som en moderne kontrollidentitet.

Kilder

- Abbe, A. & Brandon, S. e. (2013). The Role of Rapport in Investigative Interviewing: A Review. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 10, 237-249.
<https://doi.org/10.1002/jip.1386>
- Aliverti, A. (2020). Patrolling the "Thin Blue Line" in a world in motion: An exploration of the crime–migration nexus in UK policing. *Theoretical Criminology*, 24(1), 8-27.
<https://doi.org/10.1177/1362480619841905>
- Alversson, M. (2002). *Organisasjonskultur og ledelse*. Oslo: Abstrakt Forlag A/S.
- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2017). *Tolkning ock reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersen, H. M. (1994). *Holmlia politipost i Oslo: et nærpolti-eksperiment*. Oslo: Institutt for kriminologi, Universitetet i Oslo.
- Andersen, L., Lilleaas, U.-B. & Ellingsen, D. (2017). Hvordan endre en mannsbastion? *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 41(1), 55-72. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2017-01-05> ER
- Andersson, A., Høgestøl, S. A. E. & Lie, A. C. (2018). *Fremmedkrigere : forebygging, straffeforfølgning og rehabilitering i Skandinavia*. Oslo: Gyldendal juridisk.
- Andersson, M. (2018). *Kampen om vitenskapeligheten*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersson, S. (2003). *Ordnande praktiker: En studie av status, homosocialitet och maskuliniteter utifrån två närpolisorganisationer*. Stockholms: Stockholms universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Pedagogiska institutionen.
- Andrews, T. M. & Eide, A. K. (2019). *Mellom hjelp og straff - fungerer nye straffereaksjoner for ungdommer etter intensjonen?* Bodø: Nordlandsforskning.
- Ansel-Henry, A. & Jespersen, S. B. (2003). *Konflikt på gadeplan: Når politi og etnisk minoritetsungdom mødes* (Maj 2003). Roskilde: Institut for uddannelsesforskning. Roskilde Universitetscenter. Hentet fra <https://viden.sl.dk/media/5119/konfliktpaagadeplan.pdf>
- Armstrong, G. (1998). *Football hooligans : knowing the score*. Oxford: Berg.
- Arntén, A.-C. A., Algafoor, N. A., Al Nima, A., Schütz, E., Archer, T. & Garcia, D. (2015). Police Personnel Affective Profiles: Differences in Perceptions of the Work Climate and Motivation. *Journal of police and criminal psychology*, 31(1), 2-14. <https://doi.org/10.1007/s11896-015-9166-5>
- Atak, K. & della Porta, D. (2016). Popular uprisings in Turkey: Police culpability and constraints on dialogue-oriented policing in Gezi Park and beyond. *European Journal of Criminology*, 13(5), 610-625. <https://doi.org/10.1177/1477370816636902>
- Bakketeig, E., Berg, M., Myklebust, T. & Stefansen, K. (2012). *Barnehusevalueringen 2012* (PHS Forskning 2012:6). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/58bdb19885394a5eb28f21279dfb41ea/barnehu_s_delrapport1.pdf
- Balvig, F. (1995). *Kontrollbilleder: udvalgte tekster 75-94*. Holte: SocPol.
- Balvig, F. (1997). Vi var børn av sol og sommer. *Information*, (Kronikk 12. april 1997).
- Balvig, F. (2000, 18 . og 19. november 1999). *Fra voldens nutidshistorie*. Innlegg presentert ved Voldens ofre - vårt ansvar: Rapport fra nordisk fag- og forskningskonferanse: arrangert av Kompetansesenter for voldsofferarbeid Oslo, 18 . og 19. november 1999, Oslo.
- Balvig, F. & Holmberg, L. (2004). *Politi og trygghed: forsøg med nærpolti i Danmark*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Bang, H. (2011). *Organisasjonskultur*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Barth, T., Børtveit, T. & Prescott, P. (2013). *Motiverende intervju : samtaler om endring*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Basberg, C. (1999). *Omsorg i fengsel*. Oslo: Pax.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(2), 1–103.
- Bazeley, P. & Jackson, K. (2013). *Qualitative data analysis with Nvivo*. Los Angeles: Sage.

- Beck, U. (1992). *Risk society: towards a new modernity*. London: Sage Publications.
- Berg, B., Lauritsen, K. & Valenta, M. (2007). *Tillit på prøve Undersøkelse om etikk, mangfold og etnisk diskriminering i Sør-Trøndelag politidistrikt* Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS. Innvandringsforskning og flyktningsstudier
- Bernard, T. J., Gerould, A. L., Snipes, J. B. & Vold, G. B. (2010). *Vold's theoretical criminology* (6th ed. utg.). Oxford: Oxford University Press.
- Bjerknes, O. T., Fahsing, I. A. & Bergum, U. (2018). *Etterforskning : prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bjerknes, O. T. & Johansen, A. K. H. (2009). *Etterforskningsmetoder: En innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bjørger, T. & Damen, M.-L. (2020). *The Making of a Police Officer. Comparative Perspectives on Police Education and Recruitment*. London: Routledge.
- Bjørger, T. & Gjelsvik, I. M. (2015). *Norwegian research on the prevention of radicalisation and violent extremism: A status of knowledge* (PHS Forskning 2015:2). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/284584/research_on_preventing_radicalisation.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- Björk, M. (2012). Fem punkter om politen och tillitens flyktiga natur. I C. Björngren Cuadra & O. Fransson (Red.), *Tillit och förtroende : ständiga utmaningar för professioner* (s. 109-130). Malmö: Gleerups.
- Björk, M. (2018). Politistudier – metodologiske problemer og praktiske råd. I M. H. Jacobsen (Red.), *Metoder i kriminologi* (s. 453-481). København: Hans Reitzels forlag.
- Bloksgaard, L. & Prieur, A. (2016). Den professionelt empatiske politibetjent: Politistuderendes håndtering af følelser i arbejdet *Dansk Sociologi*, 27(3/4), 107-128. <https://doi.org/https://doi.org/10.22439/dansoc.v27i3/4.5440>
- Bloksgaard, L. & Prieur, A. (2021). Policing by social skills: the importance of empathy and appropriate emotional expressions in the recruitment, selection and education of Danish police officers. *Policing and Society*, 6(4), 1-16. <https://doi.org/10.1080/10439463.2021.1881518>
- Blaasvær, N. & Ames, H. (2019). *Sammenhenger mellom foreldrepraksiser og barns trivsel: en systematisk kartleggingsoversikt* (2019). Oslo: Folkehelseinstituttet. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2019/sammenhenger-mellom-foreldrepraksiser-og-barns-trivsel-rapport-2019.pdf>
- Bourdieu, P. (1996). *Symbolsk makt : artikler i utvalg* (A. Prieur, Overs.). Oslo: Pax.
- Bowling, B., Reiner, R. & Sheptycki, J. (2019). *The Politics of the Police*. Oxford: Oxford University Press.
- Bradford, B. & Jackson, J. (2010). Trust and Confidence in the Police: A Conceptual Review. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1684508>
- Bradford, B. & Quinton, P. (2014). Self-Legitimacy, Police Culture and Support for Democratic Policing in an English Constabulary. *SSRN Electronic Journal*, 54(6). <https://doi.org/10.2139/ssrn.2406350>
- Bradley, D. & Nixon, C. (2009). Ending the 'dialogue of the deaf': evidence and policing policies and practices. An Australian case study. *Police Practice and Research: An International Journal*, 10(5-6), 423-435. <https://doi.org/10.1080/15614260903378384>
- Brodeur, J.-P. (2007, 8.-9.november 2007). *Trust and expertise in Policing*. Innlegg presentert ved The Role of the Police in Crime Prevention, Oslo.
- Brodeur, J.-P. (2010). *The policing web*. Oxford: Oxford University Press.
- Brook, P. (2009). The Alienated Heart: Hochschild's emotional labour' thesis and the anticapitalist politics of alienation. *Capital & class*, 33(2), 7-31. <https://doi.org/10.1177/030981680909800101>
- Brown, J. (1996). Police research: some critical issues'. I F. Leishman, B. Loveday & S. Savage (Red.), *Core Issues in Policing*. London: Longman.

- Busch, T. (2012). *Verdibasert ledelse i offentlige profesjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Carlsson, Y. (2002). Forebyggingskjøkkenet: Velferdskommunens problemekspansjon og den internasjonale "programindustrien" - konsekvenser for det lokalt forebyggende arbeidet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 89(4), 275-295.
<https://doi.org/10.7146/ntfk.v89i4.71548>
- Cavell, T., Harrist, A. & Vecchio, T. D. (2013). Working with parents of aggressive children: Ten principles and the role of authoritative parenting. I R. Larzelere, A. Harrist, A. Morris & T. Cavell (Red.), *Authoritative Parenting: Synthesizing Nurture and Discipline for Optimal Child Development* (s. 165-188). Washington: American Psychological Association Press.
- Chan, J. B. L. (1996). Changing Police Culture. *British Journal of Criminology*, 36(1), 109-136. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/23638057>
- Chan, J. B. L. (1997). *Changing Police Culture. Policing in a multicultural Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chan, J. B. L. (2005). Changing police culture. I T. Newburn (Red.), *Policing Key Readings* (s. 338-364). Devon: Willan Publ.
- Christie, N. (2004). Hvorfor det er ufruktbart å ta utgangspunkt i at kriminalitet er en sosial realitet? *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 91(4), 404-407.
<https://doi.org/10.7146/ntfk.v91i4.71609>
- Christie, N. & Bruun, K. (2003). *Den gode fiende*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Clarke, R. V. (2000). Situational Prevention, Criminology and Sosial Values. I A. v. Hirsch, D. Garland & A. Wakefield (Red.), *Ethical and social perspectives on situational crime prevention* (s. 97-112). Oxford: Hart.
- Clarke, R. V. (2011). Situational crime prevention. I R. Wortley & L. Mazerolle (Red.), *Environmental Criminology and Crime Analysis* (s. 178-194). London: Routledge.
- Clarke, R. V. & Eck, J. (2003). *Become a problem solving crime analyst: in 55 small steps*. London: Jill Dando Institute of Crime Science.
- Cohen, L. E. & Felson, M. (1979). Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588-608. <https://doi.org/10.2307/2094589>
- Cohen, S. (1994). *Den sociale kontrolls nye former : kriminalitet, straf og klassifisering* (O. L. Henriksen, Overs.). København: Hans Reitzels forlag.
- Cornish, D. B. & Clarke, R. V. (2011). The rational choice perspektive. I R. Wortley & L. Mazerolle (Red.), *Environmental Criminology and Crime Analysis* (s. 21-47). Hoboken: Willian publishing.
- Dahl, J. Y. (2019). Spaningsblikket – en utforskning av politispaneres lesning av omgivelsene. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 60(3), 211-227. <https://doi.org/10.18261>
- Dahl, Ø. (2001). *Møter mellom mennesker: interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal.
- Datatilsynet. (2020). *Personvernundersøkelsen 2019/2020. Om befolkningens holdninger til personvern og kjennskap til det nye personvernregelverket* (2020). Oslo: Datatilsynet. Hentet fra <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/rapporter-og-utredninger/personvernundersokelser/personvernundersokelsen-20192020/>
- Davies, M. (2016). To What Extent Can We Trust Police Research? - Examining Trends in Research 'on', 'with', 'by' and 'for' the Police. *Nordisk politiforskning*, 3(2), 154-164.
<https://doi.org/10.18261/issn.1894-8693>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2014, 20. januar 2021). Informert og fritt samtykke. Hentet fra <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetisk-veileder-for-internettforskning/>
- Delattre, E. J. (2002). *Character and Cops. Ethics in Policing*. Washington The AEI Press.
- Dialogpilotene. (2021, 28. juni 2021). Hvorfor bli en dialogpilot? Hentet fra <https://www.dialogpilotene.no/hvorfor-bli-dialogpilot>
- Douglas, M. (1997). *Rent og urent. En analyse av forestillinger omkring urenheter og tabu* (K. A. Lie, Overs.). Oslo: Pax.

- Egge, M. (2008). *Mangfold i politiet* (PHS Forskning 2008:3). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175050/Mangfold.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Egge, M. & Barland, B. (2009). *Tro, håp og mulighet : evaluering av et kriminalitetsforebyggende ungdomsprosjekt i Skien* (PHS Forskning 2009:1). Politihøgskolen. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/175056>
- Egge, M., Ganapathy, J. & Runhovde, S. R. (2008). *Hvitt eller bredt? : rekruttering av minoritetsstudenter til Politihøgskolen* (PHS Forskning 2008:2). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/175052>
- Egge, M., Johansen, N. B. & Berg, M. (2010). *En god dag på jobben: evaluering av prosjektet "Trygghet og tillit"* (PHS Forskning 2010:5). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175074/En%20god%20dag.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ellefsen, R. (2017). Taking Sides? Issues of Bias and Partisanship When Researching Socio-political Conflict. *Critical Criminology*, (25), 231-244. <https://doi.org/10.1007/s10612-017-9355-x>
- Ellingsen, D. & Lilleaas, U.-B. (2020). Ekskluderende maskulinitetskulturer i en mansbastion – belyst gjennom et norsk politidistrikt. *Søkelys på arbeidslivet*, 37(4), 285-298. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-7989-2020-04-05>
- Engh, L. W. (1995). *"Bedre føre var ...": en kvalitativ studie av ungdom, politi og forebygging* [Hovedfagsoppgave, Universitetet i Oslo.
- Fangen, K. (2001). *En bok om nynazister*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fangen, K. (2004). *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Felson, M. (2012). The Routine Activity Approach. I R. Wortley & M. Townsley (Red.), *Environmental Criminology and Crime Analysis* (s. 87-97). Hoboken: Willan Publishing.
- Finstad, L. (2000a). *Politiblikket*. Oslo: Pax.
- Finstad, L. (2000b, 9.-11. oktober 2000). *Stopp og sjekk: en kriminalitetsfremmede politimetode?* Innlegg presentert ved Praktikens behov av kriminologisk forskning och utbildning: rapport fra NSfK's 19. kontaktseminar, Göteborg, Sverige 2000, København. Abstract hentet fra <https://www.nsfk.org/wp-content/uploads/sites/10/2019/07/Praktikens-behov.pdf>
- Finstad, L. (2005). En av gutta? Om kjønn i politiet. I M. Egge & J. Strype (Red.), *Politirollen gjennom 100 år: Tradisjon og endring* (s. 192-201). Oslo: (PHS Forskning 2005:2).
- Finstad, L. (2013). *Politiblikket*. Oslo: Pax.
- Finstad, L. (2018). *Hva er politi?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Fisker, K. (2020). *Det kriminalpræventive styresystem*. København: Hans Reizels Forlag.
- Forseth, U. (2021). «Smile away»: Endringer i emosjonelt arbeid blant kabinansatte. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 5(1), 8-22. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2021-01-02> ER
- Foucault, M. (1991). Governmentality. I G. Burchell, C. Gordon & P. Miller (Red.), *The Foucault effect. Studies in governmentality* (s. 87-104). Chicago: Chicago University press. .
- Frantzen, E. (2003). Drug enforcement in Copenhagen: negotiating space. I E. P. Houborg & C. Tigerstedt (Red.), *Regulating drugs – between users, the police and social workers* (s. 75-84). (NAD publication 43).
- Frantzen, E. (2005). *Narkojakt på gateplan. Om politikontroll av narkotika på Vesterbro* [Doktorgradsavhandling Københavns Universitet.
- Frøland, C. M. (2021). Hvorfor stanses ikke politiets grunnlovsbrudd? *Politiforum*, (Kronikk 21. desember). Hentet fra <https://www.politiforum.no/kronikk/hvorfor-stanses-ikke-politiets-grunnlovsbrudd/221479>
- Frøland, C. M. & Aschehoug, T. (2021). Bryter Grunnloven. *Dagbladet*, (Kronikk 28. juli 2021). Hentet fra <https://www.dagbladet.no/meninger/bryter-grunnloven/74051108>
- Furøy, W. (2012). *"Orden i gata": en studie av ordensforstyrrelser i Karl Johansgate 1998-2008 : hva er det og hva gjøres med det? : et blikk på ordenspolitiets hverdag* [Masteroppgave, Politihøgskolen.

- Førde, K. E. & Andersen, A. J. (2018). *Bekymringsarbeidet. Dilemmaer og muligheter i lokal forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i Norge* (4/2018). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra <https://www.nkvts.no/rapport/bekymringsarbeidet-dilemmaer-og-muligheter-i-lokal-forebygging-av-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme-i-norge/>
- Førde, K. E. & Andersen, A. J. (2019). Bekymring - hva er det, og hva gjør det? I S. Lid & G. Heierstad (Red.), *Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Norske handlemåter i møte med terror* (s. 51-68). Oslo: Gyldendal.
- Gagne', M. n. & Deci, E. I. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, 26, 331–362. <https://doi.org/10.1002/job.322>
- Garland, D. (2001). *The Culture of Control*. Oxford: Oxford University Press.
- Garthus, T. R. (2015). Verdibevist politiledelse - En analyse av politilederes verditenkning i et verdibasert ledelsesperspektiv. *Nordisk politiforskning*, 2(2), 148-166. <https://doi.org/10.18261>
- Gergen, K. J. & Gergen, M. (2005). *Social konstruktion : ind i samtalen*. København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Giddens, A. (2015). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Giertsen, H. (1994). Forebygging av kriminalitet: alt for bredt og alt for smalt. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 81(3), 296-313.
- Gilmore, J., Jackson, W. & Monk, H. (2019). "That is not facilitating peaceful protest. That is dismantling the protest": Anti-fracking protesters' experiences of dialogue policing and mass arrest. *Policing and Society*, 29(1), 36-51. <https://doi.org/10.1080/10439463.2017.1319365>
- Glomseth, R. & Aaserud, T. (2012). Politiet – når endring møter kultur, en krevende lederutfordring. *Magma Econas tidsskrift for økonomi og ledelse*, 77(8), 53-58. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/174686>
- Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig : en studie i hverdagslivets dramatik* (K. Risvik & K. Risvik, Overs.). Oslo: Pax
- Goldstein, H. (2003). On Further Developing Problem-oriented Policing: the most Critical Need, the Major Implements, and a Proposal. I J. Knutsson (Red.), *Problem-oriented policing: from innovation to mainstream* (s. 13-47). New York: Criminal Justice Press.
- Granér, R. (2004). *Patrullerende polisers yrkeskultur* [Doktorgradsavhandling, Lunds universitet.
- Granér, R. (2006). Selvstendige sheriffer eller lojale byråkrater : om patruljerende politis yrkeskultur. I M. Egge & J. Strype (Red.), *Politirollen gjennom 100 år: tradisjon og endring* (s. 174-191). Oslo: (PHS Forskning 2005:2).
- Granér, R. (2014a). Humorns funksjon i polisearbeidet. *Nordisk politiforskning*, 1(1), 9-23. <https://doi.org/10.18261>
- Granér, R. (2014b). Selvstendige sheriffer eller lojale byråkrater. I P. Larsson, H. Gundhus & R. Granér (Red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 134-152). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskaplige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Grøvdal, Y. (2010). Kriminalitet - en sosial konstruksjon. I H. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutzen & C. T. Wathne (Red.), *Polivitenskap på egne ben? En essaysamling* (s. 129-157). Oslo: Politihøgskolen.
- Gudmundsdóttir, S. (1998). "Skarpt er gjestens blikk" - Den fortolkende forsker i klasserommet. I T. Moen & R. Karlsdóttir (Red.), *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning* (s. 103-115). Trondheim: Tapir Akademiske Forlag.
- Gullhaugen, A. (2008). Forhandling på liv og død. *Psykologisk Tidsskrift*, 1, 27-33. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/265334621_Forhandling_på_liv_og_dod
- Gundhus, H. I. (2009). *For sikkerhets skyld: IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Oslo: Unipub.

- Gundhus, H. I. (2010). Ekspertise eller dialog? Tillit og profesjonalisering av politiet. I G. Aas, S. Runhovde, J. Strype & T. Bjørgo (Red.), *Tillit til politiet* (s. 141-162). Oslo: (PHS Forskning 2010:4).
- Gundhus, H. I. (2014). Forebyggende politiarbeid - i spennet mellom kriminalitetskontroll og trygghet. I P. Larsson, H. Gundhus & R. Granér (Red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 98-204). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gundhus, H. I. (2017). Politi. I H. M. Lomell & M.-L. Skilbred (Red.), *Kriminologi* (s. 121-144). Oslo: Universitetsforlaget.
- Gundhus, H. I. (2018a). Reflexivity and theorizing: conceptualizing the police role in migration control. I A. Fili, S. Jahnsen & R. Powell (Red.), *Criminal Justice Research in an Era of Mass Mobility* (s. 173-185). London: Routledge.
- Gundhus, H. I. (2018b). Smart politiarbeid? Når skillene mellom etterretning, forebygging og etterforskning viskes ut. I A. Rønne & H. Stevnsborg (Red.), *Ret SMART. Om smart teknologi og regulering* (s. 145-170). København: Djøf Forlag.
- Gundhus, H. I., Egge, M., Strype, J. & Myhrer, T.-G. (2008). *Modell for forebygging av kriminalitet? Evaluering av Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak (SLT)* (PHS Forskning 2008:4). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/175054>
- Habermas, J. (1999). *Kraften i de bedre argumenter* (A. Eriksen, Overs.). Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Hagen, A. L. & Skorpen, G. S. (2016). *Hjelp, jeg skal på feltarbeid*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Halvorsen, V. (2005). Politi, makt og demokrati. I M. Egge & J. Strype (Red.), *Politirollen gjennom 100 år Tradisjon og endring* (s. 40-54). Oslo: (PHS Forskning 2005:2).
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (2004). *Feltmetodikk. Grunnlaget for feltarbeid og feltforskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hastrup, K. (2010). Feltarbeid. I S. Brinkman & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling* (s. 46-80). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Haugsbakken, H. (2011, 5. oktober 2020). Frykt og avsky for casuals i norsk offentlighet – et antropologisk essay om casuals. Hentet fra <http://www.idrottsforum.org/articles/haugsbakken/haugsbakken111102.html>
- Haugaard, M. (2015). Concerted Power Over. *Constellations*, 22(1), 217-234. <https://doi.org/10.1111/1467-8675.12146>
- Havelund, J., Joern, L. & Rasmussen, K. (2015). A qualitative examination of police officers' perception of football supporters. *Police practice & research*, 16(1), 65-78. <https://doi.org/10.1080/15614263.2013.865184>
- Hellesø-Knutsen, K. (2013). *Jakten på risiko : vurderinger, følelser og valg hos patruljerende politi* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Stavanger.
- Hellevik, O. (1995). *Sosiologisk metode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hem, E. (2018). Hva bør grounded theory kalles på norsk? *Tidsskrift for Den norske legeförening*, (10). <https://doi.org/10.4045>
- Herbert, S. K. (2006). *Citizens, cops, and power: recognizing the limits of community*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hjelseth, A. (2005). De som streber nedover - om klasse og identitet blant fotballsupportere. *Sosiologi i Dag*, 35 (4), 69-87. Hentet fra <http://ojs.novus.no/index.php/SID/issue/view/111>
- Hoel, L. (2011). *Å gjenopprette orden : en studie av politibetjentens praktiske kunnskap - i et fenomenologisk-hermeneutisk perspektiv* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Nordland.
- Hoel, L. & Christiansen, E. (2016). Hvorfor velger politistudentene å bli politi? . *Nordisk politiforskning*, 3(1), 29-52. Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1894-8693-2016-01-04>
- Holgersson, S. (2010). *Dialogue Police. Experiences, observations and opportunities* (RPS Rapport 2010:4). Stockholm: Uni i oslo. Hentet fra https://static1.squarespace.com/static/5437a800e4b0137bd4ed4b13/t/594750011b10e3c4c96e684c/1497845774724/Dialogue_bok100630Webb.pdf
- Holmberg, L. (1999). *Politiets skøn i retts sosiologisk belysning*. København: Københavns universitet.

- Holmboe, M. (2019). Faglig frihet for teoretikere og praktikere. *Kritisk juss*, 57(1), 6-17. <https://doi.org/10.18261>
- Hove, K. (2012). Kompetansebehov hos nytilsatt politi. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 99(1), 77-96. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/174658>
- Hummelvoll, J. K., Andvig, E. & Lyberg, A. (2010). *Etiske utfordringer i praksisnær forskning*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Høigård, C. (2005). *Nytt politi? : en kommentert bibliografi over nyere nordisk politiforskning*. Oslo: Institutt for kriminologi og retts sosiologi.
- Indregard, A.-M. R., Ulleberg, P., Knardahl, S. & Nielsen, M. B. (2018). Emotional Dissonance and Sickness Absence Among Employees Working With Customers and Clients: A Moderated Mediation Model via Exhaustion and Human Resource Primacy. *Frontiers in Psykologi*, 9(436), 1-10. Hentet fra <https://stami.no/publikasjon/emotional-dissonance-and-sickness-absence-among-employees-working-with-customers-and-clients-a-moderated-mediation-model-via-exhaustion-and-human-resource-primacy/>
- Inzunza, M. (2015). Empathy from a police work perspective. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 16(1), 60-75. Hentet fra <https://journals.scholarsportal.info/browse/14043858/v16i0001>
- Isaksen, L. W. & Stefansen, K. (2021). Arven fra Arlie Russell Hochschild. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 5(1), 4-7. <https://doi.org/10.18261>
- Israel, M. (2004). Strictly Confidential? Integrity and the Disclosure of Criminological and Socio-Legal Research. *British Journal of Criminology*, 44(5), 715-740.
- Iversen, A. & Rymoene, K. (2016). Nyanser av vold? Unge jenters erfaringer i voldelige kjærestereelasjoner. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 16(2), 3-22. Hentet fra <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1891/1706>
- Jacobs, J. (1965). *The death and life of great American cities*. Harmondsworth: Penguin.
- Jakobsen, K. K., Stridbeck, U. & Langballe, Å. (2018). Objektivitet i avhør: avhør av fornærmede i straffesaker i Norge. *Tidsskrift for strafferett*.
- Jensen, M. R. (2020, 30. desember 2020). Vi må se hverandre som mennesker. Hentet fra <https://areopagos.no/artikler/les/article/1577664>
- Johannessen, S. O. (2013). *Politikkultur: identitet, makt og forandring i politiet*. Trondheim: Akademika.
- Johansen, N. B. (2010). Mysteriet med befolkningens tillit til politiet. I S. Runhovde (Red.), *Tillit til politiet* (s. 43-70). Oslo: (PHS Forskning 2010:4).
- Johnston, L. & Shearing, C. (2003). *Governing security: Explorations in policing and justice*. New York: Routledge.
- Johnston, L. & Shearing, C. (2018). From a "dialogue of the deaf" to a "dialogue of listening": towards a new methodology of policing research and practice. *Police practice & research*, 10(5-6), 415-422. <https://doi.org/10.1080/15614260903378368>
- Jon, N. (2007). *En skikkelig gutt: arbeidet med å forme en passende maskulinitet på Foldin verneskole 1953-1970*. Oslo: Unipub.
- Jon, N. (2017). Maskulinitetsperspektiv på kriminologiens kjerneområder: Kontroll, ofre og kriminalitet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 104(2), 181-201. Hentet fra <https://tidsskrift.dk/NTfK/article/view/115041/171986>
- Jon, N. (2020a). Mangel på kvinnelig, spesialtrent operativt personell: Hvor «trykker skoen»? *Nordic Journal of Studies in Policing*, 7(3), 199-217. <https://doi.org/10.18261>
- Jon, N. (2020b). Politikkultur og kjønn anno 2020. *Politiforum*, (Kronikk 1. mars 2020). Hentet fra <https://www.politiforum.no/artikler/politikkultur-og-kjonn-anno-2020/486340>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2011). *Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/2b3b502659e348189abd086306ef0d19/jd_regjerings-handlingsplan-mot-menneskehandel.pdf

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet (2013-2016)*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/fda931710c8d4ce9a5dee626ad93d649/handlingsplan-kriminalitetsforebygging_2013.pdf
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2014). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme/id762413/>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2015). *Nasjonal veileder for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/b702f87f25274ea5a55eee0800cd7860/nasjonal-veileder-for-forebygging-av-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme.pdf>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2016). *Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-handlingsplan-mot-menneskehandel/id2522342/>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2019). *Handlingsplan mot voldtekt 2019–2022*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/1469f9bedad1476aadb0369ee899ab65/handlingsplan-mot-voldtekt-20192022.pdf>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2020). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Revisjon 2020*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/a7b49e7bffae4130a8ab9d6c2036596a/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme-2020-web.pdf>
- Justis- og politidepartementet. (2010). *Felles trygghet - felles ansvar: Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/handlingsplaner/hp_ekstremisme.pdf
- Kelling, G. L., Pate, T., Dieckman, D. & Brown, C. E. (2003). *The Kansas City Preventive Patrol experiment: A Summary Report*. Washington: Police Foundation.
- Kierulf, A., Wessel-Aas, J., Strømme, V. & Jensen, A. (2021). Ord bør møtes med ord. *Aftenposten*, (Kronikk 1. juni 2022). Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/OK5yXg/ord-boer-moetes-med-ord>
- Knobler, P. & Bratton, W. (1998). *Turnaround: How America's Top Cop Reversed the Crime Epidemic*. New York: Random House Publishing Group.
- Knutsson, J. (1997). *Kriminalitetsforebygging i et situasjonelt perspektiv* (PHS Forskning 1997:2). Oslo.
- Knutsson, J. (1999, 11.-12. august 1998). *Situasjonell brottsforebygging ur ett teoretisk og praktisk perspektiv*. Innlegg presentert ved Ungdom og kriminalitet : Justisdepartementets forskningskonferanse, Oslo.
- Knutsson, J. (2003). *Problem-oriented policing: from innovation to mainstream*. New York: Criminal Justice Press.
- Knutsson, J. & Holgersson, S. (2012). Dialogpoliti – et middel for mindre vold i folkemasser? I J. Knutsson & T. Madensen (Red.), *Å forebygge vold i folkemasser* (s. 295-331). (PHS Forskning 2012:7).
- Knutsson, J. & Spøvik, K.-E. (2005). *Problemorientert politiarbeid i teori og praksis* (PHS Forskning 2005:1). Oslo. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/175064>
- Knutsson, J. & Tilley, N. (2009). *Evaluating crime reduction initiatives*. New York: Criminal Justice Press.
- Kolflaath, E. (2015). En metode for bevisdømmelsen i straffesaker. I A. R., H. M. A. & J. S. E. (Red.), *Bevis i straffesaker: utvalgte emner* (s. 507-534). Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Kristiansen, K. A. (2012). *Samtalen som våpen. En analyse av kompetansen til krise- og gisselforhandlere i politiet* [Masteroppgave, Diakonhjemmet Høgskole]. Hentet fra <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/98326/Masteroppgave%20i%20familieterapi%20og%20system>

- [misk%20praksis%20vår%202012%20Kari%20Anne%20Kristiansen.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)
- Kuvoame, M. (2007). De stoler ikke på politiet. *Aftenposten*, (Kronikk 16. august 2007). Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/RrxJO/de-stoler-ikke-paa-politiet>
- Lab, S. (2019). *Crime Prevention: Approaches, Practices, and Evaluations*. London: Routledge.
- Lagestad, P. (2011). *Fysisk styrke eller bare prat. Om kjønn, fysisk trening og ordenstjeneste i politiet* [Doktorgradsavhandling, Norges Idrettshøgskole. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/174719>
- Langslet, G. J. (2002). *LØFT for ledere : løsningsfokustert tilnærming til typiske ledelsesutfordringer*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Langøien, L. J., Nøkleby, H. & Jardim, J. P. S. J. (2020). *Målstyring i politiets forebyggende arbeid: en systematisk kartleggingsoversikt* (Rapport 2020). Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2020/malstyring-i-politiets-forebyggende-arbeid-rapport-2020.pdf>
- Larsen, G. (1992). *Brødre. Æreskamp og hjemløshet bland innvandringens ungdom*. Oslo: Pax.
- Larsson, P. (2010). Fra armesterke bondesønner til akademikerbarn. Om rekrutteringen til politiyrket. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 97 (2), 150-159 Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/174578>
- Larsson, P. (2011). Boganmeldelser: Bethan Loftus: "Police Culture in a Changing World". *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 98(2), 188-190.
- Larsson, P. (2012). Regulering - en innledning. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 99(3), 287-292. <https://doi.org/10.7146>
- Larsson, P. (2014). Normaliseringen av det unormale - utvidelsen i bruk av utradisjonelle politimetoder. *Nordisk politiforskning*, 1(1), 41-57. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/219795>
- Larsson, P. (2015). Politistategier mot narkotika IH. Giertsen & H. Gunnlaugsson (Red.), *Drugs: What is the problem and how do we percive it? Policies on drugs in nordic countries* (s. 78-89). Århus: Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi.
- Larsson, P. (2019). Policing bikers: confrontation or dialogue? *Trends in organized crime*, 22(1), 66-83. <https://doi.org/10.1007/s12117-018-9346-7>
- Laursen, R. B. (2019). Danish police practice and national football fan crowd behaviour. Dialogue or coercive force? *Soccer and society*, 20(2), 325-340. <https://doi.org/10.1080/14660970.2017.1302933>
- Laycock, G. (2003). *Launching Crime Science*. London: The Jill Dando Insitutt of Crime Science University Collage.
- Leirvik, M. S. & Ellefsen, H. B. (2020). «Det er ikke oss mot dere». Etnisitet som ressurs i politiets møter med etnisk minoritetsungdom. *Nordic Journal of Studies in Policing*, 7(3), 242-263. Hentet fra <https://hdl.handle.net/11250/2721771>
- Levin, I. & Trost, J. (1996). *Hverdagsliv og samhandling: med et symbolsk interaksjonistisk perspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Li, Y., Ren, L. & Luo, F. (2016). Is bad stronger than good? The impact of police-citizen encounters on public satisfaction with police. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 39(1), 109-126. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-05-2015-0058>
- Lid, S. & Heierstad, S. (2019). *Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Norsk ehandlemtåter i møte med terror*. Oslo: Gyldendal.
- Lid, S., Winsvold, M., Sørholt, S., Hansen, S. J. & Klausen, J. E. (2016). *Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Hva er kommunenes rolle?* (NIBR- rapport 2016:12). Oslo. Hentet fra <https://oda.oslomet.no/oda-xmloi/bitstream/handle/20.500.12199/5804/2016-12.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Lie, E. M. (2003). The goal of total control – mobile police squads`encounters with drug users in Oslo. I C. Tigerstedt & E. P. Houborg (Red.), *Regulating Drugs - between users, the Police and Sosial workers. (Nad publication 34)* (s. 101-120). (NAD publication 43).

- Lie, E. M. (2015). *I Forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendel akademisk.
- Lie, E. M. (2020). Politiets bekymringsamtale. Mirakelmedisin eller ulv i fåreklær? *KONTEKSTonline*, 6. Hentet fra <https://www.nubu.no/utgave-6/politiets-bekymringsamtale-article3198-2580.html>
- Lien, I.-L. (2011). *I bakvendtland: kriminelle liv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lien, I.-L. & Haaland, T. (1998). *Vold og gjengadferd. En pilotstudie av et ungdomsmiljø* (2001/103).
- Loftus, B. (2009a). *Police Culture in a Changing World*. Oxford: Oxford University Press.
- Loftus, B. (2009b). Police occupational culture: classic themes, altered times. *Policing and Society*, 20(1), 1-20. <https://doi.org/10.1080/10439460903281547>
- Lomell, H. M. (2007). *Selektive overblikk: en studie av videoovervåkingspraksis*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lomell, H. M. & Neumann, C. B. (2017). Profesjonsblikk som analytisk grep og begrep. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(4), 279-283. <https://doi.org/10.18261>
- Loyens, K. (2009). Occupational culture in policing reviewed A comparison of values in the public and private police. *International Journal of Public Management*, 32(6), 461-490. <https://doi.org/10.1080/01900690902861688>
- Ludvigsen, B. K. (2018). *Lojalitet og ytringsfrihet. En sekvensiell studie av ansatte på distriktsnivå i politiet sin oppfatning av egen arbeidsplass*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Lundgaard, J. M. (2019). *Kritisk kunnskap : meningsdannelse og beslutningsprosesser ved politiets operasjonssentral* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo.
- Løchen, Y. (1965). *Idealer og realiteter i et psykiatrisk sykehus*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Løgstrup, K. E. (1997). *System og symbol*. København: Gyldendal.
- Manning, P. K. (1997). *Police work : the social organization of policing*. Prospect Heights: Waveland Press.
- Manning, P. K. (2001). Theorizing Policing:: The Drama and Myth of Crime Control in the NYPD *Theoretical Criminology*, 5(3), 315-344.
- Manning, P. K. (2009). Policing as self-audited practice. *Police Practice and Research: An International Journal*, 10(5-6), 451-464. <https://doi.org/10.1080/15614260903378434>
- Manning, P. K. & Warfield, G. (2009). United-States. Research for the police and knowledge accumulation. I P. Ponsaers, C. Tanghe & L. van Outrive (Red.), *Insights on Police* (s. 96-126). Bruylant.
- Martin, R. & Bradford, B. (2019). The anatomy of police legitimacy: Dialogue, power and procedural justice. *Theoretical Criminology*, 25(4), 1-19. <https://doi.org/10.1177/1362480619890605>
- Marx, G. (1988). *Undercover: Police surveillance in America*. Berkeley: University of California Press.
- Mastrofski, S. D. (2009). Critic: Community Policing A Skeptical View. I D. Weisburd & A. A. Braga (Red.), *Police Innovation. Contrasting Perspectives* (s. 44-74). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mazerolle, L., Bennett, S., Davis, J., Sargeant, E. & Manning, M. (2005). Procedural justice and police legitimacy: A systematic review of the research evidence. *Journal of experimental criminology*, 9(3), 245-274. <https://doi.org/10.1007/s11292-013-9175-2>
- Mead, G. H. (2005). *Sindet, selvet og samfundet : fra et socialbehavioristisk standpunkt* (S. Willert, Overs.). København: Akademisk Forlag.
- Midtveit, E. (2004). *Mot en ny administrativ kriminologi* [Selvalgt essay hovedfag, Universitet i Oslo. Hentet fra <http://www.jus.uio.no/ikrs/årsrapport/årsrapport2003/artikler/elen.html>
- Miller, L. S., Hess, K. M. & Orthmann, C. H. (2014). *Community policing: partnerships for problem solving*. Clifton Park, NY: Delmar Cengage Learning.
- Morash, M. & Haarr, R. N. (2011). Doing, Redoing, and Undoing Gender: Variation in Gender Identities of Women Working as Police Officers. *Feminist Criminology*, 7(1), 3 –23. <https://doi.org/10.1177/1557085111413253>
- Muir, W. (1979). *Police: Streetcorner Politicians*. Chicago: University of Chicago Press.

- Myhill, A. & Bradford, B. (2013). Overcoming cop culture? Organizational justice and police officers' attitudes toward the public. *Policing : An International Journal*, 36(2), 338-356. Hentet fra <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13639511311329732/full/html>
- Myhre, G. E. (1999). *Politivakten til hjelp og frustrasjon: hvordan opplever politiet denne type polititjeneste?* [Hovedfagsoppgave, Universitetet i Oslo.
- Myklebust, T. (2009). *Analysis of field investigative interviews of children conducted by special trained police investigators* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo.
- Møberg, R. J. (2020). Diversity and academisation. Who does police education attract? I T. Bjørge & M.-L. Damen (Red.), *The Making of a Police Officer Comparative Perspectives on Police Education and Recruitment* (s. 57-80). London: Routledge.
- NOU 1981:35. (1981). *Politiets rolle i samfunnet: delutredning I.*
- NOU 1987:27. (1987). *Politiets rolle og oppgaver i samfunnet: delutredning II fra et utvalg oppnevnt 10. desember 1976.*
- NOU 2004:6. (2004). *Mellom effektivitet og personvern : politimetoder i forbyggende øyemed* (8258307657).
- NOU 2009:12. (2009). *Et ansvarlig politi: åpenhet, kontroll og læring : evalueringsrapport fra utvalget oppnevnt av Justis- og politidepartementet 5. mars 2008.* Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/b23f9c491cea42f1b99f46aae899377e/no/pdfs/nou200920090012000dddpdfs.pdf>
- NOU 2013:9. (2013). *Ett politi - rustet til å møte fremtidens utfordringer: politianalysen.* Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/5e2a1012dbc7449e8f57813e7822252b/no/pdfs/nou201320130009000dddpdfs.pdf>
- Nygaard, K. E. (2021, 28. juni 2021). En svært lærerik, nyttig og ikke minst morsom uke. Hentet fra <https://www.peace.no/nb/dialogkurs-nansen-fredscenter/>
- Næss, C. (2006). *Innvandrerungdom og kriminalitet. Er det mer kriminalitet blant innvandrerungdom enn etnisk norsk ungdom? Hva er forklaringen på eventuelle forskjeller i kriminalitet blant innvandrerungdom og etnisk norsk ungdom?* [Hoveddagsoppgave, Universitetet i Oslo.
- Næss, E. (1998). *Vold er ære, kriminalitet er penger. K-gjengen om seg selv.* Oslo: KRÅD.
- O'Neill, M. (2016). Revisiting the classics: Janet Chan and the legacy of 'Changing Police Culture'. *Policing and Society*, 26(4), 475-480. <https://doi.org/10.1080/10439463.2016.1165997>
- Olaussen, L. P. (2004). Hvorfor er kriminalitet en sosial realitet? *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 91, 24-38.
- Oslo politidistrikt. (2020). Oppsummering fra besøket hos Oslo politidistrikt 25. februar 2020., Oslo.
- Oslo politidistrikt. (2021). Avsnitt for radikaliserings, ekstremisme og aktivisme (AREA). Hentet 29.11.2021 fra <https://kilden/Nyheter/2020/02/17/hva-jobber-area-med/>
- Oslo Politidistrikt. (u.å.). *Dialoggruppa - EPO. Oslo politidistrikt.* Oslo: Oslo Politidistrikt.
- Overgaard, B. (2004). Smil, du er på – om at bruke humor i rehabilitering af apopleksipatienter. *Klinisk Sygepleje*, 18(1), 59-64. Hentet fra http://www.idunn.no/klinisk_sygepleje/2004/01/smil_du_er_paa_om_at_bruge_humor_i_rehabilitering_af_apop
- Palmiotto, M. J. (2000). *Community Policing. A Policing Strategy for the 21st Century.* Maryland: Aspen Publishers.
- Paulsen, J. E. & Frogner, P. (2017). Det normalvitenskapelige politiblikket. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(4), 301-316. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-04-03>
- Paulsen, J. E. & Simensen, T. K. (2019). Generalistens rolle i etterretningsstyrt politiarbeid. *Nordisk politiforskning*, 6(2), 169-181. <https://doi.org/10.18261/issn.1894-8693-2019-02-07> ER
- Perez, N. M., Nguyen, T. & Vogel, B. (2020). Community–Police Dialogues: Evaluating the Effects on Adult, Youth, and Police Participants. *Policing : a journal of policy and practice*, 0(0), 1232–1244. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/police/paaa034>
- Peterson, A. (2008). Who 'Owns' the Streets? Ritual Performances of Respect and Authority in Interactions Between Young Men and Police Officers. *Journal of Scandinavian Studies in*

- Criminology and Crime Prevention*, 9(2), 97-118.
<https://doi.org/10.1080/14043850802450104>
- Phelps, J. M., Carlquist, E. & Gillespie, A. (2017). God kommunikasjon i operativt politiarbeid: å lytte, forstå og respondere IJ. M. Phelps, N. M. L. Larsen & M. Singh (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid: Sosialpsykologiske perspektiver* (s. 132-152). Oslo: Universitetsforlaget.
- Phelps, J. M., Larsen, N. M. L. & Singh, M. (2017). *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid. Sosialpsykologiske perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Politidirektoratet. (2002). *Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002-2005*.
- Politidirektoratet. (2003). *Normalinstruks om politiets behandling av informanter. Vedlegg til rundskriv 2003/012*.
- Politidirektoratet. (2004). *Strategisk analyse: kunnskap for å lede* (82-92524-17-7).
- Politidirektoratet. (2005). *Politiet i lokalsamfunnet: veileder om politiets kommunikasjon og samhandling med kommuner og andre aktører på lokalt og regionalt nivå*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2007). *Nasjonalt strategi for etterretning og analyse*. Hentet fra https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2013082305008
- Politidirektoratet. (2008). *Politiet mot 2020. Bemannings- og kompetansebehov i politiet*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/rapporter/politiet_mot_2020.pdf
- Politidirektoratet. (2011). *Veileder for politiets bekymringsamtale. Dialog for ansvar og positiv endring*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2012). *Evaluering av politirådene – Politiets oppfatning av samarbeidet*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2014). *Etterretningsdoktrine for politiet. Versjon 1.0*.
- Politidirektoratet. (2017). *Politiet mot 2025*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/politiet-mot-2025---politiets-virksomhetsstrategi.pdf>
- Politidirektoratet. (2018). *Kriminalitetsforebygging som politiets primærstrategi 2018 – 2020. Politiet mot 2025 - delstrategi* Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/kriminalitetsforebygging-politiets-primarstrategi.pdf>
- Politidirektoratet. (2019). *Innføringshåndbok for Kunnskapsbasert politiarbeid*. u.å.
- Politidirektoratet. (2020a). *Etterretningsdoktrine for politiet. Versjon 1.2*. Oslo: Politidirektoratet. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/etterretningsdoktrine.pdf>
- Politidirektoratet. (2020b). *I forkant av kriminaliteten. Forebygging som politiets hovedstrategi (2021-2025)*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/i-forkant-av-kriminaliteten.pdf>
- Politiinstruksen. (1990). Alminnelig tjenesteinstruks for politiet Hentet fra https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/1990-06-22-3963/KAPITTEL_2-2#KAPITTEL_2-2
- Ponsaers, P. (2016). Revisiting the classics: Police work – the social organisation of policing: Peter Manning. *Policing and Society*, 23(3), 354-359.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1080/10439463.2016.1148436>
- Ponsaers, P., Tange, C. & van Outrive, L. (2009). Research on police is neither neutral nor leaces indifferent. I *Insights on Police* (s. 1-16). Brussel: Bruylant.
- Punch, M. & Bisschop, L. (2009). United Kingdom: legacy of the founders of research on police. I P. Ponsaers, C. Tanghe & L. Van Outryve (Red.), *Insights on police* (s. 35-94). Brussels Bruylant.
- Rachlew, A. (2009). *Justisfeil ved politiets etterforskning - noen eksempler og forskningsbaserte mottiltak* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo. Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22587/Rachlew_avhandling.pdf?sequence
- Rasch-Olsen, A. (2011). *Politiets bruk av informanter: et nødvendig onde*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Reiner, R. (1992). *The Politics of the Police*. Oxford: Oxford University Press.

- Reiner, R. (2000). *The Politics of the Police*. Oxford: Oxford University Press.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse-kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Reuss-Ianni, E. (1982). *Two Cultures of Policing*. New Jersey: Transaction Books.
- Reuss-Ianni, E. & Ianni, F. (2005). Street cops and management cops: the two cultures of policing. I T. Newburn (Red.), *Policing. Key Readings* (s. 297-314). Devon: Willan Publishing.
- Risan, P., Binder, P.-E. & Milne, R. J. (2018). Establishing and Maintaining Rapport in Investigative Interviews of Traumatized Victims: A Qualitative Study. *Policing : a journal of policy and practice*, 12(4), 372-387. <https://doi.org/10.1093/police/pax031>
- Rosten, M. G. (2017). Territoriell stigmatisering og gutter som «leker getto» i Groruddalen. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(1), 53-70. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-04>
- Rozin, P. & Royzman, E. B. (2001). Negativity bias, negativity dominance and contagion. *Personality and social psychology review*, 5(4), 296-320. https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0504_2
- Rundskriv Q-16/2013. (2013). *Forebyggende innsats for barn og unge*. Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement, Det kongelige kommunal- og regionaldepartement, Det kongelige arbeidsdepartement, Det kongelige helse- og omsorgsdepartement, Det kongelige justis- og beredskapsdepartement, Det kongelige kunnskapsdepartement. Hentet fra http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Rundskriv_Q16_2013.pdf
- Runhovde, S. (2009). *Gjerningsmannsprofilering– mellom samfunnsvitenskap og politiarbeid* (PHS Forskning 2009:2).
- Runhovde, S. (2010). *Tillit til politiet* (PHS Forskning 2010:4). Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/175070>
- Runhovde, S. & Erichsen, P. (2018). *Kriminalitetsforebygging på norsk - En kunnskapsoversikt* (PHS Forskning 2019:3). Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2507671>
- Rønneberg, K. G. (2008). *Politisamtaler med publikum. Språkbruk som hemmer eller fremmer god kommunikasjon* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo]
- Rønneberg, K. G. (2009). Tillit og mistillit i politiets kommunikasjon med publikum. I S. Flaaten, H. I. Gundhus & M. E. Kleiven (Red.), *Forskningskonferansen Politihøgskolen. Demokrati, kontroll og tillit* (s. 115-134). Oslo: (PHS Forskning 2009:4).
- Røren, E. (2011). *Kommunikasjon som arbeidsmetode i politiets krise- og gisselforhandlingstjeneste* [Masteroppgave, Politihøgskolen. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/174787>
- Sahlin, I. (2000a). *Brottsprevention: som begrepp och samhällsfenomen*. Lund: Arkiv förlag.
- Sahlin, I. (2000b). Bruk och missbruk av lokalsamhället i Broken Windowsmodellen. I I. Sahlin & M. Åkerström (Red.), *Det Lokala våldet: om rädsla, rasism och social kontroll* (s. 165-189). Stockholm: Liber.
- Sandberg, S. (2018). Narrativ kriminologi - tematisk, strukturel, performativ og dialogisk analyse. I M. Hviid Jacobsen (Red.), *Metoder i kriminologi* (s. 233-260). København: Hans Reitzels forlag.
- Sandberg, S. & Pedersen, W. (2006). *Gatekapital*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandberg, S. & Tutenges, S. (2019). Laughter in Stories of Crime and Tragedy: The Importance of Humor for Marginalized Populations. *Social problems*, 66(4), 564-579. <https://doi.org/10.1093/socpro/spy019>
- Sandrup, T., Weiss, N., Skiple, A. & Hofoss, E. (2018). *Radikalisering – En studie av mobilisering, forebygging og rehabilitering* (18/01591). Oslo: Forsvarets Forskningsinstitutt. Hentet fra <https://www.ffi.no/publikasjoner/arkiv/radikalisering-en-studie-av-mobilisering-forebygging-og-rehabilitering>
- Sarnecki, J. (2010). *Polisens prestationer – en ESO-rapport om resultatstyrning och effektivitet* (2010:3). Hentet fra https://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2010/07/2010_3.pdf
- Sedgwick, M. (2010). The Concept of Radicalization as a Source of Confusion. *Terrorism and Political Violence*, 22(4), 479-494. <https://doi.org/10.1080/09546553.2010.491009>
- Silverman, D. (2010). *En mycket kortfattad, ganska intressant och någorlunda billig bok om kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur.

- Skatvedt, A. & Norvoll, R. (2016). Hverdagsresponsivitet - Et situasjonelt perspektiv på omsorgsarbeid og eldre med psykiske helseproblemer IC. B. Neumann, N. Olsvold & T. Thagaard (Red.), *Omsorgsarbeidets sosiologi* (s. 107 - 129). Bergen: Fagbokforlaget
- Skjervheim, H. (2001). *Deltakar og tilskodar*. Oslo: Aschehoug.
- Skogan, W. (1994). The Impact of Community Policing on Neighborhood Residents: A Cross-Site Analysis. I D. P. Rosenbaum (Red.), *The Challenge of community policing: Testing the promises*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Skogan, W. (2006a). Advocate: Community Policing. I D. Weisburd & A. A. Braga (Red.), *Police Innovation. Contrasting Perspectives* (s. 27-43). Cambridge: Cambridge University Press.
- Skogan, W. (2006b). Asymmetry in the Impact of Encounters with Police. *Policing and Society*, 16(2), 99-126. <https://doi.org/10.1080/10439460600662098>
- Skolnick, J. (1994). *Justice Without Trial: Law Enforcement in Democratic Society*. New York: Macmillan.
- Skolnick, J. (2004). A sketch of the policeman's "working personality". I T. Newburn (Red.), *Policing Key Readings* (s. 264-279). Devon: Willian Publishing.
- Solhjell, R. (2019). Hele skolen trenger ikke den oppmerksomheten. *Nordisk politiforskning*, 6(2), 156-168. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2635311>
- Solhjell, R., Saarikkomäki, E., Haller, M. B., Wästerfors, D. & Kolind, T. (2018). "We are seen as a threat": Police stops of young ethnic minorities in the Nordic countries. *Critical Criminology*, 27(4), 1-15. Hentet fra 10.1007/s10612-018-9408-9
- Sollund, R. (2007). *Tatt for en annen: en feltstudie av relasjonen mellom etniske minoriteter og politiet*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Solvoll, B.-A. & Sagen, A. (2010). Forskningsmorsale utfordringer ved feltmetodisk arbeid i egen organisasjon. I J. K. Hummelvoll, E. Andvig & A. Lyberg (Red.), *Etske utfordringer i praksisnær forskning* (s. 77-89). Oslo: Gyldendal akademisk.
- St.meld. nr. 22. (2001). *Politireform 2000. Et tryggere samfunn*. Justis- og politidepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/26c40d034d6540a0bc49ccdf3c4512f0/no/pdfa/stm200020010022000dddpdfa.pdf>
- St.meld. nr. 42. (2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Justis- og politidepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-42-2004-2005-/id199239/>
- Stol, W., Gundhus, H. I., Runhovde, S. & Rønning, K. (2011). Manageability of police patrol work in Norway : the problem of implementing community policing. *SIJK Journal - Zeitschrift für Polizeiwissenschaften und Polizeiliche Praxis*, 3, 78-89. https://doi.org/doi:10.7396/2011_3_1
- Straume, K. (2016). "Jeg tror du kanskje må være litt glad i eldre mennesker". *En casestudie av kunnskapsdeling på et sykehjem* [Masteroppgave, Universitetet i Oslo].
- Stubberud, R. & Jensen, E. (2011). *Alt starter og avsluttes med et håndtrykk - Dialog med gjengstrukturer, erfaringer, resultater og råd*. Oslo: Oslo politidistrikt.
- Svare, H. (2016, 28. august 2016). Tilliten verdig. Hentet fra <https://www.synogsegn.no/2016/tilliten-verdig/>
- Svensen, L. F. H. (2007). *Frykt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sæter, O. (1993). *Lovbrudd og sosial kontroll i bydel : fokus på oppvekstmiljø i utvalgte Drammensbydeler* (138). Hentet fra https://www.sintefbok.no/book/index/370/lovbrudd_og_sosial_kontroll_i_bydel
- Sæter, O. (1996). Bydelspoliti og lokalkultur. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 83(1), 27-44. <https://doi.org/https://doi.org/10.7146/ntfk.v83i1.71393>
- Tanggaard, L. & Brinkman, S. (2010). Intervju. Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkman & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling* (s. 17-45). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Telste, K. (2004). Wild West på Oslo Vest. Frognerbanden i medienes søkelys *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 4(1), 3-26. Hentet fra <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1138/1007>

- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thomassen, G. (2010). Sosial tillit, politisk tillit og tillit til politiet. I S. Runhovde (Red.), *Tillit til politiet* (s. 71-90). (PHS Forskning 2010:4).
- Thomassen, G. (2017). Når politiet møter publikum. *Nordisk politiforskning*, 4(1), 29-44. <https://doi.org/10.18261/issn.1894-8693-2017-01-04> ER
- Thorjussen, E. (2004). *Vårt rollespill til daglig – normsosiologisk, interaksjonistisk sui generis eller rasjonelt-aktør teoretisk? (En analytisk tilnærming til Erving Goffmans "The Presentation of Self in Everyday Life")* Oslo: Universitetet i Oslo.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tyler, T. R. (2011). Trust and legitimacy: Policing in the USA and Europe. *European Journal of Criminology*, 8(4), 254-266. <https://doi.org/DOI: 10.1177/1477370811411462>
- Tyler, T. R. & Fagan, J. (2008). Legitimacy and Cooperation: Why Do People Help the Police Fight Crime in Their Communities? *Ohio State Journal of Criminal Law*, 6(231), 231-275. Hentet fra https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4027&context=fss_papers
- Ugelvik, T. (2021). The Transformative Power of Trust: Exploring Tertiary Desistance in Reinventive Prisons. *The British Journal of Criminology*, XX, 1-16. <https://doi.org/DOI: 10.1093/bjc/azab076>
- Valland, T. D. (2015). *Lojalitet og profesjonell standard. En studie av mellomledere i politiet*. [Doktorgradsavhandling, Høgskolen i Oslo og Akershus. Hentet fra <https://hdl.handle.net/10642/2916>
- Vallano, J. P. & Compo, N. S. (2011). A comfortable witness is a good witness: rapport-building and susceptibility to misinformation in an investigative mock-crime interview. *Applied Cognitive Psychology*, 25(6), 960-970. <https://doi.org/10.1002/acp.1789>
- van Reenen, P. (1997). Police integrity and police loyalty: The stalker dilemma. *Policing and Society*, 8(1), 1-45. <https://doi.org/10.1080/10439463.1997.9964780>
- Varang, K. (2000). *På kant med loven og seg selv. To guttegjenger i en bydel i Oslo*. Oslo: KRÅD.
- Vetlesen, A. J. (2001). Profesjonell og personlig? Legerollen mellom vellykkethet og sårbarhet. *Tidsskriftet. Den norske legeforening*, 121, 1118-1121. Hentet fra <https://tidsskriftet.no/2001/03/tema-forstand-og-forstaelse-i-medisinen/profesjonell-og-personlig-legerollen-mellom>
- Waddington, P., Peter Anthony James. (2005). Police (canteen) sub-culture: An appreciation. *British Journal of Criminology*, 29(2), 287-309. <https://doi.org/10.1093/bjc/39.2.287>
- Wadel, C., Wadel, C. C. & Fuglestad, O. L. (2014). *Feltarbeid i egen kultur*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Wassbakk, M. (2020). *Emosjonelt arbeid og emosjonelle belastninger i yrkesrollen. «Det er jo ikke brukeren som ofte er den største utfordringen med jobben, men våre egne følelser»*. Stavanger: Universitetet i Stavanger.
- Wathne, C. T. (2016). Kvinners plass i politiet i lys av arbeidsmetoder. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 40(1), 3-23. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2016-01-02> ER
- Wathne, C. T., Talberg, N. & Gundhus, H. I. (2019). *Nærpolitireformen og politiets relasjon til publikum* (AFI-rapport 01-2019). Hentet fra https://oda.oslomet.no/oda-xmllui/bitstream/handle/10642/8915/r2019_01_Naerpolitireformen.pdf?sequence=2
- Weisburd, D. & Braga, A. A. (2006). *Police innovation: Contrasting perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weiss, N. (2018). The Many Layers of Moral Outrage. Kurdish Activists and Diaspora Politics. *Conflict and Society*, 4(1), 28-73. <https://doi.org/https://doi.org/10.3167/arcs.2018.040105>
- Westin, M. & Hellquist, A. (2018). *Allt är inte möjligt, men inget är heller förutbestämt: Föreställningar om makt i medborgardialogens praktik och teori* (Maj 2018). Hentet fra <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1210214/FULLTEXT02.pdf>

- Westin, M., Mutter, A., Calderon, C. & Hellquist, A. (2021). "Let us be led by the residents": Swedish dialogue experts' stories about power, justification and ambivalence, *1*(2), 113–130. <https://doi.org/10.18261/issn.2703-8866-2021-02-02>
- Winnæss, P., Damen, M.-L. & Thomassen, G. (2020). Understanding learning preferences and career aspirations of Norwegian police students in a comparative perspective. I T. Bjørge & M.-L. Damen (Red.), *The Making of a Police Officer: Comparative Perspectives on Police Education and Recruitment* (s. 111-140). London: Routledge.
- Wood, J. C. (2003). Self-Policing and the Policing of the Self: Violence, Protection and the Civilizing Bargain in Britain. *Crime, History and Societies*, *7*(1), 109-128. Hentet fra <https://journals.openedition.org/chs/614>
- Østli, K. S. (2015). *Politi og røver*. Oslo: Cappelen Damm.
- Åker, T. & Johnson, M. (2020). Interviewing alleged victims with mild and moderate intellectual disabilities and autism: A field study of police-investigated cases of physical and sexual abuse in a Norwegian national sample. . *Journal of Intellectual Disability Research*, *64*(10), 782-792. <https://doi.org/10.1111/jir.12771>
- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo Abstrakt forlag.
- Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter. En studie av ordenspolitiets arbeid med familiekonflikter/familievoldssaker i Oslo* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo. Hentet fra https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/174715/Politiinngrep_i_familiekonflikter.pdf?sequence=1
- Aas, G. (2010). Politisosiologi som forskningstradisjon. I H. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (Red.), *Politivitenskap på egne ben? En essaysamling* (s. 159-188). (PHS Forskning 2010:1).
- Aas, G. (2020). Fieldwork in police studies: The ethical dilemma in participatory observation with police patrols. *Police Practice and Research*, *22*(1), 835-848. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/15614263.2020.1724788>
- Aas, G., Runhovde, S., Strype, J. & Bjørge, T. (2010). *Trygghet i det offentlige rom: i åtte norske kommuner og bydeler* (PHS Forskning 2010:7). Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/175080>
- Aase, T. H. & Fossåskaret, E. (2014). *Skapte virkligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: Tilbakemelding fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hørløpes gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Elisabeth Myhre Lie
Politi­høgskolen
Postboks 5027 Majorstua
0301 OSLO

Vår dato: 29.08.2014

Vår ref: 37662 / 5 / LMR

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 14.02.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

37662

Behandlingsansvarlig

Daglig ansvarlig

Dialog i politiet som forebyggende metode

Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder

Elisabeth Myhre Lie

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Linn-Merethe Rød

Kontaktperson: Linn-Merethe Rød tlf: 55 58 89 11

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Afdelingskontore / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@iuh.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmas@svt.uib.no

Denne tilbakemeldingen gjelder observasjonsdelen av studien. Det er avklart med prosjektleder Elisabeth Myhre Lie at ingen personidentifiserende opplysninger registreres, verken om publikum eller politiansatte. Informasjonsskrivet til utvalget kan med fordel korrigeres, slik at dette fremgår tydelig, jf. telefonsamtale av 27.08.14.

Observasjon er hovedsakelig basert på samtykke. I forbindelse med å overhøre taushetsbelagte opplysninger, eksempelvis ved å tilbringe tid med personell fra politiets dialoggrupper, foreligger det dispensasjon fra taushetsplikten fra Riksadvokaten, Rådet for taushetsplikt og Politidirektoratet.

Etttersom det ikke behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller at det opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger, vil prosjektet ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

Det ligger til grunn for vår vurdering at alle opplysninger som behandles elektronisk i forbindelse med prosjektet er anonyme.

Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken:

- direkte via personentydige kjennetegn (som navn, personnummer, epostadresse el.)
- indirekte via kombinasjon av bakgrunnsvariabler (som bosted/institusjon, kjønn, alder osv.)
- via kode og koblingsnøkkel som viser til personopplysninger (f.eks. en navneliste)
- eller via gjenkjennelige ansikter e.l. på bilde eller videoopptak.

Personvernombudet legger videre til grunn at navn/samtykkeerklæringer ikke knyttes til sensitive opplysninger.

RIKSADVOKATEN

Elisabeth Myhre Lie
Politihøgskolen
Postboks 5027 Majorstua
0301 OSLO

DERES REF.:
201400243

VÅR REF.:
2014/00386-002 RBR/ggr
639.2

DATO:
26.03.2014

SØKNAD OM INNSYN I STRAFFESAKSOPPLYSNINGER I FORBINDELSE MED FORSKNINGSPROSJEKT – ”DIALOG I POLITIET SOM FOREBYGGENDE METODE”

Det vises til søknad av 14. februar 2014 hvor det i forbindelse med Deres forestående doktorgradsprosjekt søkes om fritak fra taushetsplikt. Formålet med prosjektet angis å være ”... å se på to dialogmodeller politiet bruker med det uttalte formål å forebygge kriminalitet.” Metodisk vil observasjoner og samtaler med politiansatte og involverte borgere stå sentralt, og det er nærliggende å tro at informasjon som omfattes av den alminnelige taushetsplikten i straffesaker, vil kunne tilflyte søker.

Per telefon fredag 14. mars d.å. har De presisert og supplert søknaden med følgende:

- taushetsbelagt informasjon fra aktuelle straffesaker har ingen selvstendig betydning eller egenverdi for prosjektet, men representerer bakgrunnsinformasjon som er nødvendig å kjenne til når søker skal vurdere effekten av dialogmodellen(e).
- tilhørende saksdokumenter omfattes ikke av søknaden.
- den metodiske tilnærmingen, som søker selv betegner som et slags ”feltarbeid”, innebærer at De planlegger å tilbringe tid sammen med dialoggruppene, observere deres uformelle prat og diskusjoner – og derigjennom vil kunne få tilgang på taushetsbelagt informasjon utover hva som fremkommer i de formaliserte samtaler.

Av søknaden fremgår at all informasjon vil være avidentifisert og anonymisert, og oppbevart på forskriftsmessig måte. Riksadvokaten har også merket seg at det i søknaden opplyses at ”innsamling av data i all hovedsak vil være samtykkebasert”. På spørsmål presiserer De at det vil innhentes samtykke fra alle involverte i de formaliserte dialogsamtalene, samt for mindreårige også fra verge. De antar imidlertid at De – eksempelvis i forbindelse med at De tilbringer tid sammen med personell fra dialoggruppene – lett kan få tilgang på taushetsbelagt informasjon fra den aktuelle eller andre straffesaker, og hvor det av praktiske eller polititaktiske grunner anses u hensiktsmessig å innhente særskilt samtykke.

Likelydende søknad er sendt Politidirektoratet. Etter det opplyste har søker så langt ikke mottatt svar. Hva gjelder riksadvokatens ansvarsområde presiseres at det riksadvokaten kan dispensere

Postadresse:
Postboks 8002 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:
Stortorvet 2
0155 Oslo

Telefon: +47 22 47 78 50
Telefaks: +47 22 33 31 12
E-post: postmottak@riksadvokaten.no

fra, er taushetsbelagt informasjon i straffesaker. I det aktuelle doktorgradsprosjektet vil det fortrinnsvis være opplysninger som søker mottar fra polititjenestemenn, påtalejurister eller borgere i anledning observasjoner eller dialogmøter som i så henseende vil være aktuelt.

Riksadvokaten legger til grunn at det ikke vil finne sted registrering av personidentifiserende opplysninger, at studien med mindre unntak er samtykkebasert, og at ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i sluttrapporten/studien.

Veileder i doktorgradsprosjektet er prof. Heidi Mork Lomell ved Universitetet i Oslo. Kravet til førstestillingskompetanse er oppfylt.

Utgangspunktet er at saken skal forelegges Rådet for taushetsplikt og forskning før det treffes vedtak om å gi opplysninger undergitt taushetsplikt, jf. straffeprosessloven § 61 bokstav e, annet ledd og forvaltningslovforskriften § 9 første ledd. Det følger imidlertid av forskriften § 9 annet ledd at slik foreleggelse ikke er nødvendig dersom riksadvokaten *"finner det klart at søknaden bør innvilges."* Bestemmelsen fastsetter videre:

"Ved avgjørelsen av om en sak skal forelegges Rådet, skal det særlig legges vekt på om de opplysninger det søkes om tilgang til, må anses som følsomme." Videre at "... det bør legges vekt på om den materialet skal stilles til rådighet for, har betryggende faglig kompetanse..."

På bakgrunn av de aktuelle opplysningenes karakter, den planlagte anonymisering og prosjektets forankring hos Politi høyskolen, finner riksadvokaten at foreleggelse for Rådet ikke er nødvendig. Riksadvokaten understreker samtidig viktigheten av at taushetsbelagt informasjon om mindreårige må behandles med særlig varsomhet.

Riksadvokaten konstaterer at den planlagte bruken av de aktuelle opplysningene i forskningsprosjektet er *"rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser,"* jf straffeprosessloven § 61 bokstav e, og beslutter at De kan gis innsyn i opplysningene slik som beskrevet.

Praktiske avklaringer for øvrig forutsettes ordnet direkte med de enkelte politidistriktene.

Dispensasjonen forutsetter at De undertegner vedlagte erklæring om taushetsplikt, og returnerer denne hit innen utgangen av april d.å., samt at oppbevaring av taushetsbelagte opplysninger skjer på en betryggende måte, som beskrevet i søknaden.

Knut Erik Sæther
ass. riksadvokat

Reidar Bruusgaard
kst. statsadvokat

Polithøgskolen
v/Guri Elisabeth Myhre Lie
Postboks 5027 Majorstua
0301 OSLO

2

POLITHØGSKOLEN	
18 JUN 2014	
SAKS-DOK.BET: 201400243	Ansvarshaver (AVSSREF): 666
AVD/SANSBET: EVUF	AVSNIVET:

Deres referanse

Vår referanse
2014/00668-4 501

Dato
10.06.2014

Søknad om fritak fra taushetsplikt - Guri Elisabeth Myhre Lie

Politidirektoratet viser til søknad av 14.01.2014 vedrørende dispensasjon fra taushetsplikt for intervjupersoner i forbindelse med doktorgradsprosjekt på Dialog i politiet som forebyggende metode.

Rådet for taushetsplikt og forskning har i brev av 19.05.2014, anbefalt dispensasjon fra taushetsplikt for de opplysningene søknaden gjelder. Rådet viser til at det forutsetter at søknaden gjelder personopplysninger og ikke "opplysninger om politiets operative virksomhet og organiseringen av den m.v. jf. politiloven § 24 andre ledd første punktum".

Videre skriver rådet at "Rådet samtykker til at Politidirektoratet, i den grad nevnte deltakelse nødvendiggjør dette, dispenserer fra politifjenstemmenenes taushetsplikt."

Politidirektoratet slutter seg til anbefalingen og til presiseringen ovenfor og i brevet av området for dispensasjonen.

Politidirektoratets samtykke til dispensasjon fra taushetsplikt er betinget av at all innsamling, oppbevaring og bruk av taushetsbelagte opplysninger skjer på en faglig forsvarlig måte, og at alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres ved eventuell publisering. Videre må forholdet til personopplysningslovens melde- og konsesjonsplikt være ivaretatt gjennom melding til NSD. I og med at søker er ansatt på Polithøgskolen og underlagt lovbestemte taushetspliktsregler, er det ikke behov for å undertegne en egen taushetserklæring.

Det vises i sin helhet til vedlagte brev fra Rådet for taushetsplikt og forskning av 19.05.2014.

Med hilsen

Steinar Talgø
seksjonssjef

Heidi Keseler Venner Toward
seniorrådgiver

Saksbehandler:
Heidi Keseler Venner Toward
Tlf: 23 36 41 97

Kopi til:
Elisabeth.Myhre.Lie@
pfs.no

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

MOTTATT

21 MAI 2014

Rådet for taushetsplikt og forskning

c/o Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 Oslo
ref.: 2014/00668

HKT

POLITIDIREKTORATET	
21 MAI 2014	
Akry: 4-18	Akrynotid: 501
Saksnr: 41668	Dek.nr: 3

19. mai 2014

SAK 2014/7 – SØKNAD OM FRITAK FRA TAUSHETSPLIKT

Vi viser til brev fra Politidirektoratet (POD) 20. mars 2014, hvor det bes om en uttalelse fra Rådet for taushetsplikt og forskning.

Bakgrunnen for henvendelsen er en søknad POD har mottatt fra doktorgradsstipendiat ved Politihøgskolen Guri Elisabeth Myhre Lie, om å få tilgang til visse opplysninger antatt taushetsbelagte etter politiloven § 24. Vi forutsetter at det her siktes til innsyn i personopplysninger, og ikke «opplysninger om politiets operative virksomhet og organiseringen av den» mv., jf. politiloven § 24 andre ledd første punktum. Søknaden har sammenheng med (og reddegjør nærmere for) Lies doktorgradsprosjekt, knyttet til «dialog-politiet» og politiets bekymringssamtaler.

Såvidt vi ser, aktualiseres ikke noe behov for dispensasjon av den delen av prosjektet hvor Lie ønsker å ha direkte kontakt med nærmere angitte barn, foreldre, og ulike grupper av «aktivister». Det framgår av søknaden at både de involverte polititjenestepersonene og de private parter vil bes om et samtykke til å delta i Lies forskningsprosjekt. Fungerende sekretær i Rådet har vært i telefonisk kontakt med Lie, som bekrefter dette. Vi legger også til grunn at det er politiet som vil videreformidle en forespørsel om å bli kontaktet av Lie, på den måten som dette viser seg mest praktisk.

En annen del av Lies prosjekt vil bestå av at hun er med enkelte polititjenestepersoner i deres daglige arbeid. Hensikten er å få en bedre forståelse av forholdene rundt planleggingen av og gjennomføringen av politiets bekymringssamtaler mv. I dette arbeidet kan det ikke utelukkes at Lie vil komme i kontakt med personopplysninger.

Rådet samtykker til at Politidirektoratet, i den grad nevnte deltakelse nødvendiggjør dette, dispenserer fra polititjenestemennenes taushetsplikt. Det kan som nevnt ikke utelukkes at Lie vil få tilgang til taushetsbelagte opplysninger, men dette anser Rådet for akseptabelt. Vi har i denne sammenheng også merket oss søkerens opplegg for informasjonssikkerhet, at hun er kjent med forskeres taushetsplikt, og at hun har signert en taushetserklæring.

Med vennlig hilsen

Kirsti Coward
leder

Anders Narvestad
fung. sekretær

POLITIET

Elisabeth Myhre Lie
Politihøgskolen
Postboks 5027 Majorstuen
0301 OSLO

<i>Deres referanse</i>	<i>Vår referanse</i>	<i>Dato</i>
2014/00243-4	2014/01609-2 410	04.03.2014

Forskningsprosjekt - dialog i politiet som forebyggende metode

Det vises til brev av 7. februar, innkommet Oslo politidistrikt 21. februar 2014. I brevet vises det til et forskningsprosjekt du ønsker å gjennomføre, som bl.a. involverer intervjuer med polititjenestepersoner involvert i bekymringssamtaler, og i "Dialogpolitiet", ungdom og deres foreldre, aktivister mv.

Slik jeg oppfatter tilnærmingen, kreves et samtykke fra rådet for taushetsplikt og forskning. Dette foreligger ikke pt., slik jeg forstår ditt brev. Det er ikke angitt noen tidsmessig ramme for hva som kreves av våre ansatte for å medvirke i prosjektet, ei heller hvor mange ansatte som tenkes å skulle involveres.

Inntil det foreligger et samtykke fra Rådet for taushetsplikt og forskning og en nærmere angivelse av hvilket omfang medvirkning fra politidistriktets side vil ha, kan vi ikke ta nærmere stilling til din anmodning. Jeg vil også påpeke at politimesteren ikke kan bidra med å plukke ut egnede – og villige - tjenestepersoner for deltakelse. Her tror jeg det er mest hensiktsmessig at du bruker de kontaktene du har i politidistriktet, for å komme frem til aktuelle kandidater. I tillegg til navnene du har nevnt, kan jeg nevne at Bjørn Øvrum er politidistriktets forebyggende koordinator. Om du finner frem til personer som er villige til å medvirke, vil altså politidistriktet vurdere i hvilken utstrekning våre ressurser tillater deltakelse når samtykket fra Rådet for taushetsplikt og forskning foreligger. Jeg ber om at du benytter saksnummer 201401609 i en ny henvendelse.

Med vennlig hilsen

Runa Bunæs
fung. visepolitimester

Oslo politidistrikt

91 Strategisk Stab, besøk: Grønlandsleiret 44, 0190 OSLO Org. nr.: 961398142
Post: Postboks 8101 Dep, 0032 OSLO Postgiro: 7694.05.08319
Tlf: 22 66 90 50 Faks: 22 66 87 01

Intervjuguide Dialog

1. Kan du beskrive dine arbeidsoppgaver?
2. Hva legger du i ordet forebygging? (Mange ulike forståelser av ordet)
3. På hvilken måte er forebygging en del av ditt arbeid? Hva annet gjør dere i arbeidet enn å forebygge?
4. Ordet dialog betyr så mye forskjellig. Hva legger du i ordet dialog?
5. Hvordan bruker du dialog i ditt arbeid?
 - a. Hvordan forbereder du deg til en dialog?
 - b. Hvordan utfører du dialogen?
 - c. Hva gjør du etter en dialog?
6. Hvordan tror du den andre opplever dialogen med dialog ~~vs~~ andre deler av politiet?
7. Hva kjennetegner en god dialog? Hva er viktig i en god dialog?
8. Hva kan gå galt i en dialog?
9. Er det noen det er lettere å ha en god dialog med en andre?
 - a. Hva karakteriserer disse? (miljøer personer)
10. Er det noen det er vanskeligere å ha en god dialog med en andre?
 - a. Hva karakteriserer disse?
11. Har du dialogene alene eller sammen med kollegaer?
 - a. Fordeler og ulemper med å ha det sammen/alene?
12. Har dere ofte flere dialoger med de samme eller varierer dette?
13. Finnes det ulike typer dialoger?
 - a. Hva karakteriserer de ulike dialogene?
14. Er bruk av dialog noe nytt for politiet?
 - a. Hva er nytt hva er gammelt?
15. Tenker du at dialogen kan være med å forebygge? Hvordan?
16. Hvilke andre effekter kan dialogen ha enn å forebygge? (etterretning, råd, info, avklaring, tillit)
17. Hva er utfordringene deres i dialogen? (raskt etablere en relasjon, bygge tillit)
18. Hvilke andre metoder enn dialog, bruker dere i arbeidet deres? Er dette for å forebygge?
19. Opplever du at det er høye forventinger til arbeidet deres? Hvilke forventinger, fra hvem? (ledelse, politiet, media, andre).
20. Hvordan forholder du deg til disse forventingene?
21. Hvem samarbeider dere med? Samarbeid rundt dialogen andre rundt dialogen? (internt eksternt)
22. Hva fungerer godt rundt samarbeidet?
23. Hva er utfordrende i samarbeidet?
24. Spenning mellom Oslo PD og PST (dele info)
25. Hvordan hadde et ideelt samarbeidet vært slik du ser det for deg?
26. Er det noe mer vi bør snakke om for at jeg skal forstå dialog og forebygging?